

4441

భోం తే

భోం తే

భోం తే రూపాయి

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

సంపాదకుడు

శివలెంక శంభుప్రసాద్

జి.

నవంబరు 1957

సంపుటము 34 :

: సంచిక 11

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

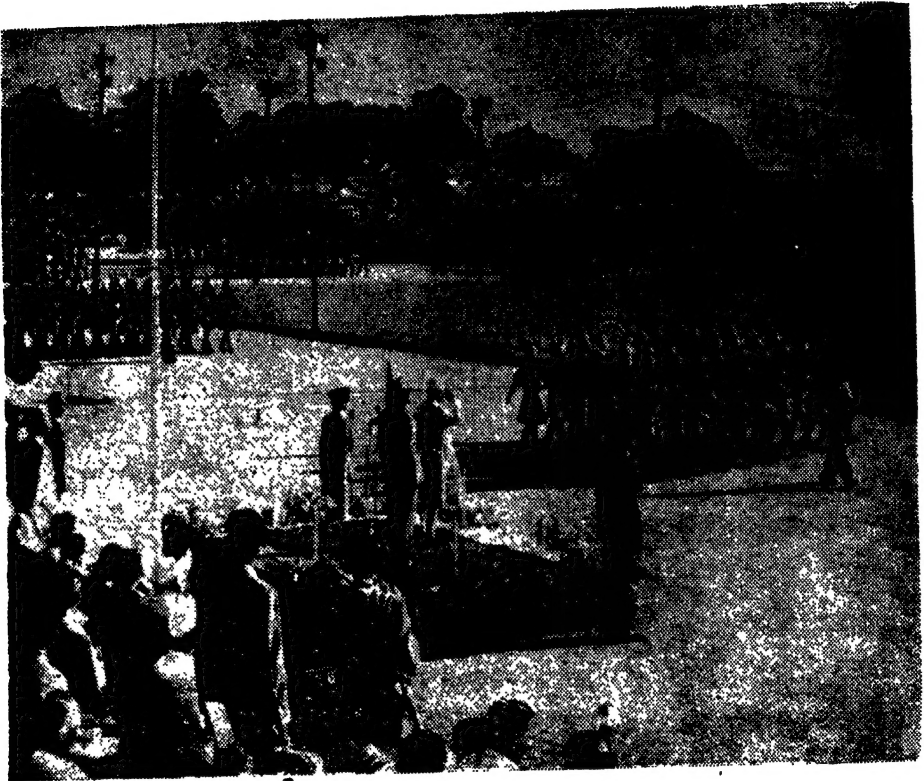
విషయానుక్రమణిక

నవంబరు 1957

తామసి	శ్రీ దాశరథి	...	1
విశ్వాంతరయానము	శ్రీ యస్. ఆర్. కె.	...	4
ఇందిర	శ్రీ మాస్తి వెంకటేశలయ్యంగార్		
అనువాదము :	శ్రీ వేమూరి రాధాకృష్ణమూర్తి	...	11
మా ఆవిడ నీల్లాడేదాకా			
మా గుమ్మం తొక్కొడ్డు	శ్రీ కవికొండల వేంకటరావు	...	16
కళల జాతీయప్రయోజనము	శ్రీ అరవిందులు		
అనువాదము :	శ్రీ బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తము	...	21
విపర్యయం	శ్రీ కొండముది శ్రీరామచంద్రమూర్తి		
	శ్రీ కొండముది హనుమంతరావు	...	33
దైవపురుషకారములు	శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	...	44
కోరికల సత్యం	శ్రీ బలివాడ కాంతారావు	...	54
ప్రసాద చివరిరోజులు	58
లోయలు	శ్రీ ఆర్. యం. చిహంబరం	...	64
నాగార్జున క్షేత్రం	శ్రీ పి. వి. ప్రసాదరావు	...	71
వనతిగృహం	శ్రీ బలిశేపల్లి రాఘవరావు	...	77
కలగూరగంప		...	93
గ్రంథవిమర్శనము		...	95

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రథమ వార్షికోత్సవము

1957 నవంబరు 1 వ

రాజధానినగరంలోని పోలీసుమైదానంలో పోలీసుదళాల వందనసమర్పణను స్వీకరించుతున్న
గవర్నర్ శ్రీ భీమసేన్ సాచార్

తామసి

దా శ ర థి

బ్రులు నిశానతీ భుజములెక్కి శిరమ్మున నిక్కి తారకా
తరుణుల గల్లభాగములు తాకి నభమ్మునుచాకి నిండు చం
దురుపయిసోకి భూధరము త్రోవలలోపయనించి మెల్లగా
ధరపయి కాలుమోపెను కదా ! హరిసీల విసీల కాంతులన్.

ఇటుచాకి అటుచాకి ఇందుబింబాననా
ముఖముపై కస్తూరిబొట్టుపెట్టి,
ఇటుదూకి అటుదూకి కుటిల నీలాలకా
భ్రుకుటికాధనువు నంబకము కూర్చి,
ఇటుసాగి అటుసాగి ఇందీవరేక్షణా
పక్షు భాగములపై వచ్చివాలి
ఇటువీగి అటువీగి మృగనేత్రి బంగారు
చెక్కిలిపై అగర్ చుక్క నునిచి

వెండికొండపయి మబ్బునిధముతోచి
చంద్రకేదారమున లేడిచాయ తిరిగి
ఆదిశేషునిపై విష్ణువై శయించి
చీకటులు కూర్చె నందమ్ము లోకమునకు

ఇరులు కోకిలములై ఎవోట కూయునో
అవోట ఆమని అవతరించు
ఇరులె తుమ్మెదలుగా ఏవేళ మ్రోయునో
ఆవేళల వనంత మాగమించు
ఇరులె ఉత్పలములై ఏనాడు పూచునో
ఆరోజు నవశర త్రన్నమాట
ఇరులె నెమళ్లయి ఎట సృతినేయునో
అటనె నవామాడ్ల మందసించు

భారతి

ఇరులకన్న అందమెచట కానగరాదు
ఇరులె అందమునకు దరులుసుమ్మ
ఇరులు లేనినాడు నరులు కానగరారు
నరులు లేనినాడు ధరణిలేదు

కబరీ భరమ్మలై కనుపించు చీకట్లు
కావలె నాకెల్ల కాలములను,
నల్ల కల్వలవోలె నాట్యమాడెడు నిరుల్
కన్పించవలె నెల్ల కాలమిచట
నీలమేఘమ్మలై నింగి బాకెడి తమం
బెల్ల వేళల కనుపించవలయు
జవరాలి కనుపాపచాయ దోచెడు నాంధ్య
మన్ని కాలాల ప్రత్యక్షమగుత.

ఇరులె కురులయి ఝరులయి పరుగులెత్తి
ఇరులె కరులయి హరులయి ఇంపు నింపి
ఇరులె తరులయి సురులయి ధరణి నిండి
ఇరులె నరులకు మరులు కల్పించవలయు

తిమిరలతా కుడుంగమున దీపముపెట్టెడి వెట్టిదాన, దీ
వము వురువీ మహాంధ్య మదిపాము; వృదాకుపు పుర్వమెక్కునో
కృమి ఉరగమ్ముమింగునో గ్రహింపుము పైదలి! తామసీ తురం
గమ ఖరఘట్టనమ్మల వికావికలైనవి దీపదీధితుల్.

వెచ్చదనములేని వెట్టిదీపమ్మల
పెట్టదలచెదేల పిచ్చిదాన,
వర్ష ధారవోలె వచ్చు చీకట్లలో
మట్టి దివ్వె నిలుచుమాట కల్ల

గొలి నాల్కమీది కంటకమ్మలలోన
చిక్కుకొన్న యట్టి చిన్నిపురుగు
అంధకారమందు ఆటాడుదీపంబు
మరు నిముసము నందు మడియగలదు.

తామసీ

అంధకార గృధ్రమార్చెను పెనురెక్క-

లంతటను తుఫానులలము కొనియె

చిన్నదీప కళిక యెన్నాళ్లు నిలుచును ?

మరిగిపోవుగాక మరు నిముసము

ఆకాశమృది చీకటిల్లు శశి తారార్కావళుల్ మిల్లుకుల్,
లోకం బియ్యది చీకటింటి పరదాలో నున్న మృత్పిండ; మిం
దాకల్పింపగ జూచెదేల పరిహాసార్థమౌ! దీపావళీ
ప్రాకారమ్ములు ? తామసీ ధరణి కంపంబల్ల దే వచ్చెడిక.

పాపిని, నాకు దీపముల బారులు చిమ్మెడి కాంతి ధారపై
కోపము; నన్ను చీకటుల కోవలలో శయంపనిమ్ము, ని
ద్రా పరతంత్రమై బ్రతుకు దాగిలి మ్రుచ్చుల నాడుచున్న దే
లా పురికొల్పెదమ్మ! నను అంధతిమః పథముల్ త్యజింపగా

విద్యుద్వల్లిక శాశ్వతమ్ముగ నభోవీధిక్ ప్రభాదండమై
విద్యోతింపిన రీతి నుండిన నినున్ వీక్షింపగాలేను, నీ
ఖిద్యోత ప్రతిమాన వైజసిక శృంగారమ్ము నాకేలనే,
ఆద్యంతమ్ములు లేని చీకటి పథం బందేగు ఘూకానకున్.

కానుగు చెట్ల నీడల నొకానొక స్వప్నపు సెజ్జపైన ని
ద్రాణములైన లోచనములన్ శయనింపగనిమ్ము; అంధకా
రాన మనస్సు శాంతిపడె; రాను భవత్కమనీయకాంతి సౌ
ధానకు; నన్ను పిల్వకు ముదార భవద్ధృదయాంగణానకున్.

విశ్వాంతరయానము

యస్. ఆర్. కె.

గ్రహసభానికి ఎగరాలని మానవుడు అదినుంచీ కలలు గంటూనే వున్నాడు. గ్రహసభం స్వర్గసీమ, అక్కడ అతని జీవితం, పితృజీవితం నివసించుతూవుంటారు. సూర్యచంద్రాది గ్రహాలు ప్రత్యక్షమై వాలు. అజీవతలను మానవుడు పూజిస్తున్నాడు. బొందితో స్వర్గానికి పోయిన పుణ్యపురుషుల గాథలు పురాణాలలో అనంతంగా వున్నాయి.

ఉష్ణమండలి, రష్యనులు, ఒక కృత్రిమగ్రహాన్ని తయారుచేసి విశ్వాంతరంలోకి విసిరివేశారు. ఈ బాల్

చంద్రుడు, చంద్రుడు తిరిగినట్టే భూమిచుట్టూ తిరుగుతూ వుంటున్నాడు. దీంతో విశ్వాంతరయానమునకు గల అవకాశాలను గూర్చి ప్రపంచమంతా అత్యుత్సాహంతో ఆలోచించ మొదలుపెట్టింది. ఈ కృత్రిమగ్రహానికి రష్యనులు “స్పూట్నిక్” అని నామకరణం చేశారు. గ్రహసభాన దీని అవతరణతో, శాస్త్రవిజ్ఞాన వేర్తిలలోనూ, సామాన్య ప్రజలలోనూకూడా, విశ్వాంతరయానాన్నిగూర్చి, చిత్ర విచిత్రాలైన ఆ నేకరకాల ఊహగానాలు చెలరేగుతున్నాయి. ఏది ఏమైనా,

సరీగా ఈ వ్యాసాన్ని ముగింపుచేస్తున్న ఈతరుణానికి—అనగా 3-11-57 తేదీ గం|| 11-45 నిమిషాలకు, రష్యా మరొక కృత్రిమగ్రహాన్ని ఈ ఉదయం అంతరిక్షంలోకి వదిలినట్లు మాస్కో రేడియో ప్రకటించింది. దీనిలో ఒక కుక్కను కూడా వైకి పంపారట. ఇది సురక్షితంగా వున్నట్లుకూడా ప్రకటించారు. దీనికి కావలసిన ఆహారపానీయాలనుకూడా ఆ గోళంలో వుంచారు. ఈ కుక్కకోసం ‘ఎయిర్ కండిషన్ డ్’ గదికూడా ఏర్పాటుచేశారట! దాని అదృష్టం! అవును విశ్వాంతరంలోకి ఎగిరిన ప్రథమగౌరవంకూడా దానికి దక్కిందిగదా!

దీన్నో, విశ్వకిరణ ప్రసారాలను, సూర్యమండల ప్రసారాలనూ, శబ్ద తరంగ ప్రసారగతులనూ, ఎక్స్-రే, అల్ట్రా-వైలెట్ రే ప్రసారాలను, నమోదు చేసి ప్రసారంచేసే యంత్రాలను ఉంచారు.

ఈ రెండవ స్పూట్నిక్ బరువు 1120.7 పౌనులు, అంటే దాదాపు అరటన్ను. మొదటిదాని బరువు 183 పౌనులు మాత్రమే. ఇది సెకనుకు 26000 అడుగుల వేగంతో అంటే గంటకు 15173 మైళ్ళ వేగంతో పరిభ్రమించుతోంది. ఇది భూమిని చుట్టి రావటానికి 102 నిమిషాలు పడుతున్నది. రోజుకు 14 ప్రదక్షిణలు చేస్తుంది. మొదటి స్పూట్నిక్ 16 ప్రదక్షిణలు చేస్తోంది. దాని వేగము గం||కు 18000 మైళ్ళు. మొదటి స్పూట్నిక్ 560 మైళ్ళ ఎత్తున ఎగురుతోంది. ఇది 930 మైళ్ళ ఎత్తున ఎగురుతున్నది.

విశ్వాంతరయానము

ఈశ్వరిమగ్రహచాలనం, మానవజాతి, సాంకేతికపరిజ్ఞాన రంగంలో సాధించుతున్న విజయ పరంపరల చరిత్రలో ఒక మహత్తర ఘట్టం. ఈ సంఘటనను పురస్కరించు కుని, నలుగురుతోపాటు మనం కూడా, విశ్వాంతరయానానికి గల అవకాశ అవకాశాలను—హాసీ ఊహాగానంగానే—కొంత చర్చించి విశ్లేషించుదాం. 'స్పెట్జ్' ప్రయోగ వివరాలను గూర్చి దినదినం అనేక విషయాలు పత్రికలలో చదువుతూనే వున్నాం గనుక దానిని గూర్చి ఇక్కడ ఎక్కువ చర్చించటం లేదు.

'మార్గమండల గ్రహకూటుమిని గూర్చి కోపర్నికన్ స్థాపించిన సిద్ధాంతం సర్వత్రా అంగీకరించబడి ఖగోళశాస్త్రం అభివృద్ధి చెందినకొలది, నూతన చుట్టూ తిరుగుతున్న ఈ గోళాలను గురించి, వాటిమీద జీవరాసుల ఉనికికి గల సావకాశాలనుగురించి, విశ్వాంతరయానానికి గల సావకాశాలనుగురించి పలువురు యోజించ మొదలుపెట్టారు. ఈ విషయాన్ని పురస్కరించుకుని, శాస్త్రవిజ్ఞాన పరిశోధనకు సంబంధించిన గ్రంథాలే కాక, కేవల ఊహా వైచిత్ర్యం కల కాలపాత్ర రచనలకూడా బహుళసంఖ్యలో వెలువడుతూ వచ్చివాయి. వాటి నన్నిటినీ జనం మహాత్వాహం తో చదువుతున్నాడు. ఇటీవల వాస్తవ ప్రచురణ ఒక కొత్త వాణిజ్యాత్మకంగా కూడా పరిణమించింది.

పశ్చిమ దేశాలలో అనేక 'విశ్వాంతరయాన సంఘాలు' ఏర్పడినాయి. అలా లేదు చూలేదు కొడుకు పేరు సోమలింగమని, బ్రాహ్మణంలో అనేకమంది, అంగారకగ్రహంలో ఇళ్ళిస్థలాలు కొనటానికి యోగ బడుతున్నారు. ఒక పెద్ద మనిషి, అంగారకగ్రహానికి హక్కుదారైవట్లు ఆగోళంలో నివేశన స్థలాలు అమ్ముతున్నాడు. ముందుగా కొనుక్కోవాల్సే మళ్ళీ స్తలం కొరకదని కొందరికి తెలగకూడా వుంది, చెతిలో డబ్బు తక్కువగా వున్నవాళ్ళకు!

అకాశంలో ఒకటి రెండు మెక్కు చేసి పోవాలంటే, ప్రపథమంగా మానవుడు కనుగొన్న సాధనం గాలి గుమ్మటం. దీనికి వున్న యితర ఇబ్బందులమాట అటువుంచి, ఇది గాలికంటే తేలికైనదై వుండాలి. అందుచేత దీనికిగల అవకాశాలు చాలా పరిమితమైవి. ఈ సంతర్భనమే, అమెరికా సైనికాధికారిని మేయర్ ఒకరు, గాలిగుమ్మటంలో 100,000 అడుగుల ఎత్తుకు

వెళ్ళగలిగాడు. ఇది ప్రపంచావధిని ఇంతవరకు సాధించిన గరిష్టప్రమాణం. (మనిషి లేకుండా రవ్వములు, 120,000 అడుగుల ఎత్తుకు ఒక గాలిగుమ్మటాన్ని ఎగురజేయగలిగాడు) ఈ కారణం చేతనే, విమానాలకుగల యానావకాశాలనుగూడా పరిమితమాతున్నాయి.

విశ్వాంతరయానానికి 'రాకెట్' (అవాయి) ఒక్కటే పరమసాధనమని, శాస్త్రవిజ్ఞాన వేర్తెలు వివాదోగ్రహించారు. రాకెట్లను తొలగితీయాలని చెప్పినవారు చీవాదారని చెబుతారు. ఈ అవాయిల సంగతి అనాదికాలంనుంచి తెలిసేవుంది. రాకెట్ అసలు ఎలా ఎగురుతుంది? న్యూటన్ స్థాపించిన 'చలన సూత్రాల'లో మూడవది — "కార్యము ప్రతి కార్యమును కల్గించును—కార్య ప్రతికార్యముల చలనకీర్తి సరస్వర వ్యతిరేకమార్గముల వ్యాపించును" అనేది. ఈ సూత్రంలో నిర్వచించబడిన 'చలన' ధర్మమే రాకెట్ చలనానికి కారణమాతున్నది. రాకెట్ వెనుక భాగంలో చాతాత్తుగా కలిగింపబడిన ప్రేలుకు రాకెట్ ను, ముందుకు నెట్టుతుంది. ఈ ప్రేలుకును నిర్మిత పద్ధతిలో నిర్వహించి ప్రేలుకువల్ల సృష్టింపబడుతున్న నాయువులను, నిర్మిత పరిమాణముగల విసర్జన వాటికాముఖం నుంచి క్రమపద్ధతిని బయటికి పంపేటట్లు యేర్పాటు చేయగలిగితే రాకెట్ యొక్క పురోగమన వేగాన్ని మనం క్రమపద్ధతి చేయవచ్చు. రాకెట్ల వినిగ్ధాంంలో తుపాకీమందులాంటి ఘనపదార్థాలను ఉపయోగించితే రాకెట్ లో ఇంధన నిక్షేపానికి సువిధాలములైవ, వివరాలను నిర్మించవలసి వస్తుంది. వీటి బలవు తిలకుమించిన దౌత్యం. అందుచేత ఎక్కువ ఎత్తుకు పంపవచ్చే లించిన రాకెట్లలో ఇంధన ద్రవ్యాలుగా ఘనపదార్థాలను ఉపయోగించటం సాధ్యంకాదు. ఘనపదార్థాలకు మారుగా ద్రవపదార్థాలను ఇంధనాలుగా వాడవచ్చుననే అభిప్రాయం కలిగినా 1926 వరకూ ఈ ప్రక్రియను సాధించినవారెవరూ లేరు.

1926 లో, గొడ్డార్డ్ (Goddard) అనే శాస్త్రవిజ్ఞానవేత్త, అల్మహాలనూ, డ్రెహమాపంలోవున్న ఆక్సిజనును కలిపి ఒక ఇంధనద్రవ్యాన్ని తయారుచేసుకుని దాన్ని వాణిజ్యపరచాడు. గొడ్డార్డ్ ప్రయోగించిన రాకెట్ ఒక మెలకు మించి ఎగరలేదు. గాలి గుమ్మటాలు ఎగురుతున్న ఎత్తుతో పోల్చుచూనే యిదేమో చెప్పకొడిగిన సంగతి కావాలియనా, రాకెట్ విన్యాసానికి సంబంధించినంతవరకు, ఇది ప్రధానమైన ముందడుగునని చెప్పాలి.

రెండవ ప్రపంచయుద్ధ తరుణంలో నాటిల్
ప్రయోగించిన 'ఏ—2' అనే రాకెట్ ఆయుధాల
సంగతి అందరికీ జ్ఞప్తి వుండేవుంటుంది. ఈ 'ఏ—2'ల
నిర్మాణం, రాకెట్ కు సంబంధించిన సాంకేతిక విజ్ఞా
నంలో మహా తీర మైన పురోగమనాని అంగీరించి
తీరాలి. సాంకేతిక రంగంలో మానవుడు సాధించిన
మహా తీర విషయాలన్నీ, యుద్ధావసర పరిణామాలు
గానే సాధింపబడుతూ వుండటం దురుద్యుష్టకరమైన
విషయం. విమానాలు, జలాంతర్గములు, అగ్నిస్త్రావాలు
ఇవన్నీ యుద్ధావసరాలకొరకు నిర్మింపబడినవే కదా?

వి-2 రికార్డ్ పొడవు 43 అంగుళాలు వుంటుంది. అప్పజగ్గద్రవం, అల్పహేళా కలిపి దానికి ఇం;నిం గా వాడతారు. ఇది గంటకు 3000 మైళ్ళు వేగంతో పోతుంది. దానితోవున్న యిట్టంది పోకేటే, ఇది నవ రిం వారి కెప్పుడైతే వుండదు. అందుచేత ఒక ప్రత్యేక లక్ష్యం వున్న భదించాలంటే దీన్ని నయ్యకుని లాభించదు.

యన్తం ముగిసిన అనంతరం, షబ్ద రహస్యముల, అటు అమెరికనులూకూడా, ప్రతిభాగాలులైన జర్మన్లకాస్త్ర విజ్ఞానేత్రులను చూచుచుండిరి, తమ తమ రహస్య తీసుకొని వెళ్ళుచు. కిరీణి, 'వి—2' నిర్మాత హెర్ మన్ వాన్ బ్రౌన్ (Herman Vaun Braun) అమెరికాలోవుండి ఖండంతరవేది ఆయుధ నిర్మాణంలో ప్రముఖపాత్ర వహించుచున్నాడు. ఈ ఖండంతరవేది ఆయుధోత్పత్తికి వి—2 నీ ప్రధానమైనది. ఈ ఖండంతరవేది ఆయుధాలను నిర్మించబడినది, వాటిని పరిష్కరింపజేయుచున్నవైన తిరుగులేని ఆయుధాలగా రూపొందించబడినది, షబ్ద అమెరికా, అటు రహస్యకూడా చాలా తీవ్రంగా కృశిచేస్తున్నాయి. ఈ ఖండంతరవేదిరాకెటు అటంబాంబులను, హైడ్రోజన్ బాంబులకూ ముక్కులకు తిరిగించుచును, నిరాలంకగలిగి, నిరవధిక వేగంతో, క్షిప్ర కంఠాలకు వచ్చి ఈ బాంబులను వదిలి వాటిని పరిష్కరింప జేయుగిరి. ఈ రాకెట్ ను వదులుతున్న విన్యాసకేంద్రమనిచి, చేతిమో, రాదార్ మొదలైన పాపనలతో దాని గమనాన్ని ఆనువు చేసి క్రమబద్ధం చేసి నావకాకేం వుండాలి.

ఇప్పుడు నిర్మింపబడుతున్న ఈ ఖండాంతర
పేథులు, ముందు రాసున్న విశ్వాంతరయాననాశలకు

ప్రాథమిక వ్రాతపదికలు కానున్నవి మనం పోషించ వచ్చు. ఈ ఖండాంతర వేగుల విద్యాగం సంపూర్ణంగా ఫలోన్యూబుమైనప్పడు, విద్వాంతరయనం సుపాగ్యి చూతుంది.

ఈ ఖండంతర వేసులు చోడితా స్థానికలుగా వుంటే గాని లాభంలేమి కావ్వాం. చోడితా స్త్రీ మంటే, వివాహంకేంద్రమంచి దీని గమనాన్ని క్రమ బద్ధం చేసి లక్ష్మినిస్తే చోటాల్లో అవకాశం వుండాలి. రాదార స్వామిని అభివ్యుచ్చేస్తే, ఈ ఆయుధాలను ఇలా అనువుచేసి సావకాశం కలుగవచ్చు. ఇవేవల 'శర మేరుయమ్' సృష్టికాల సుఖాజాలనుటించి జరిగిన పరిశోధన ఫలితాలుగానే, ఈ ఆశ్టంకులను త్వరలోనే ఆఫీసుంచవచ్చు ననిపించుతుంది. ఇది ఇలా వుండగా మరీకొన్ని యితర బాంబులున్నాయి రాకట్లకు తుల్యమైన ఇంజం (ప్రణాలు అభించాలి. ఈ ఇంజం ప్రణాలలో చాలా భాగం ఇదివరకాగాలను తిరిగేసే సృష్టాదా కలవి. ఇలాంటివి రాకట్ నే తిరిగేయవచ్చు. గంపవతి: ఈ రాకట్ల నిర్మాణానికి ఉపయోగించేవచ్చాం నాతరంగా కర్మకల్యాణ తిలకానికి భస్మమే పోకుండా నిలువకలిగించిగా వుండాలి.

ఈ పాపం సంపత్తి చేయవలసివచ్చినది అను
కొని దైవతాపనగా తీవ్రంగా కృషి చేస్తున్నాను.
కాని ఈ ఖండాంతర పేద కార్యమునకు ప్రధాన
పాత్ర వహించుచున్న నానీబ్రాన్ విశ్వాంతర
యానానికి ఒక పథకాన్ని తెలుసుకునే అక్కర
పెట్టారు. ఈయన, తామ్రోవిష్టాన జగత్తువని
కల్పరిక జనులతో విహించుచున్నానని ఈయన
పథకాన్ని అవపీడన చేస్తున్నాను లేకపోలేను.
విద్యమైనా ఆయన ధూమంకి పైకి తెలిపాక
టానికి, అక్కరచుంచి విశ్వాంతరంగా విహించి
టానికి ఒక సమగ్రమైన పథకాన్నే తెలుసుకొన్నారు.
అది ఆదర్శస్థానము కాదా అనేది ప్రయోగా
నంతరంగాని లేదే విషయం గాకపోయినా, ఈ పథకం
పరిపూర్ణం.

ఇక్కడ, అసలు ధూమిలో తెగ తెంపులు చేసు
కుని పైకివాడనానికీగల అలంకారేమిటో, నాటిని అధిక
మించునానికీ అవసరమైన స్వాగతసంపత్తి యేమిటో
మొండు విచారించవలసివుంది. ధూమిలోకిర్రోళ్ళ శక్తిని
అధికమించటం మెలా అనేది ప్రధానసమస్య. మనం

విశ్వాంతరయానము

వాడే రాకెట్ కు ఒక నిర్దిష్టమైన గమనవేగాన్ని చేర్చుకొనితే ఇది స్వాగమ్యమాకుంది. దీన్ని 'అధిగమన వేగం' (Escape Velocity) అంటారు. ఈ అధిగమన వేగం గంటకు 25000 మైళ్ళు వుండాలి. అంటే సెకనుకు 7 మైళ్ళు. ఈ గమనవేగాన్ని సాధించగలిగితే, ధూమ్రాకాశము అధిగమించి విశ్వాంతరంలో ప్రవేశించవచ్చు. ధూమాతావరణం అతనిని దాటితే తరువాతి గమనం మరింత సులభమవుతుందంటున్నారు. విశ్వాంతరంలో ప్రవేశించిన తరువాత చంద్రగోళానికి గాని ఇతర గ్రహాలకు గాని తేలికగా చేరవచ్చు.

ఇక గెంపక ఆటంకం—వాతావరణ కర్షణ: దినదినం మనం ఉల్కలు రాల్చడం చూస్తూనేవుంటాం. ఇతర గోళాలనుంచి పుట్టిగలిపి యీ ముక్కలు, అతిస్థిర తీవ్రవేగంతో రిఫ్లెక్స్ దూసుకొనివస్తూ, ఆ తీవ్రవేగంతో ధూమియొక్క వాతావరణంలో ప్రవేశించగానే, కస్పవసుంశీ, క్రిందపడకుండా మధ్యనూర్చుంటే ధిస్యమై కర్పూరింపా మారించి పోతుంటూడా నవం దినదినం చూస్తూనేవుంటాము. వాయువర్షాన్ని ఉల్కలు అలా ముంపిపోతాయి. తీవ్రమైన వేగంతో, రాకెట్ వాయువ్యంలోంచి పయనించేటప్పుడు వాటికూడా ఇకే గురిత పడుతుంది. ఈ వాయువర్షావస్థాన్ని తిరుగుకోగల, తిగిన లోహాలుగాని, లోహామృతాలుగాని, ఇంతకును పెంపొందింపబడలేను. కాని రష్యన్లు 'స్పట్టిక్' విన్యాసాంతరిం, ఇట్టిది సాధింపబడిన మనం ఊహించవలసి వచ్చింది. రాకెట్ విన్యాసాంతరిం రష్యన్లు విశేష వాంకేతికపరిజ్ఞానం సంపాదించాని 'స్పట్టిక్' ప్రయోగంలో స్పష్టంగా శరీరపొయింది.

ఖగోళశాస్త్రం చాలా కచ్చితమైన శాస్త్రం, విశ్వాంతరంలో పరిధినించుకున్న గోళాలనుకూర్చి మనకు అనేక విషయాలు తెలుసు. అందుచేత, విశ్వాంతరయాన వాకలను, విశ్వంధానికి తప్పగలిగింపుకు ఆయా గోళాలను చేరడానికి అవి యే యే దిక్కులకు పోవాలో ఆ యానాగ్గలను మనం తేలికగా లెక్కగట్టి నిర్మాపించవచ్చు.

విశ్వాంతరయానావకాళాలను సూక్ష్మచేస్తూ ప్రపథి శాస్త్రవేత్త రియన్ నాథు ఇలా అన్నారు: "స్పెయిన్ ఆగ్గంలోనుంచుని అమెరికాఖండం ఉని కిని సిరం చేరుకుని, ఆ ఖండాన్ని చేరుకోవటానికి

తెన్నపడతలో బయలుదేరబోతున్న కొలంబస్ పరిస్థితి అలాగు ఎలా వున్నదో, ఈ వాడు విశ్వాంతరయాన రంగంలో మన పరిస్థితి సరిగా అలానేవుంది. ఇంచుమించు ప్రాంగణంలో వున్నాం"

ఒకే ఒక రాకెట్ తో విశ్వాంతరయానానికి ఉపక్రమించటం స్వాగమ్యంకాదని శాస్త్రవేత్తలు మొదటి నుంచీ చెబుతున్నచూటే. ఎలాంటి రాకెట్ కు నిర్మించినా ఒకే ఒక రాకెట్, "అధిగమన వేగాన్ని" అందుకోలేదు. ఇది పెక్కు రాకెట్ల సమీకరణ అయ్యుండాది. అట్లగు రాకెట్ పేరి కొంతమూలం పోయి దానిలోని ఇంధనద్రవ్యం అయిపోగానే అది ఊడి క్రిందపడిపోవాలి. అప్పుడు రక్షణం గెంపకది పోలి—ఇలా ఒక దానిచంట ఒకటి పనిచేస్తే నేగాని తగిన 'అధిగమన వేగాన్ని' అందుకోలేదు. గంటకు 25000 మైళ్ళు ఈ అధిగమన వేగాన్ని అందుకోవటానికి కనీసం కి రాకెట్ల దొంతనను వాడాలని లెక్కగట్టారు. ఒక చిన్న మోటారు కారంత బరువున్న ఒక బగ్గవును విశ్వాంతరంలోకి పంపాలంటే, దాన్ని మోసుకుపోవటానికి వాడే రాకెట్ల బగ్గు ఒక పెద్ద సముద్రపు ఓడ బగ్గువంతి వుంటుందని కూడా అంచనా వేశారు.

ఈ అంచనాలను, ఇప్పుడు 'స్పట్టిక్' విన్యాసాన్ని గురించి రష్యన్లు ప్రకటించిన అంశంతో పోల్చి చూడవచ్చు. ఈ రాకెట్లను నిల్వనిలుపుగా పంపలేదని అంచనా అంగీకరించుకున్న విషయమే. ఈ కృత్రిమగోళం ఇప్పుడు ఒక నిర్దిష్ట వలయంలో ధూమిమంటూ తిగుతున్నది. దాన్ని ఆ వలయంలో స్థాపన చేయాలంటే నిల్వనిలుపుగా కైకి పంపి భంధంలేను.

దాన్ని ఆవలయంలో స్థాపించటానికి ధూళాగానికి సమానాంతరంగా పోయే గమనాన్ని ఏ దశలోనో దానికి కొంత కలుగజేసి వుండాలి. ఈవిషయం నిజమేనని రష్యన్ పత్రిక 'ప్రావదా' కూడా అంగీకరించింది. రష్యన్ శాస్త్రవేత్తలు ప్రకటించుకున్న వివరాలనుబట్టి ఈకృత్రిమ గోళాన్ని విసరటానికి ఉపయోగించిన రాకెట్ల గమనవేగం గంటకు 18000 మైళ్ళు మాత్రమే. ఇది ధూమ్రాకాశము క్రింది అధిగమించటానికి వలసిన 25000 మైళ్ళ 'అధిగమన వేగాని' కంటే చాలా తక్కువ. వైవిధ్యవంత విధంగా రష్యన్లు దీని విన్యాసాన్ని ఒక ప్రత్యేకమైన పద్ధతిని నిర్వహించా

విశ్వాంతరయానము

రకటం సృష్టం. విశ్వాంతరయానకేంద్రంగా నిర్మించబడుతున్న గోళాన్ని ప్రత్యేకమైన పద్ధతిలో విశ్వాసం చేయాలని వాన్ బ్రాన్, మిగతా శాస్త్రజ్ఞులూ అంటున్నారే. వాటిని మొదటి కొంచెం ఏటవాలుగా వదలాలి, అనంతరం గమనంలో వేసే రాకెట్లు దీన్ని తిరిగి నిట్ట నిలువుగా పంపాలి అన్నారు. రష్యన్లు పంపిన గోళం ధూమి చూట్టూ గంటకు 18000 మైళ్ళు వేగంతో భ్రమణం చేస్తున్నది—660 మైళ్ళ ఎత్తున. ఇది ఇంతయేత్తున పోవటం లేదని కొందరుంటున్నారు. ధూమియొక్క వ్యాసం షుమారు 7916 మైళ్ళు వున్నదనీ, ధూమగ్ధ కేంద్రం, కేంద్రంగా, ఈశ్వరీయ గోళంయొక్క గమనవలయం యేర్పడదనీ మనం దృష్టి యందు వుంచుకుంటే స్వల్ప కృత్యాపాలు గమనించదగినవి కాదు.

ఈశ్వరీయ గ్రహాన్ని విశ్వాసం చేసుకుంటున్న నూతనంగా లభించున్న శాస్త్ర విజ్ఞాన విషయాలు, విశ్వాంతర యానాన్ని కూర్చి పూర్వం వ్యాప్తిలోవున్న అనేక ఉపాలను తారుమారు చేయవచ్చు. కాని పూర్వం శాస్త్రజ్ఞులుచెసిన ఉపాలూ, కట్టిపెట్టేటూ వేసిన అంచనాలూ చాలావరకు నిజమేనని యిందువల్ల యాధి అవుతోంది. రష్యన్లు సాధించిన విషయా లేమిటో వారు బహిర్గతం చెయ్యకుండావున్న కారణంగా వాటినిగురించి చచ్చిరింకా చెప్పటానికి అవకాశంలేదు. అందుచేత, అమెరికన్ వర్గాలనుంచి మాత్రమే లభించిన వివరాలను ఒకదాని కొకటి చెప్పి, విశ్వాంతరయానసరంగాలలో సాధించిన పురోగమనాన్ని అంచనా చేయవలసి వస్తోంది.

ఇక వాన్ బ్రాన్ పథకాన్ని కొంచెం పరిశీలించుదాం. ఈ పథకంలోని ప్రధాన విషయాలు ఇవి: విశ్వాంతరంలో 1000 మైళ్ళ ఎత్తున ఒక విశ్వాంతర యాన కేంద్రాన్ని ('స్పేస్ స్టేషన్')(Space Station) నిర్మించాలి. ఈ స్టేషన్ నిర్మాణానికి కావలసిన వివిధ భాగాలను ముందుపంపి ఒక వలయంలో తిరుగుతూండే టట్టు స్థాపించాలి. అనంతరం మనుషులు వైకిపోవాలి. ఈ భాగాలన్నిటినీ ఒకటిగాచేర్చి స్టేషన్ కట్టాలి. ఈ కేంద్రాన్ని విశ్వాంతరయాన నౌకల, లేదా రాకెట్ల నిర్మాణకేంద్రంగా ఉపయోగించాలి. ఈ పథకంలో వున్న చైచిత్రీయవత్తూ ఇక్కడేవుంది. ఇక్కడనుంచి

యాననౌకలను వదలటం చాలా సులభముట. అక్కడ నుంచి దండగోళానికి వెళ్ళాలంటే. 7000 మైళ్ళ గమనవేగంవున్న నౌక చాలట. అంటే ధూమిమీది నుంచి లేవటానికి కావలసిన వేగంలో ఇంచుమించు నాలుగోవంతు. ఈ స్టేషన్ నిర్మాణానికి కావలసిన పరికరాలను వైకి పంపటానికి వాన్ బ్రాన్ ఒక సమగ్ర ప్రణాళికను వివరాలతోసహా తయారుచేసే వుంచాడు. స్టేషన్ సమానా విషయంలోనే ఇంకా కొంత ఆలోచిస్తున్నారు. ఈ స్టేషన్ నెమ్మదిగాతిరిగే చక్రాకారంలోవుంటే వీలుగా వుంటుందని ఆయన అభిప్రాయం. దానికి కొంత కృత్రిమకర్షణశక్తి లభిస్తుందనీ స్వల్ప పరికరాలతో నిర్మించవచ్చుననీ ఆయన ఉపాహ ఈ స్టేషన్ భాగాలను వైకిపంపటానికి మూడు అంచల రాకెట్లను చాలా వాటిని తయారుచేయాలి. వాటిలో ఒకొకదాని బరువు ఇంగ్లండ్ ద్రవ్యాలతోసహా 7000 టన్నులు. దీన్ని వేలి స్టే 84 నెకండ్లలోపల 5250 టన్నుల బరువుగల ఇంగ్లండ్ ద్రవ్యం చేసి మొదటి రాకెట్ రాలిపోతుంది. ఇక 990 టన్నులు బరువుగల రెండు రాకెట్లు మాత్రమే మిగులుతాయి. మరొక 124 నెకండ్లయేసరికి రెండో రాకెట్ కూడా రాలిపోతుంది. ఇక 148 టన్నులు మాత్రం బరువుగల చివరి రాకెట్ మిగులుతుంది. ఇది 1076 మైళ్ళ ఎత్తుకు ఎగిరి అక్కడనుంచి నెమ్మదిగా పడిపోనన్నా పోతుంది లేదా ధూమిచూట్టూ తిరుగుతూ విశ్వాంతరంలో నిలిచన్నా పోతుంది. దీని గమనవేగం 15640 మైళ్ళు వుంటుంది.

ఇంతలా కేవలం ఉపమాత్రమైన ప్రణాళికే ననుకొంటే! ఆయనా వాన్ బ్రాన్ గారు చెబుతున్న ఈ బ్రహ్మాండమైన రాకెట్లను నిర్మించాలంటే, అత్యంత వ్యవప్రయాసలతో కూడుకున్న వ్యవహారం మాట అటుంచి ఈ రాకెట్ల యంత్రాలు అనుభుతిపె్చే అప్పుడు ఎక్కడ ఏంజరిగి ఎలా పరిగించుకుందనేది ఉపాకంధవి విషయం. అమెరికన్లు న్యూమెక్సికో లోని 'చైల్డ్ కాండ్స్' అనే చోట, ఈఖండంతర వేధి రాకెట్ల కార్యక్రమాన్నంతా సాగించుతున్నారు. ఇక్కడ జరిగే పరీక్షలలోనే ఒకొక్క రాకెట్ ఉప్పొట్టుండి అనుభుతిపె్చి, దాని యి ద్దం వచ్చినట్లు వ్యవహరించుతూ వుంటుంది.

'స్పెట్టిక్'లో రష్యన్లు కొంత ముందుకు పోయారు గనుక వారితో పోటీకి అమెరికన్లు కూడా

విశ్వాంతరయానము

తను పరిశోధనలను యింకా తీవ్రంచేయవచ్చు. ఇటీవల అమెరికనులు ఒక రాకెటును 4000 మైళ్ళ ఎత్తుకు పంపినట్లు ఒక వార్త వచ్చింది. ఇది అవధికారవార్త కావలెవల్ల ఇందులో కొంత అతిశయోక్తి వుందని అంగీరించినా ఇది పెద్ద పురోగమనమేనని అంగీకరించింది.

రవ్యనులు విశ్వాసంచేసిన ఈ బాలచంద్రునివల్ల కలిగే ప్రయోజనం యేమిటి అని కొందరంటున్నారు. భూవాతావరణాన్ని అధిక్రమించిన అనంతావధిలో వుండే స్థితిగతులేమిటో మనం చానివల్ల తెలుసుకోవచ్చు. భూమిచుట్టూ వున్న ఈ వాయుగర్భం మన్ని ఎలా రక్షించుతోందో ఇటీవలనే మనకు అర్థమైంది. ఉల్కలు, విశ్వాంతరయాన నాకలు ఎదుర్కొనవలసిన భయంకర ప్రమాదాలలో మొట్టమొదటివి. ఇవి ఈ నాకలను ఫీరంగిగుండ్లు లా ఎదుర్కొని ధిన్నా ధిన్నం చేస్తాయి ఈ ఉల్కలు అనుక్షణం వేరై పంఖ్యలో భూమిపై ఫీరంగిగుండ్లులా దూసుకువస్తూ వుంటాయి. కాని అద్భుతకాట్రా, ఇవి తీవ్రతరమైన గమనవేగం కలిగివుండటం చేత భూవాతావరణంలో ప్రవేశించగానే వాయుకర్షణవల్ల మండి భస్మమైపోతాయి. ఆవిధంగా మనం తలలు బ్రులైపోకుండా రక్షింపబడుతూ వున్నాము. పోవియట్ స్పూట్నిక్ చాలా చిన్నది కావటంచేత ఏటి ప్రమాదాలనుంచి తప్పకుంటూ వుండవచ్చు. అంతేగాని ఈకృత్రిమ గోళాలు ఏమాత్రం పెద్దవైనా అవి ఉల్కల ప్రమాదాన్ని ఎదుర్కొనవలసి వస్తుంది.

ఇక గెంపవప్రమాదం విశ్వకిరణాల ప్రసరణ : (Cosmic Radiation). ఈ కిరణాలు విశ్వాంతరంలో ఎక్కడ ఎలా ఉత్పత్తి అవుతున్నాయో నేది అంతు తెలియని యింద్రజాలంగావున్నా వాటి ఉనికిమాత్రం విస్పష్టమైపోయింది. ఈ కిరణాలు, ఊహించటానికి వీలులేని గమన వేగం కల అణువులను కలిగివుంటాయి. ఏ పదార్థమూ వీటిభాకకు తట్టలేదు. ఈ విశ్వకిరణాలు భూవాతావరణంలో నుంచి దూసుకువచ్చి భూమిలోకి కొన్ని వందల అడుగులలోతువరకూ చొచ్చుకుపోతూ వుంటాయి. జీవకంపరాలమీద వాటిప్రభావ మెట్టిదో—అది ఒక అంతు తెలియని అజ్ఞాతభీతి! నిజానికి జీవపరిణామంలోవస్తున్న విపర్యయము (Mutations) లకు

ఈ విశ్వకిరణప్రసారమే కారణ మనుకుంటున్నాడు. విపర్యయములే పరిసరానుగుణ్యంగా పెంపొందటమని పారపాటుగా అర్థం చేసుకోగూడదు. జీవపరిణామానికి పరిసరానుకృతి కారణమనే బహుజనవిశ్వాసం వుంది. కాని, జీవపరిణామానికి ప్రధానకారణం, విపర్యయమనీ, ఇది పరిసరానుకృతికి అతీతమైనదనీ నవీన శాస్త్రజ్ఞులు ఇప్పుడు చెబుతున్నారు. ఈ విపర్యయకారణంగా మార్పుచెందుతున్న జీవరాసులను పరిసరానుకృతి సంస్కరించుతుంది. పరిసరానుకృతి లేని పరిణామజీవులు నశించుతాయి. కోరిమానవుడుగా పరిణామం చెందటానికి విశ్వకిరణప్రసరణవల్ల కలిగిన విపర్యయమే కారణమై వుంటుంది. ఈ విశ్వకిరణ ప్రసారంనుంచి తప్పకోవటానికి, శాస్త్రీయవిజ్ఞాన విషయాలను పురస్కరించుకుని కౌల్పనిక రచనలు చేసేవారు (Science-fiction Writers) చిత్ర విచిత్రాలైన అనేకనూచనలు చేస్తున్నారు. అవన్నీ శేవలం ఊహాసాధాలు. విశ్వకిరణప్రసారంనుంచి వివిధమైన పరిణామ సాధించటానికైనా ఇంకా చాలా కాలం పడుతుంది.

భీతావమామలైన ఈ ప్రమాదములన్నిటి ఇలా వుండగా, విశ్వాంతర యాత్రికులు యెదుర్కొనవలసిన చిక్కులు ఇంకా చాలావున్నాయి. మనం భూమ్యాకర్షణకు ఎంతో అలవాటుపడివున్నాము. అట్టి ఆకర్షణ లేనిస్థితిలో శాశికంగానూ, మానసికంగానూ కూడా మన స్థితి కల్లోలమైపోవచ్చు. ఈ స్థితిరాకుండా చేయటానికి కృత్రిమంగా కొంత ఆకర్షణను నిర్మించుకోవలసి వస్తుంది. విశ్వాంతరంలో వున్న పరిస్థితులు స్పష్టంగా తెలిస్తేనేగాని, దానికి తగులైన సాధనలను ఊహించటానికి సావకాశం వుండదు.

మామూలు రైలుప్రయాణం చేస్తుంటేనే మన వాళ్ళకు ఒళ్లు తిరగటం, కళ్లు తిరగటం వేవిళ్ల మన మల్లా వాంతులు చేసుకోవటం ఇవన్నీ ప్రారంభ మాలాయి—గుంటకు 40 మైళ్లు మించని ఈ వేగానికే. 25000 మైళ్ల వేగంతో పోతున్న మనమౌలసంగతి ఎలావుంటుందో ఊహించండి! ఇంత భయంకర చలనం జీవకంపరాలనుకూడా విచ్ఛిన్నం చేయవచ్చు.

ఇంతవరకూ ఇవి మనం ఊహించగల ప్రమాదాలు, విశ్వాంతరంలో మనఊహకు అందని ప్రమా

చాలు ఇంకా ఎన్నో వుండవచ్చు. ఏది ఏమైనా విశ్వాంతరయానాన్ని సాధించటానికి తీవ్రమైన ప్రయత్నాలు సాగుతున్నాయి. విజయం చేకూరేదివం అతి సన్నిహితమై వున్నదినే ఆశించుదాం. వాన్ బ్రాన్ పక్షంలోవున్న అనేక చిక్కులను ఇతర శాస్త్రవేత్తలు ఎత్తిచూపి తీవ్రంగా విమర్శించు తున్నారు. ఇలా ఎత్తిచూపుతున్నారు గనుక వీటిని అధిగమించగల శక్తులనుకూడా త్వరలోనే శాస్త్రజ్ఞులు సాధించవచ్చు. విశ్వాంతరరాధిపత్యంకొరకు రష్యా అమెరికాలనుగ్గ చెలరేగి పోటీదృష్ట్యా, ఈ కార్యం త్వరలోనే సిద్ధించవచ్చు.

నూతనంగా మనం విశ్వాంతరంలో నిర్మించ నూహించుకున్న స్టేషన్లనుంచి, చంద్రుణ్ణి చేరుకోవ టానికి 7000 మైళ్ళ గమన వేగమున్న వాయునౌక చాలు నని నైన చెప్పుకున్నాం. అంగారక గ్రహాన్ని చేర టానికి అంతకంటే ఇంకా కొంచెం గమన వేగమున్న వాయునౌక కావాలి. విశ్వాంతర కేంద్రంనుంచి దాన్ని విర్మితమైన కాలంలో, నిర్మితమైన దిక్కుగా వదలాలి— అంగారకుని గమనాన్ని, ధూమిచుటూ తిరిగేటప్పుడు ఈ విశ్వాంతరయాన కేంద్రగమనాన్ని లెక్కనట్టి. సుక్రగ్రహానికి పోవాలంటే ఈ నౌకను

అంగారక గ్రహానికి పంపేదిక్కుకు ఎదురుగావున్న దిక్కుకు పంపాలి.

సూర్యకుటుంబ గ్రహాలలో ధూమివో పోలిక చేయదగిన గ్రహాలు అంగారకుడూ, శుక్రుడూ, ఇవి రెండే. అంగారక గ్రహవ్యాసము 4280 మైళ్లు. శుక్ర గ్రహ వ్యాసము 8008 మైళ్లు. శుక్రగ్రహంమీద ప్రాణవాయువు (Oxygen) లేదంటున్నారు. అందుచేత అక్కడ జీవరాసుల ఉనికి ఆస్కారం కనుపించదు. అంగారక గ్రహంలో అట్లాంటి ఆస్కారం కనుపి స్తున్నది. (ఇది వేరే ప్రత్యేకవిషయం. ఈ విష యాన్ని ఇక్కడ చర్చించటానికి అవకాశంలేదు.) అక్కడ ఏవోరకం జీవరాశి ఉండే ఆస్కారముంది అనేమాట విజం. కాని బహుశ ప్రచారంలో వున్న ‘సుక్రగ్రహంలోని కౌలునలు’ వగైరా వ్యవహారములె నట్టి అధూరికల్పన.

ప్రతిదీ అసాధ్యమంటూ కూర్చునే నిరాశా వాదులు కొందరు విప్లవూ వుంటూనే వుంటారు. అలాగే, ఈ విశ్వాంతరయానం క డెం టా పాగే వ్యవ హారం కాదని కొందరంటూనే వున్నాగు. కాని మాన వుడు త్వరలో విశ్వపథాన్ని జయించబోతున్నాడని ప్రపంచం సర్వత్రా పలువురు విశ్వసించుతున్నారు.

ఇందిర

శ్రీ మాస్తి వెంకటేశాయంగార్

* కన్నడ రచనకు అనువాదం *

సారాయగమూర్తి కిరీతానికి ఇంటా బనుటాకూడా సుఖంలేదు. అసేక కారణాలవల్ల ఎప్పుడూ దుఃఖంగా వుంటూ వుంటాడు. కచ్చేరినుండి యింటికి వచ్చి వీడ్కో విధంగా రెండు ముద్దలు మింగి పడక గది లోకి వెళ్ళి కూర్చున్నాడు. అతని భార్య యింట్లో పనులు చేసుకొంటూవుంది. “పాపం, ఒక్కలే చేసు కొంటూ వుంది పనులన్నీ, సాయంచేసేవాళ్ళు ఎవ్వరూ లేరు.” అని అనుకొన్నాడు. ఇంకా యిలా అను కొన్నాడు. “ఇందిరో! ఆమె కూడా యింటిపనులన్నీ తానే చేసుకొంటూ వుండేది. అయినా ఎప్పుడూ వల్లస్ ముఖంతో ఉండేది. అయితే యింతమంది పిల్లా జిల్లా ఇందిరకులేరు. అబ్బ, యీ పిల్లల బాధను వ్రోచడం కష్టం. పిల్లలు లేనివాళ్ళు అయ్యో! మాకు పిల్లలులేరు, సంతాన సుఖం మేము పొందడంలేదు, అని బాధ పడుతూ ఉంటారు. పిల్లలు వున్నవాళ్ళు బాధ వేరలా ఉంటుంది. పాపం, ఆ బిడ్డతో ఆసుపత్రిలో వదిలి వచ్చాను. ఇక్కడ ఇంట్లో పక్కలవూ పడుకొని నిద్రిస్తూ వున్న పిల్లలమాదిరిగా వాడుకూడా మా పిల్ల నాడేగదా! కాని పాపిత్రి అలా భావించడంలేదు. ఇందిర బ్రతికివుంటే యిలా ఉండేదా!”

ఇలా ఆలోచిస్తూ వుండగానే సారాయగ మూర్తికి కునుకు వచ్చింది. దుఃఖంగా వున్న మనస్సు, అలసిపోయిన కిరీతం—యీ రెండిటికీ విశ్రాంతి అవసరం. ఇంతలో అక్కడికి ఇందిర వచ్చింది.

ఆమె ఎలా వుంటుందో తెలియ నంతవరకు ఆమె రాకలోవున్న అంతర్భంధం మీకు బోధపడదు. ఇందిర మంచినూపనీ, కోలముఖం, నిర్మలంగాను అందింగాను మిసమిసలాడుతూవుంది ఆమె సుఖ కోంతి. ఆ అందిం రెండు కనుబొమల మధ్యగా వెళ్ళి కనుదోయి మీదకు మళ్ళింది. వికసించి మల్లై పుష్పలలా వున్నాయి ఆమె కేత్రాలు. ఆ సుందర

పుష్పల్లో నల్లని తుమ్మెదలు చిక్కుబడిపోయి తైటకురారేక చంచలంగా అటూ యిటూ తిరుగుతూ వున్నవి. “ఇదిగో, వదిలివేశాం” “ఇదిగో వదిలలేదు.” అంటూ ఆ తుమ్మెదల్ని ఆకిచెకుతూ వున్నవి ఆ కనురెప్పలు. పొడుగుపాటి అందమైన ముక్కు, సగం వికసించిన గులాబీ రెక్కల్లాంటి పెదవులు. సన్నని, తెల్లని దియ్యపు గింజల్లాంటి పండ్లు, పసుపుపచ్చని నిగనిగలాడే బుగ్గలు. ముఖాన రెండు కనుబొమల మధ్య కొంచెం పైగా చిన్ని కుంకంలాట్టు, నిజానికి చాలా అందమైన సుఖం. ఇందిరది. అంత పొడగిరికాదు, అంతపొడ్యికాదు. చూడటానికి సామాన్యంగా వుంటుంది. మొత్తంమీద ఇందిర అపరూపసుందరి.

ఆమెను చూస్తేనే చాలా సంతోషం కలుగు తుంది. సంతోషమే గాను. ఎంతకోపం వచ్చినా మటుమాయమై పోవలసిందే. మన కోపాన్ని వ్యాకుల తను తొలగించే వాళ్ళు రాణివం మనకు యిదం వుండదు కాంగం వాళ్ళు ‘మన వాళ్ళు’ కావడమే. అందు వల్లనే సారాయగమూర్తి ఇందిరను చూచి కూడా ఏమీ మాట్లాడలేదు.

ఇందిర అతని దగ్గరకు వచ్చింది. అతని ముఖాన్ని పైకి ఎక్కుతూ చిరువల్పు నవ్వి అన్నది—“అప్పుడే నిద్ర వచ్చింది! మాట్లాడలేం? అయితే వుండండి దానికి యిదే మందు” అంటూ ఆమె సారాయగమూర్తి ఒడిలో కూర్చున్నది.

వైమనస్యాన్ని ప్రేమ అత్యున్నతంగా జయిం చింది. రాగికి బంగారానికి ఎక్కువ రేడావుంటువా లేక ప్రసన్నతకూ అప్రసన్నతకూ ఎక్కువ రేడావుంటుందా? వైమనస్యం రాగిని బంగారం చేసులేదుగాని ప్రేమమాత్రం అపరి చేసివేస్తుంది. అప్రసన్నతను ప్రసన్నతగాను, క్షత్రువును మిత్రునిగాను, దుఃఖంతో కుంగిపోయేవారిని సుఖవంతులుగాను చేసివేస్తుంది.

అనువాదకులు : శ్రీ వేమూరి రాధాకృష్ణమూర్తి

అకాశంలో విహరించే తారలాంటి అందమైన రమణి నారాయణమూర్తి ఒడిలో కూర్చునే సరికి అతని మనస్సు చంద్రునిలా చల్లబడి పోయింది. అతనికోసం శాంతించింది. వ్యాకులత తొలగిపోయింది. నారాయణమూర్తి ఆమెను హృదయానికి గట్టిగా హత్తుకున్నాడు.

“ఇందిరా!” అని పిలిచాడు.

“నేను, మాట్లాడను. ముందుగా నేను పలకరిస్తే మీరు పలకలేదుగా! యిక మీరు ఇందిరా, ఇందిరా అని యిరువది సార్లు పిలిచినా పలకను. నోరొకదవను.

“ఇందిరా!”

“నోరుకదవనని చెప్పలేదు!”

“అయితే నోరు కదవకుండానే యిన్నిమాటలు మాట్లాడుతూ వున్నావా?”

“అదిగాదు. మళ్ళీ వన్ను పేరుకెట్టి పిలుస్తారని అలా అన్నానండీ!”

“ఏం! ఎందుకు?”

“మీరు వన్ను పేరుకెట్టి పిలిస్తే నాకు ఎంతో సంతోషం కలుగుతుంది!”

“నిజంగావా!”

“కాకపోతే యిందులో సందేహమా!”

“అయితే దీన్ని అబద్ధమనే భావించవచ్చు.”

ఇందిర నారాయణమూర్తి భుజంమీద తన తల ఆనించింది. నారాయణమూర్తి చెక్కిరిసి ఇందిర ఉచ్చాస్యసరిక్వసాలు స్పృశించాయి. ఆమె ముఖాన్ని రెండుచేతుల్లో తీసుకొని చూచాడు. అబ్బ, ఎంత అందమైన ముఖం! ఆమె నేత్రాల్లో ఆపారిమైన ప్రేమనిండివుంది. ఇందిరను గట్టిగా కాగలించుకున్నాడు.

“ఇందిరా అని నేనుపిలిస్తే నీకు అంత సంతోషం ఎందుకు కలుగుతుంది?”

“ప్రేమా నాకు తెలియదు.”

“తెలియకుండా ఎందుకు ఉంటుంది! నిజం చెప్పు.”

“ఏమి చెప్పాలో నేర్పండి. అలాగే చెబుతాను.”

“నేర్పితే చెప్పేటందుకు నీలాంటి తెలివిగలక కావాలి!”

“నేను వినివాయించితే మీకు తాగావుంటుందా?”

“నీవు విని వాయించితే విని చాలాకోరికలైంది. నిజంగా విని అంటే నాకు చాలాయుష్షం.

“ఎందుకని?”

“వీణావిస్వనం మధురం. అందుకని”

“ఆ శ్రేర్పరితనం, ఆకళ ఎవరిది?”

“నీది—”

ఆవును నాడే. మీరు ‘ఇందిరా’ అని పిలిస్తే నా హృదయంలో వీణావిస్వనం మారుమ్రోగుతుంది. ఆ మధురనాదం కేవలం నాపక్కానానీకే వివరమవుతుంది. అందుకే నాకు సంతోషం కలుగుతుంది.

నారాయణమూర్తి ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఇందిర కూడా మానంగావుంది. ప్రణయశీవులకు—కలయిక సమయంలో—సంభాషణలవల్ల కలిగినంత ఆనందం మానంగావున్నా తప్పక కలుగుతుంది. కొద్దిసమయం గడిచింది. నారాయణమూర్తి ఇలా అన్నాడు—

“ఇందిరా!”

“ఏం?”

“నేనంటే నీకు ఎంత ప్రేమా చెప్ప!”

“నిన్ను గాఢంగా ప్రేమిస్తావున్నా” అని ఆమె అనాలని నారాయణమూర్తి అభిలాష. ఈవిధంగా భావించని భర్త ఎవడు వుంటాడు?

“నాకు మీమీద అసలు ప్రేమ లేనేలేదు.”

“లేదు!..... ఎందుకని?” నారాయణమూర్తి ముఖం వెలవెలబోయింది. తాను అనుకోన్న ప్రకారం సమాధానం అతనికి లభించలేదు.

“మీరంటే నాకు కొంచెంకూడా ప్రేమ లేను. కానీ మీరంటే ఏమిటో అమిత పిచ్చిగా వుంటుంది నన్ను పిచ్చిదాన్ని చేసివేశాడు” అని నవ్వుతూ తన శరీరస్పృ అతని బుజంమీదకు బాగా వార్చింది. నారాయణమూర్తి ముఖం వికసించింది.

“ఇందిర హృదయం చాలా చిన్నది. అయినా అందులో ఎంత ప్రేమ నిండివుంది! ప్రేమను గూడా ఎంత అద్భుతంగా ప్రకటిస్తావుంది! నాకోసం ప్రాణం అర్పించేటందుకుకూడా ఇందిర సిద్ధమే” అనుకోన్నాడు నారాయణమూర్తి. అతని హృదయం ప్రేమతో నిండి పోయింది.

“ఓం” అనే అక్షరానికి విద్యాంశులు అనేక అర్థాలు చెబుతారు. అదేవిధంగా నారాయణమూర్తికి ‘ఇందిర’ అనే కబ్బంలో అనేక విశేషాలు దౌర్జ్విక

మైనది. అపరిమితమైన ప్రేమ. అమితమైనదయ్యి. మిక్కిలమైన మోహం మొదలైనవన్నీ కలబడాయి. అతని కిరీంలొనిరక్తం ఇందిర అనే కథాన్ని బట్టి ప్రవహిస్తూ వున్నదా" అన్నట్లు తోచింది.

ప్రేమనీ తన ప్రియుని భుజంమీద తల ఆనించి అతనివంక చూడటం ప్రారంభించింది. నారాయణ మూర్తి ఆమెను తనదిగ్గరకు చేర్చుకున్నాడు. తలవంచి ఆమెను తడకంగా చూడటం ప్రారంభించాడు. ఎంత సేపు అలా కూర్చున్నారో తెలియదు.

అన్నివిధాల సుఖం పొందుతూవుండే గృహస్థ స్థాయిని ఆ సమయంలో నారాయణమూర్తి అందుకున్నాడు. అట్టి సుఖం, అట్టి శాంతి కలగడం చాలా కష్టం. అంతటి సుఖశాంతిలు కలిగితేమాత్రం వాటితో సరితూగే వస్తువు మరొకటిలేదు. ఆపొందిన సుఖాన్ని గురించి దాని వాస్తవికతనుగురించి యోచించేకీ ప్రారంభంలో మానవునికి ఉండదు. కొంతసేపు నారాయణమూర్తి కూడా యాస్థితిలోనే వున్నాడు. తదుపరి "ఇంతకు ముందో" అని ఆలోచించడం ప్రారంభించాడు. ఇంతకుముందు ఏమి జరిగిందో ఆతడు మరచిపోయాడు. విషయం మరచినా హృదయం మాత్రం వ్యాకులంగానే వుంది.

"ఇందిరయిప్పుడు యిక్కడ వున్నది. సరే, యింతకుముందో....." అని కొంచెం సేపు ఆలోచించాడు. కొంతజ్ఞాపకం వచ్చింది. వ్యాకులత మితిమీరింది. కొద్ది సేపటికే అన్ని విషయాలూ మరచిపోయాడు. మనస్సు శాంతించింది. మళ్ళీ అన్ని విషయాలు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. ఇంతకుముందు..... ఆ ఆసుపత్రిలో పడివున్న పిల్లవాడు..... యింటిలో నిద్రపోతూవున్న యీ చిన్నపిల్లలు..... వీళ్ళను గన్నతల్లి..... ఆసుపత్రిలో ప్రమాదస్థితిలో పడివున్న పిల్లవాడిని గన్నతల్లి..... మెరపులా అన్ని విషయాలు మెరసిపోయినవి. మళ్ళీ ఏమాజ్ఞాపకం రాలేదు.

"ఇందిరా!"

"ఏం?"

"ఇందిరా! ఎప్పుడు వచ్చావు?"

"ఘోరూ అరగంట అయివుంటుంది."

"ఈ గదిలోకి వచ్చావా?"

"అవును."

"ఎక్కడనుంచి యీ రాక?"

"అదేమిటి! అలా ఎందుకు అడుగుతూఉన్నారు?"

"నీవు ఎక్కడికి వెళ్ళావో చెప్పవూ?"

"ఎక్కడికీ వెళ్లేదే!"

"అయితే నిన్ను చూచి చాలాలోకాలైనట్లుండేం?"

"బరే! బాగానే వుంది."

"ఉండు ఏమో జ్ఞాపకం వస్తూవుంది. ఆ అంతా జ్ఞాపకం వచ్చింది." అంటూవుండగానే నారాయణమూర్తి కిరీం కంపించింది. ఇందిర కిరీరాన్ని తడిమి చూచాడు.

"ఇందిరా! నీవు నిజంగా యిక్కడేవున్నావా?"

"బాగానే వుంది. అలా అంటారేమిటి? యిక్కడ లేకుపోతే మీ చేతికి ఎలా దొరుకుతాను చెప్పండి!"

"అయితే నాకు ఏమి జ్ఞాపకం వచ్చిందో చెప్పనా!"

"చెప్పండి."

"నీనా పెండ్లి... మన కౌపురం... మా అమ్మ నాన్నతో మనం కలిసివుండటం... అంతా నిజమే గదా!"

"అవును నిజమే."

"ఆ తిర్మాత అమ్మ దనిపోయింది. నాన్న దని పోయాడు. చివరి సమయంలో నిన్ను దిగ్గర కూర్చోపెట్టుకొని..."

"అవును"

"అమ్మ! పసివాడు. జాగ్రత్త. అబ్బాయి! పసివాడు జాగ్రత్తరా!" అని మనిదిరికి చెప్పారుగదా! "అవును"

"ఎంతో గారాబంగా పెంచావు వాడిని. నేను అప్పడప్పుడు వాడిని కసిరే వాడిని. నీవు మాత్రం వాడిని ఎప్పుడూ కసరలేదు."

"మీరు కసిరిలే రిచ్చేముంది? వాడి మంచి కేగా!"

"అదికాదు నా అభిప్రాయం. నీవు చాలా గారాబంగా పెంచేదానివని చెప్పడమే నా ఉద్దేశ్యం. యింతలో ఒకసారి జ్వరం వచ్చి నీవు మంచంపట్టావు."

"అవును."

"ఎన్నో మందులు వాడాను, జ్వరంకల్ల సన్న బడి పోతూ వుండే దానిని. అప్పుడు నాకుండే బద్దలే

పోతూ ఉండేది. ఒకరోజున...నీవు...అది స్వప్నమే
లేక నిజమేనా?

“అసలు విషయం ఏమిటి?”

నారాయణమూర్తి ఇందిరను గట్టిగా పట్టు
కొన్నాడు.

“ఒకరోజున నువ్వు ఎక్కడికో.....నెళ్ళి
పోయావు.”

“ఏమిటండీ యీ మాటలు?”

పిల్లవాడిని పెంచేవాళ్ళు ఎవ్వరూలేరు. నాకు
చాలా కష్టమైపోయింది. ఇందిరా! నేను చాలా
రోజులు ఏదాచు. నాబాగులు అంటులేను.

“ఊ..”

“ఏదీ ఏదీ పిచ్చివాడిలా అయిపోయినాను..”

క్షణంనీవు నారాయణమూర్తి ఏమీ మాట్లాడ
లేదు. అతినిస్థితి యిప్పుడుగూడా పిచ్చివాడిలాగేవుంది.
ఆలోచనా పరంపర బతులులేరింది...ఇప్పుడు ఇందిర
నాదిగ్గరే కూర్చోనివుంది. నేను ఇందిరతో
మాట్లాడుతూవున్నాను. యిదంతాసరే. కానీ ఆరోజున
నెళ్ళిపోయిందిగదా?...ఎక్కడికెళ్ళింది?...
ఆరోజున...ఎక్కడికో నెళ్ళిపోయింది...నిజమే నెళ్ళి
పోయింది. కానీ ఎక్కడికీ నెళ్ళివచ్చింది? ఏమైపోయి
వచ్చింది...యీ ప్రశ్నలకు ఏమీ జవాబుతోచలేదు.

నారాయణమూర్తి అప్పుడున్న స్థితిలో...అంటే
అర్ధవిద్రావణలో మానవుల మనస్సు అనేకవిధాలుగా
విధజనపడతా ఉంటుంది. కొంతభాగం జాగ్రదావస్థ
లోనూ, కొంతభాగం నిద్రావస్థలోనూ ఉంటుంది.
మనం ప్రతిరోజు చేరుచేసే ఆయుర్వేదావస్థలూ పొందే
జ్ఞానమంతా కలిగిపోయి వేరుచేసు భాగాలలో
వుంటుంది. అర్ధవిద్రావణలో జాగ్రత్తభాగాలలోని
విషయాలు సహజంగానే జ్ఞాపకం వస్తాయి. నిద్రిత
మలైయున్న భాగాలకు సంబంధించిన విష
యాలు మాత్రం జ్ఞాపకం రావు. ఈసమయంలో
నారాయణమూర్తి నిస్థితి కూడా అలాగే వుంది.
చాలా రోజులనుండి అనుభవం పొంది వున్నందున
హృదయానికి హత్తుకొనివున్న విషయం వెంటనే
జ్ఞాపకం వచ్చివేసింది. కానీ విషాదకరమైన ఘటన
హృదయానికి దూరంగా వున్నందున అర్ధవిద్రావణలో
అది జ్ఞాపకం రాలేదు. “ఇందిర ఏమైవచ్చింది?” అనే

విషయం అతనికి అర్థంకాలేదు. కానీ విషాదకరమైన
ఒక అనుభవం మాత్రం అర్థమవుతూ వుంది.

“తరువాత ఒక పర్యాయం రెండు జాములవేళ
పిల్లవాడికి ఆకలి వేసింది. యింటిలోవాడికి ఏమీ
దొరకలేదు తిండినీ. ఇంటి దగ్గర నుంచి చెడ్డ మాచే
వాళ్ళు ఎవరూ లేకపోవడమే యిందుకు కారణం. నేను
కచ్చేరీనుండి యింటికి వచ్చాను. పిల్లవాడు నెక్కి
నెక్కి ఏడుస్తూ వున్నాడు. నాకు ఆమెరి దుఃఖం కలి
గింది.

“ఊ..”

“వాడి పోషణచేసేవారు యింట్లో ఎవ్వరూ
లేరు. ఎవరైనా వుంటే చాటుకునిపోయింది. కానీ
ఏమీ చేయాలో లోచలేదు...ఒకరోజున బాబాయి
వచ్చి యీకొడుకుని ఒక అమ్మాయి వుంది. పెండ్లి చేసు
కోమని చెప్పాడు—ఎంగుళనో గాని పెండ్లి చేసుకోం
దామనీ కోరికే నాకు కలగలేదు.” కానీ పిల్లమాత్రం
మంచిది. అందికలే చెబుకో” మని ఆనేక విధాల
చెప్పాడు బాబాయి. నెళ్ళి పిల్లనుచూచాను. ఆమె
యీ సావిత్రియే—అందంగానే వున్నది. కానీ సావి
త్రిని పెండ్లి చేసుకుందామనీ కోరిక ఏమీ కలగలేదు.

నాకు యింట్లో బాగుగావుంది. ఏకాంత జీవిత
మంటే విసుగు బుట్టింది. ఇందిరా! నీవు లేండును
హృదయం వ్యాకులపడతాయింది. బాబాయివచ్చి మళ్ళీ
చెప్పాడు. “ఒక మూర్తి, ఆ పిల్లవాడిని చూచేసా
పెండ్లిచేసుకోరా! ఇంట్లో వాడి మంచి నెడూ చూచే
వారు ఎవ్వరూలేరు. సావిత్రిని పెండ్లిచేసుకో. పిల్ల
వాడిని పోషిస్తుంది. పిల్లవాడినేకాదు. నిన్నుగూడా
పోషిస్తుంది.”

“మంచిదే.”

“నేను అంగీకరించాను.”

“నా యిష్టప్రకారమే పెండ్లి చేసుకున్నాను.
సావిత్రి యిక్కడకు వచ్చింది. కొద్దిరోజుల వరకు
సావిత్రిగూడా నీలాగేవుంది. కానీ తరువాత తనవారి
మరిపోయింది. సావిత్రి సంతానం కలిగినప్పటినుండి
యీ పిల్లవాడినిగురించి శ్రద్ధవహించడం మానివేసింది.
ఈ విషయమై నేను దానిని కోప్పడానుకూడా. కానీ
లాభం లేకపోయింది. సావిత్రికూడా కోపంవచ్చింది.
అప్పటినుంచి యీ యింట్లో నుఖం మృగ్యమైపో
యింది.

ఇందిర ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఆమె కళ్ళనుండి కన్నీటిధారలు అవిరామంగా ప్రవహిస్తున్నట్లు సారాయగమూర్తి కనపడింది.

అపిల్లవాడూ, సావిత్రి తుట్టిన యీ పిల్లలూ, సమానమే. కాని సావిత్రి మాత్రం అలాతోవలేదు. యిద్దరినీ వేరువేరుగా భావించింది. నేను ఏమీ చేయలేక పోయాను. అన్నం పెట్టేది, మిగతా మంచి వాడూ అంతా చూచేది సావిత్రిలేకదా! నే నేమి చేయగలను? ఆమె ఏమిచేసినా మామూలు పూరుకోవలసి వచ్చింది.

ఇందిర ఏమీ మాట్లాడలేదు.

“నేను అసలు పెండ్లి చేసుకోవ్వది ఆ బిడ్డకి కోసమే. కాని వాడికి మాత్రం కుటుంబం కలుగలేదు. ఏదో విధంగా పెరిగి పెద్దవాడైతే అన్ని కష్టాలు యీజేరుతప్పి అనుకోవ్వాను. ఆవిధంగానూ జరగలేదు.

ఇందిర మానంగానే వున్నది.

“మొన్నవాడు ఎక్కడనుండో జ్వరం తో వచ్చాడు. దాట్లుకు చూపించాను. ఆయన పేలవవాడి అని చెప్పాడు. వాడిని యింటిలో వుంచితే మిగతా వాళ్ళకు గూడా వ్యాధి పోకుండా వైద్యం చేయించి కలిగింది. ఆకుపత్రిలో చేగుస్తూ అంటే అక్కడ వాడికి నేడచేసే వాల్లేవనిపించింది. ఎలాగా అనే ఆలోచనలో బద్దాను. ఆకుపత్రిలోనే చేర్చమని సావిత్రి సలహా చెప్పింది.”

“సరే”

“వాడిని అక్కడే చేర్చాను. బాబాయి అక్కడ వున్నాడు. సావిత్రినిన్ను పిల్లవాడివగర, ఆకుపత్రిలో వుండనియలేదు. నేను అక్కడ వుండకూడదట. దాని వ్యాధియం చాలా కఠోరం. ఇందిరా! సావిత్రి వ్యాధియం నిజంగా పాపాణం.”

ఇందిర కదిలకుండా కూర్చునివుంది.

ఇవాళ సాయంత్రమే వాడిని చూచి వచ్చాను. పిల్లవాడు గిలగిల తిమ్మకుంటూ వున్నాడు. నేను చూడలేకపోయాను. ఊరికి దూరంగా కాపురం వుండటంవల్ల త్వరగా యింటికివచ్చాను. అమ్మా! అమ్మా! అని ఒకటే అడగవు. అమ్మమ్మి! పాపం, ఎంత బాధపడుతూ వున్నాడో చెప్పలేను.”

“వాడు బాగానే వున్నాడు. మీరేమీ బాధపడకండి.” అన్నది ఇందిర.

“నాకు ధైర్యం కలిగిందాకా యిలా అంటున్నావు? సాయంత్రం అంత బాధపడుతూ వున్న వాడికి అప్పుడే ఎలా నయమవుతుంది? పోనీరే! నీవు

సమయానికి వచ్చావు. వాడి వ్యవహారం యింకనువ్వు చూస్తావుకదా!”

“తప్పకుండా.”

“అయితే యికవాడు చింతలేదు. చూడు! నిన్ను చూడగానే నా బాధంతో మాయమై పోయింది. అంటూ సారాయగమూర్తి ఇందిరను ప్రేమతో కాగిరించుకొన్నాడు.

“నిజంగా పిల్లవాడికి నయమయిందా?”

“అ నయమయింది.”

“నువ్వు చూచావా?”

“అ, మీరుకూడా చూస్తారా?”

“ఏదీ! ఎక్కడున్నాడు?”

“అదనూ” అంటూ ఇందిర గదిరువ్వుం వైపు ప్రేమతో చూపించింది. సారాయగమూర్తి అటు చూశాడు. గోపాలుకు నిలబడివున్నాడు. వాడు బాగా ఆరోగ్యంగా వున్నాడు. సారాయగమూర్తి అమితావదం కలిగింది. సంతోషంతో ఇందిరను చూద్దామని అన్నపుడు తిరిగాడు. ఇందిర రూపం అప్పడంగా కనబడింది. “ఇందిరా” అని పిలుస్తూ ఆమెను పంపకుండామని ప్రయత్నించాడు. కాని ఆమె చిక్కలేదు. పర్యంతి క్షిరంమీద నిలబడి మేఘాల్ని పట్టుకుందామని ప్రయత్నించి విఫలమైపోయిన బాలునిలా అయింది. సారాయగమూర్తి పిలిచి. “ఇందిరా” అని గట్టిగా అరిచాడు. ఇంతలో మెలకువ వచ్చింది.

ఇందిర చనిపోయి పది సంవత్సరాలు గడిచాయి.

అప్పుడు పత్ని వియోగ దుఃఖం అంటే ఏమిటో అతినికి బోధపడింది. నేను ఆ ఇందిరయే కలలో కనబడి తియ్యని మాటలు మాట్లాడి అదృశ్యమై పోయింది. నేను మళ్ళీ రెండవసారి పత్ని వియోగదుఃఖం కలిగింది సారాయగమూర్తికి.

సారాయగమూర్తి కిటికీనుండా రైతుకు చూచాడు. రాత్రిసమయం. అంతిలా నిశ్శబ్దంగావుంది. పిందారినోపిట్లు వెన్నెల కాస్తూవుంది. నిర్మల ఆకాశంలో చంద్రుడు తన ప్రయురాలైన తారా సమూహం మధ్య ఆనందితో విహరిస్తూ వున్నాడు. అతని కిరిల కిరాణాలు తను కాంతితో యావత్తు ప్రపంచాన్ని స్నానం చేయిస్తూవున్నది. ఆహా ఏమిగాంతి? ఎంత ఆనంది?

ఆ సీరవస్త్రన వెన్నెలరాత్రియందు విడ్డకు గోపాలనికే గూడా అతని తిల్లి ఇందిరతో బాటు అనంత కాంతిదీపతామరిల్లి ఒడిలో కిరణం లభించిందనే విషయం సారాయగమూర్తికి తెలియలేదు.

మా ఆవిడ నీళ్లాడేదాకా మా గుమ్మంతొక్కొద్దు

శ్రీ కవికొండల వేంకటరావు

పాత్రలు: భర్త రామేశం; భార్య వెంకమ్మ; ఆడపిల్ల; మగపిల్లడు;
అల్లుడు; ప్రక్రింటి ఆడమనిషి; ప్రక్రింటి మగమనిషి

మొదటి రంగము : రామేశం ఇంట్లో

[ప్రక్రింటి ఆడమనిషి : మనకు విద్య కావాలమ్మా!
అప్పుడు జీవితంయొక్క నిజత తెలుస్తుంది.

వెంకమ్మ: ఏమో! ఇంతకాలం విద్యలేకుండా పెరిగారు.

[ప్ర.ఆ: నీకు పిల్లలా?

వెంక: అవును! ఉన్నారమ్మా! ఒక మగపిల్లవాడు, ఒక ఆడపిల్ల.

[పిల్లవాడు, పిల్ల అలా వెళుతున్నారు.]

[ప్ర.ఆ: వాళ్ళేనా?

వెంక: అవునమ్మా వాళ్ళే! వాళ్ళల్లో ఆడపిల్లకు పెళ్ళి చెయ్యాలి.

[ప్ర.ఆ: ఏం? మగపిల్లవాడికి పెళ్ళిచేయి ఎక్కరలే!

వెంక: వాడే కట్టుకుంటాడు ఎవరైనో ఒక రైసు.

[ప్ర.ఆ: అలాంటి ధేమాదే ఆడపిల్ల విషయంలోనూ మనం కలిగివుందా—వాళ్ళిలా తస్తున్నారు.

[పిల్లవాడు పిల్లా వస్తాడు]

మగపిల్లవాడు: అక్కా! మనం “కారమ్మ” ఆడుకుందామా?

ఆడపిల్ల: తద్దరా! చింతగింజ అడుగుదాం!

[వాళ్ళిద్దరూ నిష్క్రమిస్తారు]

[ప్ర.ఆ: అప్పుడే వాళ్ళిద్దరిలోనూ లేదా కనిపించేవి.

వెంక: కనబడకుంటామ్మా! ఆడపిల్ల ఆడపిల్లే. మగపిల్లవాడు మగపిల్లవాడే. అందుకనే ఆడపిల్లకు త్వరగా మనం పెళ్ళిచేయాలంటావున్నది.

[ప్ర.ఆ: ఏం? ఆడపిల్ల చదువుంటే చెడిపోతుందా?

వెంక: చెడుకాని—దానికే చదువు అవసరమని నా అభిప్రాయం.

[ప్ర.ఆ: ఏమో! నేను వాళ్ళకు చదువుండా లంటాను. మగవాళ్ళ కోరికలు చదువు వస్తుంది. ఆడవాళ్ళకే రాదు.

వెంక: రాకేం అమ్మా! చెప్పిస్తే వాళ్ళిద్దరూ వస్తుంది. ఇప్పటిమట్టుకు ఇద్దరినీ విరివమానంగా చదువు చెప్పిస్తున్నాం.

[ప్ర.ఆ: వాడు పిల్లలంటే నేనూ చెప్పిస్తున్నాను.

వెంక: పిల్లలు నీకు లేరో! బరికిపోయావు. పిల్లలంటే భాగ్యముందారి, భాగ్యముంటే యోగ్యత వుందారి. అన్నీ వుంటే ఆరోగ్యముందారి.

[ప్ర.ఆ: అన్నీ ఒకచోట చేరివుండవు. అది మనం చేర్చుకోవాలి.

వెంక: అవునమ్మా! పిల్లలంటే ఏలాగో కలుగుతారు కాని, భాగ్యంకలుగదు.

[ప్ర.ఆ: ఏమి? మీకు భాగ్యం లేదా?

వెంక: అసలు లేదనను. కాని తగినంత భాగ్యం లేదు. ఏది రేడియో? ఏది ఎలక్ట్రిసిటీ? ఏది వంటలక్క—చెప్పండి!

[ప్ర.ఆ: భాగ్యం తనంతనే వస్తుంది అని నా వూహ. పిల్లలే కలుగు.

వెంక: ఎవరికీదీ లేదో దాన్నిగురించి ఒత్తి చెబుతారు.

[ప్ర. మగమనిషి: (పిల్లవాడు) ఒకేవ! (అని)

[ప్ర.ఆ: మా ఆయన పిలుస్తున్నారమ్మా! వెళ్ళిస్తా!

వెంక: బొట్టుంచుకు వెళ్లు. (బొట్టు పెట్టును)

[ప్ర.ఆ: ఏమిటో పూర్వకాలపు ఆడమనిషిని! ఇంకా బొట్టు పెడతావు. [తెలు]

మా ఆవిడ సిల్లాదేదాకా మా గుమ్మంతొక్కొద్దు

రెండవ రంగము : ప్రక్కయిల్లు

ప్ర.మగ: ఏమీ ఎక్కడికి వెళ్ళా? ఇంతలోకి వెళ్ళారీ, నేను ఇద్దెవలు తెచ్చే లావుగా! వెళ్ళి ఏం పాము కొచ్చావు?

ప్ర.అడ: ఏమీ పాముకు రాలేదండీ! ఒక సంగతి తెలుసుకు వచ్చాను. వాళ్ళకొక అడవిల్ల, ఒక మగపిల్లవాడూనట!

ప్ర.మగ: అయితే ఏమంటావు?

ప్ర.అడ: మనకు అలాలేదని.

ప్ర.మగ: మన కున్నది మన కున్నది, వాళ్ళ కున్నది వాళ్ళకున్నది.

ప్ర.అడ: మనకేమిటుంది?

ప్ర.మగ: భాగ్యం ఉంది, ఆ భాగ్యం పెట్టి ఇద్దెవలు కొనుక్కుంటున్నాం, నీమీలు చూస్తున్నాం! రేడియో వేసికొంటున్నాం, ఎన్నో ఇతర విద్యాదా చూస్తున్నాం! వాళ్ళకేమిటి?

ప్ర.అడ: పిల్లనిటితోపాటు మనకొక్క అడవిలేవా ఉంటే బాగుండుననిస్తోంది.

ప్ర.మగ: అలా నీవు అభూరించువుండటే, ప్రభుత్వం ఈ పెనుండి అడవిల్లలను కూడా పెనుకో వచ్చునని చట్టం చెప్పింది.

ప్ర.అడ: నేను అభూరించుటే చేసిందనక పోగే, మీలాంటివాళ్ళు చాలా మంది వుండటే అలా చట్టం చేసింది ప్రభుత్వం అని ప్రభుత్వాన్ని అభినందించ రాదూ?

ప్ర.మగ: ప్రభుత్వమును అభినందించడం సుకువేకాని, ఎవరిస్తారో అడవిల్లను దత్తరి?

ప్ర.అడ: మగపిల్లవాణ్ణి ఎవరిస్తారో, అడవిల్లను వాణ్ణి యిస్తారు.

ప్ర.మగ: కనుక్కొంటే, ప్రక్కంటి వాళ్ళ అడవిల్లను మనకు పెంపు ఇస్తారేమో.

ప్ర.అడ: ఇవ్వకేం చేస్తాడు? వాళ్ళకేం భాగ్యమా! బ్రదుకు తెలువా? బరువల్లా వదలిపోయిందిని వాళ్ళ భావిస్తారు. ఈ కోకానే కనుక్కంటాను. కనుక్కొనున్నారా?

ప్ర.మగ: ఈ వేళ కనుక్కొనడం ఎందుకులే? మఱి రెడ్డెల్లు పోయాక కనుక్కొనచ్చు—మనకు మాత్రంకలుగ కూడదూ పిల్లలు?

ప్ర.అడ: మళ్ళా ఈ చట్టం మాటిపోతుండేమా?

ప్ర.మగ: ఇది మాటిలే దీనిఅబ్బు మకోటి. మనకీ భాగ్యం వున్నప్పటికీ, ఎన్ని చట్టాలు మాటిసా ఇబ్బందిలేద. ముంది ఇద్దెవలు తినుచల్లాటిపోతాయి. (అని తాను తిన ప్రారంభించును)

ప్ర.అడ: ఉండండి! వాటిల్లో ఇంటి నెయ్యి కొంచెం వెయ్యనియ్యండి. (అని నెయ్యివేసి తానుకూడా ఆరగించును.) [తెలు]

మూడవ రంగము : రామేశం ఇల్లు.

రామేశం: ఏమిటానిడ అలా నిన్ను వేధిస్తూ వుంటుంది. వెంక: ఏమీలేను. వాళ్ళకు మన అడవిల్లను దత్తరి యిస్తామేమో అని ఊ—అడుగుకుంది.

రా : నీవు అల్లా ఇయ్యదాని? వల్ల పడవంటున్నావా?

వెంక: అవును. అంటున్నాను. మనం కన్న పిల్లలు మనవాణ్ణి! మగవాళ్ళు అయినా అడవాళ్ళు అయినా!

రా : ఇక అదిలే ప్రభుత్వంచేసిన చట్టం ఎవరి కోసం?

వెంక: ఎవరికోసమో అది? మన కోసం మాత్రం కాదు. నిక్షేపం లాగు తొమ్మిది నెలలు మోసి నేను కనడం ఏమిటి? ఆవిడపెంచడమేమిటి? ఆవిడతో నిష్కర్షగా చెప్పేవాను. అడవిల్లనైనా సరే మగపిల్లవాణ్ణి అయినా సరే, మన పిల్లల్ని మనం అయి ఇవ్వమని.

రా : నిష్కర్షగా చెప్పేవావు?

వెంక: అలా నిష్కర్షగా చెప్పేవాను! మళ్ళీ మట్లాడితే సిగ్గులేదటమ్మా అడగడానికి, ఏమిస్తాడు అని అడుగుతావు? నీవోరు నొప్పిపెట్టదా? అనికూడా అంటాను.

రా : నీవు కన్నులే ఈ పిల్లల్నందలివి.

వెంక: నేనుకాకపోతే మీరా ఏమిటి? మోసిందాన్ని నేను. నొప్పలు అని పడ్డదాన్ని నేను—అయినా దానికంత రాద్ధాంత మెందుకండీ? ఆవిడడిగింది, నేనియ్యనన్నాను. దీనికి మీ రాద్ధాంత మెందుకు?

రా : ఎందుకూలేదు. మనకోక మగపిల్లవాడు చాలడా అని.

నెం : ఎక్కడికి చాలడం? ఉన్నమ్మకు ఉన్నకొద్దీ ఉండా లనిపిస్తుంది. కన్నమ్మకు కన్నకొద్దీ కనాలనిపిస్తుంది. ఇంకెవరూ ఈ విషయంలో మీ అభిప్రాయమేమిటి?

రా : ఏమీలేదు. ఒకకుటుంబానికి ఒక మగపిల్లవాడో, ఒక ఆడపిల్లో ఉంటే చాలని.

నెం : ఆనంగ తిడివటకే తోచవలసింది మీకు; నాకు తోలిమాలు మగవాడు కలిగివచ్చితే తోచ వలసింది.

రా : అప్పటికిన్నివూహలులేవు. ఇవన్నీ ఈ 'ఫామిలీ ప్లానింగు', ఆర్థికసమస్య వచ్చాక ఇవ్వబడివచ్చును నాలో రేకతాయి.

నెం : ఏమో! నాలో రేకతలేదునుమండీ ఆలాంటి కొత్తవూహలేవిన్నీ! మన సంపద అంతా మన సంతానం అని నావూహ!

రా : అయితే అలాఅని చెప్పేస్తూ ఆమెను గానితో.

నెం : ఏమిటి? ఈవిడ నన్ను వేధిస్తూన్నట్టే, ఆయన మిమ్మల్ని వేధిస్తూవున్నారా ఏమిటి? చెప్పారు కారేం ఈమక్క! వాళ్ళ భార్యగర్భ ద్రవ కిడ్నీలు ఈ పుట్టినిల్లకే యిది? అలాఅనితే మనల్ని వదిలి పెట్టు వాళ్ళ! ఇంకెవరూ ఆడపిల్లను పెంచుకుంటే వాళ్ళయింటిపేరు నిలబడుతుందా? ఆయనపేరు నిలబడుతుందా? ఆమెను తరింపజేస్తుందా? ఏమో! మన ఆడపిల్లనుగరించి మనమేమి అంటామో అని అడిగి వుంటారు. ఈవాదనతో మరి పొద్దు పొగ్గొట్టకోకండి. రెండి, ముగ్గులు కోండి. [తెలు]

నా య గ వ ర ం గ ము :

[బి థి శు మ్మం]

(నేపథ్యంలో ఆడపిల్ల పాట)

పొదుపుగా బ్రదుకండి!
పొదుపుగా వుండండి!
పొదుపుపత్రాలను కొనరండి!
పిల్లలకోసమై
తృప్తయిం పడకండి!

ధనము కొల్లెయింప,
ధాన్యము కొలతగా,
మన స్వనింత్రత ఎట్లు
చెల్లబడి యగునది?
మన ప్రభుత్వం చెల్లు
పడమనో చెప్పండి!
పొదుపుగా బ్రదుకండి,
పొదుపుగా వుండండి,
పొదుపు పత్రాలను కొనరండి!

[ప్రక్కయింటి మగమనిషి : ఆపిల్లవాళ్ళ ఆడపిల్లలా గుంది.

[ప్రక్కయింటి ఆడమనిషి : వాళ్ళ ఆడపిల్లే! ఎంతలా ఎంతలానో పెరిగిందో!—ఇట్టే ఎదుగుతారు

ప్ర. మగ : మరి ఆడపిల్లను పెంచుకుందాం అన్నావు మణి!

ప్ర. ఆడ : మనముంచుకుంటే అంత ఏమిగా కనిపించక పోవును.

ప్ర. మగ : ఆలా పొదుపుపాటపాడుతూ పత్రాలిచ్చుకుంటూ నడవకపోను.

ప్ర. ఆడ : మఱేంచేయును?

ప్ర. మగ : మనవిద్వంశం, కట్టచెట్టే ఏమిగానో పెల్లాడి, ఈపాటికి కాపురించేస్తూవుండును, ఏవూళ్ళోనోస్తే

ప్ర. ఆడ : ఏవూళ్ళో యేంభర్తయూ, మనవూళ్ళోనే పెళ్ళాడియుండును ఆలా వెళ్లేఒక అబ్బాయిని.

ప్ర. మగ : ఆలా ఒక మగ అబ్బాయి వెళుతున్నాడా?

ప్ర. ఆడ : నెడుతున్నాడేమిటి? వాళ్ళిద్దరూ కలిసి, ఒకపాట పాడుతుంటే.

[వై పాట తిరిగి యిద్దరి గొంతుకలతో వినిపించును.]

ప్ర. మగ : అయితే వాళ్ళిద్దరినీ ఇలా పిలుద్దాం!

ప్ర. ఆడ : మీకిచ్చమై లే పిలవండి!

ప్ర. మగ : ఏం నీకివ్వలే?

ప్ర. ఆ : ఆలా మనం అనుకో నేలో వాళ్ళిద్దరూ మాయమై పోయారు.

ప్ర. మగ : మరిగి వస్తాడు! ఎక్కడికి వెడతాడు? వాళ్ళ పాట ఇంకా వినిపిస్తోంది! [తెలు]

మా అవిధ నీళ్లదేదాకా మా గుమ్మం తొక్కొద్దు

అయిదవ రంగము: రామేశం ఇల్లు

నెం : ఆ యింటఁ బాదుపులేనే?

అడ : ఆ యింటికి నడిలే నాదు పెంచుకుంటాం అని అంటారని నా భయం, అంచేత నేను వెళ్ళలేదు.

నెం : మీ రిద్దఱు వెళ్ళినా?

అడ : మే మిద్దఱం వెళ్ళినా వాళ్ళు పెంచుకుంటాం అనేట్లున్నాడు!

నెం : మీ కిద్దఱు పెళ్ళింది అని అన్నా?

అడ : అఁ! అల్లా కనిపించారు! అంచేత వాళ్ళయింటికి వెళ్ళలేదు.

నెం : వాళ్ళ యింటికి నడిలే తప్పక తీసికొని వుండురే ఒక పాదుపు పత్రం! మా అమ్మ! నీవంటే వాళ్ళింకతో ప్రేమ.

అడ : ఇప్పుడైతే, మించిపోయిందిలేదు. అక్కడకు వెళ్ళినా! సరా!

నెం : వెళ్ళొచ్చి చెప్తా ఏమన్నాలో, ఏం చేశాలో.

అం : ఏం చెబుతాడు? ఏం చేస్తాడు? వాళ్ళు శ్రద్ధి యోయే బాగు చెయించుకుంటారా? ఎక్కెక్కో బిల్డే కడతారా? అద్దె యిస్తారా? కాఫీయే త్రాగుతారా? అన్నమే తింటారా? అన్నీ పోతే మిగిలేది పెట్టి, ఒక మోటారుకారు కొంటా మంటారు. నన్ను చంపడంకాని పాదుపు పత్రమా కొనదు. ఏమీ కొనదు.

నెం : అంత చెటు బండలైతే నన్ను వాళ్ళు పెంచుకు ఎట్లా సుఖపెంతామన్నాలో! నిన్నివ్వలేదో బ్రతికిపోయినాం! ఇంతిమా వాళ్ళు నిన్ని సుఖ పెట్టేదేమిటి? మగకు సుఖపెట్టాలిగాని: ఏ మమ్మ! ఎన్ని పాదుపు పత్రాలు సంతకాలు చెయించి డబ్బు కట్టించావు ఈవేళ!

అడ : మీ అల్లుడుగానూ నేనూ ఊరికే తిరిగి వచ్చాం! అంతే! ఎవ్వరూ పాదుపుమాట యెత్తిడం లేదు. పత్రాలు కొనడంలేదు. దీనికి నాన్నగారు ఏమి జవాబు ఇస్తాలో?

[రామేశం అందాకా ఏదో పనిమానుకుంటూ అగి]

రామేశం: అంటే, మఱి సరియైన పద్ధతిలో మీ వృత్తి జరుపలేదన్నమాట. వీధిలో కేవలం పచ్చాల్లు చేస్తూ కాలక్షేపం చేశారన్నమాట! ఏదైనా పని పూనుకుంటే అది 'సీరియస్' గా చెయ్యాలి. వేళాకోళంగా చేయరాదు.

అడ : నేను వేళాకోళంగా చేశానా [అని ఏడ్చును.]

నెం : ఏదవకమ్మా! ఈ పాదుపు వద్దు ఈ పత్రాలు వద్దు. నీవు నీ మగడూ సుఖంగా వుంటే అంతే చాలు.

అడ : [వెక్కివెక్కి-ఇంకా ఏడ్చి, ఏడ్చు అపునంతట]

ఆరవ రంగము: ప్రక్క-ఇల్లు

నెం : ఏమమ్మా! మా అమ్మాయివద్ద ఒక పాదుపుపత్రం కొంటే మీ కేమైనా పరువు వచ్చుమా?

[ప్ర. అడ : మీ అమ్మాయిని కూకు పెంపిస్తే ఏం అప్రతిష్టా?

నెం : మా అమ్మాయికి పెళ్ళి అయిపోయింది. మరి పెంపకంలేదు గింపకంలేదు.

[ప్ర. అడ : మా యింట్లో డబ్బు అయిపోయింది. మరి పాదుపు పత్రాలుకొనడంలేదు గిడుపు పత్రాలు కొనడంలేదు.

నెం : మాటకుమాట తేనులు.

[ప్ర. అడ : అటకుఅట్టుతేనులు [అని చెయ్యి విసరును]

నెంక : నీవు పాదుపుపత్రం కొనకపోతే పోయావుగాని నన్ను మాత్రం కొట్టబోకు. అప్పుడే అయిపోయింది మీ భాగ్యం. మా పాదుపుపత్రం కొనేదగ్గఱ కొచ్చేటప్పటికి అయిపోయిందా మీ భాగ్యం?

[ప్ర. అ : మా భాగ్యం అన్నది మానోలే వుండదు. మాయొంట్లోను వుండదు. ఒక్కడమ్మడి మాఖనా నాలో నిలవుండదు.

నెంక : మరి నిలవుండకపోతే ఏమాతుండమ్మా అంత భాగ్యమాను?

[ప్ర. అ : ఏమాతుందా? నా వొంటిమీదుంటుంది! నా యింటిమీదుంటుంది. నీకెందుకు ఆ ఆరా తీయడం.

నెంక : ఇంకా నయం? నీ తుంటిమీదుంటుంది అన్నావుకావు.

ప్ర. అది అనగలను. నేను కట్టిన చీర నీవు కట్టగలవా? అఖరుకు నే తుడుచుకు నే తుండుకుడ్డ నీకుండా? ఇవన్నీ కొనుక్కొంటూ, మా బ్రతుకు తెలుపు హెచ్చించుకోమా? మీ పాడుపు పత్రాలే కొనమా? ఏమో ఆయన గారు ఎలా చేసుకొస్తున్నానో ఈ సంసారము. ఇంట్లో ఏమీ లేదు. పాడుపూ లేదు. పోపూ లేదు. (ఆవి తుంట్లు బాదుకొనును.)

నెంక: అంతచేటు బాదుకొనక్కరలేదమ్మా! ఇంతమా మోతయిన్న అడగమంటావు!

ప్ర. అ: ఏమో? ఎవర్న డుగుతావో గోదావరిలో దూపు తావో వెళ్ళు. [తెర]

ఏడివరంగము: ప్రక్కయిల్లు

[అడపిల్ల, అడపిల్ల మొగుడు, వెంకమ్మ, రామేశం ఒక సంఘంగా చేరి సంచారము; మళ్ళీ వైపాట పాడతారు.]

ప్ర. మ: ఏమిటి మీరంతా మాచేత యీ పాడుపు పత్రాలు కొనిపించడాని కొక సంఘముగా చేరారా?

రామేశం: మీచేత కొనిపించడ మేమిటి? అందరిచేత కొనిపిస్తాము. చూడండి ఒక సమాచారం!

నెంక: అవు నే అమ్మాయి! ఒక సమాచారం కాగితం ఇయ్యి వారికి.

అడపిల్ల: నావద్దలేదు. ఆమనవద్ద వుండవోలు.

అడపిల్ల: మొగుడు: అవును. నావద్ద నే వున్నాయి. ఇదిగో సందీ! ఇది చిత్రగిస్తే అన్నీ తెలుస్తాయి.

ప్ర. మగ: వీళ్ళిద్దరూ ఎప్పుడు పెళ్ళి అయింది?

ప్ర. అడ: అసలు పెళ్ళి అయిందో లేదో వాళ్ళిద్దరూ, మీరంటున్నారని

ప్ర. మగ: అందిరూ మనమిద్దఱం వుండగలమమ్మ వుండగలమటే!

నెంక: అయితే మీయిద్దరూ ఇంకా పెళ్ళి కాకుండా నే యిలా వున్నారన్నమాట.

రామేశం: ఏలా వుంటే నేం అదే పాడుపు. పెళ్ళి అనీ పెటాకులు అనీ డబ్బు వ్యయం చేయడ మెందుకని వాళ్ళు అలా వున్నారని గుండు.

నెంక: మనం మాత్రం ఏం ఖచ్చితం? మనమ్మాయి పెళ్ళి దానంటిటే అయింది.

ప్ర. మగ: ఇదంతా పాడుపులకీ లక్షణం. పెళ్ళిళ్ళకు నచ్చించే ఖచ్చితం పెట్టి యీ పాడుపు పత్రాలు కొంటే ఎంతో మెరుగు.

అడపిల్ల, అడపిల్ల మొగుడు: అందుకే మీద్దఱం కొద్దాం.

ప్ర. మగ: ఏమే ఏమంటావు?

ప్ర. అడ: నే నేమంటాను. మీయిద్దరూ మీరూ— అయినా నాకు నేనెప్పుడూ అంటున్నా రంతాను. మగపిల్లవాడో ఆ పుట్టేది అడపిల్లలో తెలుసుకుని మళ్ళీ త్యాగం చెయ్యండి.

ప్ర. మ: అ! అంతమటుకు ముదిరిందీ మనసా? ఇక పాడుపు చూపించే జీమిటి మనము? ఆపు తే వాళ్ళిద్దరూ లే కవలపిల్లలు! అందు అడపిల్ల ఒక్కరై మగపిల్లవా డొకడు అనికే చెప్పక్క ర్లేదు—ఇదిగో చూడండి! ఓరుంతూ! ఓపాడుపు గుంతూ! మా అడమనిషి నీళ్ళొత్తడాకా మా గుమ్మం మీరు తొక్కవద్దు, తొక్కవద్దు. తొక్క తొక్కవద్దు.

[తెర]

కళల జాతీయప్రయోజనము

శ్రీ అరవిందులు

1

సౌందర్య పాసనా దృష్టిని తిరస్కరించి, కేవల ప్రయోజనము వశమేయమై యాధునిక విధానముగ నీ మధ్య మనదేశమునఁ బరిగణింపఁబడెను. ఈ విధానమును యూరపుఖండము తా ననుభవించిన రహస్యభవ శిక్షణమును, నూతన సంస్కృతి సంప్రదాయ సంపదను బురస్కరించుకొని పరిహరించినది. భారతదేశమున కీ యనుభవము క్రొత్తదికాదు. చాల ప్రాచీనకాలమున నే యీ దేశమునందు రహస్యభవనందము పరాకాష్ఠము నధిష్ఠించినది. కాని యీ మధ్య పరపాలనముచేఁ బ్రవేశింపఁబడి, ధనసముపార్జనా లక్ష్యసంపత్తిమైన నిర్జీవ విద్యావిధానముచే నీ ప్రాచీనసంప్రదాయములకు బ్రహ్మాండమున నాఘాత మేర్పడినది. సౌందర్యపాసనమునకు మాటుగా నీ విద్యావిధానమునందు విపరీతమున నూహాకీర్తి ప్రాబల్యము వహించినది. భావోద్దేశము పెల్లడికినది, గుకుమరతీర్తి చింతనము మాత్రమే తలయై న్నది. అయినను నీ సౌందర్యదృష్టి జాతి స్వభావమున గుఱుకమై యున్నదేకాని, యాపలలేదు. అది భాంతీయుల సుకృతి విశేషము.

మన ప్రాచీనులు, సంగీతమునకు, శిల్పమునకు, కవిత్వమునకును నెంత విలవ నిచ్చిరో యీకాలము వారి కర్పముకూడ కాదేమో!! అందులకు కారణము ఈకాలమువారికి దీర్ఘపరమార్థమవగతియు కాలేదు. కేవల శౌతిక సుఖానుభవమే వారికి సర్వోత్కృష్టమగుగోచరించును. శౌతికవిధూతి, మానవాభివృద్ధికి ప్రాతిపదికయే. ఏ జాతికైన తొలుదొల్ల కడుపునింపిరిండి, తలదాచుకొనుటకు నీప, కట్టుకొనుటకు కస్త్రయు లభ్యంతావసరములే. ఇవి యేర్పడిన నాడే జాతికొక యస్త్రీత్వ మేర్పడును. ఈ సమస్యను

మన ప్రాచీన సామ్యవాద మానవసంఘములు పరిష్కరించినవి. మానవజాతిలో ముష్కాతిక ముష్టిసము ఏతత్త్వముపై పరిష్కారమునకే పాలుబడుచున్నది. ఏ కొద్దిమంది బుద్ధిమంతులలో దీని నతిక్రమించి యున్నతి నాన్వించుటకు తిహతనా లాడుదురు. అత్యవసరమున నీ సహజవాంఛలు, సర్వసాధారణమైనవి, పాశవికమైనవి, విపరీతమైనవి, విచక్షణారహితమైనవి. ఇవి మనకును, పశుపక్ష్యగులకును సమానమైనవి. దీనినే మన వేదాంతము 'ప్రాణమాయాశక్తి'ని వివరించినది. ఇట్టి శుత్యవసరవాంఛల సాధారించుకొనియే, ధనవిపాస, భోగతృప్త, కామనీకాంతి లుద్భవించినవి. మానవేతరజాతులు క్షుణ్ణభరిత్యమునకే సతిమతిమరుచుండ మానవజాతి, నాగకకతోపేతమై, శున్దరమున నార్థిక వ్యవస్థను సాధించి, వ్యక్తిగతమున నాప్తివాఙ్మల నాన్వించినది. తనమృత్యుమున, సాంఘికమున నవమానత్యము, నన్యాయ్యము, దౌర్జన్యము, వందన, పరస్పర విద్యేషము, వ్యక్తి సంబంధము కుటుంబసంబంధము వర్గసంబంధమునకు స్వార్థపరాయణత్యము చెలరేగి యిది యన్నియు మానవాభివృద్ధి కనివార్య మనిపించినవి. జగన్మాత సమస్తలమూలమున జగత్త్రియను జరిపించును. తీరణికున నసత్తుమూలమున నామె జగత్కర్మణమును సమకూర్చును. పాశవిక మనఃప్రవృత్తు నీరీతిగా కాలక్రమమున జగత్తు మల్లోల కల్లోలిత మొనర్చినవి. రాగద్వేషములు, కామక్రోధములు మున్నగు ప్రాణసంబంధముల సుద్రేకములు సామాజికముగా కాక, వైయక్తికముగ తృప్తిని సాధించుచుండెను. ఇట్టి యుద్రేకవాంఛలను దిద్దుటకే యాధునిక జాతులు, సంఘములు, ప్రపంచమున మనుచున్నవి. అందులకే వర్తక వ్యాపారములు దినదినాభివృద్ధినించుచున్నవి. శౌతిక కాస్త్రములుకూడ మానవజాతికి సౌఖ్యమును, భోగసంపదను సమకూర్చుటకే పరికొధింపఁబడు

అనువాదము : శ్రీ బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తము

చున్నది. ఇట్టి వాంఛా పరిసమాప్తికే వ్యక్తిగత సంపదలు, బానిస విధానము నమలులోనికి వచ్చినవి. ఇట్టి భౌతికచాప్యసంతుష్టియే జాతులకు జాతులకు సన్నిహితీత్వము నేర్పజుచుచున్నది. ఈ యిచ్చా పరిసమాప్తి విశ్వోత్సాహముగ నీర్దీపనచో ప్రపంచ రాజ్యములందు విప్లవములు చేలరేరును.

బానిస విధానము ముగ్ధయుగములందు పరిపూరింపఁబడినది. ఏలయున మానవ హృదయశక్తి ప్రవర్తనూనమైనది. నైతిక, మత, వేదాంత ప్రభావము వ్యక్తిని జాలిని అతిక్రమించి సర్వమానవ స్పృశి నలముకొన్నది. అందుచే బానిస విధానపానమునందు కూలీ పద్ధతి వచ్చినది. తన్మూలమున మానవులైచ్చిక్యముగా బానిస తనమును వలచి, యాదిరహితముగావించు కొనుచుండిరి. ఈ విధానము కూడా క్రమముగా నీరసంపజూచినది. సర్వమానవజాతీయుల నేఁగు ఉద్ధరహితముతోఁ దృప్తిజెందక, అవగా అన్నమును కొకము నతిక్రమించి ప్రాణమును, మనోమయకౌశ్యములందు యధేచ్ఛగా సంపరింపవలయునని యుత్పత్తించుచున్నది. ఉత్తమవర్గమునకుఁ జెందిన కలిషయ మానవులు నిత్యజీవితములందనుభవించు భౌగోళ్యాగ్రములను, తామును ననుభవించవలయునని, సర్వమానవులను నేఁడాకొంక్షించుచున్నారు. ఇదియే కాదు; జాతీయ సాభ్యాగ్రమును, ప్రభుత్వమును, యుద్ధనీతులను రాజలంఛనములను, దామకూష పంచుకొనవలయునని సర్వమానవులు పట్టుపట్టినారు. అర్థిక, రాజకీయ, సాంఘిక, సామ్రాజ్యత్వము-సమానత్వమును రెండింటికీ సామరస్యము గూర్చి సామ్రాజ్యమైసంతోషము ప్రజలకందఱుకు నందుబాటునకుఁ దీసికొనిరావలయును అను నుద్దేశమును సర్వత్ర సాగినది. ఇట్టి యాశయ మేరకప్రాతః సూతమై ప్రాచీనవిప్లవముగా రూపొందినది. ఈ ప్రజాసామ్యమమును, ఈ సామ్యవాదమును, ఈయరాజకీయమును, నెదుర్కొనుటకు ధనికొన్నతత్వము సర్వశక్తుల ప్రయత్నించినది. తత్కాలికముగ కొంతయవరోధము కలిగినది. కాని కాలప్రవాహము నరికట నేరి సామ్యముకి భూతకాలముకన్న భవిష్యత్కాలము కీర్తిమంతమైనది. పరిణామపరిధిమగ మప్రతిహతముగ పానును. దాని సంచలనము నడ్డగించునవచ్చు యు నందే హతమై తీరును. దానితోఁ బోరాడుటన్న భగవంతుని సంకల్పము నెదుర్కొనుటయే; భగవచ్చాసనము దిరిగ్గరించుటే. కారణజగత్తులో విరూపాక్షమే యిట్టి దుష్ట

శక్తులు పరాజయమందినవి. “నిహతాః పూర్వమేవ” బాహ్యజగత్తున వాని కార్యరూపమును మాత్రమే సందర్శింతుము.

సర్వసాధారణముగ మానవజాతి యిట్టి భౌతిక వాంఛల నతిక్రమింపలేదు. దాని భావనకూడ నీ భౌతిక స్థాయి నతిక్రమించను. హిందూతత్వ విప్లవ యావరణనే మనోమయ కౌశ్యమని పేర్కొన్నది. సర్వమానవ సామాన్యము, కలిషయ జీవజాలము నీ కౌశ్యమునుండి తమ సమస్త వ్యవహారములను నవరించుకొనును. ఇట్టి మనోమయకౌశ్యము నతిక్రమించి మానవులకు బుద్ధి లేక భావన యనునది కలగు. ఇట్టి బుద్ధిని పరిసద్ధ మొనగ్గుకొన్నచో అది మనోజీవములనతిక్రమించి స్వతంత్రముగ వ్రేంచును. ఉద్భవములన్నియు కాంతి వహించును. కొలఁదినుండి మనుష్యులుమాత్రమే యీ బుద్ధియను నింద్రియము నభివృద్ధి గావించుకొనఁగలరు. అందును కొలఁది ముందియే దానిని పరిసద్ధ మొనగ్గుకొనసమర్థత కలియుండును. ఘనమైన యోజనాశక్తిగలవాడు, కొన్ని గంటల పరిమితికలవాడు, భౌతికావరణమును కొంతకలహము నతిక్రమించి, యీ బుద్ధిండ్రియమును స్వతంత్రముగ వినియోగించుకొనఁగలరు. కాని యీ యల్పకాలము నందును వారిభావన యుచ్చిన్నముగ పానునది తిలంపలేదు. జైసందిన జీవిత సీరసభావము లీ పరిసద్ధ భావ ప్రవృత్తి నవ్వగించుచు నే యుండును. అయినను పరిణామమైన యోగులు కొందఱీ విసద్ధబుద్ధితో సదా రమింపఁగలరు. ఈ విసద్ధబుద్ధి చిత్రిస్తేజవల సంక్రమించును. జాంతినికము, కీర్తిమంతము, నుద్దేశపూరితము వగు ప్రాణమువలన నేర్పడిన చిత్తము సదా కల్లోలితమై యుండును. దానిని ప్రకాంత మొనర్చిన చిత్రిస్తేజ కల్గను. సామాన్యమానవులబుద్ధి, భౌతికవాసనల నతిక్రమింపని మనస్సుతో నిండియుండును. మానవజాతిలో నధిక సంఖ్యాకులు యోజంప సమర్థులు కారు. వారికి కొన్ని యాలోచనలుమాత్ర ముండును. కొందఱు మాత్రమే యవ్యవస్థితముగఁ జరింపఁగలరు. వీరు తమవాంఛలను, యభిసానములను, కామోద్దేశములను, పూర్వపరిచయములను, రాగద్వేషములను జందరవందరగ కలిపి, తమ భావనను కలగవులగ మొనర్తును. అతిస్వల్పసంఖ్యాకులైన భావుకులు మాత్రమే యచంచలముల కాంతరద్వేషితో తమ దీక్షిత్రిని ప్రదర్శింతురు. వీర నిజమైన నిరంకుసులు. వీరి నిరంకుశత్వము భౌతికసంబంధమైనది కాదు. అభిజాత్యమానవ సంబంధించినది కాదు. ధనమదాంధతచే

సంక్రమించినది కాదు. తీవ్రోద్రేకబలమువలనగాని, పడదీవాల్సినాహుచేతగాని యేర్పడలేదు. ఇది కేవలము విజ్ఞానసంబంధమున నిరంకుశీకృత్యము. ఏకాలము నందైన నిట్టి నిరంకుశీవాదు లున్నదనూడురు. మానవ సమాజమున నీ యసమానత్య కుఖండమున ప్రాముఖ్యమును బడయుకలెప్పుడు.

బుద్ధి సత్వికమించియు కొన్ని యితరకేట్రులు కలవు. వాని నన్నింటిని కలిపి మనము స్థూలముగ నాధ్యాత్మికత్యమని త్యవహరింతుము. ఇట్టి కేట్రులు గలవాడు తోటి తోక్కరు గానవత్తును. బుద్ధియుతులుగాఁ బరిగణింపఁబడువారిలోగూడ నీ కేట్రులు సమగ్రముగ వికసించవు. మేధాకుశలతను, భావనావల్యత్యమును, ఉద్రేక తీవ్రత నే యితేమి లాధ్యాత్మిక సంపదయని ధ్రువించుదు. అధ్యాత్మికత తదతీతిమైనది. ఆయుగ్యమనినవిన్నంటి నంతగృక్తము గావించుకొన్నది. ఇది సర్వస్పృహకరి కారణభూతమైనది. దానిని సమపార్థింపుటయే మానవచరమలక్ష్యము. ఇట్టికూధ్యాత్మికార్థిత తరంగములు కలిపయ మానవచృందయక్షేత్రముల యందనేక పర్యాయములు తిరంగితిమైనవి. అట్లుటలో గల లక్ష్యము, తక్కిన మానవజాతికి నైతిక్యమును బ్రపాదించి, శాంతచిత్తులను గావించుటయే!! దీనినే మఱియు సాధారణముగ త్యవహరింతుము. ఇట్టి స్థితికి పూర్వము బుద్ధిసంపదయే మానవుఁడు పాధింపవలసిన దానిలో సర్వోన్నతమైనది. ఇట్టి బుద్ధిబలము చేతనే ప్రాచీనమానవసమాజము ఛేదించినది. ఇట్టి బుద్ధికి ద్వియుఖములు గలవు. ఒకటి హేనుపూర్వక బుద్ధి లేక నిర్ణాయకబుద్ధి. రెండవది భావనాత్మిక బుద్ధి. ఈ ద్వియుఖబుద్ధినికాసముచేతనే సమగ్రయోజన సిద్ధించును. శాస్త్ర, వేదాంత, విమర్శనాదులచేతను, కవిత్వాది కళాదిర్వములచేతను, ప్రాచీన మానవ సమాజము తలమున్నెలైనది. అట్టి సమాజమున కిప్పుడు పతనము సంభవించినది. నూతన మానవ త్యవస్థకు కింకు స్థాపనము జరుగుచున్నది. కాస్త్రానుల మానవులకు సౌఖ్యసౌకర్యములను గల్పించుటకై వినియోగమును చున్నది. సర్వప్రపంచమానవులు నిట్టి భోగతృప్తా పరాధులులై యెల్లులు పాచుచున్నారు. మాత్యుకుకు మారగభీరములగు కళావిషయములుగూడ సర్వమానవ మానవసభలలో నప్రవృత్తముగను, నగమ్యముగను నేడు పరిధ్రమించుచున్నది.

2

మానవబుద్ధి ద్విర్విధములని పేర్కొంటిని. ఇంకొక్కటి యొక్కొక్క విధమున కార్థ్యకలాపమును నెఱవేల్పును ఇందు ముఁటి బుద్ధి సృజనాత్మికమైనది. భావనాత్మిక గలది. ఏకాగ్రత కలది. సత్యసందర్శనమున కిది కేంద్రస్థానము. ఇక రెండవబుద్ధి విమర్శన, వివేచన, గతేషు, హేతుపరిశీలన మనుగుణములు కలది. తొలిబుద్ధిచే సందర్శితమైన సత్యమును, మరిబుద్ధిచే బరమర్శించి, సాకల్యముగ గ్రహింపవలెను. నేటి విద్యార్విధానమునందీ మలిబుద్ధికి సంబంధించిన కార్యములు శాస్త్రప్రపంచము మూలమునను, నిండియశ్శీగముమూలమునను సిద్ధింపఁజేయుటకుఁబ్రయత్నింపఁబడుచున్నది. తొలి బుద్ధికి సంబంధించిన కార్యములలో నొక్కయొక్కగరిమ మాత్రము కొంత ప్రాశస్త్యము కలదు. ఈ కారణముచే కేవల శాస్త్రీయ విద్య, బుద్ధిని నిశితమొనర్చి, కొంత పరిమితిలోఁ బరిపద్ధము గావించును గాని, యది సంకుచితము, కఠినముమాత్రమే కాక, ప్రమాదభూయిష్టము గూడ. సృజనాత్మిక బుద్ధిని సుశిక్షితమొనగ్గుకొనినవ్యక్తి, యొకయొక స్థానమునందీ యభివృద్ధిగాంచు నేగాని సర్వతోముఖమానవ సంస్కృతి వికాసము ననుభవించఁజాలడు. అంతేకాదు. శాస్త్ర దృష్టినిగూడ విస్తృత మొనగ్గుకొనలేడు. టెనిస్కవిత స దృష్టి ప్రకృతి పరిశీలనమునందు సుశిక్షితమైనదని, కాని తాను తత్త్వతిః అల్పాడనని యొకతో పేర్కొనెను. ఈ వర్ణన మాతనిపట సమంజసము. సుశిక్షితమైన తత్త్వములేదీ, సుశిక్షితమైన దృష్టివలన మానవున కుత్కృష్టగ సిద్ధింపదు. తత్త్వమునకుమే విస్తృత విద్యార్విధానచరమలక్ష్యము. ఇట్టి తత్త్వమథనమున కత్యంతోపయోగకరమైనది—భాష, వాఙ్మయము, సంగీత, చిత్రలేఖన శిల్పాదులైన కళలు, వేదాంతము, మఱియు, చరిత్ర, మున్నగునవి. మానవ స్వభావస్వరూపములను కవిశిల్పరుల కావ్యదర్శనములందు సందర్శించవలయును. ప్రకృతిని మానవుని తులనాత్మకముగ సమీక్షింపవలయును. ఇది యంతయు సృజనాత్మిక బుద్ధికిఁ జెందిన కార్యకలాపమే. దీని ప్రాముఖ్యమును గుర్తించినను, కవిత్వాది లలితకళలు సామాన్య మానవున కతసరములేదనివలయును, నిత్యజీవితమున నిరుపయోగకరము లనియు, ధనవంతులకు, భోగపరాధులులకు కాలక్షేపమునకు మాత్రమే వినియోగపడుననియు తలంచుట సర్వసాధారణమైనది. ఇట్లు భావించుటకు హేతువు భోగలాలసులైన యే తోలది

మందియో, ప్రపంచాధిపత్యమును బహిరి, సర్వకళలను తమ హస్తగత మొనర్చుకొని దుర్వివియోగ పటచిరి. ఇది మానవాభ్యుదయ మధ్యకాలమున జరిగిన విషయము. కాని రహస్యసాధన మేకలచి మందియో, గుర్తికల గొప్పది కాదు. ఇది మానవజాతికి స్వతస్సిద్ధము. నిత్యజీవితానుభవములోనిది. సౌందర్యోపాసనము మానవునకు కుసుపాలతో నలకనైన విద్య. సహజసాంధ్యాపరిసరము ప్రియము, నరసాగి ప్రేమకలాపమునందు. భోజనభాజనములందు, కనునానాన వినియోగమునందు, నీ సౌందర్యార్పణమే మానవుని పశువునందే కలుపటచి, యున్నతని గల్గించినది, నాగరకుని గావించినది, ఉచితములకొక ప్రకాంతిని చీకట్లోనిది, భావనాశక్తిని కృత్రిమముచి, మేధానిని గావించినది. ఇట్టి యాన్నిత్యమును బ్రసాదించిన యా సాసనమును మానవుడు విస్మరించినచో, పరితుడౌను. కేవల మేధాసమృద్ధి నే సమపాంశించి శాస్త్రీయపరిజ్ఞానమునే తిరిగి తలకెత్తించుకొన్నవానికి, సర్వప్రపంచము నూడగము చెవిన చేయవచ్చును. కాని హృదయశక్తి, తిరిగిజ్ఞానము కృత్రికైందివో మానవుడు సమర్థముడై యును. పూర్వకాలమున, 'అల్లాహ్ తిస్' నాగరకతా స్వభావమునూప నిట్టి యాసుర సంబంధమైనది. ఈ నాగరకతా నైధిత్వముతోపాటు దౌర్భ్యమునూప విన్నముట్టి, యత్యుక్తిటమై భరింప నశక్యమైనపుడు, మూలములనుగా సాగరగర్భమున విడిచిపెట్టెను. భారతీయ పురాణగాథల ననుసరించి, యనుగుల నైధిత్వము నిట్టిది. దానికేకూప నిట్టి దుర్గతియే పట్టుటకు కారణము విపరీతిమేధా విజృంభణమే.

కళాప్రయోజనములలో ప్రథమమైనది రహస్యసాధనము. ద్వితీయము మేధాసాధనము. తృతీయము మత్స్యశ్రమము సాధ్యాత్మిక వికాసము. రహస్యసాధనమున దీని తాత్పర్యముకాదు, తులనాత్మకముగ ప్రయోజనములను పరిక్షించి పుచ్చది సామాన్యమునక తప్పదు. అయినను, రహస్యసాధనము కల్గినపుడే మానవునకు కళాసంబంధమైన ఉత్తరోత్తరముల నుత్కృష్ట ప్రయోజనములు సిద్ధించును. విషాదాంతి గాఢలయం ది యనుభవ తీతత యభివృద్ధి. ఇది మనస్సును మోలిన మొదలు. అందుచేత నె యీ విషాదాంతి గాఢలకు "అనిపాటిక" అధిక ప్రాముఖ్యము వచ్చెను.

దీని ప్రభావమును "కథారీస్" అను ప్రాచీన గ్రీకు తంత్రములయందలి పవిత్రతపదముచే నీతిగఁ బ్రకటించెను. దీనిని మన ప్రాయులు "చిత్రశుద్ధి" యని పేర్కొనిరి, సంకల్ప, వికల్పాత్మకమైన దీ చిత్రము. బహు జన్మవాసనా సంయుక్తమైనది. బహు ముఖసములగు భావానుభవ విలసితమైనది, కవిత్వయందలి భావ విశిష్టతచే చిత్ర వికాశ ప్రదేశములు కాంతించునని యిస్టాటిక్ అభిప్రాయము. ఇది కేవల కవిత్వమునకే కాక లలిత కళల కన్నింటికని వికాసముగ నన్వయించుకొనవలయు. కళా సంబంధముల సౌందర్యము చిత్ర వికారములను కాంతింపజేయును. సౌందర్యము, సత్యము నభివృద్ధిమైనది. మన వేదాంతము ననుసరించి యీ సమస్త ప్రపంచ మానవమునో నావిర్భవించి, యానందియనంద జీవించి, యానందమునో నే పర్యవసన్నములమన్నది. ఆనంద స్వరూపమును వర్తించు త్రిపదము—ప్రేమానందసౌందర్యములు, అఖిల ప్రపంచము—అనగా మానవ మానవేతర ప్రకృతి, జీవితము నందు దివ్య సౌందర్యమును సమీక్షించుచు, నేవనింది దృశ్యమానాంశములను ప్రేమించుచు, నిష్కలంకముల నానందియ ననుభవించుచే జీవిత తీర్మానము, సమస్త మానవజాతియు సమీక్షిగా భగవానుని సమీక్షించుటకు సులభ సాహసమీ సౌందర్యోపాసనమే. అవిద్యయందే విద్య కథిగించుచు మార్చెను. అవిద్యయు ననగా మాయా సంకలితముల ప్రపంచము; ఇది భగవంతుని కళా ప్రామాణ్యము. విద్యయనగా నిర్వికార, నిరంజనములపరిపూర్ణ చైతన్యశక్తి. "అవిద్యయామృత్యుగ తీర్త్యా, విద్యయా అమృత మస్మకే" యనికదా యుగవివేచనా ప్రబోధము.

ఆనందమునుగూర్చి ప్రస్తావించుచుంటిమి. ఈ యానందము నిర్మలముగా నుండవలయును. స్వకీయ ప్రాజ్ఞములు, బాధాకమానములు దీనిని కళింకిత మొనర్చరాదు. సత్యానిర్వ్యాభావము, సౌందర్యాసౌందర్యజ్ఞానము మన యాలోచనను, ఇంద్రియములను బాధించును. తద్బాధానివారణమునకై యఖండ రససాక్షాత్కారమును గావించుకొనవలయును. తిన్మూలమున మనము మన చరమలక్ష్మ్యమును సులభముగా నందుకొనగలము. ఇట్టి యఖండరస సాక్షాత్కార మొక్క మారుగా లభింపదు. ఖండసౌందర్య సమీక్ష నలకలయకొని, క్రమక్రమముగా నఖండ సౌందర్య సందర్శనా

కళం జాతీయప్రయోజనము

శాస్త్రవ్యవస్థను సంపాదించవలయును. ఖండము నఖం డముచేతను, త్పద్రము నత్పద్రముచేతను, అశమము నుత్తమముచేతను బూరించుకొనుచు దీనిని సాధించవలయును.

మానవత్వాభివృద్ధియందు దౌకానాక దశలో ఈ రసపరిజ్ఞానమునక కనంతముగ విలువగలదు. ఇది మానవ ప్రవర్తనను సరిదిద్దును. అనాగరకముగ వాంఛల యందు, కామోదీకములయందు హేయభావమును గల్గించును. విపరీతచర్యలను పరిమిత మొనర్చును. అనుభవమును, వసతిను కావామి పఱచును. విజ్ఞానాత్మకముగ యూరోపియకానంఘ మిట్టి స్థాయి నందుకొన్నది. కాకాభూషియన్ మతవిధానమునందు దిట్టి యాలంకారికజీవితము గోచరించును. హైందవ మతమునందలి పవిత్రాచార ప్రవర్తనాపద్ధతికూడ నిట్టిదియే. కాని రాను రాను నీయాచార వ్యవహారములు భావ్యోదంబరములుగా మారినవి; నిర్మలములై నవి. ఇదియు త్రిమస్తితికి నూతనగా కాక, యామస్తితికిఁగూడ కొరగాధూతముగచున్నది. రసానంద పరిష్కారమై నపుడు పాశ్చాత్య సహజాతములుకూడ కుశీలములై యుత్తిమస్తితి కుపయుక్తముగను. దీనివలన కల్లునవ్వమేమన నిది యాధ్యాత్మికానుభూతి కొక్కొక్కయయమున నవరోధము కలిగించును. సహజసౌందర్యానైక్రియక్రమముగ భావ్యరూపకవ్యసముగ పరిణమించును. అది యొక నిర్మలముగ స్వామ్యముగను. అందుచే నీవిధానమునకు భవిష్యత్కాలమున, విశేష ప్రాముఖ్యముండదు. దీని యవధులను గుర్తించి, ఉన్నత సత్యావర్తనను, దాని యాధికారిక వాంఛలను గమనించి, ఋజుత్వమునకును, భావానుభవ స్వారంభిత్వమునకుఁ దగు ప్రాముఖ్యము నొసంగవలయును. మానవుఁడు భూతకాలమున తాను సాధించిన యభివృద్ధిని యిట్టిపెట్టుకొని సందరించుట కలవాలు పడును. అట్టి యంధామకరణమునందు చాతఁడు తన లక్ష్యమునుగూడ విస్మరించును. ఇది చాల ప్రమాదకరము. వ్యర్థవియమపాశములను చేదించవలయును. ఏతత్కార్యమునకై తిరిగి సౌందర్యోపాసనమే శరణ్యము. ఇది యున్నతస్థాయిలో జరుగవలయును. అప్పుడే, దుష్టఫలితములకు దారి తీసిన త్పద్రసౌందర్యమును సక్రమ ఫలితముల నొసంగును. జీవితమే యొక కళ. దాని సౌందర్యగభిరతలు ప్రతి వ్యక్తికి

మనోధకము కావలయును. ఇట్టి జీవితకళ, తన్నునదా సంస్కరించెడి ప్రేమ సద్భావములకు సవర్యలు నలువవలయును.

3

భావ్యరూపాభిమానము మూలమునను, నియమ యంత భావప్రకటనము వలనను, సక్రమ క్రియా విధానముచేతను మానవుఁడు తన ప్రవర్తనను బనిత్ర మొనర్చుకొనును. కళాదృష్టివలన మానవాళికి గల్గుననేక ప్రయోజనములలో నీది యత్యంత సామాన్యమైనది. అయినను నీ ప్రయోజన మత్యంత విస్తృతమైనది. ప్రముఖము, ననివార్యము నైనదికూడ. మానవ నాగరకతాభివృద్ధి కిది ప్రాతిపదిక యనవగును. ఇంతకన్న కళ చేహర్వంగల యధికతరప్రయోజనము— నీలినియను పాలనమునకుఁ దగుకీర్తిని ప్రసాదించుట. నిత్యజీవితములో మనకుఁగల నైతికపరిజ్ఞానము సౌందర్య దృష్టివలన సిద్ధించినదేయనియు; మన ప్రవర్తనలోఁ గల యనినీతి యేతద్దృష్టిరాహిత్యముచే నేర్పరచినదన్న విషయము సాధారణముగా మనము గుర్తించవలయును. కాని కొన్ని త్పద్రభావ్యసంఘటనలనుబట్టి యీ విషయమప్పు డపుడు మనకుఁ గనువిష్ట కల్గించును. అసహ్యవేదనాకరములకు విపరీత రక్తపాతముల యందు, దుర్బర దురింత హింసాకృత్యములయందు, నపరిమిత భోగ లంపటత్వమునందు, మనకుఁ గల్గు హేయభావమునకుఁ గల కొరగామాయకలంక సౌందర్య దృష్టియే. గ్రీకుల కిట్టి సౌందర్యదృష్టి కలదు. అది నిత్య చైతన్యోలసికమైనది. ఉదాత్తి నైతికస్థాయి నందుకొనలేని యితర దేశీయులందీ దృష్టి కేవల రసానందానుభవమునందే పరిమితమైనది. మానవుని లోఁగల ప్రబల సహజాతములలో దయ, జానుప్రమున్నగునవి ముఖ్యమైనవి. జానుప్రకు, ఘృణితకు భేదముకలదు. ఘృణితమునగా స్వార్థ సంకుచితత్వమును, హింసాస్వభావమును నేవగించుట. ఇట్టి యేకగింపు కల్గి యుండుటనగా స్వభావమునందు దయాదాక్షిణ్యములు కలియుండుటని యర్థము. అందుచేతనే సంస్కృతమున నిర్వృణిత యను పదమునకు కనికరము లేకుండుట యనునర్థము రూఢమైనది. దీనినిబట్టియే, ఘృణపదము కృపకు పర్యాయమైనది.

అత్యుత్తమ మగు నీతిరసార్థమైనది. సౌందర్యోపాసనమే యీ నీతికి బలము. అట్లయినప్పుడే నీతివళ

మునం దెదురుకట్టెడి దుష్టశక్తుల దార్జవ్యము నశింపఁ గలదు. గ్రీకుల నైతికబల మిట్టిది. ఇది రహస్యమందు పరిమితమైనది. గ్రీకుల నైతికభావన వాల్సు సోపానములుగా నున్నది. మొదటిది బాహ్యులకారము, రెండవది యాచిత్యమును బురస్కరించుకొని సామాన్య ప్రవర్తనమందు కావనన కాస్త్రీయాకాస్త్రీయాచారములు, మూడవది కాస్త్రీ సమ్యుతోచిత శాస్త్రాశ్రియము. ఇది సౌందర్యసాయిత మిక్కిలి దోహదమును కూర్చును. ఇతర వాల్సు సోపానము మహోత్సాహ సౌందర్యస్థితి. ఇదే చిరమనైతిక సాయిత. 'అరిస్టాటిల్' నైతిక విధానమునందు గోచరించు విలక్షణత యిట్టిదే. అతడు మన కలె పాపపుణ్యములను బరిగణించి, నీతిని నిర్ణయింపడు. అతని దృష్టి శేవలము సౌందర్య ప్రామాణ్యమునందు బద్ధమైనది. అమితము—అతిమితము పరిమితము ననుమానముతో వారకు నీతిని స్థిరీకరించును, కాని సౌందర్యస్థాయి ననుసరించి, గ్రీకుల జీవిత దృక్పథము సమగ్రమైనదికాదు. ఏలయున పీరి సౌందర్య పరిభావన విశాలభావ సముజ్వలము కాదు. వారి కభిప్రాయము బాహ్యమైనదే. అందుల కవసరమైన ప్రేమాద్వైత వారిలో గోచరించినది. భారతీయుల కట్లుకాదు. బృందావన క్రికృష్ణాదు శాస్త్రమునుండరుడే కాదు; జగదీశ సుందరుడగు భగవానుడుకూడ. ఇతడు నిరుపమ ప్రేమ స్వరూపుడు. సంపూర్ణ మగు ప్రేమలేనిదే సంపూర్ణ సౌందర్యము మృగ్యము. సంపూర్ణ సౌందర్యము లేనిదే సమగ్రానందలభియొండను. సౌందర్య దృష్టి ప్రవర్తనకు ప్రవేశింపనినను, నది ప్రవర్తనాపరిధిని గూడ నతిక్రమింప వలయును. అప్పుడే మానవోన్నతి సాధ్యమగును. అట్లతిక్రమింపఁజాలక పోవుటచేతనే గ్రీకుల సౌందర్యార్థన విచ్ఛిన్నమైనది. వారికే కాదు, సర్వ మానవులకును నట్టి పరిస్థితియందు సౌందర్యముపై నేకగింపు, తిరస్కృతి కల్గును. సత్యమును గేవల సౌందర్య పాశములచే బంధింపజాలము. అట్టి ప్రయత్నమునకు పూనుకొనిన నది బాహ్య రూపమునందా బద్ధమై నిష్ఠితుమగును. అప్పుడే దానికి కర్మలికత తల నెత్తును. అట్టి విరక్తినుండి సంయమన జీవితవిధాన మారంభించును. యూరపుఖండమునందలి నీతికాస్త్రములయు ద్వంద్వభావ చైతన్యమునం దభివృద్ధి నందినది. ఇందోటి గ్రీకుల సౌందర్యభావన. రెండవది క్రైస్తవ సంయమన భావన. ఈ క్రైస్తవ భావన మొక

రీతిగా కృత్రిమియమపాలనముచేతను, మఱియుక రీతిగా ప్రేమవిరహిత నిష్ఠార సంయమన స్వభావముచేతను భ్రష్టమైనది. తొలుతనీ క్రైస్తవ భావన ఇద్దగు పాలనము వాధారించుకొని, సౌందర్యదృష్టిని దోష దూషితము గావించినది. సత్య మెన్నటికిని సౌందర్యమునకు బానిస కావనవలయులేదు. అయినను సత్యము సుందరముగను, వానందదాయకముగను నుండవలయును. సౌందర్యవిరహితమైన సత్యమునకు జగత్తున విశేష దరము లభింపదు. ఆ కొంత కొంతయే. ఇద్దగుములను సద్గుణములకొంత యుపాసించిన ప్రయోజనము కూన్యము. వాని యాచరణమునం దానందలభియొండ వలయును. అది సౌందర్యమువలన గాని సమకూడదు. సౌందర్య తిరస్కృతి సత్యోపాసన ముక్తివృద్ధి కారకము కాదని వేరుగాతెప్ప పని లేదు. కావున సౌందర్య దృష్టి నభోగితుండి యూర్ధ్వగతి; నైద్యమునుండి యుదాత్తిగతి; ఖండమునుండి యఖండమునకు మఱియులకై మానవాభి సదా కృషి నల్పయింప వలయును.

రహస్యమందాశయమువలన కల్గెడి తృప్తియ ప్రయోజనము భావోద్దేశములను పూరి మొనర్చుట. ఇది ప్రథమ, ద్వితీయ ప్రయోజనముల కన్న నధికమైనది. అరిస్టాటిల్ పండితుడు కూడ నీ ప్రయోజనమునే విశేషముగా ప్రస్తుతింపెను. భావోద్దేశముల మూలమున సాఖ్యానుభూతివందుటయే జీవితవిధానము, ప్రవర్తనమును, క్రియాశక్తిని, లయార్థశక్తియుగ దీర్చిదిద్దుటే జీవితకళ. రహస్యమందానందముచే నుద్దేశము రెట్లు ప్రకాశింపించి, పవిత్రములొనో కొంత విచారించితిమి. ఇంతకన్నగూడ నీయనుభవము నకు విశేష శక్తికలదు. అమరసద్గుణముల ప్రవహించు దివ్య శేవారము మానవజీవితము. పశువులయందును, పశుతుల్యులగు మానవులయందును నీ రసవాహినులున్నను, నివి కర్మముగా నింపిపోవును. లేదా యింద్రియ సంత్రిప్తి మాత్రమే యిది పనిచేయును. కొందఱిలో తారసములు భావోద్దేశ సంయమన నిశిత జీవితాను భవములకుఁ గారణ భూతియై హృదయ సంత్రిప్తి నొసంగును. కాని యల్పసంఖ్యాకులైన కొందఱు పురుషోత్తములు మాత్రమే యీ రహస్యమందానుభవముచే నూర్ధ్వగతిని, షేఖోద్దీపనము మూలమున, సత్య శివసుందర మూర్తియు; సర్వవ్యాపకుడు,

సర్వాతీతుడు సృష్టిస్థితిలయ కారణధూతుడు వరు
 నా యభిలసామృతమార్తి యఖండ రసామృత
 భాండ మందరి రసఘటికల కాస్వాదించి కీర్తి సము
 పార్జించుడు. మానవ హృదయము తనవలెను పనిచేయ
 గలిగిన, నది జీవితకవితాకాదుర్వయ ననుభవించును.
 కరుణాద్భుత భావ విశిష్టతలను జనించును. ప్రేమ
 సౌందర్యాను భవములను, ప్రకాశిం సౌమనస్యములను,
 రాద్రధయానక వీరములను—జీవితమునందు, ప్రకృతి
 యందును గూడ యభేద్యగా బడయుగలుగు. అయినను
 నిది యుత్తిమా త్రమముగ ననుభూతికాదు. కాని
 పశుత్వమున్న వేయరాల్గు విశిష్టమైనది; కీర్తిమంత
 మైనది. ఇది రసబంధురము బాహ్యభివృద్ధి. అనేకులిట్టి
 యభ్యుదయమునే యాశించుదు. దానికొరకే
 శ్రమించుదు. ఈ యభివృద్ధి భౌతికచ్ఛా ప్రభావముచే
 నెప్పటికైన విచ్ఛిన్నము కావచ్చును. అయినను
 కవితాత్వది కళలు సాధించిన బ్రహ్మాండముగ ప్రథమ
 విజయమిదియే. ఇంతకన్న బృహత్తరముగ విజయమును
 గూడ నీకళలు సంపాదించగలవు. ఈకళలు, భౌతికచ్ఛల
 వ్యతిరేకించిన భావోద్దేశములను, నిర్దిష్టముగా
 హృదయ సంతుష్టి, భావపాపరతిత్రుకు వినియోక్త
 మగునట్లు కావింపగలవు. అస్తికాటిలో పేర్కొనిన
 మానసికక్షోభన మిదియే. ఇదియే చిత్తస్థితి. భారతీయు
 లింతటితో విశ్రమించలేదు. సమస్త ఆధ్యాత్మిక దివ్య
 శక్తుల సాధనకు నీ చిత్తస్థితి ప్రాతిపదిక. చిత్తస్థితి
 మూలమున నీ దివ్యశక్తుల నలవోకగా సాధింపవలయు.
 'యమనియమవిధి నిషేధక్రమ కానితమైన ధర్మకల్పము'
 చేత చిత్తస్థితి సాధించుటకు 'శిక్షాకాండము' నోర్వ
 వలయును. కాని కళోపాసనముచే నీ చిత్తస్థితి
 యనాయాసముగా లభించును. ఇదే కళావిశిష్ట ప్రయో
 జనము. కళాప్రవోదిత బృహత్తరప్రయోజనములలో
 గొన్నింటిని మాత్రమే లక్షించి, కళలు జీవితమున
 కాలంకారకమురేకాని, యని వాగ్ధ్యములు కావను
 భావన ప్రపంచమునందు ప్రబలినది. ఇది పారపాటు.

4

ఇష్టదు మన మనలనివయమునకు వర్తియు.
 జాతి పరిణామమునందు కళలకుగల స్థాన మెట్టిది?
 విద్యావిధానమునందు, జాతీయజీవనమునందు దాని
 ప్రయోజనము రెట్టిది? ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానములు
 యోజితము. ఇందు మొదటి ప్రశ్నే యిట్లు మార్చ

వలయు. సౌందర్య దృష్టికలన జాతీయ జీవితమున కేమైన
 ప్రయోజన మున్నదా? యని. ఉన్నదని నిరాఘాట
 ముగా పేర్కొనవలయు. ఇంతకుముందే వచించబడి
 నట్లు, జాతిగౌరవ ప్రతిష్ఠలను బరిపూరించు సాంఘిక
 సంస్కృతి, సంయమనప్రవర్తనము, భావ సౌఖ్య
 మార్గము, సౌజన్యము మొదలుగాగల యనేక విష
 యములీసౌందర్య దృష్టికలన కే సంకరింపఁబడుచున్నవి.
 శ్రాంతివాదు ప్రపంచమున్ననల నందుకొన్నా
 రన్నను, విరివవాదు, ఉన్నతవిధమునకుఁజెందిన
 యాంగ్లేయులవలె గౌరవ భాజనములగున్నారన్నను,
 కారణము వారిలోగల కళాప్రియత్వమే కాని యన్య
 ముకాదు. ఇట్టి కళాప్రియత్వ విరహితమైన జాతి
 యనేకవిధముల దుర్బలమైనదనకల్పవు. సంస్కార
 విహీనుఁడైన యాంగ్లేయునిలోగల పాశ్చాత్య హింసా
 ప్రకృతి, ప్రహ్వ దేశీయునియందుగల యసహ్యకర
 మగు మూర్ఖత్వము, సావర్జనరత్వము, అయా దేశములకు
 హానికల్పించినవి. విదేశీయులతోడను, విహితుల
 తోడను, కలసరాజ్యములవారితోడను, స్వతంత్ర
 రాజ్యములవారితోడను సంబంధబంధ క్షయములను
 నిర్ణయించుకొనువల్ల నీ జాతుల స్వభావము మొత్తముపై
 నపకారమే యుపసృప్తది. యుగయుగాలుగా సౌజన్య
 సద్భావ విలసిల్లఁడై, సహజీవన స్ఫూర్తిబద్ధుఁడై యుదా
 త్రిముగ ప్రవర్తించెడి భారతీయుఁడు, స్వరాజ్య సాధ
 నకుఁ గావించిన సమరమున ఆంగ్లేయుల ప్రవర్తన
 మెంత కఠినముగా నుండెనో మన కంటఁబడును
 నెఱుకయే. రూప సౌందర్య పరిజ్ఞానమును, అయాన్విత
 ఋజుత్వమును, కళా సంస్కృతీ ప్రవోధముచే జాతి
 కంతటికిని కల్గించవలయు. వైన పేర్కొన్నట్లు సౌందర్య
 లక్ష్య విహీనులైన యాంగ్లే, ప్రహ్వ దేశీయులు భావు
 కత లేనివారు. విరోపియను లందఱిలోను, వీరికి కవితా
 కళాపరిజ్ఞానమర్హత్యును. దక్షిణ జర్మనీయుఁడు,
 సంగీత కవితాత్వది లలిత కళోపాసనమునందు ముందింజ
 వేసేవాడు. కల, నార్కములలో మహాకవులకరి
 రించిరి. ఆంగ్లేయులలో శిల్ప లభ్యముగాఁగలదుకాని,
 వారును తమ యవాగరక లక్షణముల నతిశ్రమింప
 జాలనివారే!! లలితకళ లన్నింటిలో సంగీతము మిక్కిలి
 కీర్తిమంతమైనది. ఏలయున నది యాపాతముధుర
 మైనది. శీర్షిని సంపూర్ణముగ తనకుఁ గైవసము గావించు
 కొనునది. శీర్షిఁడు తానిట్లగుచున్నాననిజ్ఞానఁ దెలిసి

కొనకాలకు. ఇంకాండు చేతిమునందు శామకుడైన గాయకుడొక్కఁడుకూడ శానిధ్యనింపవండుటే యా శిష్యుల యశాగర్భతకుఁ బ్రబల విదర్శనము. ఇది గమపార్శ్వమైన విషయము. 'ప్లాటో' మహాశిష్యుఁడు తన "రిపబ్లిక్" అను గ్రంథమునందు, విద్యా విధానమున సంగీతమున కర్థింత ప్రాముఖ్యము నొసంగ వలయునని వాదించెను. ప్రజల శిలము, తా మల వాటుగా గ్రోలేడి సంగీతము ననుసరించి యుండునని యాశించి వాదము. చిత్రలేఖన, శిల్పములకింతటి ప్రభావములేదు. కాని సంగీతము తరువారి స్థానము వీరికి. సర్వోందియములకు నయినము ప్రధానము. నయ సేంద్రియ సంపాదితమైన జ్ఞానముద్ర మనః ఫలకముచై స్పష్టముగ పడును. అందుచే చిన్నతనమునందీయు, నయ సేంద్రియములకు సాందర్భ సమీక్ష చేయఁగల దక్షత కలువట్లు శిశువు మొనగఁవలయును. అట్లాసంగినచో ప్రకృతిలోఁగల సమైక్యత; తన తంజనము, లయాన్వితత్వము గుఱివోకమునను. క్రమముగా నీలక్షణములే నిత్యజీవితము నందును నెలకొనును. లలిత కళలవలనను, నుపయోగకళల వలనను సర్వతోముఖముగా సమకూడు మహా ప్రయోజనమిదియే. ప్రాచీన గ్రీసుదేశమునందును; యూరపుఖండ చరిత్రమునందలి కొన్ని యుగములయందును, జపాను దేశమునందును, ప్రాచీన భారతదేశమునందును, ప్రజలెట్టి కళాసక్తిని కళోపాసనాభిరతిని బహుముఖీనములుగాఁ జూపిరి. ప్రతిగృహమును నొక కళాప్రదర్శనశాల కావలయుననుట దుర్లభము. కాని దైవందివ కార్యకలాపము, నిత్యోపయోగమున ప్రతి పరికరము, కళాత్మకముగా నుండునట్లు చూచుకొనవలయును. అపుడు మన యాచరణలు, ఆలోచనలు, అనుభవములు, నున్నతస్థాయి నందుకొని, మన జీవితములను మధుమయ మొనర్చుటే కాక, యువాత్మభావ ప్రఫుల్లము కావించును.

సాందర్భము సమీక్షవలనను, నుత్తమ కళాసక్తి వలనను భావోద్రేకములకు సరసముగ గమనమేర్పడును. చిత్రమిదివిగూర్చి యింతకుఁ బూర్వమే కొంతముచ్చటించుకొంటిమి. కవిత్వకళ పరమప్రయోజన మీ చిత్రమకలమే యనివాఁడు 'అరిస్టాటిల్'. తీవ్ర సంకుచితోద్రేకముల వహించి, జీవిత వికాసమునకుఁ జోచ్చడు నెవనిది రసములను విస్మంగముగా శాస్త్రాన్నింపించిన చిత్రమిది కలఁగజ్ఞానదాతఁడు. ఇట్టి విధానము

చిత్రలేఖన శిల్పములయందు జూడ గుఱుగ్గము. అది మఱియొకరీతిగా నిట్టిలక్ష్యమునకుఁ జేర్చును. శిల్పము, కవిత్వమువలె పనిచేయును గాని, కవిత్వమునకున్న ప్రభావము దీనికిలేదు. కవిత్వమునకు లయాత్మక సంచలనము కలదు. శిల్పమునకు కదిలిక లేదు. అది స్థానిపు. ఒకేప్రదేశమునం దొకేభావసంచాలము నది ప్రదర్శించును. అది దేశకాలావసరాల నిత్యమింపఁ జాలదు. అయినను నీ స్థానిత్వ ప్రసారితలే శిల్పమునకుఁ బూర్వ కర్మమును బ్రతిపాదించుచున్నవి. కవిత్వము భావోద్రేకములను ప్రేరేచి, ప్రత్యేకానందమును బ్రపాదించును. శిల్పముద్రేకములను కాంతింపఁజేడి, సంయమముతో, గూడిన పరిమిత సంతృప్తియందే యానందము ననుభవింపఁజేయును. గ్రీకుదేశము శిల్పమునకు కాణాచి. వీరి కవిత్వమునందును నీ శిల్పమునాను వ్యాపించినది. సంగీతము భావోద్రేకములను గాఢమొనర్చును, ఒండొంటికి సమైక్యతను గూర్చును. కావున పరస్పర విలక్షణ గుఱివేరములైన యీ సంగీత, శిల్ప, చిత్రలేఖన, కవిత్వము లాత్మసంబంధములైన యీ ర్థము విద్యలు. ఆత్మగమనము నీవిద్యలు పూరి మొనర్చి పరిరక్షించును. ఆత్మకు సంయమనకీ క్రిని, గాంభీర్యమును; సమైక్యతను విని ప్రపాదించును. అందుచే నీ కళలను విల్లక్ష్యము చేయరాదు. ఈ కళాప్రగతియే మానవప్రగతి. ఈప్రగతి మందగించినపుడుగాని, తీవ్రించినపుడుగాని, మానవుఁడొందియములకు బానిసయై, తత్సంబంధమును సౌఖ్యసాధనమే పరమాశయముగా భావించి, సౌకల్యమును గోల్పోవును. ఇది సక్రమముగా వినియోగమైనచో, మానవుఁడు విశ్వావంతుఁడు, సంస్కృతీ సంపన్నుఁడు, విసీరివకంతుఁడునై ప్రకటించును.

5

కళా ప్రయోజనములలో ముఖ్యమైనది మేధాదీపము. మేధాకార్యము ద్విముఖములుగా నుండునని యును, అందొకటి భావశాసంబంధము లేక సృజనాత్మక మైనదనియు; రెండవది విచక్షణాత్మకము లేక విమర్శనాత్మకము నైనదనియు విశేషార్థమే చేర్చింపితిమి. రెండవకీ వివిధ శాస్త్రాన్వితలోదనము వలన వృద్ధి పొందును. మొదటిది వివిధ కళోపాసనము జూలమునను, ప్రపంచమును సామర్థ్యాతో సమీక్షించుట లభనను వృద్ధిపొందును. ఇట్టి కళోపాసనముచే బుద్ధి వికళమాను. స్వార్థసంకుచిత స్వభావము నశించును. మూర్ఖ

కళల జాతీయప్రయోజనము

సుకుమారమైన శ్రేణుకాత్మక శ్రీ పెంపొందును. పలు విధములగు భావములను మనఃఫలముపై చిత్రించును. ఒక్క పీఠికమాత్రముననే సమస్త జగత్కార్యగతిని విదితము చేయును. జగత్తును విచ్ఛేద దృష్టితో కాక, సమైక్యదృష్టితో సమీక్షింపఁగల దిక్షిత కర్మిం చును. పరుల మనోగతులతో, స్వకీయ మనోగతి నేక మొనర్చి సాకల్యమును సమకూర్చును. దియాద్విమల నాంతరంగిక దృష్టిని ప్రబలము చేయును. కళ చాల సుకుమారము, నూత్నమునైనది. తన్నందినవారు తనంత నాకాదురన్నట్లు, కళ నుపాసించువారిని కళాధర్మము లాహవించును. కళ కాంతాపమృతముగా నుపదేశించును. అట్టి యుపదేశము నవగతి మొనర్చుట కలవడిన బుద్ధి, నిత్యజీవిత మార్గనిహిత మహిత సత్త్వమును నీ మేషములో గుర్తించగలను. కాస్త్రాభ్యాసము మూలము నను నిట్టి బుద్ధి నైశిత్యము సంక్రమించును. కాని దాని కిది, దీనిని విశేష తారతమ్యము కలదు. కాస్త్రము బాహ్యవిషయ పరిజ్ఞానము మాత్రమే కర్మించునా అందును నది తన కనుకూల విషయము లందే ప్రసరించును. వ్యతిరేక విషయములందు చూరక దానికేలేదు.

కళ అట్టిదికాదు. దాని కే జగత్తును వ్యతిరేక తయే లేదు. అది సర్వమును రసముయ మొనర్చగల పరుస వేది వంటిది. సకల సృష్టిస్వరూపముల, సమస్తప్రకృతి స్వభావముల నామూల మానముగ సాక్షాత్కరింప జేయునది కళ. నవనవోన్మేషముల కత్తిప్రదాయిని, మనఃకవాటములఁ దెరిచి, సృష్టికలాపమున కందు ప్రవేశము కలిగించును. మేధోద్దీపనము, హృదయవికాస కాంక్షములకు నీ కళావిశిష్టప్రయోజనము నందింతును బూర్తిగా గుర్తించినట్లు కనుపించదు. మానవులు భావను గల్గించిరి. కవిత లాలాపించిరి. చరిత్రలు రిఖించిరి. వేదాంతిగోష్ఠాలు గావించిరి. బుద్ధికే బదును పెట్టిరి. కాని సంగీతము, చిత్రలేఖనము శిల్పములకు గల వైజ్ఞానికపు విలువ నంతగా గుర్తించినవారు విశేషముగా కావరాదు. కళలు, మానవుల కైచ్చిములే కాని, యావత్కళములు కావను భావము ప్రబలుటచే నీకళ లేఖనదిమందిగో మాత్రము నారాధనీయమైనది. అయినను సౌందర్యమున కాకర్షితమూల రమణీయ గీతముల నాలకించుట వృత్తరంజితమైన చిత్రములను జీర్ణతో సమీక్షించుట, మున్నగు లక్షణములు విశ్వజననముగా మానవాళిని ప్రేరేచుచు వెన్నంటియే యున్నవి.

మానవత్వమునకు దివ్యత్వము నాపాదంపఁగల కళా రాధనా ప్రవృత్తి దూరము కావలదని యా యంతః ప్రేరణ మెప్పటికప్పుడు మానవుని హృద్ధరించుచునే యున్నది. కాని యీ హృద్ధరికను మానవుఁడు పెజ చేదిని తెల్పుచున్నాఁడు. ఈ యయాల్వమున హృద్ధరిక నాలించి, యత్నావహిల్లాసములతో సుఖీకృతుల మార్గమున కళారాధనము కావించుచు, దివ్యత్వము నార్జించుటకు యత్నింపక, శుణికోపంబరములకే కాలముసర్వము వ్యయించుచుండుట శోచనీయము. మానవ మేధానిహితమైన మహితకీర్తిని వెలార్చుట యందు, భావోద్దిక్తతా విలాసమునందు, ప్రహ్వనంది సబ్రహ్మచారి యయిన రసానంది రూపకమున నానందమును స్వాధీన పఱచుటయందు, జీవిత కమనమును దీర్చిదిద్దుట యందును నీ కళలకుఁగల స్థానమును మానవులు సకలముగాఁ దెలిసికొన్నచో, వారి పురోగమున మిచ్చిన్నముగ సాగును. నేకు మానవులలో నిధిక సంఖ్యాకులం దీకళాసంబంధమున ప్రేరణ లభమనీతికి దిగజూచుట మానవత్వ పతనమనియే భావించక తప్పదు.

మేధావికాస కారకమున నీ ప్రయోజనము కన్న మిన్నయైన యత్కుత్సిత ప్రయోజన మొకదాని కళ చేకూర్చగలదు. జాతియందాధ్యాత్మిక వికాసమును గల్గించుటే యీ పరమప్రయోజనము. కళభివృద్ధిగాంచి మఱియుతో నెట్టి యనివాదాక సంబంధమునుబడనినవో యొగోపియక విమర్శకులు వివరించిరి. ఇందు విప్రతిపత్తియేమియులేదు. గ్రీసు, ఇటలీ, ఇండియా, దేశములందు, జాతియ కళావికాసము, కళాప్రతిభ తత్త్విజాతిమతచిన్నములైన దేవాలయాదులను కళాత్మకముగాఁ దీర్చి దిద్దుటయందే ప్రవర్తిరమాయెను. కళకు, మత సంబంధమైన యిట్టి బాహ్యకృతులకుఁ గల సన్నిహితత్వమునుబట్టి యీ కళావికాసము కలుగ లేదు. కాని మానవుల యాధ్యాత్మికోక్తియను లన్నియు వారణలందించు మఱియునందు కేంద్రీకంపఁ బడెనని. ఆధ్యాత్మికత చాల విశాలమైనది. బాహ్యమున నుతి విధానములే దాని యవస్థలుకావు. అట్టి యాధ్యాత్మికోన్నతిని సాధించుటకే కళావిహ్వలము జరుగుట కళాప్రయోజనములలో సత్కృతియు. దివ్యజ్ఞానము, దివ్యమున ప్రేమానందములు, దివ్యకీర్తియును త్రివేదీ సంగమమే యాధ్యాత్మికత. మానవుఁ డీయాధ్యాత్మిక

కత్తిపాపనక సహాయత్వంబును. పాశ్చాత్యులను ధరించెడి రహస్యంబును, సాందర్య పరిత్యజింపి, జీవితచిత్రణ పరికలపానంబును భాషోద్రిక్త విధూని, యనుభవంబు జేయుచేతక, కళ, తదితరము, శాంతిరంగిము నకు పాశ్చాత్యులక సత్యము ధూరింపబడించును. అట్టి యాంతరంగికాధ్యాత్మిక కానుభూతియే విశ్వముఖమున విశ్వేశ్వరగఁ జెనుభరించు శాసనంబును. అది సృష్టియందు కాంచనపు దివ్యసత్యము. ఇట్టి సర్వోత్తమ ప్రయోజన సంపిద్ధిక భారతీయుఁడు కళనుపాసించును. అట్లని సర్వపాధారణముగ పాశ్చాత్యులకోపాసకులు ప్రాథమికముగా నెనుభరించు రహస్యంబును కీరఁడు దూరఁడు కాదు. ఏతదినుభవ శాంతిర మితఁడెడల తన చరమసీమ యని భరింపక, దాని నిధిమించి, యుగయుగాలుగా, తనగారికి కాణాచియైన యాధ్యాత్మికానుభూతియందు రమించును. ఈ కారణము చేతనే ప్రాకృతిక కళాప్రయోజనములు భిన్నముగా నున్నవి. ఇప్పుడిప్పుడే, కళా విస్తృతంబైన యైకోపియను, అపీయాఖండ కళా సంప్రదాయములను, సదాచారములను, సుత్రిమోర్తిను లక్ష్మియులను నవగాహనము గావించుకొనుట కారంభించివాఁడు. అపీయాఖండమునం దితధికముగా జరుగుచున్న కళాభివృద్ధిచే నీప్రాకృతిక కళాప్రయోజనము లేకమై, యేకైక మహోన్నత పరమ ప్రయోజన సంపిద్ధి కీసకలజగత్తును యావచ్చికిని వినియోగించునని యాశింపవలయును. రహస్యంబానుభవ మాధ్యాత్మికాసంధానుభవముగా పరిణమించి నపుడే యది చరితార్థమునగును.

నిజముగా కళ కట్టి సర్వోత్కృష్ట ప్రయోజనము సర్వత్ర సిద్ధింపవలయునన్న భారతీయ కళోపాసనా విధానమే ప్రాబల్యము వహింపవలయును. ఎన్నోట సర్వకూనవతోటియు విశ్రమించునో, యచటినుండి భారతీయుఁడు ప్రకమించి దుర్లభ శిఖరముల కెచ్చటికోచని, యందెరిగిపించి తన యాత్మకానివృత్తిం చేయును. అది మానవుని భగవంతునిగా మార్చగల దివ్య ప్రదేశము. భారతీయుని యీ మహాప్రస్థానమునందు ఆతిని శారీరక, మానసిక, హృదయ ప్రవృత్తులు సర్వము దివ్యత్వము నందును. సర్వకూనక జగత్తును నీ మహాప్రస్థానమున కుపక్రిమించిన కళాప్రయోజనమును సమగ్రముగ సంపాదించుచున్నాడు.

కళ యవంతమున సత్యమును ప్రకటింప వలయు కలది. అది యాత్మజ్ఞులందే పరిమితమైనది కాదు. అకృతి శాలంబును గావించుకొని యఖండ సత్యమును దోలూను లాడించును. భగవాను డెంత యద్భుతావహముగ నీ జగత్తును సృజించెనో? అంత కన్న నన్నుతావహమీ కళాసృష్టి!! శాల్మగీతల శేక మొనర్చిన మాత్రమున, నిరాహంబరముగ నాల్లరంగులను గల్గింపఁజే మాత్రమున, సృష్టిలో నమృత్యుములగు విషములులే, కళాసృష్టిలో, గంభీరదాత్రి సత్య ప్రతిపాదకము లగుచున్నవి. భావ తూలమున నిట్టినిత నంగుకొనుటను విశేషముగ పరిశ్రమించవలయును. ప్రకృతి రామణీయకమున నెట్టిదో!! దేవుడెవ నెట్టివాఁడో!! మానవుని యాంతరంగిక సృభావ మెట్టిదో యొక పాపాణమునందుగాని, యొక ఫలకము నందుగాని సమచిత్రముగా కాంచవలయును.

ప్రకృతి దృశ్యములయందు విగూఢమైన మహిత కత్తిని కళాకాణఁడు మాత్రమే పాక్షాత్కరించుకొనఁగలఁడు. తన భావయత్రి కారయత్రి కత్తిప్రభావముచే ప్రకృతిలోఁగలయత్రిక సంబలమునుమాత్రమేకాక, నిష్కలతయందాను నివారితమైన యవంతిక కత్తినిగూడ నక్షర రమ్యముగాఁ బ్రకాశింపఁగల వరపుత్రుఁడు కళాకాణఁడు. మత ప్రతిపాదిత పరమసత్యము; మానవ మేధావివేక కాస్త్రవేదాంతములు; బహుముఖీన సంక్లిష్ట జీవిత సమస్యలు; ఆధ్యుదయానభ్యుదయ పరంపర ల శేకములు, సజీవ సుందర్యాత్మకులు వహించి భాషోద్రిక్తతా ప్రేంకములై; విశ్వజనన ధర్మములుగా నీ కళాకాణుని మధుర హాస్యమునందు సందర్శనీయములు. ఇట్టి కళాప్రదర్శనసందర్శనమున కలవాలు చెందిన మానవాత్మి, సామాన్యస్థితినుండి యుద్ధమించి పరిపూర్ణ వికాసమునందుకొనుట కారంభించును.

సర్వసృష్టియు దివ్య ప్రమానంబనిసంభారము. ఈ యానంబును, కలసితిమైన శౌరిక గుఱుము కన్న నన్నివిధముల విస్తరియైనది. సమగ్రము, అవికారము, సమస్తము శోభావహము, సర్వసామాన్యమయ్యును సర్వోత్కృష్టము, నీచము నసహ్యమయ్యును మహోదాత్రి గంభీరమును, రమణీయ భియాంకమున నీ సృష్టి ధర్మము సగుణులకును సద్గతి కల్గించుట, సగుణులను పరిత్రులను గావించుట, అందఱును సత్యశివసుందరులనుగాఁ దీర్చిదిద్దుట. ఇట్టి సృష్టి కళామృతైక విందు

కళల జాతీయప్రయోజనము

సంపాదన మాత్రముననే సర్వజీవము, సర్వజీయా కర్తయు దివ్యముగ పరిణమింపడు. ఇక నీ యెక్కువ సర్వస్వము నాస్వాదించగల మానవుల యద్భుత మెవరికిదృష్టము? వారే జీవితలన, సృష్టి కళకుగల యీ కర్త సర్వమును ద్వీపజీవులముగా కళాసృష్టి యాలమున పుణికి పుచ్చుకొనవచ్చును. మానవుడు సాగించెడి యాతనాయతి జీవితయాత్రను, రసవత్తర మగు నానందయాత్రగాఁ బరిణమింపఁ జేయగల విహ్లామీ కళాసృష్టిక గలను. ఇట్టి జీవిత యాత్ర కాధార మాధ్యాత్మికత్యము, ఇది విశ్వమునం దంతటను నిండి నిండికొనియున్నది. ఇదియే ప్రతి వ్యక్తికి, తన యనంత క్రియాకలాపమునందు, కన్న సుఖములయందు చుక్కావిపట్టి, భవాన్తినుండి తరణోపాయమును జూపును. మానవహృదయమునందు వాసనా మాత్ర ముగా నుండి, సమస్త విశ్వతలమునందుగల దివ్యస్వభావ బల వీర్యములను; ప్రకాంతోద్ధితిలను, నాకర్షణోత్సాహములను, సంపూర్ణ మానవాత్మిక సంప్రాప్తిపఁ జేసి పరిమితకరణ బహుదరు వాని, వసంతము నందు విలస మొనర్చుటయను మాత్రారాధ్యాత్మిక ప్రయోజనమే కళలన (ప్రాపణీయమున పరాకాష్ఠ లాభ లభి. అదియే సర్వత్వముఖ కళావికాసము. అదియే దానికే గల యఖండ స్వామ్యము.

6

మానవ సంస్కృతి పరిణామమునందు కళలనగల పరమప్రయోజనమునుగూర్చి కొంతకాలము మాత్రమే ముద్రపించుకొంటిమి. ఈ సంధర్భముననే విద్యా విధానమునందు కళలకుగల స్థానమును గూర్చి కూడా కొంత ప్రస్తావించితిమి. ప్రజా సంస్కృతి సంపదకు నుత్తమ మానవీక శిక్షణమునకు నైతిక రసా నందానుభవ నైపుణ్యమునకు గారణ భూతమైన యిట్టి కళాసంపద నేదేకముగాని తృణీరింపఁ జాలవనుటలో నిప్రతిపత్తి లేదు. కళాశిక్షణ మే కొలఁదిమంది నిపుణుల కొసంబంధించిన స్వామ్యమున కేఱుచేయక, విద్యా విధానమునందును, సంస్కృతి సంపాదనమునందును నొక యనివార్యమగు సంకీర్ణము గావించవలయును. శాస్త్రములు, వాఙ్మయ పరిపాక మున్ను వానికి తలె నీ కళలకు గూడ సమచితమైన స్థానము నొసంగ వల యును. అప్పుడే జాతీయ విద్యావ్యాప్తి యందును, సర్వత్వముఖ మానవ సంస్కృతి ప్రచారమునందును,

నా జీవ మధ్యుపయోగ మానవ గమించుచున్నదని భావించ వలను. దీనినిఁ బట్టి ప్రతి మానవుడును నొక కళాకారుడు కావలయునని యుద్దేశ్యము కాదు. కాని ప్రతి మానవుడు తనకు భగవద్దత్తమైన కళా నైపుణ్య మును కృత్రిగానియొకవలయుననుట తప్పకాదు కదా!! తన కళాభిరుచిని ప్రతివ్యక్తియు సుశీల మొనర్చుకొనవలయును. తన సౌందర్య పిపాసను. తన రూపలాలసను, తన వర్తరతిని, నిరంతరాధ్యాస ముచే నిత్య జాగృతము, సునిశితము, సుశీలము, విశదము నొనర్చుకొనుటాతని పరమ ధర్మము. గొప్పగనో సామాన్యముగనో పుజంపగలవారికి, అసాధారణ ప్రతి భావిశేషసంపదనే నపూర్వశిల్పమును సృష్టించువారికి రేడా మానవ నిత్యజీవితోపయోగకరమైన నిర్మించు వారికి తమ విద్యా విధానమునిచ్చివ్వముగ సానుకూల చూడవలయును. జీవయులు కూడ వైకృతమునుగాక ప్రకృతిని నైద్యమునుగాక యుదాత్తతను, గ్రామ్య మును గాక సంస్కారమును, విచరుముగాక సమర్థ మును సదా వాంఛించుట కలవాలుపడవలయును. ఏ జాతి తన నిత్యజీవితము నుదాత్త సౌందర్యరంగము నందే యుండి, సమాహిత చిత్రియతో పట్టి సౌందర్యము నుపాసించునో, యజాతి సంపూర్ణ కళాస్వరూప మును సాక్షాత్కరించుకొని, తాదాత్మ్యము నందును.

తంగజీవమునం దీమగ్న వారంభింపఁబడిన జాతీయ విద్యాలయములందు చిత్రలేఖనము, మృత్తికా నిర్మాణము ప్రవేశ పెట్టఁబడినది. వానికి సమచితముల ప్రాముఖ్యము నొకగఁబడినది. కాని సరియైన కళా లక్ష్యము కుదురలేదు. ప్రజాసేవమునందు చేరిపనులను గూర్చి విరసముల భావము లేర్పడినవి. జాతీయ విద్యా సంస్థ లార్థికముగా మిక్కిలి హింసితముల నున్నవి. కళలను, కళాదృష్టితోఁగాక, వ్యాపారదృష్టితోఁజూచుట యొక్కనైనది. జాతీయతనుని యంతి పరితపించినను, నాంగ్ల భావప్రాబల్యము, ఆంగ్లేయ విధానములు, ఆంగ్లాభిగముల ప్రభావము, జాతీయవిద్య యనఁబడు నీ విధానము వారంభమునందే నిప్రయోజన మొనర్చును. విద్యార్థులలో స్వతసిద్ధమున నైపుణ్యము లేక పోలేదు. కాని వారు పొందిన బోధనానైపుణ్యమును నిరుపయోగ మొనర్చినది. ఆంగ్లేయులు కేవల వ్యాపార దృష్టితో, కళావిహీనముగా గావించు ఉత్కృతి ననుకరించి యీ విద్యా సంస్థలయందును వస్తుసామగ్రి తయారుచేయవలయునన్న, జీవమానవఁగాని, వ్యక్తిక

గాని యెట్టి ప్రయోజనము నుండదు. శ్వేచ్ఛాయాతరైతన్యముతో, క్రాంతిదృష్టితో సోక రూపమును దర్శించి, సత్యస్వరూప పరిజ్ఞానముతో, స్వయం శిక్షణచే శేర్పడిన హస్తలాఘవముతో, వాత్మికప్రేరణానుసారముగా దానికి వర్తరంజితమున రమణీయాకృతిని కల్పించిన కళాస్పర్ధిలో నుభయతారకత్వ మున్నది కాని, యేవో కొన్ని కొలతలను దిసికొని; మక్కికి మక్కిడింపమన్నచో, కళాసక్తి యేమాత్రము నభివృద్ధి గాంచదు. ఇట్టి యథార్థ రచన కేవలము యాంత్రికము, లాంఛనప్రాయమునకు వాంగ్ల పద్ధతి. ఇది భావుకులగు భారతీయులకు నివృన్యయోజనము.

భారతదేశమునందు, నిజమైన జాతీయ కళా సముద్రరణ మెప్పుడో ప్రారంభమైంది. ఇప్పటికే భారత జాతీయ సామాన్య కళాస్పర్ధి, విజేతీయోన్నత కళాఖండములను దిలచిన్న కలదవులలో సందేహము లేదు. ఇట్టి పరిస్థితులలో నవరీక్ష్యులకు సర్వసామాన్యము, నీరసమునకు కళాభోగ విధాన ముంగ్ల పాఠశాలలో కొనసాగుట కుచింపరాని యవకాశము. అంగ్ల

యుల నైవ్య వ్యాపారదృష్టి మనకే మాత్రమును విహితముకాదు. ఇంకను మన దేశమునందు సమంజసముగు జాతీయ విద్యా విధానము పరిణామము చెందినవలయును. పాశ్చాత్య లక్ష్యములు, స్వభావ విరుద్ధముగు విదేశీయ పద్ధతులు, మన వ్యవసముల నుండి పూర్తిగా తొలగినము కావలయును. చివరకు, తత్సంబంధముగు వాసనలు కూడ మనలో శేషింపరాదు. అందును విద్యా విధానమునందీ ఖాతదాస్య మేమాత్రము పనికిరాదు. సరియైన విద్యా బోధనమందే జాతి మానసిక, కళాభిరుచి దీక్షన మార్గరపడియున్నది. ప్రాచీన కళాచిత్తము పునరుద్ధరింపఁబడవలయును. ప్రాచీన సంప్రదాయముల నిప్పటికిని పరి పోషించుచున్న కళాకారులలోఁగల సత్విదృష్టి, క్రాంతిదర్శనము, ఋజుభావావేశము, రిఫర్తి ప్రతిభాసంపద; జాతీయత, హస్తమాధుర్యము, వాంఠరంగిక ప్రేరణానుకూలమైన దృష్టి, నవనవో శ్చేషముగా తిరిగి సంపాదించవలయును. జాతీయంతియు నున్నట్లుగా మఱల ప్రాచీన సంస్కృతి వికలకళావీర్యమునందు సుప్రతిష్ఠముగు స్థుద్ధరింపఁబడవలయును.

హాయిగా,
స్వేచ్ఛగా త్రొక్కడానికి
అనువైన నైకిల్

రాతె రాబిన్ హుడ్

నెన్-రాతె నైకిల్ ప్రతివక్కటి శ్రేష్ఠమైన ముడివద్యాంను అక్కడవాకమైన సాంతేక వర్తకులద్వారా ఉపయోగించి, ప్రతి విధాగాన్ని ప్రత్యేకంగా పరీక్షించి తయారుకేయబడినది. అందువల్ల వాడకానికి ఏమీ అడ్డుపెట్టకుండానే, స్వేచ్ఛగా, ఇష్టం వచ్చినట్లు నైకిల్ ను వాడుకొనవచ్చు.

సెన్-రాతె

జి.ఎ.ఆర్.

వి ప ర్య యం

శ్రీ కొండముది శ్రీరామచంద్రమూర్తి—శ్రీ కొండముది హనుమంతరావు

[గతసంచిక తరువాయి]

రంగము: 3

వెలుగూ చీకటికాని అసురసంఘ. బయటినుండి ప్రకృతి భీభత్సంగా రోదిస్తున్న శబ్దం వినిస్తున్నది. ఆ వాన జల్లుకూ, గాలి వేగానికీ, కిటికీ గాజు తలుపులూ, సింహద్వారపు తలుపులూ తట్టుకోలేక బ్రతుకునకూ మరణానికీ మధ్య ప్రేలాడుతున్నవి.

తెల్లు వెలిగించుకోలేక హాల్లో ఒంటరిగా ఓ మూలగా బాధపడుతూ కూర్చునివున్నాడు డాక్టర్ నారాయణ. చూడటానికి అతనిలో చలనంలేదు. ఎట్టగా జ్యోతుల్లావున్న కళ్ళు, విశ్రాంతి లేమిసిన, బాధాతప్తహృదయాన్ని సూచిస్తున్నవి. వేసుకున్న తెల్లనిదుస్తులు మాసిపోయి, దువ్వుకొన్న చక్కని జుట్టు చెదిరిపోయి మనిషి ఓ పిచ్చి వాలకంలో పడివున్నాడు.

లోపల, మానవుడే కనిపెట్టిన యంత్రం ఆ మానవుణ్ణి పరిహసిస్తున్నట్లుగా పనిచేసుకుపోతున్నది. ముందువున్న గది తలుపులు దగ్గజకు

వేసి ఉన్నవి. లోపల వెలుగుతున్న దీపాల నీడలు హాల్లోకి ప్రసరిస్తున్నవి. గదిలో జాకబ్ అటూ యిటూ తిరుగాడుతున్నాడు. నిశ్చయానికి రాలేక కాబోలు! కొంత నేపటికి అతనే గది తలుపులు తీసి మెల్లగా హాల్లోకి ప్రవేశిస్తూ:

జాకబ్: (మెల్లగా) డాక్టర్! (గదిలో ఉన్న దీపం వెలుగు ఇద్దిరిమిదిగా ప్రసరిస్తున్నది.)

డాక్టర్ నారాయణ: (పలుక లేదు. తలయెత్తి చూడ లేదు. కుర్చీలో మాత్రం అటుమండి ఇటు సదు కున్నాడు.)

జాక: (అరిన్ని సమీపిస్తూ) దయచేసి నే చెప్పేది వినండి.

నారా: (బాధగా ఒక్క విశ్వాసం విడిచి కళ్ళు మూసుకున్నాడు.)

జాక: (అరిన్ని మరీ సమీపిస్తూ) దయచేసి నే చెప్పేది వినండి, డాక్టర్! (కొంచెం మావం) బ్రతుకు మీద విమాత్రమో ఇచ్చి కలిగించింది మీరు. (స్వగతంగా) అందుకే మానసి మానసి మిమ్మల్ని హింసించలేకపోయాను. కానీ... కానీ...

డాక్టర్ ... దయచేసి, దయచేసి మువ్వన్నారిగా మీరు చెప్పండి. దొరికిన అవకాశాన్ని చేసేటలా జారవిడుచుకోనా? నాకు తెలుసు. ఈ జన్మకిది ఒక్కటే ఇక శివరాత్రి. విధి స్రుష్టి దైవా, శైవదైవా అంబలం ఎక్కమంటున్నది ఎన్ను. నే నా పని చేయకుండా వుండలేను డాక్టర్!—వుండలేను. క్షమించండి నన్ను.

నారా: (జాకబ్ నేపు కోపంగా చూస్తాడు)

జాక: (ఏదో దృఢనిశ్చయానికి వచ్చిపట్టుగా, తనలో తాను అనుకుంటున్నట్లుగా) అందరం మంచి వాళ్ళమే—అవసరం రావచ్చుదు. అవును. ఇది వరలో నేనూ చాలా మంచివాణ్ణి. కాదా డాక్టర్?

వారా: (ఎక పెక్కుంగా) అవునవును.

జాక: కొదన్నా నాకు పోయిందిమీలేదు. కొదనే, మంచివాణ్ణి కొదని ముద్ర చేసి నా చెల్లెలిని— ఎంత ప్రేమగా చూచుకొన్నాను దాన్ని!— నా చెల్లెలిని, తల్లిని—అమ్మా!—నా చెల్లెలిని, నా తల్లిని, నా తండ్రిని—అందరినీ నెలి చేశారు. ఎవరో తెలుసా డాక్టర్? కనీసం ఎందుకో తెలుసా? నా చెల్లెలు పెద్దవాళ్ళ మునుకునే ఈ నీతినింతుల కొక్కలకు అంగీరించ లేదు. అంగీరించలేకపోయింది, చెల్లిపిల్ల! నా తండ్రి ఈ ప్రెసిడెంటునూ, ఈ మార్షల్ నూ, ఊరివ్యంకాని వీరి నిరంకుశత్వాన్ని ధిక్కరించి విప్లవంలో చేరాడు. అందుకు ప్రతిఫలం? ఈనాటికి నా తండ్రి సంగతి నాకు తెలిసు. ఇంక మా అమ్మ ఎందుకు మంచిది కాలేకపోయిందో తెలుసా డాక్టర్? వీరి దృష్టిలో! అవును! మీకలా తెలుసు? మీ నాన్నగారికి తెలుసు.

వారా: మా నాన్నగారికా?

జాక: గాఢరావడకండి. మీరు విదేశాల్లో ఉన్నప్పుడు మీ యింట్లోనే కొంతకాలం తిలదాచుకున్నాం ఆ సంగతి మీకు తెలియదు. నేనే తెలియనీయ లేదు—అవసరం రాలేదు కాబట్టి.

వారా: ఇప్పుడు అవసరం వచ్చిందా?

జాక: ఆ! అవసరం వచ్చింది. మనకు తెలియకుండానే, మన ప్రయోజనం లేకుండానే, మన మందరం చిరమంకంలో ప్రవేశించాం. ఇందులో ఎవరు రాలిపోతారో ఎవరు నిలబడతారో నాకే తెలియదు.

వారా: చిరమంకమా?

జాక: నా సంగతి చెప్పనీయండి. ఒక రోజు ఉదయం నిద్రలేచి చూసేసరికి మా అమ్మ నాపక్కనే లేదు. ఒక్క ఉత్తరంమాత్రం భద్రంగా ఆమె మంచం మీద పడి ఉంది.

వారా: ఏమంగా ఉత్తరంలో?

జాక: ఏమంటుంది? ఆడదాన్ని చూస్తే మగవాడి చేతిలా, ఆలోచనలూ ఎంత వక్రమార్గంలో పయనిస్తాయో అందులో వివరించబడి ఉంది. మీ నాన్నగారు—ఒప్పుకో ఎంతటి పెద్ద మనిషి ఆయన!—ఈసంగతి తెలిసినవెంటనే నీరువాలో వెతుక్కున్నాడు. తనన తాళాలు చేసి నల్లే వున్నాయట కౌనీ, బంగారపు నగలు రెండు కనిపించటం లేదుట? మానవుడి సంస్కారం ఎంతటి నీచానికి దిగజారి పోయిందో తెలుసా డాక్టర్?

వారా: జాక!

జాక: కోపం తెచ్చుకోకండి. కారణంగా ఆలోచించండి. నాయీ స్థితికి ఎవరు కారణం? ప్రెసిడెంటా? మార్షలా? మీరా? చెప్పండి. నేను చేసిన అపరాధం ఏమిటి? అనామకుడిగా నా జీవితం ఎందుకు రాలిపోవలసి వస్తున్నది?

వారా: నేను మాత్రం కారణంకాదు.

జాక: కాదు కాబట్టి ఇంతకాలమూ మీ నీడలో తలదాచుకున్నాను. కానీ ఇప్పుడు మీరే, మీకు తెలియకుండానే, నాకు చూపేస్తున్నారు.

వారా: ఎలాను?

జాక: సంఘంలో గౌరవం పొందడానికి అధికారమైనా ఉండాలి. ధనవంతుడైనా అయివుండాలి. కాకపోతే ఆ మనిషి వ్యక్తిత్వం అత్యున్నతమైనదైనా అయిఉండాలి. ఈ మూడూ నాకులేవు.

వారా: అయినప్పుడు?

జాక: మీరాయంత్రానికి కర్తగా నన్ను అంగీకరిస్తే, నాకు కావాలినింది, నేను యీయవలసింది కూడా నెరవేరుస్తున్నాను. ఇంతకాలం బ్రతికి ఉన్న ప్రయోజనం కొంతలో కొంత నానైనా నెరవేరుతుంది.

వారా: కానీ, నేనాపని చేయలేనే!

జాక: నాయీ జీవిత గాఢమీ మీకు వినిపించకూడదనే దినమెల్లా మిమ్మల్ని బాధిస్తూ వచ్చాను. పరోక్షంగా, మీరు బాధపడడం చూసికూడా మిమ్మల్ని బాధిస్తూ వచ్చాను. కానీ చివరకు చెప్పక రిప్పలేదు. చెప్పినా ప్రయోజనం

వి ప ర్య యం

కన్వించడం లేదు.

సారా: చూస్తు చూస్తు ఆ పనినే చేయలేను జాకబ్!

జాక: అలా అయితే మీ వాన్నగారు చేసిన పాపానికి మీరు పరిహారం చెల్లించవలసి వస్తుంది. ఆలోచించుకోండి.

సారా: జాకబ్! జాకబ్!?

జాక: లాభంలేదు డాక్టర్! ఎంత సౌమ్యంగా వుండాలో అంత సౌమ్యంగా వున్నాను. కానీ దాని వల్ల నాకు ఉపకారంమాత్రం ఏ మాత్రమూ జరుగలేదు.

సారా: జాకబ్! జాకబ్! ఇంకొక్కసారి ఆలోచించు. నన్ను ఆస్వాదించేయబోకు! శిశు హత్యకన్నా ఘోరమైన పాపమిది!

జాక: (పెద్దిగా నవ్వుతూ) పాపమా? ఎక్కడుంది డాక్టర్ ఆ పాపం? ఎక్కడ లేదు డాక్టర్ ఆ పాపం? మనమూ, మనమట్లా పరిధిమిస్తున్న సమస్తలోకమూ, పాపం మూలంగానే ఉద్భవిస్తున్నదని మర్చిపోకండి. మన తిరిదండ్రులు, మన భార్యలు, చివరకు మనంకన్న బిడ్డలూ అందరూ ఒకరినొకరు మోసగించుకుంటూ, దూషించుకుంటూ దారిసుంటలో కుక్కల్లాగా కదూ బ్రతుకుతున్నది? నీకోసం చెబుతున్నది న్యాయం. ధర్మం, సచ్చిలం పేరుతో బహుదక్కగా మోసగించడమృ ప్రపంచాన్ని. ఎదుటివాడు దాన్నే తినికోసం వినియోగించుకుంటే అది స్వార్థం. పాపం! మతిమ చే దుడ్డుకత్తితో వాడికి కపాల మోక్షం చేస్తారు మీరు. ఇది—ఇదే న్యాయమూ, ధర్మమూ!

సారా: (బారిగా) ఉద్దేశపరకు. నీకు నేనొకవాడు ఆశ్రయ విచ్చానన్న సంగతి మఱచిపోకుండా కాంతంగా ఆలోచించు.

జాక: ఏం? ఉపకారం చేసినందుకు ప్రత్యుపకారం చేయాలా? ఎన్నిడో కర్మకారి వాడు మీ ఇంటిల దామకున్నందుకు జీవితాంతం, ఉపకారమనే జైలు గొడలమధ్య, క్లింఖలాలు తిగిరించుకుని, నాకు ఏమిస్తూ పడివుండ వలసిందేనా? ఇదేనా ఉపకారాని కర్తం? బిల్లేడు. ఎన్నటికీ అది బిల్లేడు. నేను, దాన్ని ఆచరించను. అవసరం

మొస్తే ఉపకారికి అపకారం చేయదానికైనా ఒప్పుకుంటాను.

సారా: (పెద్దిగా అరుస్తున్నట్లుగా) జాకబ్!

జాక: (అంతకన్న పెద్దిగా - అదే ఆవేశంలో) అవును! నువ్వు దాన్ని ఇచ్చివేయ వలసిందే. తప్పదు. ఇచ్చేయ్. ఇచ్చేయ్ డాక్టర్!

సారా: ఇవ్వను. ఇవ్వను. ఇవ్వలేను. నేను బ్రతికుండగా ఇవ్వలేను.

[బయటనుంచి కాంతాజీవి స్వరం. కాదు వెళ్ళిపోయిన శబ్దం.]

కాం: సారాయణా! సారాయణా!

సారా: వస్తున్నా. వస్తున్నా. కాంతా! (జాకబ్ను చూస్తూ) దియచేసి ప్రస్తుతానికి వెళ్ళిపోజాకబ్ తిర్యాగి మాట్లాడుకుందాం.

జాక: వెళ్ళను.

సారా: (బ్రతిమిలాడు తున్నట్లుగా) వెళ్ళవా?

జాక: వెళ్ళను.

సారా: సరే! (గానధికంగా) నిండా మునిగిన వాడికి చరియేమిటి?

[తిలుపు తీస్తాడు. వానజలు లోపలికొచ్చి పడుకుంది. వానజలుతోపాటు కాంతాజీవి కూడా.]

సారా: (తిలుపులు చూస్తూ) వచ్చావా కాంతా!

కాం: అ! అ! వచ్చాను సారాయణా! ఎల్లాగో వీలు చేసుకువచ్చాను. (జాకబ్ను చూసి భయపడి ఒక్క సారిగా) ఓహ్!

జాక: ఏం కాంతా! అంతగా భయపడుతున్నావు? నే నిక్కడ ఉండడం నీకేమైనా అభ్యంతరమా?

సారా: జాకబ్! అవసరంగా నువ్వు మా యిద్దరిమధ్యా కోకర్తం కలుగజేసుకుంటున్నావు.

జాక: అవసరంగా నువ్వు మా యిద్దరిమధ్యా అడ్డురాకు డాక్టర్!

సారా: ఏమిటి కాంతా!

కాం: (చరిమూలంగాను, భయం మూలంగానూ వణికిపోతుంది.)

జాక: ఆమె చెప్పలేదు. కాదు. చెప్పడం చేతకాదు. నేను చెబుతాను. చెప్పనా కాంతా?

కాం: వ...వ...వద్దు.

జాక: ఏం అంతశయం? ఇంకా బ్రతుకుమిది అభి
మానం నీకు చెచ్చిపోలేదులావుంది!

కాం: ఓహ్ భగవాన్!

నారా: ఏమిటిది? ఏమిటి మీ సంభాషణ? కొంత
మైనా నాకు అర్థం కావడంలేదు. ఎవరో
ఒకరు దయచేసి చెప్పండి. కాంతా కనీసం
నువ్వైనా చెప్పతూ?

జాక: నేను చెబుతాను డాక్టర్!

కాం: వద్దు. వద్దు. జాకా! నిన్ను బ్రతిమిలాడు
కుంటాను. జరిగిపోయిన విషయాలను ఎందుకు
నారాయణకుడా జ్ఞాపకం చేస్తావు?

నారా: జరిగిపోయిన విషయాలా?!

జాక: అవును. జరిగిపోయిన విషయాలు. బ్రహ్మ
దేముడి వదనంమీద లేచిన మొటిమల్లాంటివి.

నారా: అంతే?

జాక: పరమ పరిత్రకల జీవిత గ్రంథాల్లోనూడా కొన్ని
కొగితాలు పాగమారి భ్రష్టమై పోయాయి.

నారా: నిజమేనా కాంతాదేవి!

కాం: (తలవంచుకుంటుంది)

జాక: ఆమె నడిగితే ఏం చెప్పగలదు డాక్టర్? నేను
చెప్తాను వినండి. ఓడినవోయే ఒక అనామకుడు,
జీవితం అంటే ఒక్కసారి కళ్ళు తెరిచి
అయినా పరికిరించకముందే, మహారాజసాధాల్లో
కునికిపాల్లు పడుతున్న ఒక సుందరాంగిని
చూసి మరులగొన్నాడు.

కాం: అబద్ధం అబద్ధం.

జాక: అబద్ధమా? సరే అయితే! నిజంచెప్పనా?
నాల్గోడల మ్యూ కళ్ళు మూసుకుని భవిష్యత్తు
లోకి తొంగి చూడటానికి భయపడుతున్న ఒక
సుందరుణ్ణి చూసి, ఒకనాటి సాయంకాలం,
ఓ కులమంటిపిల్ల భ్రమపడి కొమాను, ఓ చిరు
నవ్వును దానంచేసుకున్నది. కదూ, కాంతా
దేవి!

కాం: అబద్ధం, పుద్బద్ధం.

నారా: (మానంగా) తిర్వాత జాకా?

జాక: ఏముంది? మామూలుకథే! వసంతం వెళ్ళి
పోయి కిరణం ముసుగుకొన్నది. అనందమనేది
ఒక ఎండమావిగా తియారయింది. ఆలక్ష్మీపుత్రి
ఇంకో లక్ష్మీపుత్రికణ్ణి చూచి, మోజుపడి

తాళికట్టించుకుంది.

కాం: జాకా! జాకా! ఎందుకు నన్నీలా బాధి
స్తున్నావు? నేనేం చేశాను నిన్ను? నామీద
ఎంచుకు నీకీశం?

జాక: నిన్ను నేనేంచేశాను కాంతాదేవి? చరిత్ర
కందిన కొందరినితరించి నే చెబుతున్నది!
అందులో నీకు ప్రమేయమేమిటో?

నారా: ఇదంతా నిజమేనా జాకా? (మెల్లగా)
అబద్ధమైతే ఎంత బావుండును!

జాక: అబద్ధం చెప్పకుంటూ జీవితాన్ని గడుపుకు నే
టంత హీనస్థితికి నేనింకా దిగుజారలేదు
డాక్టర్! అద్దమున్నది. మొహమున్నది. మద్ద
లున్నదీ, లేనిదీ చూచుకోరాదూ?

నారా: (మెల్లగా) కాంతా!

కాం: నారాయణా! నారాయణా! చివటకు
నువ్వుకుడా నన్ను బాధిస్తున్నావా? ఇందు
కోసమేనా ఇక్కడకు నన్ను పిలిపించింది?
ఇదేనా న్యాయం? ఆ ఉత్తరంలో రాసిం
దంతా అబద్ధమేనా?

జాక: అంతా అబద్ధమే కాంతాదేవి! అయినా
తెలిక అడుగుతాను. పశ్చాత్తాపమా, ఆత్మీయ
క్షోభనమా-ఇటువంటివన్నీ నిజమనే నమ్ముతు
న్నావా? అంత మూఢురాలినా? కాలుజార నే
జారకు. జారాడా-కూడదీసుకోవటానికి ఏ
మూఢుడూ ప్రయత్నించకు. ఎందుకంటావా?
ఆ ప్రయత్నం నిష్ఫలమవుతుంది కాబట్టి.

కాం: నిజమేనా డాక్టర్!

నారా: (మానం. కళ్ళు చింతనివ్వల్లా తియారవు
తున్నాయి.)

కాం: అయ్యో! అయ్యో! ఈ వర్షంలో ఎంగుకు
రేపిడి వచ్చాను? మానపోయి ఎందుకు ఉదీలో
దిగబడ్డాను? (దృఢనిశ్చయానికి వచ్చివట్లుగా)
సరే! నారాయణా! జరిగిందేదో జరిగి
పోయింది. దానికి భయపడవలసిన ఆనందం
కుడా లేదు. ఇహనుండి మాత్రం నీకు,
నాకు ఏసంబంధమూ లేదు. వస్తాను. వస్తాను,
డాక్టర్! (గాదాదికంగా)

(వీరచెంగువో కళ్ళు తుడుచుకుంటూ, వీధి
ద్వారం దగ్గటకు వస్తుంది. ఇది చూచి జాకా

వి ప ర్య యం

హతాత్మగా ఆమెకు అడ్డుబోయి—)

బాక: ఆగండి కాంతాదేవీ! ఎక్కడకు తమ ప్రయాణం?

కాం: (ధీమంధ్రముగా) ఇంటికి.

బాక: ఏ ఇంటికి?

కాం: అదేమిటి బాక! ఆలా మాట్లాడుతున్నావు? ఎన్ని ఇళ్ళున్నాయి గనుక వెళ్ళడానికి? మాయంటికి వెళ్తున్నాను.

బాక: మీ ఇల్లా? అదేక్కడ?

కాం: మా ఇల్లే! అంతా క్రొత్తగా మాట్లాడుతున్నావు?

బాక: అవును అర్థం చేసుకోకపోతే అంతా క్రొత్తగానే ఉంటుంది. ఇదివరలో చెప్పాను నేను నీకు దాసుణ్ణి. ఇప్పుడు మళ్ళీ చెబుతున్నాను—నా ఇల్లే నీ ఇల్లని. ఇహనుండి నీ, నా అన్న భేదంలేదు గతిమూలేను; భవిష్యత్తులేదు. ఉన్నదల్లా వర్తమానమే. అందులో ఉన్న చుక్కల లెక్కపెడకం.

కాం: బాక! బాక! ఏమిటా మాటలు?

బాక: ఏమీలేదు. యథార్థం పచ్చినిజం. మర్యాద నిల్చుకోవాలని ఉంటే మానంగా నావెంటరా. ఎదురుదిస్తే అన్యాయంగా నీ మార్గి జీవితాన్ని ఆధుకుంటావు.

కాం: బాక!

బాక: లాభంలేదు కాంతాదేవీ! నువ్వు అరచిగిపెట్టివా లాభంలేదు. ఇక్కడ నీకు సహాయంచేసేవాడూ చేయగలిగేవాడూ ఎవ్వడూలేడు.

కాం: ఏమిటది బాక! ఎందుకంత పిచ్చివాడవోతున్నావు?

బాక (ఆమె మీదకు వస్తూ) కొవలసింది. ఇదివరలో నే పిచ్చివాడిని కొవలసింది. కానీ అద్విష్టవశాత్తూ కాలేదు. ఈ సుముహూర్తం కోసం ఎదురుచూస్తూ కాలేదు.

కాం: బాక! బాక! నారాయణా! నారాయణా!

బాక: నారాయణ నీ కేవింకాగనూ సహాయం చేయలేదు కాంతాదేవీ! పాపం (ధీమధుతున్నావు.

కాం: నారాయణా! దిగ్ధం పెడతాను నాదర్శం వారిచి నీకు చెప్పులు కట్టించి యిస్తాను. ఏడి

తారినండి నన్ను తప్పించు—

బాక: లాభంలేదు కాంతా:

కాం: నారాయణా! నారాయణా! నీ చిన్ననాటి కాంత!

[నారాయణ మరో ఉగ్రకపడిపోతున్నాడు కర్తవ్యం తెలిక కొట్టమిట్టాడుతున్నాడు]

కాం: నీ కాంత... ఆదుకోలేవా నారాయణా! చూస్తూ చూస్తూ ఈ కిరాతకుడికి అప్పగిస్తావా? నారాయణా! ఆలోచించు ఆలోచించు నారాయణా!

నారా: (ఏదో విద్వయానికి వచ్చిపట్లుగా పెద్దగా) బాక!

బాక: ఏం? ముసలమృకు కాళ్ళు మొలుస్తున్నాయా?

నారా: చుట! మర్యాదగా కాంతను వదిలిపెట్టు

బాక: వదిలి పెట్టకపోతే!

నారా: (ఏం చెప్పటానికి తోచదు)

బాక: ఊ; చెప్ప! ఏం చెస్తావో చెప్ప. ధీరులు బయల్దేరు!

నారా: బాక!

బాక: నీ ప్రాణాలు నాచేతుల్లో వున్నాయి. ఒక్క మాట, ఒక్క గుటచాలు. నీ ఆకా సాధాలు మొత్తమూ కులిపోతాయి.

నారా: అయినా సరే వీలేదు. నవ్వనకున్నట్లుగా బరగడానికి వీలేదు. నే నెలాగూ సర్వనాశన మయ్యాను. కాంతికుడా నాశనం కావడం నాకిష్టంలేదు. అవును కొనివ్వను. కాంతను నాశనం కొనివ్వను.

[బయటనుంచి మార్షల్ స్వరం—కర్కశంగా "డాక్టర్!"]

[నారాయణకు ఏం చేయాలో తోచదు. కాంత తనకి బాతుంటుంది]

బాక: ఇప్పుటికైనా—నే చెప్పిందానికి ఒప్పుకో కాంత! అంతా సవ్యంగా ఉంటుంది లేదా సర్వ నాశనమంతావు.

కాం: ఛీ! ఛీ!

బాక: సరే అయితే. కర్క మంచిన నూచిస్తుంటే—బుద్ధి పెడదాని తొక్కుతున్నది.

[తెలుపు తీయడానికి వెళ్తున్నాడు]

కాం: అయ్యో! అయ్యో!!

[బతుటనుండి మార్గలో మరింత విగ్గరగా—
“డాక్టర్!”]

నారా : జాకబ్! ఇదికాదు సమయం... క్షణాలు తీర్పు
కోవడానికి ఆలోచించు—

జాక : ఏమిటి కాంతా! ఏమిటి నీ జవాబు?

[నారాయణ మాతాత్మగా లోపలి గదిలోకి వెళ్ళి
తాడు. ఒక్క క్షణం నిశ్శబ్దం; శ్మశాన
ప్రకాంతి.]

జాక : చెప్పుకాంతా! ఏం నిర్ణయించుకున్నావు?

మార్గ : డాక్టర్! డాక్టర్! (ఉరుమురిమిన చెప్పుడు)

జాక : త్వరగా చెప్పు—అదిగో మార్గలో స్వరం
విన్నావా? అలస్యం చేయకు. ఏమిటి? తీయనా
తలుపు?

కాం : వద్దు. వద్దు.

జాక : అయితే చెప్పు! అంగీకారమేనా?

కాం : ధగవాన్! ధగవాన్! ఏమిటిది?

[లోపలినుంచి డాక్టర్ రివాల్యూతో ప్రవేశిస్తాడు]

నారా : అవు జాకబ్! నువ్వాపిండంగా ఆటకొడు.
తలుపు తీశావా నీ ప్రాణాలు నీదికావు.
జాగ్రత్త.

[జాకబ్ చూస్తాడు. పరిస్థితుల సర్థం చేసు
కుంటాడు. మెల్లగా]

జాక : డామిట్! కథ అర్థం తిరుగుతున్నది.

నారా : ఇటు కాంతా! దొడ్డివారిగుండా ఇల్లు చేయ
కుండువుగాని.

కాం : (నిట్టూర్పు) పవనారాయణా!

(వీ రిద్దరూ వెనుకకు తిరుగుతారు. ఇదే అవకాశంగా తీసుకుని జాకబ్ తలుపు తీయబోతాడు. కొద్ది క్షణం మాతాత్మగా నారాయణ వెనుకకు తిరిగి)

నారా : పూర్! [పేలుస్తాడు. జాకబ్ ఎంతగా
తప్పించుకుందామన్నా గుండు బుజాన్ని
దూకుకుపోతుంది. అట్లాగే పట్టుకుని అతడు
తలుపు తీస్తాడు. మార్గలో లోపలికి ప్రవేశిస్తాడు
అతనికి అంతా అయోమయంగా ఉంది.]

మార్గ : ఏమిటిది? ఏమిటిదింతా? ఓహో! నువ్వా జాకబ్
ఏమిటిరక్తం?

[మార్గలోను చూచి నారాయణ, కాంతా

నెం. I గదిలోనుంచి పారిపోబోతారు.]

జాక : (బాధతో) అటు. అటు చూడండి,
అదిగో—పోతున్నాడు. పోతున్నాడు.
వాళ్ళు...వాళ్ళకు పట్టుకొండి. పట్టుకొండి
మార్గలో!

మా : (తన పిస్తోల్ తీసి వాళ్ళ వెంటపడి) ఆహా! ఎవ
రక్కడ? (నారాయణ, కాంతా లాభంలేదని
అనిపిస్తాడు)

మా : (వారిద్దరినీ చూచి ఆశ్చర్యపడి) ఓహో! మీరు!
కాంతా! అనుకున్నట్లుగానే నువ్వొక్కడకు
వచ్చావన్నటు!

కాం : ఏమండీ!

మా : గుర్తుకురా! ఇంకా ఎందుకు ఈ కల్లవారి
కన్నీళ్ళు? పారిపోదామనుకున్నాడు. జాకబ్
అనురగించాడల్లుండి. అతన్ని చంపటానికి ప్రయ
త్నించాడు గుర్తుకురా! ఏం డాక్టర్! నీకూ
ఈ పిదపబుద్ధి పుట్టిందీ! మర్యాదహీనుడివి.
ఛీ! ఛీ! అదిగో అటుచూడండి. మీ పాపానికి
(జాకబ్ బాగా గట్టిగా మూలుగుతున్నాడు)
ఎవరు ఫలితం అనుభవించగలసినవన్నాడో?

కాం : ఏనుండీ! ఏనుండీ! ఒక్కమాట. ఒక్కమాట
విసండి. నే నే చెప్పి విసండి.

మా : ఇంకా ఎందుకు విసడం ప్రత్యక్షంగా కనిపి
స్తున్నదానికి? ఎక్కడకు వెళ్ళావని ద్రోగన్నడి
గాను. చెంచేపడ్డాడు. చెమటలు పోతాయి.
వెను! చివరకు చెప్పాడు. నమ్మలేకపోయాను.

ఈ ధిఘ్నితో ఒంటిగా, రాత్రిబాటమట్లాడ
వలసిన విషయాలు ఏమంటాయి? అందు
కనే వచ్చాను అసలు సంగతి చూద్దామని.
చూశాను. ఏది నమ్మలేకపోయానో అదే
చూశాను. చాలు...ఇంకా ఎందుకు నీ మాటలు
విసడం? ఇంతిహాకా నమ్మ మోసగిస్తావచ్చావు.
ఆ మోసం చాలు.

కాం : ఏమండీ...

మా : అవును. ఆ మోసం చాలు. ఆకుతున్న కపట
నాటకం అంతియమిటా! పడింది. పాపానికి
ప్రాయశ్చిత్తం లభించబోతున్నది.

కాం : (ఏమిట్టుంటుంది)

నారా : ప్రాయశ్చిత్తమా?

వి స ర్గ యం

మా : ఆ! ఎవరవగుకావాలని ఈపాపానికి దోహదం చెకారో, వారినందిరినీ—

కాం : వద్దు ... వద్దు ... అంతటికి ఈ విధించకండి. నేనేమీ పాపం చేయలేదు. పాపం చెయ్యలేను కూడా!

జాక : (బాధపడుతూ, మూలుగుతూ) మార్నర్ ఆడ దాని మాటలు నమ్మబోను. చేరిలు వివ పూరితాలు.

శారా : మార్నర్ ! నేను చెప్పనాన్నే కొడమ్య. నా జీవితంలో నీతి నేది లోపించవచ్చు కానీ ఒక్క మాట చెబుతాను. నమ్మకం వా?

జాక : (మెల్లగా లేస్తూ) మార్నర్ ! నమ్మబోను. ఆ డాక్టర్ ను నమ్మబోను. నిలువెల్లా వివమే అతినికి.

శారా : ఏనాకొరలుడిగిన నమ్మచూసి భయపడవలసిన అవకాశం లేదు మార్నర్ , నీకు ఉవారహృదయు డవై నే చెప్పేది వింటావా మంచిది. లేదా నువు పట్టినకుండటికి మూడే కొళ్ళంటావా మరీమంచిది నవ్వుతూ మరణించడానికి ఒప్పుకుంటాను.

మార్న : ఏమిటి నువు చెప్పడలనుకున్నది?

శారా : ఏమీ లేదు. చాలా చిన్న విషయం. ప్రతి మానవుడిలోనూ గెండు విశిష్టతలు పనిచేస్తుంటాయి. అందరికీ అవి తెలిసినవే. మంచి-చెడ్డా. పనికిపూట మంచికి యావనంవస్తే, రాత్రిపూట చెడు గొక్కలు తిగిరించుకుంటుంది.

మార్న : ఇంతకూ అసలుసంగతి ఏమిటి?

శారా : తొందరపడకు మార్నర్ ! చెప్పేది జాగ్రత్తగా విను. మంచి—చెడ్డా అనే యీ గెండు విరుద్ధ శక్తులూ అత్యుచేత కాదు నిగ్రహింపబడేది. బుద్ధికి కాదు వాటిమీద అధికారంవున్నది. దేహంలో పంచేంద్రియాలని అంటుంటామే ... వాటి మూలంగానే తలగించేది మంచిగానీ చెడుగానీ. నీవొక మల్లెపాదద్వీపానికి వెళ్తున్నావు యాదృచ్ఛికంగా. మల్లెపాదం తిలాయి నన్ను అటుముకుంటుంది. ఒక్కడే ప్రూక్షేంద్రియం నీ సర్వ స్వాస్థ్య తన అడుపులో పెట్టుకుంటుంది. మిగిలిన వాటి విషయంకూడా అంతే!

మార్న : (విసుగ్గా) ఏమిటి అర్థంలేని తత్వం?

శారా : వస్తున్నాను. అసలు విషయంలోకి వస్తున్నాను,

స్త్రీ పురుష సంబంధంకూడా అంతే! (ప్రేమ. అభిమానమూ ఇవి పూర్వజన్మ సంస్కారం మూలంగా ఉద్భవిస్తాయి. ఇక పశు ప్రకృతి అంటావా? దానికి కారణం ఆకాశ్విత్తుమైన ఈ దేహమే!

మార్న : ఏమిటయ్యా ఇది?

శారా : ఏమిటా? మేము కామంతో కాదు దగ్గరకు చేరింది. ప్రేమతో అని... చెప్పటానికి. ఇక్కడ ఇంద్రియాలుకాదు ప్రాధాన్యం వహిస్తున్నది ఆత్మవాత్మ వివేకమనేది.

మార్న : శారాయీ! ఇదంతా నాకవసరం. బాహ్య విశిష్టతన్నది, నలుగురి దృష్టిలో తప్పగా పరిగణింపబడేది-మీరుచేసేవి. అయినా నాకూ నావంకొరవానికి సంబంధించిన విషయమిది. అయినప్పుడు వేదాంతంకాదు నాక్కొరవనింది. మీరు తప్పచేశారని అవ్వకుంటారా లేదా అన్న విషయం.

జాక : దీనికి వాళ్ళి నడకాలా మార్నర్ ! (ప్రేమట ప్రేమ! ఒక స్త్రీ ఎంతమంది ప్రేమిస్తుంది? పదిమందినా? జీవితంలో వేదాంతమనేది దొరికింది మనకందరికీ, అవసరం ఉన్నా లేకపోయినా వర్తించడానికి, అసలు ప్రేమంటే ఏమిటి? ఓ నీళ్ళయ్యా! ఓ ముండటికొమ్మ! పశు చర్యగా ప్రేమకోసం వెతుక్కొనడం ఇసుకలోనుండి నూనెను పిండుకోవడమే! నీళ్ళను నమ్మకండి మార్నర్ !—పచ్చి అబద్ధాలను మాట్లాడుతున్నారీ. మిమ్మల్ని మాటలతో మోసం చేయాలని చూస్తున్నారు. మీ కనుగప్పి పారేపాడడానికి దారి వెతుక్కుంటున్నారీ.

మార్న : ఏం కాంతా! నువ్వేం చెప్తావు దీనికి సమాధానం? చెప్పింది తప్పని ఒప్పుకుంటావా?

కాం : ఎన్ను మీరు నమ్మకలరా!

మార్న : నువ్వు నిజం చెప్పిలే!

కాం : నిజమే చెబుతాను, సర్వం సమాప్తమైపోతూ, జీవితమే నాకేం కాబోతున్న తిరుణంలో కూడా అబద్ధం చెబుతానా? అబద్ధం చెబుతానని ఏలా పూహించుకుంటున్నారు? దిక్కబం గా సాగిన మన సంసారం, చివరకు అనుమానాన్నన్నమాట పండించింది! అవును మరి అడదాని బ్రతుకే

అంత! మాపదమందుకం మాకన్న ఎంతో
సుఖం అనుభవిస్తుంది.

మార్గ : ఏమిటి; తిప్పచేశానా—లేదా? అదీ నేనను
గుతున్నది—ఉపవాసంకాదు.

శాం : (ఏమిన్నా) అసలు నేను తిప్పచేశానని ఎలా
ఉహించుకోగలగుతున్నాను? జ్ఞానంలోనూ,
ఆనుభవంలోనూ, మనతోడి వారలను అర్థంచేసు
కోవడంలోనూ, ఇంతగా మనం పరిణతి
చెందాం! ఇదీ మన సంస్కారం! కష్టసుఖా
లను గెండ్లింటి సమానంగా పంచుకుంటానని
మీతో కలిసి ప్రమాణం చేసితిగాని, మల్లీ
నేను మాట తప్పుతానని, కాలం జాగుతానని
ఎందుకు వ్రాసించుకుంటున్నాను? ఆ మాత్రం
నా మీద నమ్మకం వుంచలేకా? ప్రాచుర్య
తెలియి మొదలు, పదిమంది మధ్య నవ్వుతూ,
నవ్వుతూ మీరు కాలం గడపాలి. నేనేమైనా
అనుమానిస్తున్నానా? అనుమానం తప్ప మనకే
చేయవలసిన బాధ్యత, కర్తవ్యం ఏమిలేవా?
ఇప్పుడే. మీ వానసుకు సమాధానం ఇప్పుడని
ఆ తిరుపతి నాకు ఇప్పుడే. ఇప్పుడే...

బాక : నమ్మకంకీ మార్గ! ఈ ఆపవా? మాటలు
నమ్మకంకీ, ముగివా? ఈ ప్రకృతిమీదవున్న
అధికారమా, చుక్కా ఆపవా? లేవు. సమా
నత్వమనేది కనిపించని ఓ అదర్శం. మిమ్మల్ని
మీరు పుచ్చించుకోండి! కలితంగా అందరూ
అందరిం ఎక్కడనుకునేనా? మరి మోసేనా? ఈ
బాధ్యత విద్యచాణకే స్త్రీ సృష్టింపబడింది.
ఈ బాధ్యత నే మీ శాంతి నెలవేపు లేక
పోయింది. అంగుచెరిసే ఆపెను మీరు
కీడించాలి. అప్పుడే మీరు ధర్మగ్రస్తులు
కాకుండా ఉంటారు.

శాం : నమ్మకంకీ. ఆ నీచుకీ మాటలు నమ్మకంకీ.
ఒక దుష్టప్రభావాన్ని ప్రసరింప జేస్తున్నావా!
మార్గ : ఎందుకనీ? నువ్వెప్పుడీ నిజంఎందుకుకావాలి?
నమ్ముతున్నాను. అతినుచెప్పిన ప్రతిఅక్షరాన్ని
నమ్ముతున్నాను.

శాం : (ధిమంగా) నమ్ముతున్నారా? అయ్యో!

మార్గ : ఆవును. అరిచి మాటలు నిజం. మీరు వంచకులు
మోసం చేయడమే మీ వృత్తి. అటువంటి...

అటువంటి మీరు...మీరు ఎందుకు బ్రతికాతి?
బ్రతికి ఎవరిని ఉద్ధరిస్తారు?

శాం : అయ్యో! అయ్యో! భగవాన్! భగ్గు...భగ్గు.
అంతటి భూరకార్యం—

మార్గ : చేస్తాను. నిన్ను...నిన్ను...శాంతా!

[పెద్దగా అరుపు. ఆమెను సమాహించి, రాక్షస
ప్రకృతి కలవాడిలాగా ఆమె గొంతు పట్టి
నొక్కుకుంటాడు. ఆమె గిలాగిలా పక్షిలా
తన్నుకుంటుంది. వారాయణ అది చూచి
క్షుణ్ణంపేపు ప్రావృడిపోయినా తిరిగి కర్తవ్యాన్ని
పుంజుకుని మార్గల్ను పట్టుకుని ఇతరలకు
లాగుతూ—]

వారా : మార్గ! మార్గ! నా మాట విను. నామాట
విను మార్గ! దీని కంటికి కారణం ఆమె
కాను. ఆమెకాదు మార్గ! నేను—నన్ను
చంపు. నీ యిష్ట మొచ్చిందా? హింసించి నన్ను
చంపు—

మార్గ : చంపుతాను. నిన్ను చంపుతాను. ముందు
దీన్ని చంపి...

వారా : (చిచ్చి కోపంతో) చంపుతావా? నాశాంతను
చంపుతావా? దుర్బాగుడా!

[అమానుషమైన శక్తితో మార్గల్ మీదకలియుబడి
అరిచి ఓమూలకు నెట్టి వేస్తాడు. బాకల్
మార్గల్కు సహాయం చెద్దామన్నా చేయలేక,
మనో మూల మూలుగుకుంటాడు. శాంతి వణికి
పోతుంటుంది. వారాయణ మార్గల్ వేపు
చూస్తూ:]

వారా : దుర్బాగుడా! అన్నీ సత్యంగా ఉన్నంతవరకే
అధికారాలూ, గొంపాలూ! అది సుర్పించక
పోయావు. హిమవీరయ్యవు. ఇల్లిపో. ఇక్కడి
నుంచి వెళ్లిపో మర్యాదగా. నీ శాంతను తీసు
కొని తిరిగిచూడకుండా వెళ్లిపో!

బాక : పిరివాడిలాగా భయపడి సారిపోతావమార్గ!

మార్గ : (పిర నులిపెట్టూ) పారిపోతావా? ఈ
కుంకభక్తు భయపడి.

[ఇదిచూచి వారాయణ శాంతకు అడ్డుగా
నిలుస్తాడు] వారాయణ! శాంతకు అడ్డు
తొలగు నిన్ను నేనెంపను అడతొలగు.

వారా : పిచ్చివాడా! నువ్వు నన్ను చంపగలంతటి శక్తి

వి స ర్గ యం

మంతుడవా? తల్పుకుంటే నిన్ను తుజాబమీద
నేను పరలోకానికి పంపగలను. అది ఆలోచించు
కుని సాహసం చెయి!

మార్గ : అట్లాగా? చూస్తాను అది ఎంతవరకు నిజమో
చూస్తాను.

[ప్రేల్మతోతాడు. ఇంతలో ప్రెసిడెంట్
ప్రవేశించి యిటు కొరుగ్గిపోయినవకబం. అతన్ని
చూడగానే అందరూ సర్దుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తారు. కాని ముఖ్యతరీకలు మారలేదు. జాకబ్
అతి కష్టమీద, మెల్లగావడుస్తూ, ఒక కుర్చీని
అసరా చేసుకుని, నిలబడి చేతికి ఓరుమాల
దిగించుకుంటాడు]

[ప్రెసి : అబ్బబ్బ! ఏమిచరి! ఏమిగారి! ప్రాణాలు గడ్డ
కట్టుకుపోతుంటేను! పాడువర్సం. సముద్రంలో
సుడిగుండం లేచిందట—ప్రకృతి మనమీద
పగదీర్చుకుంటున్నది (అందరినీ చూచి, విస్మయంతో) అరే! ఇదేమిటి? కావలసినవాళ్ళూ,
రావలసినవాళ్ళూ అందరూ ఒకటోటే సమావేశ
మయ్యారే! ఏమిటి మార్షల్ సువ్యండుకు వచ్చి
నట్ట? నాతో చెప్పనైనా చెప్పలేదు.

మార్గ : అట్లే! ఏమిలేదండి చెప్పడానికి అంతముఖ్య
విషయంకాదు కదా అని. దాక్టరు వారాయణ
గారిలో కాస్త మాట్లాడవలసి వచ్చింది. నాతో
వరగమంత బాగలేకపోయిన రాకతిప్పింది
కాదు.

[ప్రెసి : ఓహో! అట్లాగా?
వారా : (ప్రెసిడెంట్ ను సమీపించి, వివచేసి) అను
కున్నట్లుగా వచ్చాడు.

[ప్రెసి : ఆవును మరి. అవసరం చూపవున్న బానిసగా
చేసుకుంటుంది.

జాక : తుమించండి—కల్పించు కుంటున్నందుకు; అంత
అవసరమేమిటో!

[ప్రెసి : ఇది నీ విషయంకాదు.
జాక : తుమించండి నా విషయమే!

[ప్రెసి : ఏమిటి?

జాక : ఆవును మీరేం మాట్లాడగలరు నావిషయం
తప్ప? మీకు ఈ ప్రపంచంలో కావలసిందేదీ?
నేను అహోరాత్రులు కష్టించి కనిపెట్టిన ఈ
అపూర్వయంత్రం తప్ప? నాకు తెలుసు ప్రెసి

డెంట్—మీరు చెప్పకపోయినా అమాత్రం
నేనుహించుకోగలను.

వారా : ఏమిటి? ఏమిటి సువ్యంటున్నది? ఆయంత్రం
నువ్వు కనిపెట్టావా? భూలో! తిన్నయంటి
వాసాలు రెక్కపెట్ట బలుకున్నావు? ప్రెసి
డెంట్! నమ్మకండి వీడిమాటలు. ఈ కృతఘ్నుడి
మాటలు నమ్మకండి.

జాక : మాటలు అవసరంగా పాఠశుకోకు దాక్టర్! -
నుర్పీ అవసరం రావచ్చు.

వారా : స్పృండ్లర్! పరాయివాళ్ళ బిడ్డను నీ బిడ్డే
అని చెప్పకోదానికి అసలు నీకు నోరెల్లా వస్తు
న్నది అని. పాముకు పాణిపోసి పెంచాను.

[ప్రెసి : నువ్వు కనిపెట్టిన యంత్రమా? మిష్టర్ జాకబ్!
చాలా అశ్చర్యకరంగా మట్లాడుతున్నావు!
నేను విన్నది, స్వయంగా దాక్టర్ వారాయణ
చెప్పింది కూడా తినే యా యంత్రాన్ని
కనిపెట్టారని.

మార్గ : కాదు ప్రెసిడెంట్ - దాక్టరు చెప్పేదంతా శుద్ధ
అబద్ధం.

[ప్రెసి : ఎందుకనో?

మార్గ : నేను నిన్ను సాయంకాలం వచ్చి అడిగాను.
పరిశోధనా ఫలితం ఏమైందని. ఎంతో ప్రేమ
పూర్వకంగా అడిగాను. కనిపెట్టింది ప్రభుత్వ
ధీవం చేసి, తద్వారా వచ్చిన ప్రతిఫలంతో జీవిత
మంతా హాయిగాగడపమని, సలహాయిస్తూ; ఎంతో
అభిమానంతో అడిగాను. సమీపించి కనిపెట్ట
లేదన్నాడు. తాను కనిపెట్టిన కనిపెట్ట
లేదన్నాడు. అటువంటివాడు - పది సంవత్స
రాలుగా చేయలేని పని - ఒక్కరాత్రిలో చేయ
గలిగాడంటే నమ్మడం కష్టమేనా ఆలోచిం
చండి ప్రెసిడెంట్.

[ప్రెసి : కావచ్చు. కాస్త్రుజ్ఞుల పరిశోధన లన్నీ విజయం
పొందింది యాదృచ్ఛికంగానే.

జాక : (కొంతను సమీపించి, అతిరహస్యం చెపు
తున్నట్లు) ఇంకొక్క అవకాశం ఇస్తున్నాను
కాంతాడేవీ - ఆలోచించుకుని చెప్పు. “ఈ
యంత్రాన్ని కనిపెట్టింది దాక్టరు వారాయణ
కాదు. జాకబ్-” అని ప్రెసిడెంటుతో చెప్ప
గలవా? ఇహ యీ జీవితంలో నీ జోలికిరాను

నా మాటవచ్చు.

కాంత: నేను జీవించి ఉండగా అటువంటి కారాణానికే బడిగట్టను.

జాక: ఆలోచించుకుని చెప్పు. (ప్రకాశంగా) నేను చెబుతున్నది అబద్ధమనే అనుకుంటున్నారా? విచ్చర్ (పెసిడెంట్! ఆడుగో క్రిమతి కాంతా దీనిగానన్నాడు. మార్షల్ తివారీగారున్నాడు. శేలవమైన వాడవచ్చేస్తాన్న దాకర్ వున్నాడు. అడగండి - అడగండి. (పెసిడెంట్!)

(పెసి: కాంతాదీనిగారికి విషయాలెలా తెలుసు? ఏం కాంతాదీని?

నారా: నువ్వు నాకు వ్యతిరేకమైనవావా కాంతాదీని! మార్ష: (కాంతను సమీపించి మెల్లగా) చూడుకాంతా! పూర్వపు కలతలు మర్చివేయి మర్చి మనం ఈ జీవితాన్ని అనుభవిద్దాం. ఇది నీకూ ఇప్పుడే కదూ?

కాం: నిజంగానా?

మార్ష: ఆ! కానీ ఒక్కవరకుమీద.

కాం: ఏమిటది?

మార్ష: ఏమీలేదు. చాలా చిన్నవిషయం. జాకబ్ అది కనిపెట్టాడనిచెప్పి. అంతే!

కాం: (అశ్చర్యంగా) ఆ!

మార్ష: నారాయణ అది కనిపెట్టలేదనిచెప్పి. చాలా చిన్నపంజరం.

కాం: అసంభవం.

మార్ష: ఆలోచించుకుని చెప్పు.

కాం: అబద్ధాన్ని నిజమని నిరూపించలేను.

మార్ష: నీ కర్మ.

జాక: చూడండి (పెసిడెంట్! నిజాన్ని బయటకు చెప్పడానికి బిడియిస్తే తనధర్మతో రహస్యంగా చెబుతున్నది. వివండి.

(పెసి: నిజమేనా మార్షల్?

నారా: కాంతా!

మార్ష: నిజమే.

కాం: (ఉద్విగ్నయై) అబద్ధం!

మార్ష: మూర్ఖురాలా! పిచ్చివానివై వట్లున్నావు.

నారా: కాంతా! నాపాలిటి దేవతలాగా నన్ను కాపాడావు.

జాక: నాటకం ఇంతటితో ముగియలేదు దాకర్!

నిరూపించండి. ఈ యంత్రాన్ని మీరే నిర్మించారని నిరూపించుకోండి.

(పెసి: నిజమే. అది సమంజసంగా ఉంటుంది.

నారా: మంచిది. ఎవరిబిడ్డను నాకే గుర్తుపట్టలేరా (పెసిడెంట్! కానీ ఒక్కమనవి. జాకబ్ ను నేను కొన్నిప్రశ్నలు వేస్తాను. సమాధానం చెప్పమనండి.

జాక: నేనే ఎందుకు వేయగూడదు మిమ్మల్ని?

నారా: కాదు. నేను ముందు వేయదలచుకున్నాను. నువ్వు సమాధానం చెప్పాలి. చెప్పిరాలి.

(పెసి: దాకర్ ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పి జాకబ్!

జాక: (అయిదవంగానే) సరే. చెబుతాను. అడగండి దాకర్.

నారా: ఈ యంత్రాన్ని కనిపెట్టడంలో అసలు ఉద్దేశ్యమేమిటి?

జాక: దేవుడు మానవుణ్ణి ఎందుకు సృష్టించాడో, అందుకే దీన్ని నేను సృష్టించాను.

నారా: ఈయంతరి ఏమేం చేయగలగుతుంది?

జాక: ఇది చేయలేనిదంటూమాత్రం ఏమీలేదు.

నారా: దానినిర్యాగం చెప్పాలనా?

జాక: అది చెప్పినందుకల్ల ప్రస్తుతానికి ఒరిగే ప్రయోజనమేమీలేదు.

నారా: ఏమిటివిచ్చర్ (పెసిడెంట్ ఈ సమాధానాలు?

(పెసి: ఇంకా అడగండి దాకర్!

నారా: ఇదెలా పనిచేస్తుందో చేసి చూపించగలనా?

(పెసి: చక్కటిప్రశ్న. వెర్రిచూపించు. విచ్చర్ జాకబ్!

[జాకబ్ వాళ్ళువేపు ఒక్కసారి చూసి, ఆయంతరిందగ్గఱకు వెళ్తాడు. నీలం బల్లు, ఎల్ల బల్లు అరివాయి వుంటాయి. తెల్లబల్లుమాత్రం వెలుగుతుంటుంది. జాకబ్ షిగంసేపు వాటికేసి చూసి, ఏంచెయ్యాలో వోచక, ఎల్లబల్లు వెరిగే స్పీడ్ వేయబోతాడు. అది దాకర్ చూసి కంగారుగా]

నారా: అను! అను! జాకబ్! ప్రహరం. ప్రమాదమిది వేస్తే. సర్వనాశనం. సర్వనాశన మాకుంది అదివేస్తే.

కాం: }
(పెసి: } ఆ!
మార్ష: }

వి ప ర్య యం

నారా : అవును. ఆ స్విట్జర్లను డోవల 'చెయిన్ రియాక్షన్' జరుగుతుంది. యంత్రం పేలుతుంది. ఫలితంగా ఈ ప్రదేశమంతా ఓక్కొకానొకాగా తయారౌతుంది. (జాకబ్ అది వింటాడు. ఓ చిన్నమందిచోసం కొద్దిపాటి ఆలోచన. అతని వదనంక్రమంగా ఎఱుకొంటుంది. మృత్యు దేవత అతని కళ్లనుండి ప్రవహించి నూచిస్తుంటుంది. జాకబ్ మెల్లమెల్లగా యంత్రాన్ని, ఆ ఎఱుకబల్లును సమీక్షిస్తుంటాడు. డాక్టర్ నారాయణ అదిచూచి, అతని ఇంగితాన్ని గ్రహించి, అతనిదగ్గఱను పరుగెత్తుకు వెళ్ళి బోయాడు; ఇంతలో ఆది మార్షల్ చూచి:)

మార్ష : (పిస్తల్ తీసి) ఆగు డాక్టర్! మరిడానికి ఎదురు నడవబోకు. ఆగిపో!

నారా : జాకబ్! జాకబ్! వద్దు వద్దు—ఆసాహసంతన్ను. (పలుగెత్తబోతాడు. మార్షల్ పిస్తల్ పేలుస్తాడు. డాక్టర్ క్రిందపడిపోతూ)

నారా : అబ్బ! దుర్మార్గుడా! తిప్పుడు. తిప్పుడు. పాప ఫలం అనుభవించి తీరావు. అబ్బ! కాంతా!

(చెసి : (ఒక్కసారిగా) మార్షల్! ఏమిటిది? ఏమిటి ఘోరం? పడేయ! నీ పిస్తల్ కింద పడేయ!

మార్ష : జాకబ్! జాకబ్! త్వరగా కానీ, త్వరగా ఊ! త్వరగా!

(చెసి : మార్షల్! డౌన్ యువర్ పిస్తల్!

మార్ష : జాకబ్! ఊ! త్వరపడు జాకబ్!

[జాకబ్ పిచ్చిగా యంత్రం దగ్గరకు వెళ్తాడు. నారాయణ అది చూస్తాడు. అతని వదనంలో జాటి భావాలు! ఒక్కసారిగా లేని ఒపిక తెచ్చుకుని కాంతిను సమీపించి, ఆమెను బలంగా మొదటి ద్వారం గుండా బయటికి విసిరేస్తాడు. ఆమె అసహాయంగా కేక పెట్టుంది]

(చెసి : డౌన్ విత్ యువర్ పిస్తల్! మిస్టర్ మార్షల్! [పిసలు పేలుస్తాడు. అదేసమయంలో జాకబ్ కూడా ఎఱుకబల్లు వెలిగే స్విచ్ నొక్కుతాడు. ఎఱుకబల్లు వెలుగుతుంది. ఓ ఉరుము ఉరిమింది. వానజల్లు లోపలికొచ్చి పడింది. ప్రళయం కళ్ళు తెరిచింది. యంత్రంలోని తీగలు తెగిపోయివని. రంగంమీద వున్న ఆ ముగ్గురూ ఏమాత్రం కబ్బం లేకుండా అలానే పేల కూలిపోయారు. కొద్ది నిశ్శబ్దం.]

కాం : (మెల్లగా, అకుసులో అడుగు వేసుకుంటూ ప్రవేశించి, గద్దెండా) అయిపోయిందా? సర్వమూ సమాప్తమై పోయిందా? ఏమిటి మిగిలింది? నైరాశ్యమా? కన్నీళ్ళా? భగవంతుడా! ఇంకెవరు ఎవరు కారణం? క్రాస్త్రు విజ్ఞానమా? మనో వికారమా? ఎవరు కారణం దీనికి? నా పాత్ర ఏమిటి ఇందులో?—నేనా కారణం దీనికి. భగవంతుడా! దారి చూపించు. పునః సృష్టి ప్రారంభించు.

[తె ర]

దైవపురుషకారములు

శ్రీ రాక్షపల్లి గోపాల కృష్ణమాచార్యులు

“వివాహములు స్వర్గములో సిద్ధమగునందురు. నరకములో సహా కొన్ని సిద్ధములే మో?”

తదేక ధ్యానములో జాతకదశల గుణించుచుండు దిన నేను తలపిల్చి నా యెదుట అల్లరిదూరమున అసీమరాలైయున్న తరుణి మూర్తిని చూచితిని. బ్రహ్మలో విరసము కలిగి భూమికి దిగివచ్చిన సరస్వతి వలె ఆమె చూపట్టివది. ఆమె జాతకమునే నేనపుడు గుణించుచుండుట.

“జాతక గ్రహములు దశల ననుసరించి వివాహముల ఫలములు నడచునని అర్థము. ఇచ్చట నరకమునకు ప్రసక్తిలేదు.” అంటిని.

“నా జాతకములో గ్రహములు అన్నీ క్రూరముగానున్నవేమో?”

“దశలు మారుచుండును. శుభాశుభఫలములు కావ్యతములుకావు.”

“నా జాతకము మాట ఏమోకాని, మా నాయన గారి జాతకములో మాత్రము ఒక గ్రహము మహాక్రూరమైనది కలదని ఎరుగుదును.”

ఆశ్చర్యముతో, “ఏ గ్రహము?” అని అడిగితిని.

“మీ సవగ్రహములు కాదు లేంకీ.” అని తలవంచి, కొంత వక్రముగా పెనరి విరిచి, “ద-శ మ-గ్రహము” అని మెల్లగా ఆమె బారబలికినది.

నాకు నవ్వు వచ్చెను. కాని, ఆపుకొంటిని, ఆమె మనుసు నొచ్చునేమో, అని.

“సదా క్రూరో, సదావక్రే,
కన్యారాశి మపేక్షలే,
తృతీయైకాదశే దృష్టిః
జామాతా, దశమగ్రహః”

సాధారణముగా అల్లని తనపు ధారవృత్తియును ఎగతాళిచేయు వైచాళ్య శక్తియును మగములో నుంచుకొని, తన భర్త నిర్దయుడని ఆమె వ్యంగ్యముగా

కూచించిన దనుకొని.

“ఆ గ్రహము చాలా మంచిదమ్మా.” అంటిని, గంభీరముగా.

“అయితే, గుమతి కలికమును మరచినారు.” అని వెంటనే మందస్మితముగా ఆమె ప్రతి ఇచ్చివది.

“మరచిపోలే దమ్మా!”

“అల్లని మంచి తనంబును,

గొల్లని సాహిత్య విద్య, కోమలి నిజమున్.” అను నంతలో, ఆమె తటాలున చిన్నగా నాలుకకరచి.

“నేను మహాశివాత్మురాలను. కోమలినీకాను.” అని సమన్వయముచేసి, మీ పనికి అభ్యంతరముచేయుచున్నానేమో?” అనెను.

ఆమె చాతుర్యమునకు సంతసించి, జాతకదశల గుణించితిని.

ఇక ఆమె సాయనజాతకము.

వయస్సు 1.45 (5)	శే 5-37 మన్మథ 12-18	1 9-41
X 28-27	(సాయనము) — కథా నాయకురాలి జాతక దశము —	యము 8-40
కు 16-20		ఇంద్ర 18-45
కు 20-5 బు 0-50(5)	చ 4-8 రా 5-47 18-51-25	గు 14-28 శ 22-7

దైవ పురుషకారములు

మిథున లగ్నపు ధనుర్నవాంతలో, కన్యావ్యాధి కాంతలో, పుట్టింపు మొదలు తీగ జాతకురాలు. లగ్న, శంకరాధిపతులై, సప్తమకేంద్రములో నున్న శుభ గ్రహములకు బుధశుక్రలకు విండు ద్విప్లి లగ్నముపై నున్నది. అందిమైన ఆకార పౌష్ట్యము, పొందిర్యము నకు వశ్యై దెచ్చు లాభగ్యము, నవనాశీకృతము గల ప్రతిభి, చక్కని పాహిత్య రసజ్ఞత, సరసాలాప చాతుర్యము, ఊహపటుత్వము, భావతీవ్రత, ఆమెలో సమృద్ధిగా చూపట్టట వింతకాదు. చంద్రునితో త్రికోణ మైత్రి కలిగి రాజ్యధానము నాక్రియించి యున్న వరుణుని చూడుడు. స్వార్థ నిర్వహణమున శ్రద్ధి, నామావస్థుగా ఇతిహాసుకుల సులభముగా కురించని భావములు, అదృష్టసాధనమునకై ఎంతటి త్యాగమునకైనా పూనుకొను మనస్తత్వము, ఇది ఈ యోగపు ఫలములు. కాని, ఈ వరుణ మహాశయిని కేంద్రదృష్టి వేదప్రబలముగా లగ్నాధిపతి బుధునిపై నుండుట చింతాకరము. ఉపజ్ఞాయితమైన నిశితబుద్ధి, ప్రబలము వ్యక్తిస్వాంతత్రికాంక్ష, తీక్షణత, ఉద్రిక్త చిత్తవృత్తి, ఆచేత్యు కాని, సుఖముగాని, ఆపుకొనాలని కోమల హృదయము, చూపట్ట గలవు.

“వజ్రాదపి కళోరాణి,
మృదూని కుకుమాదపి.”

ఆమె నిర్వచనమునకు తగినది మనస్తత్వము. లగ్నాధిపతి బుధుడు, శంకరాధిపతి శుక్రుడు, చెరియొక వైపున సప్తమ భావమునకు సమాంతరములో నిలిచి యున్నాడు. ఇది చాలక, చతుర్థ సప్తమాధిపతులకు రవి, శుభువుల శుభిద్విప్లిలో నున్న కుజుడు, ఉచ్చగ్రహమై, అష్టమ భావములో నుండుట! రసపరతింత్రి కోమల హృదయము, దాంపత్య జీవితముపై ప్రబల కాంక్ష, విలాస విహారప్రీతి, వియోగ క్షోభహిమైత, అనుస్వభావములను ఈ యోగము తెలుపగలదు. భర్తృభావాధిపతియగు బృహస్పతినుండియు, లాభాధిపతియగు పుణాని నుండియు, శుభిత్రికోణ దృష్టియే కాక, రవి చంద్రుల సమస్తక దృష్టి, ఇంద్రుని కేంద్రదృష్టి సహా, కలిగియున్న మవ్యభ సహములు జాతకురాలికి భర్తై గల అనురాగమును, అనందపరవశత్వమును, చాటగలదు. కాని, ఏ మాత్రమైనా, వియోగమునో, విరహమునో, సహించలేని స్వభావము ఇంద్ర, రవి, చంద్రుల వేదవలన సిద్ధించును.

“హాలో నా శోపితః కంఠే,
మయా విశ్లేషభిజా,
ఇదాని మంతరీ జాతః,
పర్యతః, సరితో, ద్రుమాః.”

అను సుభాషితమును జ్ఞప్తికెచ్చు హృదయ చూపెడి.

కాని, చంద్రులపీఠమును చూడుకు! లగ్నాధిపతి బుధుడు భర్తృభావములో నే యుండి వియోగ కారముల వరుణుని వేదపాలకులయ్య, విషయ సుఖ (శంకరా) భావాధిపతియగు శుక్రుడు సహా ఆ భావ ముంజి నిలిచి, చతుర్థభావమునందున్న అచమాధిపతి కనితో కేంద్ర వేదపాలకులయ్య, విషయాధిపతులయ్యగములు. ఇంటిలో తొందరలు, పెద్దల అవిచేతము, సుఖభావము, వియోగ క్షోభానుభవము, నూచితిము లగుచున్నవి. పాపము! ఆశి ఎంతో, నిరాశి అంత!

దాంపత్య విషయముల చర్యలో, భార్యాభిర్ల జాతకములను జోడించి చూడనిది, ఫలస్వరూపము బోధపడదు. జాతకురాలికి వియోగక్షేమము రావచ్చును. చతుర్థభావమునందు కారణమున్నది. భార్యాభిర్లలకు అన్యోన్యాయమును నూచించు గ్రహయోగములు పరస్పరముగా లేనిచో, జాతకురాలి మనస్తత్వమే, ఆమె తిరితిండుల అవిచార పరతయో, వియోగకారణ మగును. అట్లు కాక, వారికి అన్యోన్య ప్రేమ విశ్వాస ములనిచ్చు యోగము లున్నచో, భర్త ఇంటి పరిస్థితులో అతని పెద్దల ధూర్తిత్వమే, వియోగమును తెచ్చిపెట్ట గలను. భర్త జాతకమున అచాశోగ్య నూచన లుండే నేని, అది కారణము కావచ్చును. భర్త జాతకము కీలమ్యుని తెలుపునపుడు, కారణము వేరుగా వీర్యము. ఇట్లు, ఫలస్వభావ మొక్కటేయివా, సందర్భముల ననుసరించి దాని స్వరూపములో మార్పు లుండునపుడు. అనుటచే, భర్తజాతకము గమనించవలసి యున్నది.

ఇది అని జాతకము :—

చ 21-44			
I 18-16			శ 21-59
రా 9-37			ర 23 47.1
న22-14(5)	(సాయనము)		యము 0-26
వరుణ 11-17	—		బు 18-18
(5)	కథా నాయకురాలి భర్త		శు 24-48
	జాతక చక్రము		ఇంద్ర 26-41
	—		శు 24-0
X 21-14			శ 9-37

లగ్నము మృగుశ్శభావముల మీసము. ఇంద్రుడు, కుశ్ర, జుహుల కోమల మిత్రదృష్టితో చచ్చిని చంద్రుడు లగ్నమునందే కలకు. ప్రకాంతమై, లలితమై, ప్రియ గంధిరమైన హృదయము నిది తెలుపజాలను. లగ్నాధిపతి గురువు. ఇతనికి రవి శివుల మిత్రదృష్టియున్నది. అంశులో, కుంభి గురువు మంచి గుణవంతుడు. హస్త శిలము, పరోపకారపంతులుగాను, నిరాశంబర నిర్మల జీవనము, యోగ్యప్రవర్తనము, ధారాళి స్వభావము, దాక్షిణ్యశిలము, మున్నగు గుణములు రాగలవు. ఈ గురువునకు కుశాని సమసప్తక వేదయున్నది. అతి ధారాళియు, అతి దాక్షిణ్యము, అసంప్రేక్ష్యకారిత్వము, దీనిఫలము. దశిమ కేంద్రమువలన పుణ్యసహాయము లగ్న దశిమధిపతియగు బృహస్పతియొక్క శుభదృష్టి వాస్తవించి జాతికు అచ్చవశాలియనియు, సత్ప్రవర్తనము కల వాడనియు, మోచించుచున్నది. కళేత్రి స్థానాధిపతి యగు బుధునితో పంచనాధిపతి చంద్రుడు పూర్వ మైత్రితో నుండుటచే, రమ్యమైన దాంపత్య జీవితము రావలసియున్నది. కాని, ఆ చంద్రునికి నిండు కేంద్రములో చతుర్థభావముం గున్న రవి, శివుల కేంద్రవేద క్షేత్రమున తెచ్చిపెట్టాలను గ్రహచ్ఛిద్రములో, పెద్ద అవినీతియొకారణమగును. దాంపత్యసహాయము వగుకేంద్రముం గుండుటవలన, విరహముపుట్టి వియోగమునకు దారితీయగలను. అతి దాక్షిణ్యము, అనవసర సంశయము, అనులోపములు తిప్ప, ఇతిరలోపము లేమియు జాతికములో చూపట్ట కున్నది. ఈ స్వభావమువలన, పరిస్థితులను అనువులో నుండుకొనజాలక, జాతికును తాను క్షేత్రపతి భార్యను సహా క్షేత్రముపాలు చేయవచ్చును.

“అతిదాక్షిణ్యముకై నాం,
శింకితానాం పదే పదే,
పరాపనాద భీమాణాం,
దూర్వోయాంతి సంపదః.”

అని పెద్దలు చెప్పగురుకదా?

ఈ దంపతుల జాతికములను పోల్చిచూచునగాక.

అశ్లోకముగా, ఓరి రవి చంద్రులకు, కుశశుక్ర లకుసహా, చక్రని మిత్రదృష్టియొగములున్నవి. భక్తి రక్తులకు కొదవయుండు కారణములేను. భర్త కళేత్రి భావములో భార్య గురువు, భార్య రాజ్యభావములో భర్త గురువు! ఓరి దాంపత్య జీవితము అభ్యుదయ

కరముగా నుభయసంధానుకముగా ఉండుకలదు. భర్త మన్యున సహాయమునకు భార్య శుక్రునినుండి త్రికోణశుభదృష్టిసౌకర్యమున్నది. పరస్పర ప్రేమబంధమునకు ఈ యోగము లన్నియు తగినవే. ఇక, లోపమేమనగా, భార్య సప్తమభావ ముందలి శుక్రునికి సమసప్తక వేదలో భర్తజాతికపు శిని యుండుట కోరినీయును. ఆమె జాతికముందే శుక్రునికి శిని వేదయుండుగా, పురిమీద పుట్రులచే, భర్తజాతికము నుండిసహా ఆ శుక్రునికి శిని వేదయే రావలయునా? ఆమె జాతికములో చతుర్థభావమునుండియే శిని వేద యుండుగా, భర్త జాతికములో సహా చతుర్థ భావము నుండియే శిని దౌష్ట్యము వచ్చుచుండుట! ప్రాపంచిక ముగా, ఏమికొంగము లేర్పక, వివాదానుభవమును ఈ యోగము కొంత అయినా గుచి చూపించకపోను. వైవాహిక జీవితము రమ్యముగా నాగనీయుక భర్త ఇంట విజ్ఞో ప్రతిబంధకనామగ్ని కల్పించగలకు శిని.

ఇది అంతయు గమనించితిమేన,

“సాకిం వ రమ్యా, సదకిం వ రంతా,
బలీయసీ కేల మిశ్యరేచ్ఛా.”

అను సుభాషితము స్ఫురణకు రావలను.

చిన్నవాడే తల్లితండ్రులను కోలుపోయి, బంధు పులచే వెంచుకొనవారు జాతికును. (చతుర్థములో రవి శివుల వేద) కొంతకాలము కలకాలంలో విద్యా భ్యాసము సాగించి చాలించుకొని ఇల్లుచేరి, ప్రిత్య మైన భూస్థితివలన నిగుపాధికముగా జీవితమును నడుపు కొనుచున్న వాడవు! పదునెనిమిది యేండ్ల వయస్సులోనే వివాహమైనది. (సప్తమాధిపతి కల చంద్ర శుక్రుల మైత్రి ప్రభావము.) మరు సంవత్సరమే భార్య కొత్తరమునకు వచ్చినది. ఆమె కప్పటికి ముగ్ధా వయస్సే (పను మూడేండ్లు). ఒక సంవత్సర కాలమైనా వారు సుఖముగా కన్వయిగిరి, లేదా, అంతలోనే ముసలము పుట్టినది. ఇంటిలో యాజ్ఞాన్యము వహించియుండిన పూర్వమువానిను లిద్దగు కథా నాయకురారిని జేష్ఠింప వారంభించి వారు. తమ బాంధవ్యములోని కన్యను వదలి ఈమెను వరించుటచే, భర్తకు ఈ భార్యపై మమకారము విరుదుటకు వారు ప్రయత్నించుట జరిపివారట. మరులు మండు నెత్తికి రాచుటకై కథానాయకురాలు సన్నాహము

దైవ పురుషకారములు

చేయుచున్నది ఏనో పాత్రములు మానీ, అట్లు జరుగనిచ్చినతో తల చెడి తిట్ల ముగుగుని ఆమె ప్రశోభమున క్రమక్రమముగా భర్తకు బోధించుచు రాగా, ఆమాయకు డతికు ధియపడి నానాటికి భార్యకు దూరమగుచు వచ్చెను! (చతుర్థ భావపు వేగ). రెండు సంవత్సరములలో ఈ తిండ్రిమువలం భర్తలో గొప్ప మార్పు చూపట్టివది. క్రమముగా భార్య చేతి సీగ్రతావులు, ఆమెను స్పృశించుట, సమీపించుట, పలకరించుట, చూచుట, అన్నియు తగ్గివది. కారణమేమో, కథా నాయకురారికి తెలియదు. భర్తను ఆకురులతో, చూచుటతో, ఆమెకు అవకాశము లభించదు. తనలోప మేమో, తెలుసుకొను ఉపాయమే ఆమెకు కౌపరాదు. ఆమె మొర వినువారేలే. బంగారునంటిభర్త ఇంటిలో నుండిగా, ఈ విషయ పరిస్థితుల పాలై, కథా నాయకురాలు కంకారైవది. పసునాగు సంవత్సరముల తయ్యపు వచ్చు వేళకు చల్లగా ఆమెను పుట్టినంటికి పంపివేయు సంతకరకు తింతు జరిగింది. కటికి రాశ్మియినా కంకురీతి, ఎన్నియో విన్నపము లామె భర్తకు వ్రాసుకొన్నది. (పరి రాతేను. మాతుకును పిల్వకొని ౧ వలవని నూమ గారి బాబులకు అల్లని జబాబు. కడుపాత్రిము పట్టరేక, కథా నాయకురారి తిండ్రి తా నెవోయి ప్రార్థించినా, ప్రార్థనపడినా, పంచాయతీలు చేసినా, ఫలము కావ వచ్చింది కాదు. ఆరేడు నెలలుగా ఆమె పుట్టినంటిలో దుస్సహ వియోగ క్షేణియు అనుభవించుచుండినది. అప్పటివఱకు కథానాయకురాలు నాకు ఆపరిచిత. ఆమె భర్తతో మాత్రిము దూరపు బంధుత్వము, కొంత పరిచయమును, కలపు. చేతనైంతి చేసి విసికి, జాతక ఫలమునైనా కనుగొందమని తిండ్రి నాకడకురాగా, అతినివెలం ఆమె వచ్చింది. పరిచయమైతరువారే, తనకథవంతయు చెప్పకొని, కన్నీగు కౌల్యలు పొంగువట్లు దూణించినదామె. ఈ సందర్భమందే నేనీజాతకములు గుఱించుచుండగా, నా సమీపముండే ఆమె మాగ్గుండి, ఆపుడపుడేదో మాటలాడుచుండినది.

పదునాగుసంవత్సరముల బాలప్రాయ మామెది. అందము, వస్త్రే, వర్సెస్సు, తెలివి, సంస్కృతి ఆభిజాత్యము కలిగి అగ్ని బాస్వలవలె నున్న కథానాయకురారిని చూచినవారికి, ఆమెను గర్వపత్నిగా సంపాదించుకొన్న యువకు డెంత అద్భుతకాలియో, అనిపించక పోదు. ఆ సీమంతియొక్క విషయ విధి

యంతలతోటి గంభీరపతనము, సరససాహిత్యవాసనల జాపు సంభాషణ చాతుర్యము, సద్విగ్నాస్త్రికల తేట తెలివి, మెచ్చుకొననినా గుండగు. కాని, ఆమెకు కర్లిన వియోగకేళియు ఎట్టి రాతిగుండెనైనా కరిగింపబాలినది. పాపము!

వీరి వివాహము 25-4-1932 వ లేదిన జరిగినది. భర్త జాతకపు శనివివాద శుక్రకుండిన దివముది. అతనికి శుక్రకు అష్టసూధిపతి. ఆ శుక్రకు దుదియించు వేళలో నే శుభలగ్నము! శనికి మంచి అవకాశము నిచ్చినట్లయినది కదా? తినినట్లయిన్నది పరిణామము!

చరిత లగ్నము భర్త జాతకపు శనిచైవమున కాలములో ఆమె కాపుర మారంభించుట, ఆసమయముండే చతుర్థ (శృవా) భావాధిపతి రవి చలవశేషము బుధ సంయోగమునందుటయు, వరుణుని కేంద్రవేగ నందుకొనుటయు, ఒక్కమారే సంభవించినది. విశ్రంభ శృంగారమును ఆమె అనుభవించుట వింతకాదు. కాని, ఇప్పుడు లగ్నాధిపతి బుధుకు ఋజుగతి నవలంబించి (కుల 18°) జన్మ రవిని చెరుకొని, ప్రపూధిపతియగు చరితగుగుపుతో (కన్యారాశిలో 16½°), లాభాధిపతి కుజునితో, ఈ శుభదృష్టిని సంపాదించుకొనుటేకాక, భర్తచరితరవిలో (మకరము 18°) తిరిగిమైత్రి స్వాధించినాడు. చరితభర్తృసహము (సింహము 23°) భర్త జాతకపు రవిలో అర్ధగోగ సుద్ర మిత్రదృష్టికి వచ్చింది. చరిత దశమకేంద్రమునకు (మీనము 16°) కుజ, గురు, రవి, చరిత బుధులనుండి అనుకూలదృష్టి నిర్వకుచున్నది. చరితలగ్నము (మిథునము 28½°) భర్తృ జాతకపుశనివేగను ఇప్పుడేపుడే చాటి యుండుట.

ఇది అన్నియు దైవము సమకూర్చిన సౌకర్యములు. వీని నుపయోగించుకొని పురుషకారము నెరపి నతో, హింసేల కలుగరాదు? భర్త జాతకమునుండి వచ్చు సౌకర్యములు చాల తిక్కుతయనుట సత్యమే. కనుక, కథానాయకురారి కటిప్రయత్నము చేయవలసి యున్నది. కాని, అవకాశములేనిది ఆమె ఏమి చేయగలదు? అందులో ప్రాధరూ, కాదు.

జాతకవక్రములను గమనించుచుండిన నా ఆలోచనలోని పారాంశ మిది. అంతలో ఆమె, మెల్లగా ఇట్లనెను.

“పరికిలనము ముగిసినదని నా ఊహ. మా వారి జాతక మేమనుచున్నదా?”

“జాతకము ఉత్తమమైనది. నీ భర్త చాలా సుఖవంతుడు. కొంత....”

నా అడ్డో కిలోనే ఆమె అందుకొని, కొంత తీవ్రముగా కంపస్వరమును మార్చి.

“కాదని ఎవ్వరనిరి? నా మెడకు సహా వారు తమరంగును నొకదానిగి తిగించినారు. దాని మూలము గనే నా కింత మనోవ్యధ!” అని విసరి, చిన్నగా పెదవిని విరిచింది.

ఆమెగోంట్టి మెచ్చుకొంటిని. నాకు నవ్వు వచ్చినది.

“ఏమమ్మా! కేవలంకారనా?” అంటిని.

“ఆ కేవలంకారము మరచిపోయి మూడేండ్లయినది. సాహిత్యప్రాప్తిలేని నా వంటి అభాగ్యురాలికి ఆలంకారములా?”

తమమనోవంతు ఆ ముగ్ధ ఇచ్చిన ప్రభుత్వ తిరములో చూపట్టి సమయమున్నర్తికి, ప్రాణిముకు, నా కత్యాశ్చర్యమైనది. ఇట్టి రస్యంఠికా ఈ అవస్థ? తీగనాత్రము నా నృపయము చేయిపెట్టి కలచివలెనది. నిరుత్తిరుడై పోరకుంటిని. అర నిమిషములో మరల నా మెయే ప్రారంభించెను.

“క్షమించండి.

‘అరడి పోకయ్యో, ఫలమునందుటయు’ కని పల్కనేరవని, మరటిసోరిదావనియి’ మాటలాడు దొవము నాలోనున్నది. ఏమనుకొంటిరో, ఏమో?” అని దీపముగా నన్ను చూడగా,

“అనుకొనుట కేమన్నది? నీ భర్త ఎంత పుణ్యము చేసినాడో, అనుకొంటిని.” అంటిని.

“నాస్తవముగా వారు పుణ్యాత్ములే. వారి వారు సహా పుణ్యజనులు. నేనే పాపిష్టిని. మా వారి పుణ్యములో నా అర్ధభాగమేనా నాకు రాలేదు.” అనుచు తలవంచి చేలచెరచతో ఆ తిన్ది కంటితడి యుక్తుకొన్నది. ఆమె ప్రాణోక్తుల ఎత్తి పాడుపు నకు నాకు నవ్వు వచ్చినా, ఆమె వివర్ణతవసము చూచి ఆపుకొని, ఏదో సమాశ్వాసము చేయదలచి ఇటంటిని.

“గ్రహ దైవమ్యమున్ను కాలములో కష్టములు వచ్చును. కొని, దక్షిణ మారుచుండును. అమావాస్య స్థిరముకాదు; పున్నమ రాకవచ్చును.”

“ఏమోకాని, అమావాస్యదైవ నాకున్నంత భక్తి పున్నమవైనలేదు. నాస్తవమును చెప్పదలచినవో, నా

జీవితములో ఇప్పుడే నిండు పున్నమ.” అని ఆమె వెంటనే విమర్శించెను.

ఆమె పూర్వపక్షమునకు నా కత్యాశ్చర్యమైనది. అభిప్రాయము బోధపడక ఆమెను ప్రశ్నార్థకముగా చూచుచు, “అవగా,” అంటిని.

“మీకు తెలియకాదు. నన్ను పరీక్షించుచున్నాడు... పున్నమనాడే చంద్రునిలో గొప్ప అందము ఉండగలదనుట వాస్తవమే. కాని, భర్త అయిన మూర్ఖభగవానునికి అందరాసంతిదూరముపోయి ఆలంకరించుకొని చంద్రుడు కుటుంబమా మృగ్యున్నవో, ఏమిరసము? నా కేమో, పున్నమ అంటే అసహ్యమే.” అని, మరల, “నా అధికప్రసంగమును క్షమించండి.” అని ముగించెను.

ఆమె యోగ్యతకు అత్యానందమైనది. “తెలిసి ఒకరి సామ్యం.” అనుకొంటిని. ఆమె మాటలలో నాకు కావ్యరసాహ్లాదము లభించుచుండినది. విరహ వేదనయే ఆమెకు విద్యా సుగుప్తు. తీగకాలము ఎవగును మాట లాడలేదు. అంతలో, తటాకున నన్ను చూచి ఆమె,

“మా వారు నాకు మోక్షమార్గము చూపునట్లు చేయండి.” అని, తలవంచి మరల,

“ఏ మోక్షమైనా, సరే.” అని ఆమె వారబలుకగా, నా మనుష్యు కరిగి నీరై పారింది.

“అమ్మాయీ! ఆత్రిపక్షము. దైవము సహాయ పడినప్పుడు ప్రయత్నింతును.”

“అంతా దైవాధీనమేకదా? మన ప్రయత్న మేమి పనికివచ్చును? ప్రయత్నముచేసి చాలించుకొన్నాడు చూ రండి.”

“అట్లుకాదమ్మా. దైవము అనుకూలించినపుడు పుణ్యవకారము ఫలించును. దైవ మనుకూలించినా, పుణ్యవకారము తోడులేనిది ఏ ఫలమూ రాదు.

‘విగ్రహం నిరర్థకం, సంయోగాత్ కర్మబోధ్యయోః, దైవాత్ పుణ్యవకారాచ్చ; న త్యేకస్యాత్ కథంచన.’

అని పెద్దలు చెప్పిరి. ప్రయత్నము ఆవశ్యకము. కాని, అది సకాలములో చేయవలసియున్నది. అంతే.” అని ఉపన్యసించి, మరల, “మరి, సమయమువచ్చినపుడు నేను చెప్పినట్లు చేయగలవా?” అని ప్రశ్నించితిని.

ఆమె తటాకున ననుస్మరించి, లేచి నిలచి,

దైవపురుషకారములు

“పరిధికి పెట్టింది ... అగ్నిప్రవేశము చేయుమని నా, చేయగలను” అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చినపుడు, ఆమె స్వరములో చూపట్టిన సంకల్పశక్తి, ముఖములో ప్రతిబింబించిన ధీరత, దృష్టిలో వికసించిన తైత్తిల్యము, చూచి నివ్వరపడితిరి. కొంతకాలము ఓపిక పట్టవలెనని, తగిన కాలమును చూచి కర్తవ్యముపదేశింతునని, ఆకాశవక్త్రముగా, సాంత్వన వాక్యములతో ఆమె మనస్సును కొంత నెమ్మదిపరచితిని. ఆమె జనకుని సహా తగిన సమాధానము చెప్పితిని.

తరువాత తండ్రితో ఆమె స్వగ్రామమునకు వెళ్లినది. వారిది దూరప్రాంతమందలి పట్టణము.

కథానాయకురాలి ఇప్పుడు దిశలో కొంత దైతబలము వచ్చినది. కాని, భర్త జాతకమునుండి ఆమెకు చాలినంత సౌకర్యము రాలేదు. వచ్చిన దేదో, ఆతి స్వల్పము. అనుటచే, ఆమెచేతనే గట్టి ప్రయత్నము చేయించవలసియున్నది. వారికి అన్యోన్యముగా అనురాగబంధమో, వ్యామోహమో, కలిగించవలసిన గ్రహసౌకర్యముగల దిన మొక్కటి కొనలయును. అట్టి దినమున వారికి ఆకస్మిక సమాగమముజరుగుట ఎంతో మేలు. కాని భర్త ఇంటిలో తురింపులపాలన, చతుర్భావ వేష కలదంపతులకు ఇంటిపట్టున అనుభూలపరిస్థితు లెటు నీడించగలవు? గ్రామాంతరమున వీరి సమావేశము జరుగుట ఫలకారి. కాని, ఈ ఉద్దేశము తెలిసినచో, భర్త వచ్చుటే కల్ల. భార్య ప్రస్తావన వచ్చేడు సందర్భములను తిప్పించుకొని జారిపోవుటే అతిని వాడుకయట! ఇతర కార్యవశియున అతిదు గ్రామాంతరములో నున్న కాలములో ఈ తంతు జరుగవలసియుండెను. అది ఎంత ఆకస్మికమైనా, అంత మేలు. కాని, ఇన్ని సమకూడుట ఎట్లా? ఇది చిక్క సమస్య!

“అర్ధార్థ సే సహాయః,
పురుషాణా మాపదర్థి వే దోఃః,
యాత్రా సమయే మంత్రి,
జాతక మపహాయ నాన్యవరః.”

అను తరాచమహారాచాగ్రాని వాక్యము స్ఫురణకు వచ్చినది. నా జాతకము నొకసారి చూచుకొంటిని. కథానాయకురాలి చరిత్ర రచి నా జన్మగురువు పై నున్న కాలమది. నా మాటయందు గౌరవప్రతిపక్షముంచి నా ఉపదేశానుసారము ఆమె ప్రయత్నించవచ్చును. నా దిశమ భావమందలి చరిత్ర కుజానినుండి మిరిద్దెన్దిలో

ఆమె భర్త జాతకపు గురు, శని, చరిత్ర కుక్రమణిండిరి. ప్రకృతి విషయమున నా ప్రయత్నమునకు దైవానుకూల్యము కల దనుకొనవచ్చును. పరిశీలించెయిటకు సంకల్పించితిరి.

నెడకగా, నెడకగా, మూడు నెలలకు ఒక దినము కొనవచ్చెను. పెచ్చెంబరు 28 వ లేదీ అది. ఆనాటి గ్రహస్థితి :

	శ 1-27	వ 18-4	శ 9-18
	(సాయనము) — దైవానుకూల్యము చూపుదినము —		చ 21-16
గు 17-49			
కు 18-45 రా 9-18		ర 4-56	శు 4-8 బు 17-45 ఇ 19-19

పాతకముహాశయు లొక్కసారి ఇంద్ర బుధ స్థానములను తిలకింతురుగాక. కథానాయకురాలి భర్త జాతకములోని సప్తమ (కళిత్ర) భావదీనుత్వమునకు (కన్యా రాశి (18°-14') చెరియొకవైపున, ఒకభాగ అంతరములో, ఇంద్ర బుధులు ఆనాడు నిలిచియుండురని కనుగొన్నంతే, నాఉత్సాహము ఉప్పొంగినది. ఆమె లగ్నాధిపతి బుధుడు. భర్తజాతకములో కళిత్రాధిపతి సహా బుధుడేదా? ఇంద్ర, కుక్రమణితోచేరి అతిని పంచమ (విషయములు) భావమందే బుధుడుండుట. లగ్నాధిపతియగు బృహస్పతి దృష్టి యీబుధునిపై వచ్చియుండినచో, ‘భార్యయే పంచైవము’ అనుభావన వచ్చియుండెడిదేమో? ప్రశంసాదినమున ఇంద్ర బుధులకు, కళిత్రభావమునకుసహా, బృహస్పతియొక్క పరిపూర్ణకటాక్ష వీక్షణము (కోణదృష్టి) అబ్బగలదు. ఇంతేకాదు. ఆమె లగ్నాధిపతి బుధుని నేరుగా అభిముఖుడై యుండగల దా బృహస్పతి. ఈ దంపతుల నాడు ఒకరినొకరు సమీపించగలిగినచో, వారికి

అనందబ్రహ్మ సాక్షాత్కారము లభించుచేయియగును?

మరియొక్కటి. భర్త జాతికమందలి చరిత్ర మన్వన వివాహసమాచారములు (వృషభము 18°) ఆనాటి ఇంద్ర బుధులతో, బృహస్పతితో. ఎంత వృషభముగా కుభధిష్ఠిని సంపాదించుకొనలనో, చిత్రింపుడు. అవకాశము నెదిగించి చూడవలయుగాదా వీనిప్రభావము?

ఊహ, భార్య దైనిక దశమకేంద్రములో గురువు నిలుచు దినమది. భార్య చరిత్రకు స్థానమండ (మకరము 11°) భర్త దైనిక ప్రమక్షేంద్రము ఆనాడు నిలవ గలదు. అతని దైనిక చతుష్ఠకేంద్రములో నే (గురు 4°) చరిత్ర భార్యసమాచారము ఆనాడు స్థానము నేర్పరచు కొనుట.

ఇన్ని సౌకర్యములుగలదినము మరి ఎన్నడు లభించగలను? దైవము అనుభూతపరిస్థితులను చూపుచున్నది. దీనికి పురుషకారము తోడుపడవలయునంటే.

“...ఇక్షుశిరాసన సాయక వ్యధా,
భిన్నత వాడి కలైయి, కేల కవలములూది.

మోమునకో,
విన్నదనంబు దోప, కనువేరురునకో పయి గారి
సోకినన,
చక్కవరెకో కరంబు”

స్థితిలోనున్న కథానాయకురాలికి ఇట్టి దైవానుభూతియు చూచించుదినమున భర్త సాన్నిధ్యము చేకూరనేని నిష్పంశియుగా విజయుక్తి అమెనే.

సరేకాని, నా ప్రయత్నమునకు దైవము సహాయకారి కావలయునుకదా? నా దైనికలన్న మానాడు కన్యారాశిలో రోలో నుండగలదని గుణించుకొంటిని. అనగా, ఆనాటిసక్రమి పై నే. సంకల్పించి కార్య మాకుక్రమి యాజమాన్యములోనిది. పైగా, ‘పంచమ రాజ్యాధిపతి’ యగుటచే, నాకు యోగకారకుడు కుక్రమ! మరియూ, ఆనాటి బృహస్పతి నికరముగా నాజన్మలన్నమండే. ఇది అంతయు శుభాశ్వాసగా భావించి, దైవమును నమ్మి, పురుషకారమును సాగించుటకు నిశ్చయించితిని.

కథానాయకురాలి భర్తకు జ్యోతిషముపై అసక్తి కలదు. కొన్నాళ్ళకు పూర్వము నాతో కొన్ని విషయము లభిగించియుండెనుకానీ వ్యాసంగ మెటున్నదని విచారించి, కొన్ని గ్రంథములను చూచునని అతని కొక లేఖ వ్రాసితిని. తిగి ప్రత్యుత్తరము వచ్చినది.

కొన్ని నూతన గ్రంథములను తెప్పించితిని. వానిని గూర్చి మాకు బాబు, జబాబులు జరుగసాగినవి. రెండు నెలలు కడచెను. వీలు కలుగ చేసుకొని కొన్నాళ్ళు నా ఇంట నిలవకలిగినచో, నూతన గ్రంథములు వ్యాసంగము చేయవచ్చునని చూచించగా, సెప్టెంబరు 15 వ తేదీ నాటికి అతడు వచ్చెను. కార్యాలయములో ఉండవలసిన కాలముతప్ప ఇతర సమయములలో అతని వ్యాసంగముతోనే కడపుచు వచ్చినాను. ముఖ్యముగా చారిత్రకములవలన వ్యక్తి జీవితములకు కలుగు ఉత్తేజము, దైనిక జాతిక ప్రక్రియ అను వానినిగూర్చి విపులముగా చర్చ సాగింది. వాస్తవ జీవితమునుండి అనేక దాహరణములనై విమర్శించితిమి.

ఈ వ్యాసంగము పది దినములు జరిగింది. అయినా ఈ మధ్యకాలములో అతని సంపాద పరిస్థితులను గూర్చి కాని, అతని భార్యనుగూర్చి కాని, ఏ విషయమైనా ప్రస్తావనరూపండునట్లుగా, జాగ్రత్తకాని కాలము కడిసితిని.

సెప్టెంబరు నెల 28 వ తేదీ వచ్చెను. గడపుదినము సమీపించుకొంటి నాకేమా లోలోపల అందోళనము అధికమగుచుండినది. దైవ పరిపాకమును నిరీక్షించుచుంటిని.

ఆనాటి సాయంకాలమున ఆ తరుణుడొక కుండలిని తిడేదీక్షతో పరీక్షించుచుండుట గమనించితిని. అతడి ముఖమున వికాసముతిగి విహదలెఖలు అలముకొని యుండినవి. ఆనాటికి అతని దైనికదశమ కేంద్రము మేషరాశి 1 వ భాగంలో నుండినది. అచటనే ఆనాడు శనియుండుట, దైనిక చతుర్థములోనున్న తత్కాలిక రవికి ఆ శనినుండి సమస్త ప్రకృతేన, తన గృహచ్ఛిద్రము ములనుగూర్చిన మనోచైకల్యము, నిరాశాభావము, కారణము గానోపునని భావించితిని. కాని, ఆ గ్రహ ద్వయమునకు మిశ్రద్విష్టిలో నా లగ్నాధిపతి యుండుటచే నా సాన్నిధ్యము అతనికి హితకరము కావలయును కదా? చూచుగాక.

మరుదినము భానువార మగుటచే, పగలంతయు దైనిక జాతికచర్చలతోనే కడచినది. కాని అపుడపుడు ఆ యంతకును ఏనో ఆలోచన చేయుచు, ఎదురుపడుచు తాను వేసిఉంచుకొనియుండిన కుండలిని గమనించుచుండినాడు. ఆ కుండలి 28 వ తేదీనాటి గ్రహస్థితికి సంబంధించినదని కనుగొనుటకు కష్టముకాలేదు. కనుక,

దైవపురుషకారములు

అతని ఆలోచనమునకు కారణము నేనడుగలేదు. ఆ రాత్రి ఆతడు ప్రశ్నించెను.

“దైవిక జాతికములలో గ్రహకేంద్రమౌగములు నూచించు ఫలములు జరుగని సందర్భములు కలవాటి?”

“సాధారణముగా ఆ ఫలములు వచ్చును.”

“అపవాదమే లేదా?”

“గ్రహఫలము జరిగి తీరును. గ్రహగతులకు అపవాదము లేనప్పుడు, వాని ఫలములకు అపవాదము లేదువచ్చును? కాన, వరుసు, కాలము, ప్రకృతి, సంస్కారము మొదలగు వైయక్తిక పరిస్థితుల ననుసరించి ఆ ఫల స్వరూపము మార్పుచెందును. అంతే కాని, ఫల స్వభావములో భేదముండును. ఉదాహరణముగా, శుక్రుని తీసికొందము. పసిబాలునికి, తరుణ వరుసుకునికి, వృద్ధునికి, శుక్రుని ఉద్దేశనము వచ్చె నేని వారికి సమానఫలము వచ్చుననుకొనుట నగుబాటుకదా? ఇంతేకాదు. యవ్వనములోనున్న వారికైనా, అందరికి సమానఫలము రాదు. స్వాధీన పరికయగు భార్యకల వాగు ఆ మేలో ఆనంద మనుభవించును. విరహావస్థలో నున్న దంపతులు అన్యోన్యవిస్మయము చేరుకొ గలరు. అవివాహితుడు విషము గుళు సంపాదమునకై ప్రయత్నించును. శిలభంగమునకు అలవాటుపడినవాడు సానిటరీలలో సందరించును. రసికులు సంగీత సాహిత్య కళావిశేషములలో కాలముగడుపుదురు. సామాన్యులకు సాంఘికముగా గుళుకరమగు పరిస్థితి యబ్బును. ఇట్లు ఆయా వ్యక్తియొక్క ఆదర్శములు, అవకాశములు, ప్రాపంచిక పరిస్థితులు, మున్నగువాని కనుగుణముగా శుక్రుని ఫలము భిన్న రూపములతో వ్యక్తమగును. అప్పటి దశలు దాని కొక స్వభావము నీయగలవు. గ్రహములు నూచించునది దైవికత. పురుష కారము దాని కెంతిమాత్రము తోడవనో, అంత ఫలము లభించును.

“దైవే పురుషకారే చ,

కర్మసిద్ధి రన్యతస్థితా”

అని ప్రాచీనులు స్పష్టముగా చెప్పిరి. పురుష కారములే, దైవము ఫలించదు. యుద్ధము చేయ నొల్లని వానికి, ఆయుధము లేది పనికివచ్చును?”

సాధారణముగా విని ఆ తిరుణుడు నిమిష కాలము ఆకాశమువంక చూచుచుండి తిరువారి తన

సంజేహమును వెల్లిపుచ్చెను.

“నా జాతికమునకు ఈ పద్ధతి అన్వయించ దేమో?”

“కారణము?” అంటిని.

“నా వివాహము నాకు దైవికలగ్నము మకత ములో 21½° లో నుండినది. ఏ గ్రహ సంబంధము కాని అనుపపాదు.”

“నీవు గమనించలేదు. బుధుని తెలివి లేటలు, శుక్రుని సాహిత్య కళ, ఈ గంతును ఆ గ్రహద్వయము యొక్క మగ్గ బిందువంగు కేంద్రీకృతమై యుండును. నీ జాతికములో అట్టి బిందువుండే అనాడు నీ దైవిక సప్తము (భార్య) నిలచుట నీ భాగ్యము. అధర్మముల రెండింటిని మేళవించుకొన్న ఉత్తములగు భార్యను సంపాదించుకొన్నావు.

అనగా, ఆ తిరుణుడు తనము ఆ చక్రమును గమనించి చూచి మరల పూర్వసత్తును గెల్చెను.

“పోనియ్యండి. ఎల్లండి దైవిక చక్రము చేసితిరి. ఇది నాకేమీ బోధపడలేదు.”

అతడు నాకు అందిచ్చిన కుంపటిని తనము గమనించిన కాస్త్రముచేసి, సంజేహమేమి యని అడిగితిని.

“దైవిక సప్తములలో నా చరిత పుణ్యసహాయము జన్మసప్తములలో ఇంద్రబుధ సంయోగము; నైగా గురువునుండి శుభదృష్టి! ఏమి అర్థము?”

“ఏమున్నది? దాంపత్య జీవితములో అదృష్టము ఫలించునని”

“అది నా జీవితములో అసంభవము.” అని ఆ తిరుణుడు కొంతి నెడవవు నన్ని ఆ కుంపటిని ఆవల గ్రహించెను.

“నా దృష్టిలో అసంభవము కానరాదు. అనాడు నీ దైవిక సప్తము కేంద్రముగా నే నీ భార్య చరిత శుక్రున, పంచమభావాధిపతి.”

“మీకు తెలియదేమో? మాకు వైమనస్యములు పుట్టి దాచావు మాజేండ్లు అయినది. మాకు మాటలు లేవు. గొమ్మడి నెలలుగా నా భార్య పుట్టినింటిలో నే యున్నది.”

“అయితే మాత్రము మనుష్యులు మారకూడదా? నీ జాతికములో లోపము చతుర్థ భావములో నున్నది కాని, కళత్రభావములో లేదు” అని, మరల “పోనియ్యు

నీ స్వంత విషయములో నీ ఇష్టము. ఏకైకా వేద విషయము చర్చించుట మేలు." అనుచు, ప్రక్కనను పరువుపై మేను వాల్చితిని.

ఏమేమో లెక్కలు వేసుకొనుచు అతిపెట్టే కూర్చుండియుండెను. ఆ రాత్రి అతని కంటికి నిద్ర అంటలేదు. గ్రహమోగములు తమపని తామరంభించిన వని ఊహించితిని. తన దళిలను గురించి అతడేమేమో ప్రశ్నించుచు దాగా, లోచన సమాధానములు చెప్పుచు ఆ రాత్రి నేను నైతము నిద్రాడితిని స్వప్న చెప్పరని వచ్చెను. మా చర్చ రాత్రి అంతా సాగినది. కాని, ఇట్లు ప్రతర్నించమని మాత్రము నేనతనికి చెప్పలేదు.

ఆనాడు కుక్కుడు కన్యారాశిలో 1¹/₂లో నుండి వాడు. అనగా, కథానాయకురాలి జన్మ వరుణునికే నేరుగా సముద్ర ప్రక మనుట. ఆమె ధర్మరక్షకునిన చరిత్ర రచింప అర్హుడైన వేదలోనే ఈ కుక్కుడుండుట. వియోగ క్షేమము అనుభవించేయ యోగమిది ఆమె చరిత్ర కుక్కుడు (మకరము 10°) మాత్రము ధర్మ దైవిక లక్ష్యమును ప్రబలముగా ఆకర్షించు చున్నాడు. కాని, అతని దైవికదళిలముపై నాటి కని ప్రయత్నించు నకు సంకల్పము రానీయదు. ఏమో సందిహము, ఏదో దీర్ఘాలోచన. అతని ఆవృత్తమాదులకే కష్టముగనుండెను. తీగము లెక్కలు వేయుట, తీగ మాలించియుట, తీగము కూనగల్గివేయి ఆకాశమును చూచుట, తీగము ఉప్పురనుట! ఏదో స్ఫురణకువచ్చి ప్రశ్నించును. మరల ఏదో గుణించును. తీగములో ఆశ్చర్యమరల నిరుత్సాహము. అతని హృదయంతరాళియును గొప్ప రామరావణయుద్ధము జరుగుచుండినట్లు చూపబడినది. ఆశ్చర్యమో, ఆత్మభీషణమును గల్గునో చూపబడినది యుండెను.

ప్రకాంత కీలకవాయువులు రాత్రి గత ప్రాము యుట నూచించెను. గడియారమువంత చూడగా, నాల్గుగంటలు కొనవచ్చుచుండినది. అంతలో సమీపము లోనున్న గైలు సేదనులో ఘంటారావము వివరవచ్చెను. ఆ తరుణుని కేదో అనిర్వచనీయమగు ఆవేదనము వచ్చినది. కారణము వాకు బోధపడలేదు. అతిడేమా ఆలోచించుచుండెను. అంతలో దూరమున గైలుబండి తూల వివరవచ్చినది. దానిలో అతనిలో గొప్ప సంచలనము చూపబడినది. చుట్టునుజూచి ఏదో మాటలాడ నుంకించి, అంతలో ఆగి, గదినుండి దైటికెవడలి ఆకా

శమును చూచుచు తీగకొలము నిలిచెను. గైలుబండి సమీపించు సత్వడి వివరాగా లోనికివచ్చి సన్నుచూచి వాడు. ఏదో, అనిర్వచనీయమగు హృదయందోళనము. కుక్కుడునును కొలమది. ఈ వాటక మంతా అతనిదే కాదా?!

తబాలున "మీకోక క్రమ ఇచ్చుచున్నాను." అని ఆ తరుణునగా, వా కత్యాశ్చర్యమైనది "ఏమి" అంటిని.

"నేను పోలేను. వా భార్య ఒంటరిగారాలేను. ఆమె తల్లితండ్రులు వచ్చుట వాకు రుచించదు. మీరు వెళ్ళి వా భార్యను పిల్చుకొని రావలెనని నా ఆశ. ఈ గైలులో వెళ్ళితే, ఎల్లండి ఉదయము పదిగంటలకు రాగలను. లేపు ఒకనాటికి వెలపుచీటి ప్రాసీయిచ్చి వెళ్ళవచ్చు."

ఇది విన్నపుడు వాకు కలిగినది ఆశ్చర్యమో, ఆనందమో చెప్పలేను. దైవమహిమ!

"నీవు వెళ్ళివచ్చు. వావెంటవారు ఆమెను వంతు దురా? ఆమె రాగలదా?" అంటిని.

అంతలో గైలు పాల్గుఘారము చేరవచ్చుచుండినది.

"నాకొరకై మీరు వెళ్ళండి. వా భార్యతో చెప్పండి. వచ్చినాసరే, రాకపోయినాసరే. బండి వచ్చినది. అవకాశములేను. నేను ముందుగా పోయి టెక్కెట్టు కొనివచ్చెను. త్వరగా రాండి."

అనుచు ఆ తరుణుకు పరుగెత్తెను. సప్తకోశము నేనుసహా వెళ్ళితిని. సేదన్ చేరి బండిలో కాలి పెట్టుసరికి గైలు కదిలినది. టెక్కెట్టుసహా వచ్చినది. తలవని తలంపుగా, వాకీ ప్రయాణమువచ్చుట

ఆలోచించినకొలది ఆ తరుణుని చిత్తివృత్తి చిచ్చిత్రముగా లోచినది. అనుభూతురాలు, కీలకలి భార్య. ఆమెపై దృష్టమో, తార్కయో, కాసరాదు. వైపు నవ్యమునకు బాహ్యప్రతిబంధకనామగ్రియే కారణమునుట సుష్టము. తానో కీలకంతుకు. విరక్తుడుకాను. భార్యపై అభిమానమున్నది. వియోగక్షేమ సోద్యరని తహానిహకలను. తానే వల్లియుంపించో, అత్రివారింటి వారు ఎంతో ఆనందించి యుండుదు. భార్య ఇలిని పూలతో కనకాభిషేకము చేసియుండును. కడకు రమ్మని తంలివార్త పంపియున్నతో, వారందరు తలతో నడచివచ్చియుండుదు. కాని, ప్రయత్ని మేమో చేయకొల్లడు, ఏమి విచిత్ర స్వభావమో!

దైవపురుషకారములు

మనస్సులో ఏమున్నదో, అత్యున్నతము. మినరాశి మహాసముద్రమువలె కాంతి గంభీరమైనది. దానిలోను పాతులు తెలియవు. మణులలో, మహాతిమింగిలములలో, అన్నియు లోపలనే. దైటికి కానరావు. ఇట్టిది ఇతని అన్నము. దానిలో శీతీకరణుడు చంద్రుడు. మృదు గ్రహములకు ఇంద్ర శుక్ర బుధులు మరియొక జల రాశిలో నిలిచి లగ్నమును కటాక్షించుచున్నాడు. పురుష గ్రహములకు కుజ గురు వరుణులు శనిదృష్టికి లోనైరి. సంకల్పకారకుడగు రవిగో, శని సంయోగము! స్వభావము అతిమృదువు, దైగా శీ యాజమాన్యము పురుషకారము మట్టమునటకు ఇదికారణము కాబోలు! కథా నాయకుల సంకల్ప శక్తికలదు. విషయము విన్నవో, ఆమె రెక్కలు కట్టుకొని చాలగలదు. కాని అప్పుడు ఆమెను మాటలాసించు మాత్ర మేనా ఇతని పురుషకారము అవధరము కదా? పలుకరించి నివో పాపము ఆముగ్ధ ఏమి చేయగలను? ఆమెకా సహనశక్తి తిక్కువ. ము తినుమీద ఇది విషమపరిశో సమయము. ఆమెకు మాత్రమే కాదు, ఒక విధముగా నాకునవో.

రైలు ప్రయాణములో నా ఆలోచనలలోని పారాశిమిది సాయంకాలమునకు గమ్యస్థానము చేరితిని. అతిథిసత్కారముల అనంతము కథా నాయకురాలు నాకడకువచ్చి కూర్చుండి పుకెల ప్రశ్నల తగినాతి తన భర్తనుగూర్చి ఏమేమో ప్రశ్నించింది. నా సందేహము చెప్పగా ఆమె కనుపరచి ఆత్మహ మునకు పారములేదు. తలి తండ్రులతో సంప్రదించి ప్రయాణమునకు సిద్ధపడింది. ఆరాత్రి రైలులోనే ప్రయాణముచేసి మరుదినము పగలు 11 గంటలకు స్వగ్రామముచేరి కథా నాయకురాలిని మా ఇంటిలో క్రిమికి ఒప్పగించి, ఆత్రసున కార్యస్థానమునకు బోతిని. ఆమెభర్త ఇంట నుండలేను. ఉద్దేశి పూర్వక ముగా ముఖము తిప్పించుకొనెనో, ఏదైనా కార్యా ర్థము వెడలి యుండెనో, తెలియదు.

ఆ సాయంతిమున ఇంటికవచ్చి విచారించగా, ఆ తరుణుడు ఇంటిలోనికే రాలేదనియు, ఎదుట నున్న నాగదిలో కూర్చుండి ఏవో చదువుకొనుచుండెనియు తెలిసి నవ్వుకొంటిని. కథానాయకురాలు మానముగా ఒకమాలలో కూర్చుండి యుండెను. చైర్యము చెప్ప దలచి, ఆమెతో ఏవో లోకాభి రామయణము వారిం పించితిని.

“శ్రోతివ్యమున కేమో కాప మన్నదట కదా?” నాది కథానాయకురాలి ఎత్తి పొడుపు.

“ఏ కాపమోలేను. గ్రహములు తమ తమ ధర్మములను తప్పక నెరవేర్చుగలవు.” అంటిని.

“గ్రహముల మాట ఏమోకాని, అనుగ్రహము మాత్రము తన ధర్మమును మరచింట్లున్నది.”

“ఆత్రమువలదు. క్రమముగా అంతా జరుగ గలదు.”

“ఉపక్రమమే లేదు. క్రమమెప్పుడో?” కథా నాయకురాలి ధోరణి! నాకు నవ్వు ఆగింది కాను. కళాపూర్ణోదయములోని ను గాత్రీ కాలి నుల కథ స్ఫురణకువచ్చెను.

“కొంతుడు సిద్ధిలికాడె, కాంతియు వెల్లుయునెల్లు కాపురమింకకా.”

అని చెప్పి నాగది చేరుకొంటిని.

ఆమె భర్త ఏవో చదువుకొనుచుండెను. భార్య వచ్చినదా అని కాని, అర్తినారింటిలో ఏమి జరిగెనని కాని, అతడు ప్రస్తావించలేదు. ఎంత నిబ్బరమా, అతినిది? భోజనావసరమున ఇంటిలోనికి వెళ్ళినపుడు నెలయు భార్యనెల్లు అతడు కన్నులీ చూడలేదు; కం కిన్నునక వరల గదిచెరుకొన్నాడు. ఏమి శనిమహా శియుని ప్రభావము!

ఆరాత్రి కథానాయకురాలు తానే ఆగది ప్రవేశించి ఆపాగ్రయముగా కుకెల ప్రశ్న కావించింది. ఇంద్రబుధులు గల్పివాడు. శనిపలు కొంత వదిలింది.

మగుదినము ఉదయము కాఫీ కమాయమును సిద్ధ పరచుచుండి కథానాయకురాలిని చూచి,

“శ్రోతివ్యమునకు కాపమున్నదేముక్కో?” అని యడిగితిని. ఆమె తిటాలవ వసుస్మరించి నిలిచి ముకు లిత చా సములతో,

“ధన్యగౌరవ. మీ అనుగ్రహమువలన ‘రామా, కృష్ణా’ అనుకొనుచు కాలక్షేపము చేయును.” అని సమీయముగా ప్రతి ఇచ్చివది. (ఆమె భర్త నామాతృ రములని.) నాకలనో కన్నులు చెమ్మగిల్లింది. ఆకర్ష దించితిని. నా పరిశు ముగిసింది.

మాకు నాల్గదినములు ఆ తరుణ దంపతులు ఆత్మానందముతో కడపిరి. తరువాతి తర్జనగానే వారు స్వస్థానము చేరుకొన్నారు. పది నెలలకు చక్కని మక్కలంటి పుత్రుకను భర్తకు ఉపాయాన మిచ్చింది కథానాయకురాలు.

రైలుబలమెంతి యుండినా, ఫలసిద్ధి కావలె నన్నవో, దానికే పురుషకారపు సాహాయ్య మవలె మని మనకే నా స్రవచరిత్ర బోధించుచున్నది.

“వదికేకల వ్యంగసాయవ్యంగం, భవేక ఫలాక్షి, సతి చాపిదైవే.”

కొరికల సత్యం

శ్రీ బలివాద కాంతరావు

త్రవీచివరదకోలా గత జీవితంలోని ఘట్టాలు తలుచుకుంటుంటే యివన్నీ నిన్నా మొన్నా జరిగినట్లే వున్నాయే నామధ్యకు.

సరిగ్గా ముప్పయ్యేళ్ళ క్రితం చిన్న చిరిగిన పంచె, మాపిన లాల్మీతో చాట్ల చేతిపలుకొని యీ పట్నంలో ఆడుగు పెట్టాడు. వారంలోకాలు పాదాలు అరిగిపోయినట్లు తిరగాతిరగగా ఒక కంట్లాక్తు దగ్గర కోణాకి అరికాలమీద పనిమదిరింది. ఇదీ చాలని సంతోషించాడు. అంతా స్వంతం అనుకొని పట్టుదలతో పనిచేసేవాడు.

ఒకవాడు పూరిబయట యెండ్లప్పుకు ముగ్రిచ్చెట్టు క్రింద మిగతా వాళ్ళతో మేనువాల్చి ఎంపక, వానక యిలా నరిగిపోయే యీ మేస్త్రీ ఉద్యోగం కంటే మేనేజరు ఉఫీసులో గునుస్తా వుద్యోగం లభిస్తే యెంత బాగుండేదని కోరుకున్నాడు. ఈయన పని తనానికి మెచ్చుకున్న మేనేజరు ఆ కోరిక కొనసాగించాడు.

తన తెలివితేటలు విషయ విధేయతలు, కంపెనీకి లాభం చూపించే క్రొత్త విధానాలు — అసలు కంట్లాక్తుకీ చూపించే అవకాశం కలిగింది. తను మేనేజరుంటే తెలివైనవాడినే తనెందుకు మేనేజరు కావడావలెనున్నాడు. ఆ కోరిక ఫలించడానికి నాలుగేళ్ళయినా అవసరం లేకపోయింది. ఈలోగా ఆ పదవికోసం తనెంత ఆరాటపడి పోయాడు!

అది వచ్చాక లాభాలు కుప్పలుగా కురుస్తుంటే తనే కంట్లాక్తు అయితే యెంత బాగుండేదని పించింది. కాని—మేడలు మిడైలు—పిల్లలకు పెద్ద చదువులు అమ్మాయిలకు పెద్ద సంబంధాలు!

ఆ కోరిక ఫలించడానికి యెన్నో సంవత్సరాలు పట్టలేదు. యజమాని తనకంపెనీలో చిన్నవాటాయుచ్చాడు. అవాటా రానురాను పెంచి కొన్నాళ్ళేకు

పటుతరమైన విశ్వాసంతో కంపెనీ వ్యవహారాలన్నీ తనమీద విడిచిపెట్టి దూరదేశాలకు సంచారం నెల్లి పోయాడు. రామయ్య తనకుతుకు వచ్చే లాభంతో మేడకట్టించాడు—కాని కొన్నాడు. పిల్లలు కాలేజీకి కానుమీద వెళ్ళాడు. తనకు యిప్పుడు దొరికే మిత్రుల బంధువుల అంతస్తులే వేరు.

భావనూ, లిండీ అన్నీ మారిపోబోచివున్నాయి. యిప్పుడు భోజనం తేలిలమీద చెయ్యవలసివస్తోంది. కానుంటేగాని కాలుకదలకుండావుంది. కంట్లాక్తు తిరిగివచ్చేసరికి తనే ఆకంపెనీ అంతటికీ అధినాథుడు అయిపోయాడు. పెద్దకంట్లాక్తు తనను యెవో మీటింతులకు పిలిచి సభామర్యాద చేస్తున్నాడు. ససేమిరా పైకొదన్నా తనేదోమహాదాత అని పొగిడి పొగిడి పుస్తకాల్లో యొక్కస్తున్నాడు. తన పేరుమీద వూళ్ళో గ్రంథాలయం లేచింది. హైస్కూలులభివనం కూడా తనపేరుమీదే కట్టెనున్నాడు. తను పెద్దవాడుకుడై పోయాడు. కొన్నిలక్షలనుంచి ముప్పదిసివల వైర్యన్ అయిపూర్చున్నాడు.

అందివచ్చిన పెద్దకొడుకు అంతా చూసుకుంటున్నాడు. ఎక్కడ సంతకం పెట్టమంటే అక్కడ తను పెట్టడమే. చూస్తూంటేగానే బలబుల్లు, గెంతుధాన్యం మసల, ఉప్పునీ...అన్నీ తనచేరనే లేచిపోయాయి. ఇవన్నీ వృద్ధిఅవుతున్న కొద్దీ తనలో దశాధర్మగుణాలు పెరిగిపోయాయి. యెప్పుడూ యెవరికీ యెమి యద్దామా అనే వులూలమే!

జ్వరంతోపకుతున్న తనకు ఈనాడు యింకో కోరిక కలిగింది. కానీ ఆకోరిక కొనసాగదన్న సన్న సత్యం యింకోకోరికకు దారితీసింది! తనమీద కోణా అన్నీకూడి, సంవత్సరాలై వేంగా ముసలితనాన్ని ప్రపాదించాయ్! ఆకోగ్యం ఖీణించింది. ఈగడ్డంలో నీలించిన తనను కొద్దితెలుకరింపున్న రామయ్యఅని

కోరికల సత్యం

పోయిపోలే! అలాటిది తన్ను చాలాకాలం బ్రతకాలంటే ఆకోరిక కొనసాగుతుందా!

కాదు కాబట్టే తనకోరికోరిక కలిగింది. తన చేతులతో దానధర్మాలు చేసాడు. తన చచ్చిపోయావా కలకాలం నిలిచిన కీర్తి గౌరవం ప్రజల్లో విడిచి పోతున్నానని గుండెమీద చెయ్యి వేసుకొని ధీమాగా, తృప్తిగా చెప్పగలడు. తన వాతిఅని, తనను కట్టుబిత్తో పోర్చిపోవులు లేకపోలేను. ఎందుకీ తీరించలేను. ఉచ్చిగూరిపోతున్న రామయ్యగారు తన ప్రజల్లో మాగు వేషంలోతిరిగి తన పైనున్న గౌరవ ప్రతిఫలము కళ్ళారాచూసి, చెవులారాని, మనసారా సంతోషించి కళ్ళుమూర్చాడు సేకోరిక నిమిషనిమిషానికి జరియమై మనస్సుగా గాఢంగా పాతుకుపోయింది.

కొద్ది కోజల్లో యెవరికీ తెలియకండా దానికి కావలసిన పరిణామా సంపాదించుకున్నాడు. ఒంట్లో నాలుగు ఫర్లాంగులు పెట్టాలిగే శక్తి చేతురింది. ఎవరూ తన దగ్గరకు వచ్చి ఆట్రే విసిగిల్లించ వద్దని ఆవేశమంటే చెప్పేసాడు. ఇల్లు ఎల్లప్పుడూ పిల్లలూ వాళ్ళి స్నేహితులు, బంధువులతో కళకళాళుకుతూ నిత్యకళ్యాణం పచ్చతోరంగంలా వుంటుంది. కానీ యెకోజైలే అంతాయేకా విషయంలో నిమిషంలే వుంటానో ఆకోజే పెరిటి త్రోవకుండా యెవరికీ తెలియకండా వల్లి తిరిగి వచ్చాక అందరినీ ఆశ్చర్యం పొండేట్లు చెప్తామనుకున్నాడు. తన ఆనందంతో తిరిగి వచ్చేసరికి అందరూ తన అకుమార్తె వాడని యెంత గాఅగుతానో అప్పుడు జరిగే గమ్యత్తునవు ఆంతా వూహించి ఆనంద పడ్డాడు!

ఆకోజా వచ్చింది. చీకటిపడింది. ఇంట్లో వాళ్లంతా మూడో అంతస్తుమీదకు పోయారు. తన చిన్నకూతురి సంబంధం కొంప కాబోయే వియ్యాల వారొచ్చారు. వాళ్ళి గౌరవాం పెప్పిపార్టీ, పార్టీ ఆయాగ్ధిక భరతివాట్ల ప్రదర్శనం జూగబోతుంది. తన యెలాగో కష్టపడి దిగువనుంచి, చివరి అంతస్తుకి ప్రాక గలడు. కానీ తన నీరసంగా వున్నానని రాశేనని అందరినీ సంపించి వేసాడు. పరిస్థితులన్నీ అనుకూలంగానే వున్నాయ్. కానీ ఆకాళం అంతా కాదు నుబ్బుల ముడుమై వుంది. అయినా యెంత వేగిరం వ్లంపచ్చే చిన్నలేమీ కనపడలేదు. “ఇంతకంటే మరి అవకాశం దొండు. ఏశ్వరైనా మాస్తే నన్ను

కదలవివ్వడు. వర్షంవచ్చేలోగా తిరిగి రాశేనా?” అన్న ధీమాతో గబగబట్టలు చూర్చాడు. ఎనుగుగా వున్న నిలువులద్వంలా తన వేషం చూసి తనే ఆశ్చర్య పోయాడు. అవ్వంగా ఓగిలేని ముడుపలి చిచ్చుగాడు! గారేస్తే పడిపోయేట్లున్నాడు!

ఇటూ అటూ యెవరూ లేకపోవటం చూచి ఒక్కసారి చాటుగా పెంటిలెపు తీసి కోడ్డుమీద పడ్డాడు. చేతికర్రతో వడ్డివంచినకున్నా అలా గబగబ వెల్లిపోతున్న ఒక వ్యక్తితో.

“బాబూ!”

నెంటుకీ ఆవ్యక్తి “యెంలేకుపోరా!” అన్నాడు. రామయ్యకు ఒక్కసారి ఒక్క మండింది. కాని వెనువెంటనే కాంతించి నెంటుపడి:

“బాబూ! ఈ పూగు రాకటం యిదే తొలిసారి, ఆ మేడమీద సంపడిగా...”

తనమాటలు పూర్తికాకండానే “ఉంటుందిలే! వాడి మేడమీదలేక యింకెవరి మేడమీద ఉంటుంది?”

“ఏం బాబూ?”

“ఎందరో తిండిలేక చనుంటే వాడింట్లోవున్న పిల్లికీ కూడా పుట్టివరోజు పండుగచేసి డెబ్బు తిగలేస్తాడు!”

“ఎవగుబాబూ ఆయన!”

“రామయ్య అంటాగులే...”

“ఆ బాబూ! మా పూరి వేపు ఆ బాంంటే దర్బ దాతంటారు?” ఆ వ్యక్తిని “వాడి మేడపెట్టుకుండా అయ్య గుడమండా యెవరికైనా ఒకగుడ్డ దాంంచేసాడా ఒక మూల కట్టించాడా? నీకేం తెలుసు వాడి సం గతి—ఒంటిగా వుండేటపుడు చెయ్యిచాపు ఒక దమ్మడి విసుర్తాడేమో! పడిమందిలో వుండగా చెయ్యి చాపు పడి రూపాయల కాగితం విసుర్తాడు! దొస్తన్నాడు. ఆ పాపం కప్పుకొనడానికీ దానాలు. మనం పిచ్చివాళ్లం కానీ వాడు పిచ్చివాడుకాదు ముసలోడా?”

అంటుంటే రామయ్యకు నోరు పెగలేదు. అలా కోడ్డుప్రక్కన కూర్చుండిపోయాడు. ఆ వ్యక్తి ముందు వెల్లిపోతుంటే విధివిధం వెలుతుల్లో చూసాడు. ఇంకెవరూకాదు, తన దయాధర్మ గుణాన్ని వింతు సభిలో పొగిడినవ్యక్త యెవరు!

కొంతసేపయ్యాక లేచాడు. అలా నడిచిపోతున్న

వాళ్లందరినో చూసాడు. ఎవరిదిగిలేయేం చెడ్డచెప్పి పాతాళాని నుండె లితుకు లితుకుమంటోంది. ఈ పూర్ణో ఆకునపెట్టి దగ్గరనుంచి పరినియంపున్న వాని యిల్లు చూడగానే నడుస్తూ యెంతోదూరం వచ్చేసా నని గుర్తు వచ్చేసింది.

ఆ కృత్తి భోజనం అయ్యాక వాటిల వాలుకుట్టి వేసుకుని కూర్చోని పద్యాలు వర్ణించుకుంటున్నాడు. ఎన్నిసార్లు యిరిను తనను సన్యాస పత్రాలలో ఇం గ్రుడు, చంగ్రుడు అని పోగిడాడు. ఈయనకవి— ప్రహస్యదీక్షాని! ప్రతినిధి—యీగన నోలవా కీర్తికొంతను వర్ణించగా విని చోయిగా తిరిగిపోతాను. అట్లేమారం వడవలే నేమో? ఏబండివాడు యీ లిచ్చ గాడి! బండికట్టడాని! ఒప్పుకుంటాడు? అయ్యో! ఈ చింతేబూలో ఒక దూపయైనా వేసుకోచ్చాను కాదా?

తన కంఠస్వం యెంత మాత్రం పోల్చుకో మాడని విలువకుతూ “బాబూ!” అన్నాడు.

తన వేపు చూడకండానే “భోజనాలయ పోయాయ్. పోయాయ్!” అన్నాడు.

“బాబూ! ఈ పూరిలో కాలుపెట్టడం యిదే... ఎవరో రామయ్య బాబు! అడిగి వాడిదే పాపమట! ఆ మారాణా పేరు దేశమంతా మోగిల్పాడి—ఆ యిక్కడో పెప్పరా?”

ఈ మాటలతో ఆయన తలొకపారి తిప్పి పక్కన నవాడు. కిద్దిగా ఆయాసంగా వుండటం తలన రామయ్య అక్కడ కూర్చుంటే బడిపోయాడు.

ఆకాశాన ఎల్లని మేఘాలు ముద్దుగా పేగుకు పోతున్నాయ్. ఉండి వుండి చిల్లని గాలి వీసోంది. ఆ కృత్తి ఒక్క ఆవులింతి తీసి “ఆ రామయ్య సంగతా? విశాలని వుందా?”

“నీ లిం!”

“వాడు యిప్పుడు దేవేంద్ర భోగం ఆనుధ విస్తూషిని అంతా అనుకుంటాగానీ యీ వూరు చింతి బల్లలతో వచ్చిన క్రొత్త కోజుల్లోవున్న సుఖం వాడికీ? నిజం చెప్తాను తాతా నీలాంటి సుఖమైన మనిషి లోకంలో యొక్కడా వుండడు, ఎంసుచేరి నంటా—నీకు కోరికలేవు. కావలసిన బట్టా లిందీ అడుక్కుని ఆ ఆవసరాలు తీర్చు కుంటా? వింటున్నావా? అర్థం అయిందా?”

“అ...” మూలిగాడు.

“ఆ రామయ్య యెంతవక వానవక కష్టపడి అదిగో చూసావా ఆ కనుపించే మురిచెట్టు క్రింద చోయిగా పడుకో నేవాడు. ఆ కోజుల్లోనూ నేను వాడిని యెరుగును. ఎంత మంచి మనిషంటా? తను యేకీర్తి కోరికండానే ఒకరికి సహాయం చేసేవాడు తను బాధపడి కూడానూ... నురి యిప్పుడో... వాడికి యేపని చేసేవా, చివరికి నీకో కానీ ధర్మం చేసేవా కీర్తి కోరే చేస్తున్నాడు. అంతేరే మనిషిగా ఒక విలువను సంపాదించినవాడు, ఆవాటిరామయ్యకానీ యీవాటి రామయ్య యెంతమాత్రంకాదు! నే నేనో పెద్దమాటలు అనేస్తున్నాను—అర్థమాంతోదా?”

కళ్ళపర్యంతరం నీరు తెచ్చుకున్న రామయ్య “ఘా!” అని విధిలేక గొణిగాడు.

అతను హృదయాహదానిచ్చే గాలి వీస్తూనే వుని! మరచిపోయి తను మనుగుపంచుకున్న కృత్తి త్యాన్ని వెలిగిపెట్టెనున్నాడు.

“ఈలోకంలో గాగా మోసపోయేవాడెవడంటే రామయ్య అంటాను! ఒకమాటంటాను; లోకం చూసావు; వ్యామం చెప్పి! ఆకలిని వచ్చావ్. కడుపునిండా తిండేకాదు మంచి బట్టలిచ్చాను. కూయింట్లోనుండిగా చూసుకున్నాను. నమ్మియింటికి తిరిసియిచ్చి పనిమాడ వూరికి వెళ్ళాను. నేను తిగి వచ్చేసరికి దొంగతెక్క లతో యీ యిల్లా ఆస్తీ అంతా వాడెన్నావు. చూసావా? ఇంతిచేసినందుకు పన్నునైన కత్తితో వేసుక నుంచుచిచ్చి పొడిచి చంపినట్లులేదా? ఆకతో రాక్షసు డైపోయాడు రామయ్య! రాక్షసుడు కంపెనీ కబళించు కున్నాడు? ఎన్నికార్లు, ఎన్నిమేసలు, ఎన్నిలక్ష యన్నా, ఎన్నిదానాలుచేసేవా రాక్షసుడు సర్వీం వ్యామం! చిన్నామైన మనిషెలా అయిపోతాడు చెప్పి? ఇలాంటిహీనుడు ప్రజల్లో గొప్పవానిగా యెలా చెలామణిఅయిపోతాడు? ముఖ్యులి! పొంగి వుద్ది పోయేవాడు, వుత్తి నీమన్నమాట! తన నీవర్తించి తను తెలుసుకుంటాడని తనని యింగ్రుడు చంగ్రుడని నేనే పోగిసినవాడు వుద్ది తిప్పిబిచ్చయిపోయాడు! తనలాంటి రాక్షసుడు, యింగ్రుడు, చంగ్రుడెలాగొతానెలా నా ఒక్షుగమైనా ఆలోచిస్తే యీ భాగ్యతోగాలు విడిచి తనతప్పులకుపశ్చాత్తాపం చెందియే అపవ్రల్లావో? కేవల పడి తాపసిగా వుండిపోను. చూసావా! కోరికలతో

కోరికల సత్యం

యెన్నో నోములు నోస్తేగానీ దొరకని వరజవ్వని ఎలా నాశనం చేసుకున్నాడో? చేసినపాపానికి ఫలితం అనుభవిస్తాడులే!”

ఈ మాటలు ములుకుల్లా గుండెకు నాటంపల్ల బాధతో తేటారల్లి ముందుకు పరగతాడు. నడుస్తుంటే కాళ్లు వణికిపోతున్నయ్. కళ్ళు చీకట్లు కమ్ముతున్నయ్. మనసు గురితప్పి గమ్యంలేక రోడ్డుదిగి నడుస్తున్నాడు. చీకటి...చారీ తెన్నూ అగపడలేదు. భూతంలా మర్రిచెట్టు అనుపిస్తోంది.

ఉరుములు మీదే పడుస్తుట్టున్నయ్. భయం-భయంకరంగా వుంది—ఎవరో తిలవెంట నీడలా నడుస్తూ నడుస్తూవున్నట్లు...తిరిగి చూడడానికి భయం వేసింది. వికటాటహాసం! ఆ భయంకరమైన కోరలు! చెతులలో తిన్న కాగులించుకోడానికి వస్తున్న... పిశాచా?... యమకింకరుడా?

అదిగో తిలలోనికి చొచ్చుకుపోయినట్లున్నాడే లోపల నవ్వుతూ కడుపు చెక్కలు చెస్తున్నాడు... “హా హా...” ఏదో అంటున్నాడు... ఏమిటది? విన కూడదని చెవులు మూసుకున్నా గట్టిగా వినిపిస్తోంది....

“అహాయకుడా! దేముడు కోరినదానితోపాటు కోరినది కూడా యిస్తాడు. కీర్తి కోరితే అపకీర్తికూడా మేళవిస్తాడు—సుఖాలు కోరితే కష్టాలు కూడా జత పరుస్తాడు — ఈ మాత్రం సత్యం తెలుసుకోలేక పోయావ్...”

ఒక్క మెరుపు మెరిసింది! (త్రోవలో రాళ్ళ కుప్పలు చెల్లాచెదురుగా అగులించాయ్...తరవాత ఆ ప్రదేశమంతా నిశిలో శృగానంలా వుంది. ఈనర్జన ప్రదేశానికి యీ భీభత్సమైన వాతావరణంలో యెందుకు యెలా వచ్చానని ఆశ్చర్యపోయాడు. బహుశా ఆ మర్రిచెట్టుకీ తన జీవితానికి వుండే బంధం తననిలా లాగుకొని వచ్చిందేమో! పట్టపగలు వచ్చి వుంటే యెంత బాగుండేదని విసుక్కున్నాడు. పెను గాలితో పెద్ద వర్షం దబదబ వచ్చిపడింది. ఉరుములు మెరుపులతో భూమి దుడ్డిట్టిపోతోంది. ఆత్మీయతతో కర్ర పట్టికొని వంకూర రక్షణకోసం మర్రిచెట్టు వేపు

నడవబోయాడు. గాతీకి చెట్టుకొమ్మలన్నీ పూగుతూ పెద్దకీబ్బం చేస్తున్నయ్. తను ఆ చెట్టు క్రిందకు పోతే యే కొమ్మ విరిగిపడతే తను చచ్చిపోతాడా? ఏ పాముచెరి కరిస్తే తను గిజగిజ గింజుకొని ప్రాణం విడిచిపెట్టతాడా?

“అయ్యో! నా మేడలో హాయిగా వుండక యిలా గండుకొచ్చాను? పరుగెత్తి వెనక్కేటాతాను—రోడ్డుమీదకువెళ్తే...ఈ పరికి నాకోసం కార్తమీద పూరంతా గాలిస్తుంటారు. నన్నీ వేమంతో చూసి నేను రామయ్యవంటే నమ్మతారా? నా కారు నన్ను యెక్కినిస్తారా? అసలు నేను రోడ్డువరకైనా వెళ్లేనే...నా గుండె ఆగిపోతున్నట్లుంది! దేముడా నన్నిక్కడ చంపకు...”

కాళ్లు ముందుకు పడటంలేదు తిడిసి ముద్దయి వణుకుతూ అతీతో “అదిగో నా మేడలా మిడెలా... నా వెళ్లిం, పిల్లలూ...వాళ్లంతా కళ్ళకు కనిపిస్తుంటే చూస్తూ చచ్చిపోతాను...ఈ భీభత్సంలో నేను చేసిన దానపర్యాలూ పుణ్యమైనా నాకు తోడు రావా? ఇంటికి చేర్చు-అక్కడ చచ్చిపోతే నాశనం వెంట పూరంతా వస్తాడు—బ్యాంకుమేళం మోగుతుంది దేశం అంతా కన్నీరు విడుస్తుంది నాకిక్కడ గతిలేనిచావు యీ వేమంలో తీసుకురాకు తిండి!” వలపల యెరుస్తూ తల బాదుకున్నాడు. కాలు ముందుకుపడలేదు. చరికి గజగజ వణికిపోతున్నాడు. ఆకాశం దిద్దిరిల్లిపోతోంది. వర్షం కుండలతో కురుస్తోంది. గాలి ఫీంకారం! ధచేలోమని మర్రిచెట్టు కొమ్మ కులిపోయింది. రామయ్య క్రుల్చిపడి ఒక్క యెరుగు యెగిరాడు! ఆయెరుగుతో నే ముందువున్న రాళ్ళ మీద పడ్డాడు. నుదురు టఫీయింది. ముక్కు బ్రష్లైపోయింది. ముఖం పచ్చదైంది. రక్తం కారుతూంది. “చచ్చిపోయాను కాబో...” — ఉన్న చివరికీ క్రితో గట్టిగా కేక వేసాడు. ఆ కేకను ఉరుములు మ్రొంగేకాయి. ఆ కన్నీటిని వర్షం కలుపుకుంది.

ఉదయం... “ఎవడో గతిలేని ముదుసలి బిచ్చగాని శకం” గా ప్రభుత్వపు ఖర్చుమీద దహనక్రియలు పోలీసువార్త చే జరుపబడ్డాయి.

ఫ్రాయిడ్ చివరి రోజులు

సుమారు 87 సంవత్సరాల వయస్సుకు వచ్చిన

తెల్లని గడ్డం; బాగా చదువుకున్నవాడులా కనపిస్తున్నాడు. వ్యాధిగ్రస్తుడై, వియన్నా లోని, మార్కస్ హాజ్ అనే నైర్గువి హాస్పిటల్ కు వచ్చాడు. ఆ నైర్గుకు వాసికావ్యాధుల చికిత్సలో ప్రత్యేక ప్రతిభగలవాడు. ఈ వృద్ధుని, గవన, లోపలి భాగంలో ఒకచోట ఒక చిన్ని కూటమిగా, తెల్లటి, గట్టి, అణువులు కనపించినాయి. ఇదేదో చిన్న శిస్త్ర చికిత్సతో తెలిపాతుందిన్న దిలపాతో, ఆ వృద్ధుడు ఈ హాస్పిటలుకు తాను వెళుతున్న సంగతి తన కుటుంబంలోని వారికి తెలియపర్చలేదు. కాని శిస్త్ర చికిత్స చాలా ప్రమాదకరంగా తియ్యలేంది. ఆ అణువుల కూటమి ఫుట్ట కణమన్నాగు (Cancer) పోవటానికే ఈ వార్త విని ఆయన భార్య, కుమార్తె కంగారుగా హాస్పిటలుకు పరుగుతుకు వచ్చాను. వాళ్లు వచ్చి చూసే సరికి, గుడ్డలించి నెత్తురుమరకలతో ఆయన ఒక ఓటి కుట్టిగా కూర్చున్నాడు.

ఇంటికి తీసుకువచ్చటానికి తగిన స్థితిలో లేదు. ఆ హాస్పిటల్ లో ప్రత్యేకం ఒక గదిగాని, కనీసం ఒక మంచంగాని లేదు. తక్షణావసరంగా ఎక్కడిమంతో ఒక పగలపూ మంచం తెచ్చి, అదివరకే నుండి కోగి అక్రమణచేసి వున్న ఒక గదిలో వేసారు. (ఆరోగి, 'తైరాయిడ్' అభ్రావంవల్ల శరీరమేగాక మనస్సు కూడా వికలమైపోయిన ఒక మరుగ్జువాడు) ఆ గదిలో ఆయన్ను పడుకోబెట్టి ఆయన కుమార్తె, భార్య భోజనం చేసి రావటానికి వెళ్లారు.

ఇంతలో, ఆయన నోటివెంట రక్తం పుక్కిరింతలుగా బైటికి పొక్కుకు రావటం ప్రారంభించింది. కాని ఆయన గొంతెత్తి పిలువగా స్థితిగోలేక. ఆ గదిలో వున్న ఆ మరుగ్జు ఆయన వున్న అపాకనీతిని అర్థం చేసుకుని, దబదబా లేచివచ్చి, తనకు అప్పటికి తోచిన ప్రతుత్తి మేవో చేసి వానా తింటాలూ పడి, అలా రక్తం స్రవించకుండా ఆపు చేయాలిగాడు. సిగ్మండ్ ఫ్రాయిడ్ (ప్రాణాన్ని అలా ఆనాడు రక్షించిన

చిన పుణ్యపురుషుడైన ఆయన్ను గౌరవించే అవకాశం గాని, కనీసం ఆయన వాసుధేయమేమో తెలుసుకునే అవకాశం గాని ఈనాటికి మనకి లేకపోయినా, బ్రిటిషు మానసికశాస్త్రవేత్త డాక్టర్ ఎగ్నెస్ట్ జోన్సు, చైనింగ్ గా, మహామహుడైన ఆ మరుగ్జు డాక్టరీక చర్యను ఉగడించారు.

వ్యాధి పరిణామం

ఫ్రాయిడ్ ప్రధాన శిష్యులలో ఒకరైన మాకసి చికిత్సావేత్త డాక్టర్ జోన్సు తన గురువు జీవిత చరిత్రను వ్రాస్తూ, బాల్లో, మూడో సంపుటలో, ఫ్రాయిడ్ వ్యాధిగ్రస్తుడు కావటం, ఆ వ్యాధివల్ల ఆయన తులజలో వచ్చిన పరిణామాలూ ఈ చరిత్ర సంతా విపులంగా అత్యంత సానుభూతితో వివరించారు. ఈ చరిత్ర కలుజావలమై హృదయార్పితమ కలిగించేదిగా వుండటమేగాక ఉపాదేశాలికి వీలేని పరిణామాలకు అప్పగిస్తూ విభ్రాంతిరంగా వుంది.

తొలి శిస్త్రచికిత్స జరిగిన ఆ రాత్రి, (ఫ్రాయిడ్ కుమార్తె ఎన్నా (Anna) హాస్పిటల్ నియమాలను తిని త్రోసిరాజుని, తిండి వున్న గదిలోనే తాను కూడా పడుకుని ఆయన్ను కంటిరెప్పలా కనిపెట్టింది. ఎన్నా 16 సంవత్సరములు, పితృపాదుల నిరంతర వేదలో నిమగ్న కావటానికి ఆనాడే మొదలు. ఒక్కొక్కతూరి నెలలంతరపడి ఆయన మంచాన్ని కనిపెట్టుకుని, నిద్రకాకువలసివచ్చేది.

శిస్త్రచికిత్సచేసి కోసి తీసిన కంఠభాగాలను పరీక్షచేసి ఇది పుట్టకుండానే లేవ్వకున్నా, నైర్గులు ఈ విషయాన్ని ఫ్రాయిడ్ కుమాత్రం తెలియనివ్వలేదు. కాని, అంగీకరిస్తేగానా ప్రారంభమై ఈ క్రాంతి ప్రపంచ యావత్తూ వ్యాపించి వుండటమేగాక, బుగ్గలో సహజం గవన ప్రభాగంవరకూ కూడా వ్యాపించివున్నదని తెలుసుకున్నారు. అందుచేత వెంటనే మరొక శిస్త్ర చికిత్స చేయవలసివచ్చింది. మొదలుకు రక్తాన్ని చేరవేసే ప్రధాన రక్తనాళాలు (Carotid artery)

ప్రాయద్ చివరి రోజులు

గంటలో ఒకదాన్ని (కుడిచేపుడి) మూసివేశారు; పై గవద్రందపున్న లాలాజలగంధుల వన్నిటిని తోసి తీసివేశారు. (ఇది కుర్చీ అప్పటికే వాచివున్నాయి). ఈ దశకు శస్త్రచికిత్స జరిగేదరికి, ఇంతటితో ఆగి లాభంలేదని వైద్యులకు తోచింది. పెదవిని, బుగ్గనూ కత్తిరించి నోటిని గండుగా విచ్చదేశారు; వైశవనము మొత్తంగా తీసివేశారు. అంగిరి ప్రభాగంలో కుడి పార్శ్వపుంతా గంపరించివేశారు; దీనితో ముక్కు నోరు ఏకమై ఒకే సారంగమైంది. భీభత్సమైన ఈ శస్త్రచికిత్సంతో, మరుమండు యివ్వకుండా, శిరః ప్రదేశాన్ని మాత్రం బంధభారజీని (local anesthesia) నిర్వహించారు. భోజనం చెయ్యటన్నా మూట్టాడటన్నా, వాసారంగం అన్నవానికి ఏకమై వుంటే సాగ్యంకాదు. అందుచేత వాసారంగ్రాన్ని మూసివేయటానికి పెట్టుకుపకు మొదలైవచ్చింది. ఒక పరీక్షరాన్ని (ప్రాయద్ నోట్లో) గరించవుపలసివచ్చేది దీన్ని నోట్లోనుంచి బయటికి లాగవలసివచ్చింది, మళ్ళీ తిరిగి తగిలించవలసి వచ్చింది చెప్పరాని బాధ పడవలసి వచ్చేది. ఆ బాధను చూచి ఆయన కుటుంబం, ఆ పరీక్షరానికి 'బ్రహ్మ రాక్షసి' అని పేరుపెట్టారు. ఒక వాడు ఆ బ్రహ్మరాక్షసిని నోట్లోకి వోప్పించటానికి ప్రాయశ్చుకుగాని, ఎన్నాకుగాని, అక్కడనున్న మామూలు డాక్టరుకుగాని సాగ్యం కాకపోయింది. అందుచేత ఆ బ్రహ్మరాక్షసిని సృష్టించిన ఆసలు పెద్దడాక్టరు పిలిపించవలసి వచ్చింది. ఆయనవచ్చి దాన్ని బలంతోప రోపరికి తోశాడు. నాటినుంచి అది రోజు రోజూ ఎక్కడోవస్తువుని వుండేలా వుండేది. అదీకొంచెం వరులుగా వున్నప్పుడు ప్రాయద్ ముఖంవూడ బొటన వేలులని దాన్ని పడివేకుండా పట్టుకు కూర్చుంటేవారు.

ఆయనవాక్కు, చోకనాసివాడి మాటలాగా ముద్ద మాటలా తీయబడేది. గొంతుమగ్గునుంచి చెవి కేంద్రం లోకివుండే శ్రోత్రినాళిక దెబ్బతిని పోవటంచేత కుడి చెవి వినిపించకుండా పోయింది. మనోనిదానం (Psychoanalysis) చేసేటప్పుడు, ప్రాయద్, మామూలుగా వ్యాధిగ్రస్తుని పక్కకు ఎవమవైపున కుర్చీ వేసుకుని కూర్చుని కుడిచేతితో అరిచిసంభాషణ వివేచాడు. ఇప్పుడు రోగి పడకునేమంచానికి కుడి ప్రక్కగా కుర్చీ వేసుకుని ఎవమ చెవితో వివచలసివచ్చింది.

ఈదశలో, తన మాతృభాషలో (జర్మన్) మాట్లాడుకుంటే నే, ప్రాయద్ మాట అంతంత మాత్రంగా బోధపడేది. ఇక విదేశభాషలలో మాట్లాడు తున్నప్పుడు ఎంతో అగమ్య గోచరంగావుండే తన అభి ప్రాయాన్ని అతరితవాడే బోధపరచటానికి నానా తంటాలూ పడేవాడు; (అతిఘోరస్థం ప్రాయద్ అంగ్ల, ప్రించిభాషలు అనరిశంగా మాట్లాడేవాడు). ఒక తూరి (పసిద్ధగాయకుడు వై వెల్ గిల్బర్ట్ తో యాక్షిగా ఇలా అన్నాడు: "Meine prothese spricht nicht franzosisch!" — ("నా ప్రిథేసుతో ప్రెంచిభాష మాట్లాడను!")

తరువాతి 16 సంవత్సరాలలోనూ, గిరి పర్యాయములు శస్త్రచికిత్స చేయించుకున్నట్లు జోన్సు తన గ్రంథంలో ఆ ఘట్టాలవన్నిటి వివరంగా వర్ణించారు. (ఇదిగాక ఎస్-ఆర్, రెడియో ఖగోళ చికిత్సలు అవంతిం). వీటి అన్నిటిలో ప్రాయద్ స్వయంగా చేసుకున్న శస్త్రచికిత్స ఒకటి విచిత్రమైంది. ఖగ్ల వాదాలను బంధించి, శక్లవాదానులను ఊర్ధ్వముఖం చేస్తే, అవి పుట్ట వ్రగ్గములను ఎదుర్కొనలవని ఆయనకు ఒకవిశ్వాసం కలిగింది. ఈ సస్త్రచికిత్సను తనకుతాను స్వయంగా నిర్వహించుకున్నారు. ఈ ప్రయోగంవల్ల అలాంటి ఫలితమేదీ కలిగినట్లు నిదర్శనంలేదు.

ఆర్థిక దుస్థితి

మొదటి ప్రపంచయుద్ధం ముగిసిన తొలిరోజుల్లో ఆయనకు సంపాద వేగూ లేకుండా పోయింది. ద్రవ్యో ల్పగ స్థితివల్ల ఆయన కూడబెట్టిన 80,000 డాలర్లూ కిర్పూరంలా మారిందిపోయినాయి. ఆస్తిలోగో జోన్సు, మానసిక చికిత్సకోసం ఆయన దిగ్గంకు ఇస్తాడు రోగులను పంపాడు. అమెరికా దేశీయదేశకు, బ్రిటిష్ వా డేశాదూ. మనోనిదానం జరిగిన ప్రతి దశా వారు 5 డాలర్లు చొప్పున చెల్లించుతూ వుండేవారు. ఇంత స్వల్పంగా ప్రాయద్ ఎప్పుడూ వున్నాకోలేదు. ఈ రెండు కేసులు పంపినందుకే ప్రాయద్ జోన్సుకు ఎంతో కృతిజ్ఞత తెలియజేశాడు. 'ఏళ్లు రాకపోలే ఆసలు సంపారం గడిచేదేకాదు అన్నాడు ప్రాయద్. ప్రాయద్ జీవితంలో, ఒకప్పుడు, ఎంతదబ్బు కొనాలనుకుంటే అంతదబ్బు సంపాదించటానికి అవకాశాలు అనేకం వచ్చాయి. 1920 లో 'కాన్సాపాలిస్'

ప్రతిక, వ్యాపానికి వెయ్యిరూపాయల వారసత్వం యిస్తాను (వారసత్వం కలుగు చేసింది. కానీ ప్రాయిడ్ దీనికి అంగీకరించలేదు. ఎందుచేతనంటే, ప్రాయిడ్ వారసత్వం చేసింది ఆ ప్రతిక సంపాదకులే దీనియిచ్చారు. “మానసికబలరీత్యా భార్యకు గృహంలో వుండవలసిన స్థానమేదీ?”—అనే కీర్తికతో గ్రాహకునిచ్చారు. 1940 లో ‘టిబ్బియన్’ ప్రతిక సంపాదకులలోని జార్జ్ సెల్ డెన్ ఒక కేబుల్ వార్త పంపాడు— “చికాగో వచ్చి రియూపార్ట్, లోయెల్లకు, మనో నిదాన చికిత్స (Psychoanalysis) చెయ్యండి; 25000 రూపాయల రేణు మూల కోరిన మొత్తం ఇస్తాను”— ఇదే కార్యం నిమిత్తం కోరిన మొత్తం యిప్పిస్తాను రమ్మని ‘హెర్నాన్డో’ కూడా వార్త పంపాడు. ఇదిగాక ఇతర ప్రయోజనాల బాధరబందీ లేకుండా ఏకాంతంగా ప్రయోగం చెయ్యటానికి ప్రత్యేకంగా ఓడను కూడా పంపుతామన్నాడు. ప్రాయిడ్ అతి నిర్లక్ష్యంగా ఈ ఆహ్వానాన్ని నిరాకరించారు.

చారిత్రకంగా ఇలా వుండగా, ఆయుధానంతర దశలో, తనకులేనితానవలనకుంటున్న వస్తువులకూడా దొరక్క ప్రాయిడ్ చాలా కించపడేవారు. ముఖ్యంగా చుట్టలు దొరికినకాదు విడుదలలో; అస్థిమూలం మించు దివాలా స్థితికి వచ్చేసింది. ఏదే కాని నుంచి చుట్టలు ఎవరు దిగుతుంటే చెయ్యనిస్తాడు అందుచేత ఆయన్ను చూడవచ్చే మానసిక కార్యక్రమాల ద్వారా తనకు చుట్టలు తేరి పేస్తూ వుండేవారు. గతంలో వుట్ట ప్రణాళిక లేకుండా కారణం చుట్టలే కావచ్చునని ఆయనకు తెలిసివున్నా, వాటిని వదులుకోలేదు. ముకు చుకుపోయిన దివాలా, పైగా నోట్లో ఆ రాక్షసి — చుట్టకొట్టలుమెలా? చేంతో నన్నా నోరు బలవంతం విచ్చిడినకుని, ఎట్లా గొట్లా చుట్టను పశ్చిమంకు దొడేవారు. అంత భాగపడవలసివున్నా రోజుకు నాలుగుసార్లు చుట్ట కొట్టేవారు. ఒకసారి ఆయనకు గుండెజబ్బు వచ్చింది. దాని కారణంగా గొంతు నొప్పికూడా వచ్చేది. అప్పుడు కొన్నాళ్లు చుట్ట మానేశాడు. ఇది ‘అట్రోఫియా’ అని గొప్పగా చెప్పే వారు. (ఓటకొడులు, పాడయిపోయిన కాళ్లు మొదలైన అవయవభాగాలను విసర్జించి చేతులాన్ని ‘అట్రోఫియా’ అంటారు.) కాని ఈ విస్తరణ ఎన్నో రోజులు సాగలేదు. 28 వ రోజు మళ్లీ చుట్ట ముట్టించారు.

చారు. ఆ దశలోనే, ఆయన హంగేరియన్ శిష్యుడు కాండర్ ఫెగెన్స్టీ, గురువుగారి గొంతునొప్పికి కారణం మానసికావేనని తప్ప మరొక కారణం స్థితి యేమికాదనీ, తాను విడుదల వచ్చి మనోనిదాన చికిత్స చేసి నయం చేస్తాననీ వ్రాశాడు. అప్పుడు కాండర్ తన స్వయంగా మతి కోల్పోతున్న స్థితిలో వున్నాడు. ప్రాయిడ్ అతని ఉద్దేశించానీ చాలా సంతోషించారుగాని—అక్కర్లేను పామ్మన్నారు.

మనస్సర్థలు

ప్రాయిడ్ కీర్తి విస్తరించింది. ఆయన నిర్లక్ష్య చించిన ప్రాథమికమంత్రాలను పలువురు అంగీకరించి ప్రచారానికి వచ్చాయి. దాంతో కొద్దీ, గొప్పగా, గౌరవాలు పొందుతూ వచ్చారు. కాని ఆయనకు ‘నోటేర్’ బహుమతిరాలేదు. పలుకుబడిగల మిత్రులెందరో ఆయనకు ఆ బహుమతి యిప్పించాలని యెన్నో పర్యాయములు ఎంతో తింటాలు పడ్డారు. ఇదితామంచి ప్రాయిడ్ కు చిరాకైంది : “ఆ నోటేర్ ధూతాన్ని వెన్నాడటం ఇక మానండి” అని ఆయన ఆమిత్రులను హెచ్చరించారు. తాను తిరుగులేని సత్యాలను కనుగొన్నానని ఆయనకు మూఢ విశ్వాసంలాంటి ఆత్మభివీక్షణి కలిగిపోయింది. క్రొత్త, వాటిలో దొవతేలాలున్నాయని యెవరు వేరైతే మాప్రయత్నించినా, వాళ్ల చేరా చేంతలా చేర నియ్యకుండా కుక్కను తిరిపివట్టు తిరిపేవారు.

అలాంటి స్వల్ప కుతిలేవారే వచ్చి, ఆడ్లర్, యూంగ్, ఫ్రెడ్ యెదలైనవాళ్లు అప్పటికే దూరములయ్యారు. 1920 అనంతరం, ఆటో రాంక్, విల్ హెల్మె గెయిన్, అవతలకు తిప్పుకున్నారు. వీరిలో ఆటో రాంక్ అకారణావేగనెరాగ్యంతో బాధ పడుతూ (Manic-depressive Psychosis) వుండే వాడు. అతను ఈ వ్యాధిలో బాధ పడుతున్నట్లు మొదట్లో అతని సన్నిహితులు ఎవరికీ తెలిసిందిగాదు. చివరికి ప్రాయిడ్ అంటే పక్షి ప్రాకులాడే ఫెరింజీ కూడా తిప్పుకున్నాడు. ఇతను చేరిపోయాడుననా అనుభవించిన మనోవ్యసనం కారణంగా చివరకు రక్తపాండుకు లోనైనాడు; మొదడు భాగాలు కూడా తెలిపిపోయినాయి. మిత్రులంతా దూరములైతూ వున్నాకూడా ప్రాయిడ్ తన సిద్ధాంతాన్ని

ప్రాయద్ చివరి రోజులు

వదులుకోలేదు. “మన ఆశయం—మన పరమ ప్రయోజనం ఒక్కటే — మనోవిదానవిధానం” (Psychoanalysis) అన్నాడు. విల్ హెల్మ్ స్టెకల్, ఎంతో ఉదారహృదయంతో వ్యవహరించి, తన గురువుతో వచ్చిన చాటుపులను తిరిగి పఠ్యజోవటానికి ప్రయత్నించాడు. కాని ప్రాయద్ సనేనా అతన్ని తిరిగి దగ్గరకు రానియ్యలేదు. అష్టర్ మరణవార్త విన్నప్పుడు కూడా ప్రాయద్ హృదయం కరగలేదు. “మనోవిదాన విధానాన్ని వ్యతిరేకించి నందుకు మంచిపని జరిగింది” నే ధోరణిలో మాట్లాడాడు.

ఈ చివరిదశలో, మనోవిదానంలోగాని, తచ్చి క్షేత్ర విధానంలోగాని ప్రాయద్ క్రొత్తిగా చేసిన మార్పు కూర్పులేమీలేవు. ఆ దశలో చాలా గ్రంథాలు వ్రాసినా అవన్నీ పెద్ద ప్రయోజనకరమైనవికావు. మానసికకాస్త్రాన్ని వేదాంత విషయాలతో కలగాపులగం చేయటానికి ఆయన మొదటనుంచీ వ్యతిరేకి అయివుండినాడా, ఈ గ్రంథాలలో చాలా వేదాంతిధోంజీకనపించుకుంది.

ఈ గెండు దశాబ్దాలలో ప్రాయద్ వ్రాసిన గ్రంథాలలో ప్రధానమెవని—(1) ‘వాగరకతి—దాని వల్ల కలిగిన అసంతృప్త్య’ (Civilization and its discontents) (2) ‘ఏకేశ్వర వాదము—మోసెస్’ (Moses and Monotheism). మొదటి గ్రంథంలో ఒక దారి జొంకా లేకుండా, ‘సృష్టిలో మానవుని స్థానం’ దగ్గరనుంచీ, విరహభయండాకా యిదీ అదీ అని లేకుండా, సమస్త విషయాలూ చర్చించారు. ఇక రెండోపుస్తకం సంగతి: మోసెస్ యూదు జాతీయుడు కావని, అతను ఈజిప్షియన్ జాతిలోనే ఏదో అగ్రదశంలో పుట్టివుంటాడనీ ప్రాయద్ విశ్వాసం. తన సిద్ధాంతాన్ని ప్రబోధించటానికి యూదులను ఎన్నిక చేసుకున్నాడట. అందుకే నే “ఎన్నిక చేయబడిన ప్రజలు” (“Chosen people”) అనే ప్రతీతి వచ్చిందట. ఈజిప్టులో వచ్చిన మతి విప్లవంకో, అథో నాటక ప్రబోధించి ఏకేశ్వరవాదం ఈజిప్టులో కుడిచి వేయబడినా, దాన్ని పునరుద్ధరించటానికి మోసెస్ ప్రయత్నించాడట. మతిమనేది ఆధోకరకమైన “మానసిక వ్యాధి” (Universal obsessional neurosis) ఈ అభిప్రాయాన్ని

బలపరచటానికి ప్రాయద్ ఈ గ్రంథంలో చాలా ప్రయత్నం చేశాడు. మోసెస్ ‘ఏకేశ్వరు’ డివైడి, అతని అజ్ఞాత మనోవిధిలో (Subconscious) న్యోతి మానమైన “చైతన్యమూర్తి” యొక్క స్ఫురణయేనన్నాడు. జోన్ను దీనినిగాద వ్యాఖ్యానించుతూ ఇలా అన్నాడు. “మతిమనేది అజ్ఞాతమనోవిధిలోవున్న భావ సంఘర్షణల స్వరూపమని ప్రాయద్ సర్వదా వక్కాణించుతూవుండేవాడు. ఈ గ్రంథంలో మతిమనేది జరిగిపోయిన సంఘటనల అనుభూతి స్వరూపమనే అభిప్రాయానికి విశేష ప్రాధాన్యత నిచ్చాడు.” ప్రాయద్ స్థాపించిన ఈ సిద్ధాంతంలో—జోన్ను వగైరా ‘మనోవిదాన’సిద్ధాంతానుయాయులు ఉద్రించటానికి నిరాకరించి నా. యూంగ్ స్థాపించిన ‘అదమ రూపాలస్మృతి’ (Reminiscence of the “archetypes”) సిద్ధాంతానికి బీజాలు కనపించుకున్నాయి.

కాంది శీత జీవితం

జర్మనీలో నాజీలు అధికారంలోకివచ్చి చిరకాలమైనా, ప్రాయద్ వియన్నానుంచి కదిలటానికి నిరాకరించి మొండిచెరిచి అలాగే కూర్చున్నాడు. ఆస్ట్రియాజర్మనీల ఏకీకరణజరిగి(1938), నల్లవాక్కాల నాజీలు తిరిగిదేశ ప్రవేశించి జాతరచేసేవరకూ, ఆయన ఆ మొండితనం వదిలేదు. అదృష్టవశాత్తూ జోన్ను ఎలాగోటిలాగు నానాతంటూబడి (చేక్ నుంచి ఒక విమానం కుదుర్చుకొచ్చి, పట్టుబలవంతాన లాక్కు పొయేదాకా ఆయన ఇంగ్లండుకు బయలుదేరటానికి అంగీకరించలేదు. ఈ ప్రయాణాన్ని సమకూర్చటానికి జోన్ను, మూడు మాసములు యురూపాతనిలు పడ్డాడు. తనకున్న పలుకుబడి నేకాక, ట్రిటన్లోవున్న ఆ నేకమంది పెద్దలపలుకుబడిని వినియోగించాడు. భ్రాన్సులోవున్న అమెరికా రాయబారి సి. బుల్లిన్ ను పలుకున్నాడు. ఫ్రాంక్లిన్ రూజ్ వెల్ట్, మునులోనీల మాటల నాయంకూడా పొందవలసివచ్చింది. అప్పుడు భ్రాయ్డ్ గుండెజబ్బు చాలా అధికంగావుంది. కాని ‘నెక్రోసిస్ రిస్’ చికిత్సల సహాయంతో, ఈ ప్రయాణాయానాన్ని తట్టుకోగలిగాడు. లండన్ లో ఆయనకు ఆఖరిపైసెన స్వాగతం లభించింది. అనంతరం ప్రాయ్డ్ తనకు యేర్పాటుచేసిన నివాసం, హోటా, నోడ్డీమాచి చాలా ఆనందపడ్డాడు. ఇదంతా హేట్లు దలవనలలే జరిగింది

గమక ఈ ఆశంధంలో “హాయిల్ హిట్లర్!” అని అరవాలనివుండు చలోక్తి విశిరారు.

ఈ ప్రవాసానికి పూర్వం, రెండు సంవత్సరాలలోనూ ఫ్రాయిడ్ మరీ రెండు శిస్త్రచికిత్సలు చేయించుకున్నాడు. కాని లండన్ వచ్చినతరువాత బాగా కోలుకున్నాడు 82 సంవత్సరాల వయస్సులో, గోజుకు దాదాపు నలుగురు మానసిక వ్యాధిగ్రస్తులను పరిశీలించగల స్థితికి వచ్చాడు. కాని, 1939 లో మర్యాదానిర్వహించబడ్డది. ఈతూరి దాకర్లు శిస్త్రచికిత్సకు అవకాశం లేదని, నయంకాదని చెప్పేశారు.

ఫ్రాయిడ్కు మత్తుమందులు లాంటివి వాడటం ఇష్టంలేదు. ఇన్ని సంవత్సరాలుగా బాధలు పడుతున్నా అల్లాంటివి ఎప్పుడూ వాడలేదు. ఈతూరి అప్పుడప్పుడు ఆస్పరిన్ వేసుకోవటానికి అంగీకరించారు. సెప్టెంబర్ 21 నేదీన, దాక్టర్ మాక్స్ స్కర్ ను పిలిచి ఈ బాధ ఇక భరించేదిగా లేదు యేదైనా మత్తుమందు యితప్పండి— ఇక యీ మత్తుమందు కూర్చోవటంవల్ల ప్రయోజనం కూడా కనుపించదు” అన్నాడు ఆనంతరం రెండుగోజులకు చనిపోయాడు—అప్పటికి ఆయన వయస్సు 83 సంవత్సరాలు.

ఇంద్రజాలం : మరణోచ్ఛ్వాస

జోన్న ఫ్రాయిడ్ అంటే ఎంత బ్రహ్మాండం పట్టేవాడైనా ఆయనలోవున్న కృతజ్ఞతలను కొన్నింటిని వివరించక పోలేను.

(1) నేను కచ్చితమైన కౌస్త్ర విజ్ఞానకే రివని పదే పదే చెబుతూవుండి కూడా, ఫ్రాయిడ్, లామార్క్ సిద్ధాంతాన్ని పట్టు ప్రామాణికవాడు. (ఈరింంలో చెబుకున్న అలవాటు వచ్చేరిరానికి సంక్రమించుతాయేదీ లామార్క్ సిద్ధాంతం)—ఇప్పుడు కౌస్త్ర విజ్ఞాన ప్రపంచంలో ధూమి బల్ల పతనం వున్నదనే సిద్ధాంతానికి ఎంత ప్రామాణ్యత వుందో దానికి కూడా అంతే ప్రామాణ్యత వుంది.

(2) మంత్ర తంత్రాలపట్ల అతిమానవశక్తుల పట్ల ఫ్రాయిడ్కు కొంత విశ్వాస ముండేది. అద్వైతం గా ఆ విషయమై అతుకులబంత అధిప్రాయ

లతో ఏదో ఒక గ్రంథాన్ని ప్రకటించలేదన్న మాటే గాని, “వాటిలో పరిశీలన చేయవలసిన విషయం చాలా వున్నదని” తన అనుయాయులతో పదే పదే అంటూ వుండేవాడు.

(3) ఫ్రాయిడ్కు సంఖ్యా జ్యోతిషంలో కూడా ఎన్నోక ముండేది. ఆయన స్వేహితుడు విల్ హీల్డ్ స్టయిన్కు ఈ వెట్టి బాగావుండేది. మహాపురుషుల జీవితాలలో, 28, 29 తిథి కనకశ్రమదివాలలో చాలా గొప్ప సంఘటనలు జరిగాయని, ఆసంఖ్యలకు చాలా ప్రాధాన్యత వున్నదని ఆయన వాదం. ఆనంతరదిశలో ఫ్రాయిడ్ ఈ విశ్రుతి వెట్టికి అంగీకరించక పోయినా, తాను వేరే మరీగండు సంఖ్యలు చేపట్టాడు. 61, 62 సంవత్సరాల వయస్సులో చచ్చిపోతానని అంటూ వుండేవాడు. ఆగమపురాణీయ తిర్వాత ఆసంఖ్యను 85 క్కీ మార్చాడు అవయస్సులోనే తన తండ్రి అన్నాగానూ చనిపోయా రట. అందుచేత తానుకూడా ఆ వయస్సులో చావలసి వుందని నిర్ధారణ చెసుకున్నాడు.

మృత్యువునువరించి ఆయన నిరంతరం ఆలోచిస్తూనే వుండేవాడు. మృత్యుభయం, అజ్ఞాత మనస్సులోని మరణ వాంఛ ఇవి ఆయన్ను నిరంతరం వెన్నాడుతూనే వున్నాయి. ఫ్రాయిడ్ తల్లి 95 ఏండ్ల వయస్సులో మరణించారు. ఆవిడమరణంపట్ల ఫ్రాయిడ్ ప్రవర్తించిన మనస్తీతి విచిత్రమైంది. చనిపోయేముందు ఆవిడ చాలా బాధపడ్డది. ఆ బాధ నుంచి విముక్తి పొందినందుకు ఫ్రాయిడ్ చాలా సంతోషించాడు. అంతేకాదు ఆవిడకు దుఃఖంకలిగించకుండా తానిక స్వేచ్ఛగా చచ్చిపోవచ్చునన్నాడు. తానుమందు చచ్చి పోతానని ఆంగువల్ల తన తల్లి భరించరానిదుఃఖం అనుభవించవలసివస్తుందని ఆయన నిరంతరం భయపడుతూ వుండేవాడు. జోన్న ఈవిషయమై వ్యాఖ్యానించుతూ, “మృత్యువువ్వారా తన తల్లిని కేటకోవటానికి ఆర కాళం వుంటే తప్ప మృత్యు బాధను భరించటం దుర్లభమని ఫ్రాయిడ్ అజ్ఞాత మనస్సులో (Unconscious) అవ్యక్తమైన బాధవుండేది. ఇది ఫ్రాయిడ్ నిర్వచించిన నాల్గింటియస్ భావ మయొక్క (Oedipous Complex) పరిణామమే.

ప్రాయిద్ చివరి రోజులు

ప్రాయిద్ ప్రభావం

ప్రాయిద్ సిద్ధాంతాల పేర చెత్తచెదారం అనేకం చెలామణీ అవుతుంటాయి. వాటివల్ల ఎవరికి నాలు వాచావాత్సల్యం ప్రకటించటం తప్ప వాటిని మనస్ఫూర్తిగా అంగీకరించి ఆచరణలో పెతుకు న్నారన్న నిదర్శనం లేదు. నిరాకరించటానికి ఇవంతేకే కేవలం వాచావాత్సల్యం చూపి ఉపేక్షించి ఆవలకు త్రోసి వేయటంగా వుంది.

కాని మానసిక శాస్త్రానికి ప్రాయిడ్ చేసిన పేజీ అమోఘమైంది. కారీక వ్యాఘ్రాలుగా చెలామణీ అవుతూ అర్థం గాకుండా వున్న అనేక వ్యాఘ్రాలను మానసిక వ్యాఘ్రాలుగా గుర్తించి వాటికి ఒక ప్రశ్నకే మైన చికిత్సావిధానాన్ని స్థాపించాడు. మహత్తర దీక్షను ఆంధ్రులన్న మానసిక చికిత్సావిధానానికి ఆయన ప్రస్తుత. మామూలు ప్రజానీకంలో కూడా, మానసిక వ్యాధిగ్రస్తలవల్ల పూర్వం చూపబడే దాగుమైన దృశ్యభంపాయి సానుభూతితో చూడటం, వాళ్ళను అర్థంచేసుకుని ఆచరణతో చూడటం అధికమైంది. ఇందుకు ప్రపంచం ప్రాయిడ్ కు ఎంతెలా ఋణపడి వుంది. విజ్ఞానశాస్త్రంలో మైక్రోసోపు అవతరణ ఏలాంటిదో మానసిక శాస్త్ర విజ్ఞానంలో ప్రాయిడ్ మనోనిదానవిధానం అలాంటిది—ఈ రెండూ ఆతిః పూర్వం ఊహకు కూడా అందిని నూత్ని ప్రపంచాలను మానవుని దృక్పథానికి తెచ్చివాయి.

శాస్త్రవిజ్ఞానరంగం మాట అటుంచి సాంఘిక రంగంలో ప్రాయిడ్ ప్రభావం అనంతం. కేవలం తనకు వ్యక్తమాకున్న కారణాలవల్లనే కాక అవ్యక్తములైన అనేక అంతర కేంద్రలవల్ల తాను తోడితుడౌతున్నా నని మానవుడు తెలుసుకోగలిగాడు. యోజనగల ప్రతి ఒక్కరూ, తన్ను తాను సంపూర్ణంగా ఆర్థంచేసుకో గలగటమే దుర్లభమనీ, అల్లటప్పడు ఇతరులను సంపూర్ణంగా ఆర్థంచేసుకోగలగటం మరింత దుర్లభ మనీ గ్రహించగలుగుతున్నాడు. అందుచేత ప్రపంచంలో పరస్పర సానుభూతి పెంపొందిటానికి ఎంతో అస్కారం యేర్పడింది. మానవునిలో అవ్యక్తంగా అంగివున్న భీభత్స స్వభావాలకంటే మానవజాతికి భయంకర శత్రువు మరొకటిలేదు. ఈ విషయం సదస్యలకు నేడు అవసరి మాకున్నదంటే — అందుకు ప్రపంచం ప్రాయిడ్ కు ఎంతో కృతిజ్ఞమైవుంది. అజ్ఞానం కారణంగా ప్రస్తుతం జగత్తులో చెలరేగుతున్న రాగద్వేషాలు ఎలాంటి మానవజాతి మరో వెయ్యిసంవత్సరాలు మని వుండటానికి ఆ స్కారం కలిగితే, అంతరములైన భీభత్స స్వభావముల ఉనికిని పనికిటి వాటిని అదుపులో వుండటానికి తగిన విధానాన్ని కనుగొన్న మహా పుణ్యమగు లోకం చేతులెత్తి ప్రాయిడ్ కు జోహార్లు చేస్తుంది. [‘తైమి’ పత్రిక సౌజన్యంతో]

తో య లు

శ్రీ ఆర్. యం. చిదంబరం

ప్రి మాటలు విని చటుక్కున అగిపోయాను.

విశ్రాంతి సమయంలో ఉపాధ్యాయులు ఏం చేస్తున్నారని పరిశీలించటం నా ఉద్దేశం కాకపోయినా ఏదో పనివుండి స్టాఫ్‌రూం వైపు వెళ్ళటం జరిగింది.

‘భాస్కరానికి వచ్చేవారం పెళ్ళింటికి—ఇంకా ఏడు రోజులుంది. మీకందరికీ శుభలేఖలు అందే ఉంటాయి. మనం ఎలాగూ వెళ్ళలేంకనుక, కనీసం కంగ్రాచ్యులేషన్లు తెలుపుతూ, కైర్తిగాం యివ్వాలి. అందుకు మీకుంతు నాలుగంటాలు ఇలా పజేయండి.’

అది హిందీ మేష్టారి కంఠం—మంచికీ, చెడ్డకూ ఆయన నుంచిజ వేస్తాడు.

‘ఇంతకూ పెళ్ళిమాకు రెవర?’ అని నైన్ను మేష్టారి ప్రశ్నించారు.

‘ఇంకెవర?’

సమాధానం కోసం చెవులు నిక్కబోడుచు కున్నాయి.

ఏదో పేరు చెప్పాడు కాని అది పకపకల అడుగున మరుగుపడిపోయింది. ‘భాస్కరం’ అన్న పేరు అయిపోయిందంటే అర్థమవుతుంది. లోపల ఎలాంటి సంఘర్షణలు ఉన్నా పైకి గంభీరంగా వున్నట్లు నటించడం నా హోదాకీ ఆర్థికపరమైనా మానవ హృదయంలో సహజంగా వెలసే గోచరమైనా వాస్తవాలన్నీ అణచి ఉంచలేకపోయాను. ఆకాశంలో మెరుపు మెరిసివంత మాత్రాన నేను జరుగుకోను. ఆ వెలుగును భరించటం కష్టం కలిగితేనే బిక్కతుగం కళ్ళు మూసుకుని చీకటిలో నా భయాన్ని దాచుకుంటాను. కాని బిక్కసారి అనంతమైన వెలుగును నన్ను చుట్టుముట్టితే...

నెమ్మదిగా గదిలో ఆడుకు పెట్టాను.

అందరి కళ్ళూ గండుపాళ్ళ బద్దకంగా కళ్ళు విరుచుకున్నట్లు పైకి కిందికీ ఆశ్చర్యంగా కదిలాయి. అందరూ లేచి నిలబడి నన్ను గౌరవించారు.

‘భాస్కరం పేరు సంభాషణలో దొస్తే తే...’

అంటూ అర్థతూరితంగా హిందీ మేష్టారివంక చూశా.

‘మరేనండి. అరినికి నారంకోజుల్లో వివాహం జరగనున్నది. తమ కీపాటికి శుభలేఖ అందే వుంటుంది.’ అంటూ విషయంగా సమాధాన మిచ్చాడు. ఆ చివరి వాక్యంలో ఎత్తిపాడుపు గ్వనించి నా నాకు శుభలేఖ అందినదీ లేనిదీ ఆయనకు తెలియను కనుక అది కేవలం నా భావనని నిర్ణయించాను. బల్లమిది వున్న కాగితం చూశాను.

అవును...ఆ అమ్మాయే పెళ్ళిమాకుడు. నాచుట్టు అగ్ని బాల్బులు కల్పించి తమ నవ్వుతూ అంతర్భావమైంది. అల్లావుద్దీన్‌కు మల్లే శిల్పకావ సమానమైన సామ్రాజ్యం కోసం—అందుకోసం పొరాటం సాగించి ఓడిపోయాను. బిక్కసారిగా వణుకు జ్వరం వచ్చినట్లయింది. అనుభూతుల్ని త్రొక్కివేసి బయటికి వచ్చాను. భాస్కరం ఆ నేత్రానికి ఓ అమ్మాయిని పెళ్ళి చేసుకుంటే నాకు బాధ లేకపోను. కాని అది కోన్ని మనస్తత్వాల్ని బాధించి బంధించిన ఉర్రితాడు లాంటిది. అర్థరాత్రి శిల్పకావంలో నక్క మాతల్లా ఉపాధ్యాయుల వికవీకలు నా చెవుల్లో విషసర్పాలకు మల్లే బుసలు కొట్టాయి. ఈ విషయంలో అందరికీ నేను చులకనై పోయాను—ప్రపంచంలోని వీరులందరినీ ఓడించిన వస్త్రాను చిన్నపిల్లాడికి వంగి నమస్కరించినట్లు—చెప్పాడు తనకూ బంధుత్వం ఆ ప్రపంచం నా నేలజారిన ఆకులా చిరునవ్వు పెడవులమీద కనిపించి అదృశ్యమైంది.

నాకు కలిగిన మొదటి సంకేతం. భాస్కరం తన వివాహంబరించి నాకెందుకు తెలియపరచ లేనుకీ బహుశా మర్చిపోయి వుంటాడు. ఈ దీర్ఘకాలములో అరినికి చాలామంది వ్యక్తులతో పరిచయం ఏర్పడివుంటుంది. కొంతమందితో ప్రాగన్నేహం ఏర్పడి వుండవచ్చు. సంధ్యాకాలంలో వివిధరంగాలకుం గామరుగు

పడినట్లు అతని స్మృతిసంఘంలో నీడగానైనా లేకపోవచ్చు... కాని... కాని—తర్కం వ్యాకాయావిధంగా కలిగేత్పి అతిస్వల్పం—క్షణికం కూడా—తర్కకాస్త్రం అతవయవాలగులక్షణాలూ వున్న మానవుణ్ణి సృష్టించి తీర్చిదిద్దుతుంది. కాని అందులో జీవంతమైన వుండదు—ఏంటి ప్రయోజనం? భాస్కరం ఫీలాసఫీతో నాకు ప్రమేయంలేదు. జీవితంలో క్రమంగా వీరపడిపోయిన అభిప్రాయాలు నాకూ వున్నాయి. 'తనకు నూరిన ధర్యం మొదలుపెట్టే వేరం' అంటాను నేను. దీన్ని ఖండించేవాడు చాలామంది—కాని వారి వాద ప్రతివాదాలలో నాకు సంబంధంలేదు. చెట్టుమీద పక్కానికీ వచ్చిన ఫలంవుంది. అది నాకు కావాలి. అందీ వరకూ యిచ్చిస్తాను. ఎదుర్కొన్న విపరీతకీర్తిని ఎదిరిస్తాను. అదీ నా తత్వం—కొందరు మీరిగోస చేయవచ్చు:

'హానిద్దా!...ఎందుకంతక్రమ! అదుగో నేల మీద రాలిన మరోఫలం వుంది. అంతమంచిది కాకపోయినా ఫరవాలేదు. తీసుకో—అడ్డంకులు లేవు.' అని.

నాగడికి వచ్చాను. ఆరోజు వచ్చిన టపా బల్లమీదవుంది. విద్యాశాఖాధికారి దగ్గర్నుంచి వచ్చిన రెండు యాడు పుత్తెరాలు తప్పించి అందులో ఏదీలేదు. ఇంటి విలాసానికి వచ్చిన టపా తీసుకుని పూర్వమరొక అయిదునిమిషాల్లో వచ్చాను. అందులో నైనా భాస్కరం రాసిన పుత్తెరం వుంటుందిని ఆశించాను. ఏదీలేదు—బంధువుల దగ్గర్నుంచి వచ్చిన రెండుపత్తెరాలు—మాడరన్ రెవ్యూ—గడికి తారెం చేయమని ఇల్లుచేరుకున్నాను. పూనంచేసి కుర్చీలో కూర్చున్నా—అద్దంలో ప్రతిబింబం కనిపించింది.

అప్పటికీ, ఇప్పటికీ ఎంత కష్టత్యాసం! ఆలోచనలు అడ్డదిడ్డంగా సాగిపోయాయి.

* * *

'మేమీయో! మిమ్మల్ని ఓమాట అడగాలనుకుంటున్నానండి' అన్నాడు భాస్కరం.

అతనిముహూంలో ఆశాంతివుంది. కొద్దిగా సిగ్గుకూడా మిగిలిపైవుంది. భాస్కరం కొత్తిగా చేరిన పుష్పాధ్యాయుడు. అతనికి జీవితానుభవంలేదు. అప్పుడే కారేజీనుండి విడుదలైవచ్చినా ఆకొంటె

తనంలేదు. ఏదో వక్రపు పాత్రనుకుని దాన్ని వెతుక్కుంటూవచ్చి యా న్యూల్లో దొరుకుతుందన్న ఆకాంక్షతో యక్కడ చేరాడనుకుంటాను.

'ఏంటి భాస్కరం? అడగినాను.

'మరి...మరి...మీరేమీ అనుకోకుండా వుంటే—అసలు అడగటానికే సంకోచంగావుంది. అయినా మీదగ్గర అడగటానికి భయం ఎందుకు? అని తనలో తనే మాట్లాడు కున్నట్లు అన్నాడు.

నాకు తెలుసు—భాస్కరానికి నేనంటే చాలా గౌరవం వుంది. ఆ న్యూల్లో పదిసంవత్సరాలుగా పనిచేస్తాను. కనక ఆనక విషయాలు అడిగేవాడు. అతనికేకాదు. తోటి ఉపాధ్యాయులు లండనికి ఓవిసమైన ఆస్థాయితర—అనురాగం వున్నాయి.

'ఏమటను మీకు బాగా తెలిసే వుంటుంది—ఆ అమ్మాయి ఎలాంటిది?'

అతని కళ్ళల్లో మాళాను. ఏదో క్షమించరాని అపరాధం చేసిన వాడిలా కనిపించాడు. నిజానికి ప్రతి మానవుడూ మనసులో ఎన్నో పూసించు కుంటాడు. అందులో కొన్ని సంఘం ఆమోదించిన వుంటాయి. తిరస్కరించిన వుంటాయి. అందుకని ఆమోద ముద్ర పొందని భావాలు ఎక్కడా బయటికి పొంచి చూడకుండా మాటలోనూ చేతిల్లోనూ ఆతి జాగ్రత్తిగా వుంటాడు. మానవహృదయంలో వుండే అభిప్రాయాన్ని విభజించి కష్టకం చేసి 'ఎక్స్ ప్లెట్' యంత్రం వుంటే ఎంత బాగుండును.

'న్యూలు ప్రాసలు చదువుకోండి—ఆ అమ్మాయేమి?'

అవునన్నట్లు తల వూగించాడు.

'అంటే నీ అభిప్రాయం?...ఆ అమ్మాయి తెలివైంది. మర్యాదపూర్వ కుటుంబం—'

'మునుగులో గుడ్డులాటఎందుకండీ? ప్రతి క్లాసులోనూ ఆ అమ్మాయి నన్ను వేపుకు తింటోంది. ఏదో కొంటే ప్రశ్నలు చేస్తుంది. నేనన్న ప్రతి వాక్యానికీ తనూ తందానా పాడుతుంది. నవ్వుతుంది. అదిమానీ నన్ను వెర్రి వెంకట్రాయుడి కింద కట్టేసి తరిసూ వాళ్ళు కూడా నవ్వుతారు.

ఆ అమ్మాయి ఎ నెం బ్లీ లో అపాజవన రిపర్ లా పని చేస్తోందంటే నమ్మండి. నేను క్లాసు కంట్రోలు చేయలేక పోతున్నా. వాలుగైదు సార్లు

బుందరించి చూశాను. కాని ప్రయోజనం లేదు. అత్యున్నతమైన సరైన స్థితిలో లేవనకుంటా.' అన్నాడు.

కొన్ని క్షణాలు ఆశ్చర్యంలో మునిగిపోయి ఏదీ సమాధానం చెప్పలేక పోయాను. కాని మానం వహిస్తే ఎలా?

'మాకు భాస్కరం! ఇందులో కంగారు పడవలసింది ఏదీలేదు. కొత్తగా వచ్చిన వుపాధ్యాయుల్ని విద్యార్థులు ఇలాగే ఏడిపిస్తారు. ఇది మన కిక్కే పరికరం. ఈ కుపాసుకు బహుపదకుండా ఎదిరించి నిలబడాలి. ఒకటి రెండు పాఠ్య విమలను గట్టి బైట్ చేస్తే సరిపోతుంది.' అని సలహా ఇచ్చాను.

భాస్కరం వెళ్ళిపోయాడు.

కాని విమల ప్రకర్తన వాకో ప్రశ్ని అయింది. ఈ పక్షాల్లో నే నిలాంటి మనస్తత్వపు సమస్యను ఎదుర్కోలేదు. భాస్కరం అందంగా వుంటాడు. అతను ప్లాఫ్ రూంలో అప్పుడప్పుడు పాటలు పాడు తూండాగా విన్నాను. అతను చాలా పుస్తకాలు చదివి కొంత విజ్ఞానం అర్జించాడు. విమలకు పద్దెనిమిదేళ్ళు వుంటాయి. ఒక వేళ అతన్ని ప్రేమిస్తానోదమా! కాని వెంటనే మరొక ప్రశ్ని ఉదయించింది. ప్రేమ ప్రకటనకు ఇది మార్గం అవుతుందా అని. సమాధానంకూడా వెంటనే వచ్చింది. విమలకు జీవితమంటే ఏమిటో పూర్తిగా అవగాహనయ్యే అవకాశం లేదని.

నా నిర్ణయం తిల్యకుంటే వాకే నవ్వొచ్చింది. ఈ 'లవ్ ఎడ్ ఫస్ట్ హెల్ప్' అనే దాంట్లో నాకు బోత్తిగా సమ్యక్తం లేదు. అయినా నేటి దీర్ఘకాయకు మల్లే యీ ప్రేమేమిటి? అదంతా వ్రాచానానం. విమల నాకు బాగా తెలుసు, ఆమె కుటుంబంతో నాకు బాగా పరిచయం వుంది. అంతదాకా ఎందుకు? విమల తండ్రి కళనరావు నేను ఆత్మగతం స్నేహితులు. ఆతను తాలూకాఫీసులో గుమాస్తాగా వున్నాడు. విమల తిరికి కడుపులో ఏదోకోగం—దాని తాలూకు బాగోత్తా బాలు ప్రతిక్షణం విమల వివాహం గురించి టెంగ పెట్టకునేది. విమల ప్రకర్తన నిజానికి నా అంతరంగం లోని విప్లవ ప్రియం. అమానుషతర్యమా అంటే చిన్న పిల్లకాదు. సగం వికసించిన పువ్వు— అనుమానం—ప్రశ్ని—తీరంలేని సమద్రాలు అన్నీ నన్ను చుట్టుముట్టేసి పుక్కిరి విక్కిరి చేశాయి.

తెన్నుడిగా నున్నాను పైనలు కాసు దగ్గరకు వచ్చాను. గోడవారగా ఎవరికీ కనపడకుండా నిలబడ్డాను. భాస్కరం కాసులో పాతం బోధిస్తున్నాడు. 'మర్నెంట్ అఫ్ వెనీస్' 'షేక్స్పియర్ నాటకంలో ఒక చోట సంగీతం జంతువుల్ని సహించే స్వభావం చేయించగలదని వర్ణించబడివుంది. ఆ ఘట్టాన్ని భాస్కరం విశదీకరించాడు.

'అయితే మేస్తూరూ! సంగీతం అంటే నాకు ప్రాణం—మరిమోకో!'—అది విమల కంఠం ఇంకొం తెం ముందుకువడింది బాగ్రతగా విన్నాను. 'అదంతా నీ కనకసరం!' అని భాస్కరం గర్జించాడు. నా సలహాను అతను పాటిస్తున్నారనుకు లోలోన సంతోషించాను. వారిద్దరిమధ్యా వైరుధ్యాన్ని—అసహ్యతను సృష్టించటమే నా పుద్గళ్యం—అంటే ఇతరులబాటలు చూసి సంతోషించే మనస్తత్వం కాదునాది. కారణం విశదీకరించలేను. అది మృదగుంతరాల అట్టకునన వుండి పోతుంది... 'అదీబంటి!... మీరు చెప్పక పోయినా నాకు తెలియదా ఏమిటి? మీరు పాడు గుండగా నేను చాలాసార్లు విన్నాను—బాగా పాడితాడు.'

అందరూ గొల్లుమన్నారు. విమల మాటలు నిజంగా అధిక ప్రసంగంలోకే వస్తాయి. అంతా, కొత్త మేస్తూర్ని విమల బాగా ఏడిపిస్తానని అనుకున్నారు. కాని అందులో విప్పవ్వమే అర్థం ఏదో వుందని నేను గూత్రం వ్రాసించుకో గలిగాను. ఇంక అక్కడ వుండిలేక పోయాను.

మర్నాడు విశ్రాంతిసమయంలో విమల వచ్చింది. 'భాస్కరం మేస్తూరు వున్నారాండీ? అనడిగింది.

కళ్ళలోనూ, కంఠంలోనూ టెనుగు స్పందనగా కనపించింది.

అయితే ఈ భయం నన్ను చూసేగాబోలు!

'ఏం కావాలి విమలా? అనడిగాను.

'ఇంగ్లీషు పాఠం అర్థం కా లేదండి. అడుగుదామని వచ్చాను.' నిజానిజాలు తెలిసివుంటే ఆమె యింత స్వేచ్ఛగా మాట్లాడివుండేది కానేమా! లేడిబాగంకుతూ పారిపోయేది.

'ఏం? నీకు తెలియక పోలే నేను బోధపరుస్తాను అతనే కావాలా?'

‘అవునండీ—అంటూ గడంతా పోవడం కలదు
జూని అరిసులేదని నిర్ణయించుకుని వెళ్ళిపోయింది.
అవమానంతో పళ్ళు పటపట కొరికాను—‘తామలా
అంటూ యింటా కదిలుతున్న ఆమె పొడుగాటి కెడకేసి
చూస్తుంటే నా మనిషుల్లో భయంకరసర్వాలు
తలెత్తి బుసకొట్టి నన్ను ఉత్సాహపరిచాయి. గుడ్డొచ్చి
పిల్లను వెక్కిరించిందట! సరే! ఎంతాకాలం వస్తే
చెరువు ఎండుతుంది. కానీ తిరిగి వాన కురిస్తే నిండు
తుండన్న సంగతి మర్చిపోయాను. పెన్నీ తన
మనోవ్యభవన బయట పెడుతూ ‘వెన్ విండ్’లో
శీతాకాలం తరువారే ‘వసంతం’ రాకుండావుంటుందా?
అన్నాడు. కానీ వసంతం తరువారే వైట్ ట్రోజన్
సర్కిల్ లో శీతాకాలం రాక తప్పదని అరిసు మర్చిపో
యింటాడు.

ఆ సాయంత్రమంతా ఆలోచించాను. ఈ సమస్య
నూటికి నూరు పాళ్ళు నా వ్యక్తిగత జీవితానికి
సంబంధించినది. అందుచేతనే దాన్ని పరిష్కరించాలి.
ముగ్ధుడవల మీదికి పరుగెడుతున్న బండిని సరైన
మార్గంలోకి మళ్ళించాలి. అదే నేను చేసుకున్న ఆఖరు
నిర్ణయం.

వారం గోజులు గడిచాయి. విమల ఇదివరకటి
మల్లే చిలిపి ప్రశ్నలు వేటులు తగ్గించింది భాస్కరం
అన్నాడు. కొంత తృప్తిపడ్డాను.

ఓనాడు సాయంత్రం పేపరు చదువుకుంటున్నాను.
స్టాఫ్ రూంలో ఎవరూ లేరు. భాస్కరం నెమ్మదిగా
వచ్చినా కెదురుగా కూర్చున్నాడు.

‘మేష్టానూ! మనకు వచ్చే జీతాలు చాలా
తక్కువ. అందుచేత ప్రైవేటు వస్తే బెత్తపోటం
నుంచినంటారా?’

‘అందులో తప్పేముంది? అసలు ప్రైవేటు
రావాలని ఎంత మంది కాసుక్కుమనుంటారో
తెలుసా?’

‘కానీ మరో ప్రశ్న ఎదురైందండీ. విమల
తమ్ముడొకడు నెకండు ఫారం చదువుతున్నాడటగా!
ఇద్దరికీ కలిసి ప్రైవేటు చెప్పారట—సాయంత్రం
ఇంటికి రమ్మంటూంది విమల—’

ఏం చెప్పాలో బోధపడింది కాదు. నిర్మాణం
సంపూర్ణమైన భవనం అలాగుతున్నాది కూలినట్టైంది.

‘నువ్వేం చెప్పావు?’

‘అలాంచి రేపు చెబుతానన్నాను. నేను
ఎంతడిగితే అంతా ఇవ్వటానికి సిద్ధమేనట! వాళ్ళ నాన్న
అడగమన్నాడట.’

కొన్ని క్షణాలు ఆలోచించి అన్నాను.

‘మాడు భాస్కరం’ లోకం నుంచి కాదు.
దానికి నెయ్యి కలిపా నెయ్యి నాలుకలూ వున్నాయి.
నువ్వుంకా జీవితంలో అడుగుపెడుతున్నావు. అంతే!
అందుచేత నీ కన్నీ పంచవర్తాలు పూసుకుని తిళ్ళిళ్ళ
లాడుతూ అందంగా కనిపిస్తాయి. కానీ వాటి వెనక
ఎర్రగాకొలిపి ఇనుపపూచలుంటాయి. నీవరువు పరిష్కారం
ధ్వంసమయ్యాక నువ్వు బతిక లేవు. అది నాకంతమాత్రం
యిష్టం లేదు. విమల చిన్నపిల్లగాను, పెళ్ళికదిగి
కూర్చుంది. ఇప్పటికే నీరసించి పుకారు బయలుదేరి
వుంటాయి. వాటిని రుజువుచేసిన వాడవవుతావు. అంటే
కొరివితో పెల్లి గోగోట్టుకున్నమాట. అంతే—
తరువారే నీ యివం—’

ఆ మాటలు అసహజంగా ధ్వనించాయి. వాటిని
భాస్కరం ఎలా అర్థం చేసుకున్నాడో తెలియదు.
అంకులో ఎంతవరకూ నిర్మలత్వం వుందని అరిసు
ఆలోచించలేదనుకుంటా. పెద్దిగా నిట్టూర్చి కదిలి
పోయాడు.

ఇంటికి వెడదామని లేచాను.

‘సమస్కారం’ అంటూ విమల వచ్చింది.
ఆమె నేటికే పలకరించాలో తెలియక మాటలకోసం
వెదుక్కుంటున్నాను.

‘మేమేనూ! నాన్నగారు మిమ్మల్ని ఓహట
అడిగిరమ్మన్నారు.

మా తమ్ముడు బొత్తిగా చదువుకోటం లేదండీ.
కటిగడుగూయూ తయారే భయభక్తులు లేకుండా
తిరుగుతున్నాడు. అంకుని భాస్కరం మేష్టార్ని
ప్రైవేటుకు పిలవమన్నాడు. మీ అభిప్రాయం ఏదిటి?
అంటూ దొంక తిరుగుతూ వయ్యారంగా ప్రశ్నిం
చింది.

మాతాత్తుగా పువమానం జనించింది. ఓ వ్యక్తి
జేబులోంచి పన్ను దొంగిలించి అంకులోంచి అయిదు
రూపాయల కాగితం తీసి అరిచి యిచ్చి ‘అయ్యో!
నాకు ఫలానా వస్తువు తెచ్చి పెట్టండి!’ అంటే ఎలా
వుంటుంది?

‘అడవిలో మీ నాన్నతోనే చెబుతారే! అన్నాను. విమల తిరిగి నమస్కరించి కదిలిపోయింది. నేను బజుటకొచ్చేసరికి భాస్కరం వారిచాలో కొద్దులా వున్నాడు.

తిన్నగా ఇంటికొచ్చాను. అమ్మకాఫీయిచ్చింది. తాగేసి విమల యింటికొక్కాను. కేళికరావు అరుగు మీదే వున్నాడు. గౌరవించి కూర్చోమన్నాడు.

‘విమల ఇంటా లేదా?’

‘లేదండీ! గుళ్ళొక్కొంది. ఏవిటో ఇలా దయ చేశాడు.’ అన్నాడు.

‘మరేం లేదు. భాస్కరాన్ని ప్రైవేటు చెప్ప మన్నారబ!’

అతను మొదటో తెల్లబోయి తరువాత సద్దుకుని ‘మరే...మరే...’ అన్నాడు అసందృఘంగా.

‘అతన్ని గురించి చెబుదామనేదాన్ని. ఇదంతా మనిద్దరికీ మధ్యవున్న స్నేహాన్ని పురస్కరించుకుని చెబుతున్నా. అతినివాద నాకలాంటి ద్వేషమూలేదు. అతన్ని గురించి నాకు తెలిసిందికూడా తక్కువే. అయితా వయసువచ్చిన విమల అతిన్నో అలా మాట్లాడటం—తిరగటం—మంచిది కాదు. కొంతమంది చెప్పగా విని అర్థం చేసుకున్నాను. అతను అపిల్లల్ని కల్లోతేసుకొంటుంటే బాగా ఆరితేరినవాడిని అందుకని దుష్టులకు దూరంగా వుండటం మంచిది. అడలావుంచి అతన్ని ఇంటికి రమ్మనకం ఘోరారి ఘోరం. ముందుముందది ప్రమాదకరంగా పరిణమిస్తుంది. ప్రైవేటు కావాలంటే నేను చెప్పనా? అతనే కావాలని మీ అమ్మాయి పట్టుబట్టడం ఆశ్చర్యంగా వుంది. ఇదంతా చూస్తుంటే...’ అంటూ ఆగి పోయాను.

‘అశ్వే! అలాంటిదేలేదు. మీరే అనుమానిస్తే ఇంక నాకు దిక్కేమిటి? మన మధ్యవున్న సంగతి ఆమెకు చెప్పకుండా దాచి వుంచాను. స్కూలు సైనలు పూరికొనివ్వండి. విమలను నేను మందరిస్తాను.’ అన్నాడు భయంతో కేళికరావు.

మానవులకు అభిప్రాయాలూ, అదర్బాలా వున్నప్పటికీ వాటిని చెలాయించేటందుకు కాలంగూడా కలిసి రావాలి. నావికుడు నాక నవపటంలో తనకున్న కత్తిని పెను తుఫానులమధ్య ప్రదర్శించి ప్రయోజనం

లేదు. విజయాన్ని అందుకోలేదు. ఏదలావున్నా, ప్రకారంగా పాడుతున్న నదీ జలంలో మట్టిచెట్ల విసరబడ్డాయి. స్వచ్ఛమైన జలం తన రంగును కోల్పోయింది. నా జీవితంకూడా అంతే అయింది. ఎన్నో నీలి గ్రంథాలు చదివాను. కాని ఇప్పుడు నేను చేసేపని నీలి దృక్పథంలోనుంచి చూడటం మానుకున్నాను. నాక్కావలసింది విజయం. భాస్కరం విమల యింటికి వెళ్ళకపోయినా ఆమె తిమ్మకుమార్తెం ప్రతి సాయంత్రం స్కూల్లోనే ప్రైవేటు చెప్పించుకుంటున్నాడు. పుండునివాద కారం జన్మనటు అప్పుడప్పుడు విమలకూడా అతనికి సాయం వుంటోంది. దీని పర్యవసానం ఏమవుతుందని ప్రాహించేకత్తి నాకులేదు.

పబ్లిక్ పరీక్షలు పూర్తయ్యాయి. నేను ఎదురు చూస్తున్న ముహూర్తం దిగ్గర పడుతోంది. కాని అనుకున్నదానికి విరుద్ధంగా విమలతల్లి కడుపునొప్పితో చనిపోయింది. ఆమె కారీరకంగా ఎంత బాధపడినా కేళికరావుకు అంజగానే వుండేది. సరిగ్గా నారం గోజుల తరువాత మరో పిడుగు. కేళికరావుకూడా గుండెపోటువలన చనిపోయాడు. విమల దిక్కులేని పక్షి అయిపోయింది. ఆమె తన్నుతాను చాపించుకోవాలి. తిమ్మడిజీవితాన్ని సరిదిద్ది అతిన్నో కత్తిగా మార్చాలి. ఇదంతా మాయలేని బదులు. కర్మకండంతా పూర్తైంది.

ఓనాడు విమల ఇంటికొక్కాను. దిగులుగా కూర్చునివుంది. ‘విమలా! ఏవిటి నిర్దియించుకున్నావు?’ అనడిగాను. ‘ఏ ముందిండీ!...అంతా అయిపోయింది. ఇంక బ్రెయినింగ్ చదువుదామని అలాచిస్తున్నాను. ఇల్లన్నా నిలబడుతుందిమకున్నాను. కాని అప్పుల వాళ్ళు దాన్నికూడా ఎగేనుపోతారట. ఏం చేసేది?’ అంది.

నేను ఏదో చెబుదామని నోరెత్తాను. కాని ఎందుకో నా అభిప్రాయాలు నన్ను మూగవాణ్ణి చేశాయి. చెప్పలేకపోయాను.

మర్నాడు మా అమ్మను పంపించాను. ముఖ్యంగా విమల వివాహ విషయం తెలుసుకురమ్మని. ఆమెరిండి వుంటే నాకలాంటి బాధ్యత లేకపోను. కేళికరావుకూ నాకూ మధ్య కొన్ని రహస్యాలు వున్నాయి. అవి మాయిద్దరికీ తెప్పించి మరెవరికీ తెలియవు. విమల బ్రెయినింగ్ చదివటం నా కంఠమాత్రం యిషం లేదు. విమలకు విద్యా విధిగా వున్నాడు. అతను భాస్కరానికి మల్లే నెయితుకుడు కొంటాయనా అనిరత్వంతో పూగిసలాడేవాడుకాదు. అమ్మకోసం

ఎదురుచూస్తూ కూర్చున్నాను. విమల తప్పకుండా వచ్చుకుంటుందని నాకు తెలుసు. (తెయినింగ్ చదవటంపై ఎన్నో ఎదురులు-నదులు-లోయలు చాటు కలసి వుంటుంది. ఆమె పిఠేర్లంతో ఆ నిర్దయానికి వచ్చిందో మాత్రం నా కర్థం కాలేదు.

‘విమలకు తమ (తెయినింగ్ చదవాలన్న ధ్యాసే కాని మరే విచారమూ లేదు. ఆసలమె ప్లే చేసుకో దట-అన్ని ఏర్పాట్లా చేస్తావని చెప్పి మాళాను. దాన్ని వంచటం ఎవరి కరమూ కాను.’

అని ఆమె చెప్పిన మాటలు—

‘పోనీ, విమల (తెయినింగ్ చదివితే తప్పే ముంది? మనబంగారం మంచిది కావాలి కాని వుద్యోగం చేయటంలో తప్పేముంది? ఆమెను ప్రోత్సహించటం నానిధి? అనుకున్నాను. విమలచేత ఎన్నేమన పడే యించాను. నాకున్న పలుకుబడి కలన ఆమెకు పీటు వచ్చింది.

‘కాని విమల మాటలు మళ్ళీ నన్ను ఆలోచనలోకి విసిరేశాయి. ‘మేమిట! మామీదవుండే ఆదరంతో నాకోసం శ్రమపడ్డాడు. మీయుగం ఎలా తీర్చుకుంటావో తెలియదు. అందుకు అవకాశం రావాలనే ప్రార్థిస్తున్నా. ఇంక మీరు నానుంచి శ్రద్ధ తీసుకోటం-మిమ్మల్ని బాధించిపెట్టే అవుతుంది. నేను కాక నాడలో రూం తీసుకున్నాను. అందులో మేం నలుగురైనా కరం వుంటాం-మీరేం తెలిగ పెట్టకోండి. ఇక ముందు ఆకింకా నాకలాంటి యిబ్బందులు వుండవు.’

ఆ మాటల్లో అతులేని అగాం కనిపించింది. అగాధమైతే మనగా కనిపించింది కాని అనులోపిం వున్నాయో-కొరమవుగాలే వున్నాయో-రంగు రంగుల వున్నారే వున్నాయో-మాత్రం దృగ్విచరం కాలేదు. నేను, విమల తమ స్వంతికాళ్ళపై ఎలా నిలబడగలుగుతుందని ఆడుకున్నాను. కాని ఆమె మాట్లాడే తీరులో అందుకు సావకాశం ఎక్కడా లేదు. ఇంటికీ తిరిగి వచ్చేశాను.

విమల ఇంతిద్రోణంగా మాట్లాడటం వింతగానే కనిపించింది. సముద్రపుటల్ని చూచి ధిమకుతూనే వుంటాం - కాని పరిస్థితులు కరటాల మధ్యకు విసిరి వేస్తే ఎక్కడలేని ధైర్యం వస్తుంది. ఊరికే ఏమన్నా కూర్చుంటే కీదిరి క్లింఖలుల్ని రెంపుకోలేం. గడ్డి పరక దొరికితే అది రక్షిస్తుందన్న ఆశివమిలదు. క్లిష్ట పరిస్థితుల్ని ఎదుర్కొనే క్లిష్ట స్త్రీలకు ఎక్కువగా వుంటుంది.

కాని పదికోజాలు పోయాక కాని ఈ చదిరం గంలోవున్న ఎత్తులు పోగొట్టలేదు. భాస్కరం రిలైన్ చేసి కాకివాడలో ఓ హైస్కూలులో చేరాడు. రెండుమూడుసార్లు నేను అక్కడికి వెళ్ళినప్పుడు విమ

లను కలుసుకున్నాను. ఆమె నువ్వుటో దీన్నో దాచి వుంచుకుని రహస్యంగా నువ్వుటూ సగాలు చేసింది. ఆమె తమిళుకుడా అక్కడే చదువుకున్నాడు.

భాస్కరాన్ని (రోవగా కలుసుకున్నాను.

‘భాస్కరం! నీకు విమలకనిపిస్తాందా? అడగిగాను.

‘కనిపించకముందే! వారానికి రెండుమూడు

సార్లు ఇద్దరం కలుసుకుంటున్నాం.’

అతను ఎప్పుటికీ మరే నే మాట్లాడాడు.

‘కాని, నా సందేశం ఒక్కటే! విమల అర్థి

కంగా ఎలా సమాధింతుకుంటోందని.’

‘షింపించండి — మొదటి విమల చాలా పెంకిల్లి — క్లాసులో నన్ను ఏడిపించటమే ఆమె అభిప్రాయమని అనుకుని ధిమపడ్డాను కాని ఇప్పుడా భావం తొలగిపోయింది. ఆమెకు అప్పుడప్పుడు స్వాస్థ్య రహితంగా నేనే సాయంచేస్తున్నా, నాకు పనుంది. మళ్ళీ కలుసుకుందాం—’ అంటూ చివరకా వెళ్ళి పోయాడు.

పొంతుకున్న పాలు చాతాత్తుగా విరిగిపట్టియింది.

(పరివర్తికే కొన్ని నిర్మితాభిప్రాయాలు వుంటాయి — నాటి నెలనూ మార్పులేని ముందే చెప్పాను. అవి స్థిరమైన స్వయంసిద్ధాంతాలవీధి అధార పడకపోయినా సరే—విమల, భాస్కరం ఇంకా విశం గాల్లా తిరిగటం నాకివంలేను. నాను దాన ధేద దండ్రి పోయాలచేత దీన్ని తెదరగొట్టటం నా దృష్టిలో వ్యాధిసమస్యగానే కనిపించింది.

నా ఓటమిని అంగీకరించలేకపోయాను.

* * *
కాలచక్రంలో రెండుసంవత్సరాలు దొడ్డి పోయాను

కాకివాడలో ఓ హైస్కూలులో నాకు హెడ్ మాస్టరుగా అపాయింటుమెంటు దొరికింది. అదృష్టవశాత్తూ ఆ స్కూల్లో భాస్కరం పనిచేస్తున్నాడు. కొత్తగా ఛార్జీ తీసుకున్న రెండునాగాలకు (తెయినింగ్ వ్యాప్తి విమల ఇంటివద్దోకివచ్చింది. ఆమెతో బాటు అనుభవంవున్న మరో యిద్దరూడా పోగొడవయ్యారు. కాని రకస్సాం డెంటుకు నచ్చుకొన్న విమలకు ఆ వుద్యోగం నచ్చేట్టుచేశాను. ఇందులో నానుభూతికంటే స్వార్థం ఎక్కువగావుంది.

ఇంక భాస్కరంవీధి పగసాధించాలి. అతని లోపాలుకనిపెట్టి వున్నది లేనిది మేనేజరు చెబితే వూదాను. రెండుమూడుసార్లు లేటుగావస్తే బలవంతంగా లేటు మార్చు చెయించాను. వారానికి రెండుసార్లు అతని క్రోసుకు వెళ్ళి టీచింగ్ తీర్చికరంగా లేదని రిపోర్టు రాశాను. అతని చుట్టూ విమలవార్తల్ని సృష్టించాను. అతనిదిగగ

వివక్షగా ప్రవర్తించిన విద్యార్థులు వాస్తవ్యులతో ఎదుగుతారని అతివ్యాధి విడిపించినాగానూ, భాస్కరం అంతా గమనించాడే వుండాలి. కానీ వీరి ఎరగవలసిన కాలం గడుపుకుంటూ పోతున్నాడు.

ఉమ్మట్టుండి భాస్కరం దీనిపైన ఆయాశ్రమం చట్టప్రకారం అతనికి నోటియివ్వవలసివుంది. కానీ నరసింహ ప్రతిఘటించలేదు. కానీ ఏ ప్రవాదివారి నా భవనాన్ని నిర్మించదలచుకున్నానో ఆ ప్రవాది కూరి పోయింది.

విమలకూడా రిలైన్ చేసి పెళ్ళిపోయింది. ఆమెను వారించటానికి యత్నించాను. విఫలత సమూహాని నవ్వించింది.

ఎడారిలో ఎండమావులతోసం ప్రయాణిస్తూ పయనం సాగించినట్లు — ఎక్కడో బంగారు గనులున్నాయని మెళ్ళుకొలిచి దూరం నడిచి చివరికి పిడికకు ఇసుకదారికి తే ఎలావుంటుంది? నా పరిస్థితి కూడా అంతే అయింది. తిరువారీ వాళ్ళలానే తెలియలేదు.

ఓ సంవత్సరమైన తరువాత నేను మొదటి పని చేసిన హైస్కూలుకే హాద్యార్థులుగా తిరిగివచ్చాను.

* * *

అమ్మ దీపం వెలిగించింది.

గదిలో విహారంచేస్తున్న చీకటి వెలిగిపోయింది.

‘మేమయ్యా!’ అంటూ గదిలో ఎవరో అనుకుంటున్నాను. తిరిగిచూచాను. కొంతసేపు అలాగే వుండి పోయాను.

‘జావకం లేనదీ? భాస్కరాన్ని? అన్నాడు.

‘నవ్వు? కూర్చోవోయ్! చాలా మారి పోయావు — బాటన్నావా? భాస్కరం నవ్వు నాకెదురుగా కూర్చున్నాడు. మానసికంగానూ, భారీ కంఠంగానూ నాలో కలిగిన దౌర్బల్యాన్ని అతను గుర్తించే వుంటాడు.

‘మేమయ్యా! మీతో ఒక ముఖ్యవిషయం చెబుచామని వచ్చాను. వచ్చే కినివారం విమలకూ - వాకూ పెళ్ళి - ఉది ఎంతో కాలంకేరిం జరిగివలసింది. అందరికీ మర్రే సభిలభి పంపటం నా కిష్టంలేదు. మీ ఆదరణకు - ప్రేమకు జీవితంలో నే నెంతో ఋణపడి వున్నాను. అందుకే స్వయంగా పిలవటానికి వచ్చాను. మీరు తప్పకుండావచ్చి మమ్మల్ని ఆకర్షించాలి.’

వా కళ్ళు నీటితో నిండిపోయాయి. కళ్ళు జోడును తుడుచుకుంటున్న నెపంతో కన్నీళ్ళు తుడుచుకొన్నాను.

‘భాస్కరం! నిన్ను నేను చాలా బాధించాను. నువ్వు దీనిపైన కాటలానికి నేనే కారణం. నన్ను క్షమించు’ అన్నాను.

‘తప్పండి — మీ రలాగవకూడదు. నాకంటే మీరు పెద్దవాడు, మీనునుకు పాతబాపకాలతో కలవర పడుతూంది. జీవితాని కర్మలేదని గ్రహించిన మీరే ఇలా బాధపడటం న్యాయంకాదు. నేను మమ్మల్ని తిరువారీ కలసుకుంటాను.’ అంటూ నెలవుతున్నాడు.

నా నెలవిడిబగవు దీనినట్లయింది. బహుశా భాస్కరం నే ననుకున్నంత ‘చెడ్డమనిషి’ కాదు. నాకంటే అతని హృదయం వికాలమైంది.

నేను ఎవరి మంచికోసంనూ ఇంత ప్రయత్నంలేదు. నా భాగ్య చనిపోయిన రెండు సంవత్సరాలకు విమల తిండి విమలను నాకిచ్చి పెళ్ళిచేస్తానని వాగ్దానం చేశాడు. అందుకే భాస్కరాన్ని దూరంగా వుంచాను. నేను మంచిచేసి, చెడ్డచేసి నా విమలతోపాటు! ఆమె కోసమే జీవించాను — ఉపాధ్యాయుడికి! ప్రేమించే హక్కులేదని కొందరు వాదించారు గామోలు!

అంతా అయిపోయింది.

పక్కానికి వచ్చిన ఖలం నాకు అందలేదు. కాల వృక్షంతో పొంగిపోయింది. వేదాంతంతో పూర్వ పాండిత్యం. కానీ అదికూడా ఊహించడం-ఇంద్ర ధనుస్సు మాత్రమే. కాగితానికి అలముకుంది — అయినా ప్రయాణం సాగించక తప్పదు. ఇదివరకు గమ్యస్థానం మునుపటి వుండుకుని ఆ దిశగా నడిచాను. ఇప్పుడు చీకటి ఎక్కడికి వెళుతున్నానో — ఏమిటో తెలియదు. కానీ పయనంక తప్పదు. జీవితం నేర్పిన పాఠాలు అతనికానీ చెప్పకొనానికి ఇంకా కొంత కాలంపడుతుంది. అనాడు విమలతో అసలు విషయం చెప్పివుంటే ఈ బాధ వుండేదాకా. ఆకాశంలో ఎక్కడో మబ్బుల్లో దాగివున్న కాంతి పట్టుకు తీసుకురావాలి. కిరీంట్లో జనించే ఉద్దాకాలకు అత్యంత మృత్యు బాధ్యత వహించుకు. అది కేవలం అసహాయంతో గుట్టలో చిలకగా మానూ కన్నీడు కాదు.

అంతే — చాలాదూరం వచ్చేకొని తిప్పుకోవాలి పదాన్ని సంగతి తెలియదు. చెప్పివుంటే ఈ బాధ వుండేదాకా. ఆకాశంలో ఎక్కడో మబ్బుల్లో దాగివున్న కాంతి పట్టుకు తీసుకురావాలి. కిరీంట్లో జనించే ఉద్దాకాలకు అత్యంత మృత్యు బాధ్యత వహించుకు. అది కేవలం అసహాయంతో గుట్టలో చిలకగా మానూ కన్నీడు కాదు.

నా జీవితాన్ని చీకటి చుట్టూ బంధించి దెబ్బకు భాస్కరమా? నిన్ను? కిరీంట్లో? లేక నా చర్యల్ని సుఖించుకు నేనుకు నేను సృష్టించుకున్న సిద్ధాంతాల? పరై వక్షసు రాక్షసాదానే తిల నెరిపింది. చీకటి కళ్ళను ఆవరించింది. నామీద ఎవరికీ పామధూరికూడా వుండదు. (జానీగ్ నడిగిలే ఇవన్నీ ‘సంధిగానకాలు’ అంటాడేమో! కిరీంట్లోనుంచి బయటికి చూశాను.

దూరంగా ఆకాశాన్ని చూచి మిగులు మిగులు మంటున్నాయి. దేవుడి విగ్రహంమొదలు నిలబడి అమ్మ వీటి పోతాయి చూపుకుంది.

కనుగోళ్ళలో రెండు నీటిబిందువులు నిలిచాయి.

నాగార్జున కేత్రం

శ్రీ పి. వి. ప్రసాదరావు

ఆంగ్లప్రదేశ్ అవతరణ జరిగిన ఈ నెలలో ఆంగ్ల ప్రదేశ్ విభవతికు, భారతీకి కారణాలలో ఒకటయిన నాగార్జున శ్రేణింగూర్ని ఈ నాడు మనం తెలిసికొనటం ముదావహంగా వుంటుంది.

ఆంగ్లప్రదేశ్ లోనే గాక, భారతదేశం మొత్తం మీద మహాజ్వల యాత్రాకేంద్రంగా పరిగెల్లిన ఈ శ్రేణిం నవ్యశోభలతో విలసిల్లే నవ్యాంగులక్షికి నిజంగా శిరోభూషణమనటం అతిశయోక్తి కాదు.

నాగార్జున శ్రేణిం విభవతికు ఈ క్రింది ప్రధాన కారణాలు.

(1) ఆచార్య బోధసత్య విగుదాంచితమైన నాగార్జునుడు ఈ శ్రేణింలోని శ్రీపర్వతంమీదనే వసించి బ్రహ్మాండమైన తత్వోపశోధనలు గావించాడు. (2) ఈ శ్రేణింలోని శ్రీపర్వతానికి పశ్చిమంగా విజయపురి అనే నగరాన్ని నిర్మించి ఇత్యకు వంశీయులు రాజ్యాన్ని పాలించారు. (3) బౌద్ధమతానికి చెందిన ఆచార్య శిల్పి సంపద ఇచ్చటే లభ్యమయింది. (4) అన్నిటికన్నా ముఖ్యంగా, శక లక్షల ఎకరాలు పొరుచేసే నాగార్జునపాగర్ ప్రాజెక్టు ఇచ్చటే నిర్మింపబడుతున్నది.

గుంటూరు—మాచర్ల రైలుమార్గంలో చివరి స్టేషను అయిన మాచర్లకు 18 మైళ్ళదూరంలో నాగార్జున కొండను తాకుతూ ఒకలోయకుండా కృష్ణ ప్రవహిస్తున్నది. దానికిదగ్గరగా నందికొండ అనే గ్రామం ఉన్నది. దీనికి 1½ మైలు దూరంగా ఉన్న ప్రదేశంలోనే ప్రస్తుతం ఆనకట్ట నిర్మాణం జరుగుతున్నది. ఈ లోయ ప్రాంతంలోనే ఆనాడు ఇత్యకుల రాజధాని విజయపురి నిలబడినది. ఈ ప్రాంతంలోనే మహాత్మరములైన పురాతన శిల్పులు బయల్పడుచున్నవి. ఈ ప్రాంతం అంతటినీ నాగార్జున శ్రేణిం అని అనవచ్చు.

ఆచార్య నాగార్జునుడు

ఇతడు దాక్షిణాత్య బ్రాహ్మణుడు టిబెట్ సంప్రదాయం ప్రకారం ఇతడు 187 క్రీ. శ. తిరువార 57 సంవత్సరాలు. బౌద్ధమతానికి ఆచార్యుడై ప్రసిద్ధి కెక్కినట్లు తెలుస్తుంది.

ఇతడు తపశ్శక్తిసంపన్నుడు. కాంచీనగరమున తారాదేవి నుపాసించి సిద్ధుడయ్యావని ఒక గాథగలను. నాలందాలో చండికనుపాసించి సిద్ధుడయ్యావని వేరొక గాథ గలదు. మొత్తంమీద ఏది ఎటులైనా ఇతడు తపశ్శక్తిసంపన్నుడు. అఖండ పాండితీ ప్రతిభల సమాధిం దుకొన్న మహావ్యక్తి. రసాయన శాస్త్రవేత్త. ప్రముఖ తాంత్రికుడు. వక్త. బహుగ్రంథకర్త.

ఇతని అపార శేషుప్రేరేపకాన్ని గురించి శాతవాహన చక్రవర్తి అయిన యజ్ఞశ్రీ నాగార్జున కొండమీద సంఘాంశాన్ని నిర్మించి, ఆయా శాస్త్రములలో పరిశోధనలు సలుపు నిమిత్తము దానిలో తగిన వసతులు కల్పించాడు. యథార్థంగా ఆచార్య నాగార్జునుని పరిశోధన బహుముఖమైనది.

రసాయన శాస్త్రమును గావించిన కృషికి నిదర్శనంగా ఇతని 'రసరత్నాకరము' వెలయుచున్నది. బైద్యశాస్త్ర పరిశోధనల ఫలితంగా 'కక్షపుటతంత్రం', 'ఆరోగ్యమంతరి' అను గ్రంథములు విలసిల్లినవి. 'నేత్ర బైద్యమున ఇతడు కనిపెట్టిన చిట్కాలు నేటికీ టిబెట్ నందు వ్యాప్తిగలవు. ఇక తాత్విక పరిశోధన విషయమున ఇతను జరిపిన కృషి అపారమూ, అనన్యసాహస్యమూ అయినవి. బుద్ధుని అనంతరము ఇతని తత్వమే సర్వాంగ సుందరమూ, యుక్తియుక్తమూనై వున్నది. ఇతడు మాగ్యమిక వాదాన్ని ప్రచారం గావించాడు.

నాగార్జున షేత్రమున లభించిన శిల్పములు

ఇతరు వ్రాసిన గ్రంథాలలో 24 మాత్రం లభ్యమైనవి. ఈ క్రింది వానిలో ముఖ్యమైనవి.

- (1) ప్రజ్ఞాపారమిత శాస్త్రము (2) ప్రజ్ఞామాల శాస్త్రము (3) ప్రజ్ఞా ప్రతిపక్షాస్త్ర కారికలు (4) మూలసూత్రము (5) భూవ్యవస్థాపన (6) మాధ్యాంతామగమశాస్త్రము (7) దశభూమి విభాషా శాస్త్రము (8) ద్వావశిషికాయ శాస్త్రము (9) వివాదసూత్ర శాస్త్రము (10) సమాధి విజేనన (11) ఉపాయన శాస్త్రము (12) విగ్రహ వ్యాకర్తన కారికలు.

ఇతరు దిగ్గంతులైన శిష్యులను తమకు చేశాడు. వీరిలో అధ్యక్షుడు ప్రముఖుడు. స్థవిరబుద్ధి పాలికుడు, భావ వివేకుడు, చంద్రకీర్తి, కాంతిజివుడు అనునారలు కూడా వారి శిష్యులలో ప్రముఖులు.

అచార్య నాగార్జునుని పరిశోధనల విమర్శము వారహనాన రాజయిన యజ్ఞశ్రీ, పర్యవేక్షించిన నిర్మలించిన సంఘారామం జగత్ప్రసిద్ధి మయినది. ఇది విదులంతస్తులు గలది.

ఆంధ్రులలో మొదటి అంతస్తు ఏనుగు ఆకారము గలిగి 500 గడులతోను, రెండవది సింహాకృతి గలిగి, 400 గడులతోను, మూడవది హయాకృతి గలిగి 300 గడులతోను, నాల్గవది కృపభాకృతి గలిగి 200 గడులతోను, ఐదవది పావరము ఆకృతి గలిగి 100 గడులతోను విలసిల్లినవి. ఈ అంతస్తు లన్నింటికన్నా పై భాగమున జలకాయము గలదు. పైగా, ఒక్కొక్క అంతస్తులో బంగారపు బుద్ధునిగ్రహం వున్నది.

యథార్థంగా ఈ మహా క్షర నిర్మాణం అనాటి శిల్పకళకు ప్రత్యేక ప్రామాణ్యమైన విదర్శనం.

అచార్య నాగార్జునుని మరణముగూర్చి శేదాధి ప్రాయశులున్నవి. ఇంతటి సర్వతోముఖ ప్రజ్ఞాశాలి ఈపర్యవేక్షించిన నే విశ్వవిద్యాలయమును వెలకొల్పి వేలకొలది విద్యార్థులకు విద్యాదానముసంగతు. ఇతని శిల్పశాస్త్ర పాండితి ప్రత్యేక విదర్శనములుగా కాగ్ని సైన్యగృహము, పాంచీన్మాపద్వారములు, అమరావతి మహానైత్యము వెలయుచిన్నవి.

నాగార్జున క్షేత్రం

ఇక్ష్వాకు వంశీయులు

చైతన్యానికంగా ఈ నాగార్జున క్షేత్రం ఎంత మహా స్మృతి మైనదో, చరిత్రాత్మకంగా కూడా అంత మహా జ్వలమైనది.

ఇక్ష్వాకు వంశీయులు క్రీ.శ. 8 శతాబ్దంలో ఇక్కడ విజయపురిని నిర్మించి 50 సంవత్సరాల పాటు రాజ్యపాలన సాగించారు. వీరు సనాతనులు. వీరి ప్రశంస అగ్రస్థం వేదంలోనూ, శిలపథ్య బ్రాహ్మణంలోనూ గలను. శ్రీ రామ చంద్రమూర్తి వీరి వంశీయుడే. ఆయన కుమారులలో ఒకడైన లవుకు శ్రావస్తీవగరం రాజధానిగా ఉత్తర కోసలను, రెండవవాడైన కుసుకు వింగ్యకు దక్షిణాన కుశస్థలి రాజధానిగా దక్షిణకోసలను పరిపాలించినారు.

వీరు కోసల (అయోగ్య)ను పాలించినారనీ, మగధరాజ్యం ఆభివృద్ధికి రావటంతోనే దక్షిణానికి వచ్చి వారనీ తెలుసున్నది. వీరు సాతవాహనుల దగ్గర సేవాధిపతులుగానో, మంత్రులుగానో ఉండి, పిదప సువికాలమైన రాజ్యాన్ని పరిపాలించారు.

వీరితో మొట్టమొదటివాడు మహారాజ కాంత మూలుడు. ఇతను చైదికమతానికి జీవంపోసిన మహా నీయుడు. రెండవవాడు వీరపురుషదత్తుడు. ఇతను శాద్ధ మతానుయాయు అయినాడు.

ఆంధ్రదేశానికి సంబంధించిన శాద్ధవర్తిలో ఈ వీరపురుషదత్తుడు, ఇతని భార్యలు రుద్రదత్తారిక, (ఈమె ఉజ్జయినీరాజు కుమార్తె) చాపిశ్రీ అనువారలు ఒక సూత నాధ్యాయున్ని ప్రవేశ పెట్టినారు. వీరివలననే ఆంధ్రలో శాద్ధమతవ్యాప్తి ప్రచోదం గా జరిగినది. వీరుగాక కాంతిశ్రీ, హస్తాశ్రీ, బోధిశ్రీ అనుక్రీలు కూడ శాద్ధమత విజృంభణకు తోడ్పడినారు.

వీరపురుషదత్తుని అనంతరం కుమారుడైన భాహు బల కాంతిమూలుడు రాజ్యం పాలించినాడు. ఇతని కాలంలోనే రెంటాలవద్ద ఒక శాద్ధభివనం నిర్మింపబడి నది. ఇతని అనంతరమే అనగా క్రీ.పూ. 270 ప్రాంతం లోనే ఇక్ష్వాకు వంశం శాశ్వతమయినది. పల్లవరాజులు రంగంలోకి ప్రవేశించినారు. శాద్ధమతం చెబ్బలిన్నది.

నాగార్జున క్షేత్రమున లభించిన శిల్పములు

ఇవ్వకవంకీయులకు రాజధానిఅయిన విజయ పురి అనగా నాగార్జునక్షేత్రం—కోథ భావాలబల శాంతిమూలునితో అంతరించినది.

అపూర్వ శిల్ప సంపద

ఇవ్వకులు గలించిన అనంతరం వారునిర్మించిన కట్టడాలు క్రమంగా శిథిలమై భూగర్భంలో నిలచి పోయినవి. 2000 సంవత్సరాలనుండి భూగర్భంలో దాచుకొనియున్న శిల్పసంపదను మొట్టమొదటిసారిగా కనుగొనిన కీర్తిప్రతిష్ఠలు 1926 లో మద్రాసు వస్తు పురంతర్విశ్లాఖ నూపరిం టెండెంటుకు తెలుగు అసిస్టెంట్ టుగావున్న శ్రీ సరస్వతిగారికి దక్కినది. నిజంగా ఇది ఆంధ్రులకు గౌరవకారణం.

ఆనాడు నాగారునకొండుకు సరియైన మార్గం మంటూ వీధిలేదు. పుల్లారెడ్డిగూడెం అనే గ్రామం ఈ నాగార్జునకొండుకు దగ్గరగా ఉన్నది.

1926 లో పొగించిన త్రివ్యకాల ఫలితంగా కొన్ని ఇటుక రాళ్ళు పట్టలు, కొన్ని పాలరాతి సంఖ్యలు బయటపడినవి. అనంతరం కొంతకాలానికి భారత పురా తత్వ పరిశోధనశాఖ నూపరిం టెండెంటుగా ఉన్న అండీ హార్నిబ్ ఆనువరిను త్రివ్యకం పొగించినాడు. అప్పుడు ఒక పెద్ద స్తూపం, కొన్ని చిన్న స్తూపాలు, వాలుగు విహారాలు, ఆరు చైత్యాలు, వాలుగు మండపాలు, రాజప్రాసాదస్థలం, కృష్ణానది తీరాన ఒక రేవు కట్టడం బయటపడినవి.

ఈ నిర్మాణాల మధ్యగాలింపబడిన ఇటుకరాయి $20'' \times 10'' \times 8''$ పరిమాణం గలది. ఇలాంటి కొలతలుగల ఇటుకలె ఆకోకుని రాజధానీ స్థలంలో గూడా కనబడటం ఒక విశేషం.

ఇక్కడగల స్తూపం చాలావరకు నాశనమయి ఉన్నది. దానికి కారణం, నిధి నిక్షేపాలకొరకు ప్రాకులాడే మూడులెవతో ఈ అద్భుత కళాఖండాన్ని నాశనంచేసి ఉంటారు.

అసలు స్తూపం అంటే ఏమిటి? బుద్ధుడేవుని ధాతువుమీద ఘంటాకృతిగ నిర్మింపబడిన కట్టడాన్ని స్తూపం అని అంటారు. శిల్పకళాసంపదతో కులశూక శిలలను దానిమీద కప్పవృతం. దానిచుట్టూ వలయాకారంగా సగటున మూడు ప్రాకారాలుంటవి. ఈ వలయాకారాలుగాఉన్న స్థలాలమీద భిక్షులు విషయ విషయితగాక్తురే ప్రదక్షిణలు చేస్తారు. ఈ ప్రాకారాలకు నాలుగువూలూ వాలుగుతో రణ ద్వారాలుంటవి.

ఈ విగ్రహైన స్తూపాలు పోయినవిహాగా, ఇప్పటికీ చక్కగా నిలచియున్నవి రెండు మాత్రమే. అవే నారవాన్, పాంచీస్తూపాలు.

ఈ స్తూపాల విషయంలో మరొకటి చెప్పాలి.

బుద్ధభగవానుని మరణానంతరం జ్ఞాపతుల వ్యాప్తి క్షేత్రముగమైన, సంపూర్ణమైన దోహదం గల్గించాలనే సత్సంకల్పంతో ఆ బుద్ధమూర్తి అవయవ విశేషాలను ఎనిమిది భాగాలుగాచేసి కళింజలో ఎనిమిదిచోట్ల గల స్తూపాలలో అవి భద్రపరచిరి. అశోకచక్రవర్తి జ్ఞాపతులెవలించి అయినప్పటికీ, ఒక్క రామగ్రామ స్తూపముతప్ప మిగిలిన ఏడుస్తూపాలను తెలిపించి వానిలోని ధాతువులను చిన్నచిన్న ముక్కలుగాచేసి వానిని వివిధ ప్రాంతాలలోని జ్ఞాథులకు పంచిఇచ్చి 84 వేల స్తూపాలను కట్టించెటట. నాగార్జునకొండు, అమరావతి, భట్టిప్రోలు గ్రామాలలోని స్తూపములు వానిలోనివే.

నాగారునకొండు వద్దగల స్తూపానికి ఉత్తర భాగాన ఒక కుండయందు బటాణీగింజంతి పరిమాణముగల బుద్ధుడేవుని ధాతువు ఒకటి కనిపించినది. త్రివ్యకాల సమయమున లభించిన ఈ ధాతువును, భారత పురాతత్వశాఖవాగు నారవాన్ క్షేత్రంలో జ్ఞాపంఘం వాగు మూలగంధికుటి విహారాన్ని నిర్మిస్తుండగా, వారికి సమర్పించినారు.

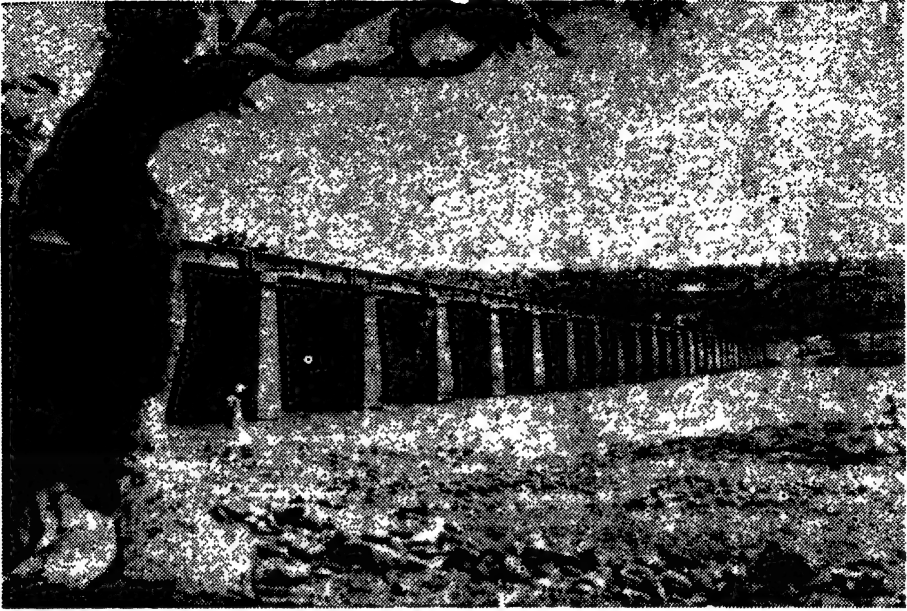
ఇక ఈ స్తూప నిర్మాణం విషయం తెలుసుకొందము. రి ఆడుగులు ఎత్తు, 102 అడుగుల వ్యాసం గల చేడికపై ఈ స్తూపం నిర్మింపబడినది. దీనిచుట్టు 18 అడుగుల పడల్పుగల ఒక బాట ఉన్నది. ఈ బాట మీదనే భిక్షులు నూపంచుటూ ప్రదక్షిణం చేస్తారు. ఈ బాట చుట్టూ రి అడుగుల ఎత్తుగల ఒక ఇటుకగోడ గలదు. దీనికి వాలుగు ద్వారాలుగలవు ఈనాడు దీని పునాదులు మాత్రమే కనుపిస్తున్నవి.

ఇక కృష్ణాతీరానగల రేవు కట్టడం విషయం. శ్రీ పరవ్రాంతవద్దగల విశ్వవిద్యాలయంలో నిధ్య సభ్య సిందలూనికి వచ్చిన వేలాది విద్యార్థులు ఈ ఒడరేవులోనే దిగడివారు. అంతేగాక బ్రహ్మాండమైన వర్షక వ్యాపారాలకుడ ఈ రేవు ద్వారానే జరిగినది. నేడు కనిపించే కట్టడాన్ని బట్టి చూస్తే దీని పొడవు 250 అడుగులది, పడల్పు 50 అడుగులది తెలుస్తున్నది.

1988 వరకు జరిపిన త్రివ్యకాల ఫలితంగా మొత్తం 500 శిల్పకళాఖండాలు దొరికినవి.

అనంతరం 1984, ఆగోబరు 17 న మరల త్రివ్యకం పని ప్రారంభమయింది. (మనకు ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రం) 1958 ఆగోబరులో వచ్చింది. ఈ త్రివ్యకం పనికి రాష్ట్ర ఆర్థిక మంత్రిగా వున్న శ్రీ

నాగార్జునక్షేత్రం

నాగార్జునసాగరం వద్ద నూతనంగా కృష్ణపై నిర్మింపబడిన రోడ్డు వంతెన

తెన్నేటి విశ్వనాథం ప్రారంభోత్సవం చేశారు. ఆ త్రివ్యకం పని ఈనాటి వరకు సాగుతున్న ఉంది. కొన్ని చందలమంది కూలీలు మాను చిదరపుమైశ్వరి విస్తీర్ణంలో త్రివ్యకం సాగిస్తున్నారు. ఆనాటి చరిత్రను తెలియజేసే వివిధ శిల్పాలు, కట్టడాలు, ఎన్నో బయట పడుతున్నవి. ఇంకను బయటపడుతున్నవి.

ఈ శిల్పఖండాలను వెలికితీసే సందర్భంలో గుంటూరుజిల్లా కలెక్టరుగా ఉండి వెలిపొయిన ఎన్. రామేశ్వరయ్య కృషి ముఖ్యంగా పేర్కొనదగినది.

1954 ఆగస్టు 17 వ తేదీన నాగార్జునసాగరం వెళ్ళాడాయే ముందు గుంటూరులో జరిగిన మహా సభలో భారత పురాతత్వశాఖ డైరెక్టరు జనరలు శ్రీ టి. ఎన్. రామచంద్రన్ ఉపన్యసిస్తూ ఒక్క భారత దేశంలోనే గాక ప్రపంచం మొత్తం మీద ఏ ప్రమాదాన్ని బట్టి చూచినా నాగార్జునసాగరంలో, నాగార్జునక్షేత్రంలో, వెల్పడిప శిల్ప కళాఖండాల శిల్పం తోనూ, సాంధ్యంతోనూ పోల్చదగిన దీని లేదని అన్నాడు.

“నాగార్జున క్షేత్రంలోని ప్రతిరాయి ఒక శిల్పమే. ఒక కళాఖండమే, అక్కడి శాసనాలలోని ప్రతి అక్షరమూ సాంధ్యనిలయమే. అక్కడి శిల్ప కళాసంపద బయటపడితే కళాచక్రంలో ఒక మహా జ్వల నూతనాధ్యాయం ప్రారంభమై, ప్రపంచ కళా చరిత్రలో ఆంగ్లం అపూర్వ శిల్ప చిత్రలేఖన కళా ప్రభుత్వానికి సాటిలేని మహావీర స్థానం లభ్యమై తీరుతుంది.” అని కూడా వారన్నారు.

ఈమాటలు అక్షరాలా నిజం...

విజానికి నాగార్జున క్షేత్రంలో త్రివ్యకం పని ఆరంభించిన అనంతరం బహిరంతమైన శిల్పసంపదను విక్షిప్తే శ్రీ రామచంద్రన్ అన్న వాక్కులలోని యాధార్థ్యం గోచరింపకమానదు.

బహిరంతమైన వానిలో ఒక దేవాలయం కూడా ఉన్నది. ఇది కొండపైన గలదు. కొండపైకి ఎక్కి యాత్రీకులు మార్గమధ్యంలో విశ్రమించటానికి వీలుగా కొన్ని శిలాశేదీకలు కూడా అమర్చబడివి. పాద ప్రక్షాళన చేసికొన్న అనంతరం అసీరు బయటికి పోవటానికి వీలుగా ఒక తూము ఉన్నది.

(క్రిమికం) రెండవ కేటాన్లవాటి వాణెములు, నీసపు ముద్దలు, వాణెములు తయారచేయుటకు కావలసిన మూసలు బయటపడినవి. ఇవిగాక 60 కాసనములు వెలువడినవి. ఒక కాసనం మీద బోధిక్రి అను వామె క్యాండ్, గాంధార్, తోసరి, యవన, తమిళ, మొదలగు దేశములందు జాప్తముతవాస్త్రీచేసిన విశేష సంఘములకు నివాసాలుగా అనేక కట్టడాలు నిర్మించినట్లు ప్రాయశఃపరిశీలించి. ఆనాడు జాప్తముతంలో వర్తించిన వివిధ కాళ్లలను గూర్చి కూడా కొన్ని కాసనాలలో తెలియజేయబడినవి.

నిర్మాణ కళావైభవాన్ని తెలియచేసే 48 అడుగుల వైశిష్ట్యం బహిర్గతమునంది. ఐదు శిలాస్తంభాలు కనబడినవి.

ఇవిగాక స్తూపీయం, ఒక ఆరు గాల్లరీ, ఆచార్య నాగాభువని నిమిత్తం నిర్మింపబడిన బ్రహ్మాండమైన సంఘాతామం బయటపడినవి.

ఇవేమిటగా, వేటగాని చేపంలో ఉన్న సిద్ధాంతం కంఠం విగ్రహం దొరికినది. ఒకచోట అశ్వమేధ యాగం జరిగిన స్థలం కనిపించినది. ఇక్కడ ఒక గుత్తం, ఒక మేక అన్నీ పంజరాలు కనపడినవి. అంతేగాక, రాతిఇక్కడం పరిశ్రమకు ఉపయోగించే పరికరాల పరిశ్రమ ఒక్కటి ఇక్కడ వ్యాప్తిలో ఉన్నట్లు కూడా వెల్లడి అయినది.

నాగార్జున సాగర్ నిర్మాణం పూర్తి అయినపుడు ఈ శ్రీ పర్యవేక్షణ ప్రాంతం — అడుగున పడిఉన్న బ్రహ్మాండమైన శిల్పసంపదతోపాటు — నీటిలో మునిగిపోతుంది గనుక, ఈ లోయలో గల అమూల్యమైన కళాఖండాలను భద్రపరిచే ఉద్దేశంతో ఈ శ్రవ్యకం పని చాలా సుగురుగా సాగుతున్నది. ఈ శ్రవ్యకం పనిలో ఇంకను అనేక కళాఖండాలు బయటపడవచ్చు. వీనితోపాటు అనేక నూతనాంశాలను తెలియచేసే మహాజ్వల చారిత్రక విశేషాలుకూడా తెలియగలవు.

నాగార్జున సాగర్

నాగార్జున సాగర్ ప్రాజెక్టు నిర్మింపబడుతున్నది నాగార్జునశ్రేణిలోనే. మాచర్లకు 18 మైళ్ళ దూరంలో గల నందికొండ అనే గ్రామానికి 1 1/2 మైలు దూరంలో నిర్మింపబడుతున్న ఈ ప్రాజెక్టు వలన 83 లక్షల ఎకరాలకు సాగు ఏర్పడి, 12 లక్షల టన్నుల ఆహారధాన్యాలు అదనంగా పంపిణీ అవుతుంది. ఈ ప్రాజెక్టు కయ్యే ఖర్చు రూ 122 కోట్లు. నీమెంటురాయతో ఇక్కడ కట్టే ఆనకట్ట భారత దేశంలోని అన్ని ఆనకట్టలకన్న పెద్దది. ప్రపంచంలో ద్వితీయస్థానం ఆక్రమిస్తుంది.

ఈ ప్రాజెక్టు కృష్ణానది జలాలపై నిర్మింపబడుతున్న రెండవ నిర్మాణం. దీని ప్రధానమైన కాలవ

నిడివి 416 మైళ్ళు, రిజర్వాయరు పరిమాణం 98 లక్షల ఎకరాల అడుగులు.

1955, డిసెంబరు 10 వ తేదీన ఉదయం 8 గం 30 నిలలకు భారత ప్రధాని నెహ్రూ ఈ ప్రాజెక్టు నిర్మాణానికి శంకుస్థాపనచేశారు. ఆనాడే ఆంధ్ర తెలంగాణాల సమ్మేళనోత్సవం కూడా జరిగిందని చెప్పాలి.

ఆనకట్ట నిర్మాణోత్సవాన్ని శ్రీ నీలం సంజీవ రెడ్డి 1955 అక్టోబరు 10 వ తేదీన ప్రారంభించాడు. 1957 జూలై 12 వ తేదీన ఆనకట్ట రాలి కట్టడం నిర్మాణానికి కేంద్ర సాగుదల విద్యుద్ధక్తి కళా మాతృకలు ఎన్. కె. పాటిల్ ప్రారంభోత్సవం చేశాడు.

ప్రాజెక్టు నిర్మాణం సాగుతున్నకాలం ఆనకట్ట పరిసరాలలో బ్రహ్మాండమైన నగరం ఒకటి ఏర్పడుతున్నది. సుమారు 80 వేల జనాభా ఉన్నాడు. ప్రస్తుతం వారి సౌకర్యార్థం అక్కడ అనుపరిశ్రమలు గృహాలు ఇత్యాదులు నిర్మాణంలో ఉన్నవి.

ఆనకట్టకు రెండు వైపులా రోడ్లు నిర్మాణం పూర్తి అయింది. విద్యుద్ధక్తి సరఫరాకు విన్యూట్ కేంద్రాన్ని మాచర్లలో ఏర్పాటుచేశారు. దాముకు దిగువన 80 లక్షల ఖమ్మతో రోడ్డుద్రెడ్డి నిర్మాణంలో ఉన్నది, దీనివెంటే 38 అడుగులు.

మాచర్లనుంచి సరాసరి ఆనకట్ట దగ్గరకు రైలు మార్గం వేస్తేవ్వాడు. మాచర్లలో నీమెంటు ఫ్యాక్టరీని నిర్మిస్తున్నాడు. అదే ప్రాజెక్టుకు కావలసిన నీమెంటును సప్లయ చేస్తుంది. 1957 జూన్ ఆఖరు వాటికి ప్రాజెక్టుకోసం సుమారు రూ 8 కోట్ల ఖర్చుపెట్టబడినది.

ఒకవైపు ఆనకట్ట నిర్మాణం, మరోవైపు నగర నిర్మాణం వేసేవైపు కాలవల నిర్మాణం ఇంకొక వైపు శిల్పసంపదను బయటికి తీసుకొనిపోవడం పని పీటన్నటితో నాగార్జున శ్రేణి ఈనాడు తిరిగి కళకళలాడుతున్నది.

శ్రవ్యకం పని సాగుచేసిన ప్రాంతం 2750 ఎకరాలు ఇప్పటికి 1200 ఎకరాలలో శ్రవ్యకం పనిపూర్తి అయింది.

1960 వాటికి శ్రవ్యకం పని పూర్తి అయి లభ్యమయిన శిల్పసంపద అంతా నాగార్జున పర్యవేక్షణ మీద నిర్మింపబడనున్న మ్యాజియంలో భద్రపరచబడుతుంది. 110 చ. మైళ్ళ విస్తీర్ణం గల రిజర్వాయరు నగ్నలో ఈ పర్యవేక్షణ ఒక చక్కని ద్వీపమాదిరి ఉంటుంది. ఈ నాగార్జున శ్రేణి ఆనాడు మహాజ్వల విజ్ఞాన సాగరంగా మిలిసిందని. ఈవాడది కృష్ణానది జలాలవ్యాసం ఆంధ్రావనిని సస్యశ్యామలం కానున్నది. ఇంతకు ఆచార్య నాగార్జునని తపోమహిమ అనిర్వచనీయమూ, అనుపమానము అయినట్టిది. అంగుళీ అయిన అమరజీవి అయినాడు.

వసతి గృహం

శ్రీ బలిజేపల్లి రాఘవరావు

పాత్రలు: కాంతారావు, కృష్ణారావు, ఉష, రాము,

భాస్కర్, ప్రభాకర్, సీతామయ్య

* * కాంతారావుగారి యిల్లు, నాగరికుల యింట్లో వుండవలసిన సామగ్రి అంతా వుంటుంది. కుడి ఎడమ వైపులకు ఇంట్లోకి, వీధిలోకి ద్వారాలుంటాయి. ఎదురుగా ఒక ద్వారం, దాని పక్కనే రేడియో సెట్టు, రేడియోపైన వీణ వాయిస్తున్న సరస్వతి విగ్రహం అమర్చబడి వుంటుంది. గోడమీద రాధా కృష్ణుల పోటో, దానికి చెరోవైపునా రెండు ప్రకృతి దృశ్యాలూ కనిపిస్తాయి. మూడు పేము కుర్చీలూ, మధ్యనిటిపాయ్, దాని మీద ఎంబ్రాయిడరీ చేసిన ఊవిల్ క్లాత్ వుంటాయి. తెర లేచేసరికి కాంతారావు మాడవడిగా తిరుగుతూ కనిపిస్తాడు. వయస్సు 50 సం॥లు.

కాంతా: రామూ! ఒక రామూ!

[రామండి "బాబూ" అని కేక. రాము ప్రవేశం. 16 సం॥ల వయస్సు. కేక చేసిన ఒక నిమిషానికి వస్తాడు.]

రాము: పిల్లారా బాబూ!

కాంతా: చిల్లిం! ఇంత వేగం వచ్చేరేమండీ!

రాము: అదేమిటి బాబయ్యా! పిలవగానే వచ్చేను దండీ!

కాంతా: (కోపం అణుమకుంటూ) పిలవగానే వచ్చేదుట! వెళ్ళ! ఇంకా జవాబు చెపుతున్నావ్... నీకు బుద్ధి లేనురా!

రాము: చిల్లిం!

కాంతా: (కోపంగా) ఏమిటి చిల్లం, బతెం!... నువ్విప్పు డెన్ని తప్పులు చేసేవో తెలుసా?

రాము: తెలిసింది.

కాంతా: బోను నీ కలా తెలుస్తుంది?

రాము: చెబితేసింది.

కాంతా: ఆహా! అయితే విను. మొదటిది. పిలవగానే రాలెను. రెండోది, ...ఆహా, పిలవగానే ఏం చెయ్యాలని చెప్పేను?

రాము: ఏ పని చేస్తున్నా ఆ పని అలాగే వదిలేసి....

కాంతా: నిశ్చిబంగా వాదగరికి రావారి, అని చెప్పేను బావా?

రాము: అవునండీ.

కాంతా: మరి నువ్విప్పుడేం చేశావ్?

రాము: ఏం చేసేసింది?

కాంతా: ఏం చేసేవా!... పిలవగానే "బాబూ!" అని కేక చేయడం ఇంజనీ మారింటి కేక ఒకటి చేసేవ్. దానివల్ల యిక్కడ ఎంతమందికి డిస్టర్బెన్స్ అయిందో తెలుసా?

రాము: అవుతుందింది.

కాంతా: అదను మరి! అంతెందుకు, అసలు నిన్నెందుకు పిల్చేనో కూడా నేను మరిచిపోయాను ఆ కేకవల్ల!

రాము: అలాగాండి!

కాంతా: ఆహా! అంతే ఇకనుండి అలాంటి విధవకలు చేస్తే రూపాయి ఫైన్. ఇక పో!

రాము: (వస్త్రా మధ్యలో అగ్ని) ఇంతకీ న న్నెందుకు పిల్చేగు బాబూ?

కాంత: అదే మర్రిపోయావని అన్నావా ఇంకాకా!

రాము: చి త్రిం! (వస్త్రావుంటాడు)

కాంత: (ఒక్కతనం పూడుకుని) ఒరే రామూ!

రాము: (నిశ్చలంగా దగ్గరికి వచ్చి నిలబడతాడు)

కాంత: అబ్బాయి ఒక్కే! డా!

రాము: రా లేదు బాబూ!

కాంత: రా లేదు. నాకు తెలుసు నాకు రావని. లక్ష సార్లు చెప్పేసు వాడికి అ క్లబ్బులో పేకాడ వద్దని. వింటేనా! పోనీ అమ్మయేనా వుందా?

రాము: వున్నారండీ!

కాంత: నేను రమ్మన్నావని పిలు!

["అలాగేనండి" అని రాము లోనికి వెళ్తాడగా విధిలోనుంచి కృష్ణాంతు ప్రవేశం. వయస్సు సుమారు 22 సం॥లు. చురుకుగా కనిపిస్తాడు.]

కాంత: (ఇంట్లోకి వెళ్తాన్న కొడుకుని చూసి) ఒరే కృష్ణా!

కృష్ణ: (అగ్ని) ఏం?

కాంత: ఒక్కసారి యిలా రా!

కృష్ణ: (వచ్చి) ఎందుకు?

కాంత: పికాగు పూర్తయిందా? ఏమిటా వేదం నవ్వాసు!

కృష్ణ: ఏం? ఇప్పుడేం తక్కువైంది నాకు?

కాంత: ఇంటికివచ్చే ఆతిథ్యలయందు ఆలానందో దానికి పిగువెయ్యడంలేదు నీకు?

కృష్ణ: నాకెందుకు పిగు? అయినా ఆ వచ్చేవాళ్ళు తెల్లయి చూద్దానికి వస్తాడగాని నన్ను చూద్దానికి కాదుగా!

కాంత: అయితే దాని పెళ్ళి బాధ్యత నీకేం లేదన్న మాట

కృష్ణ: అన్ని బాధ్యతలూ సక్రమంగా నిర్వహిం చెందుకు మీరున్నాడుగా! మరి నే నెందుకు?

కాంత: సరిఅన్న చైనందుకు నీబుద్ధిపోవద్దు కున్నావుగావురా! చదువా సంధ్యా! ఇరవై నాలుగంటలూ అక్లబ్బులో పేకాడపోతే అలా ఒకసారి పాలం వేపు పెళ్ళిరారాదూ?

కృష్ణ: ఏండా? ఇంకేమన్నావుందా? ఇంకేనా నన్ను పిల్చింది?

కాంత: (కోపం అణచుకుంటూ) ఒరేయ్ నాయనా ఈ రెండుకోకాలైనా ఇంటిపట్నం వుండరా నామాటని!

కృష్ణ: అలాగేలేండి. (లోపలికి వెళ్తాడు)

కాంత: (మాగ్నంటూ) ఛ! ఛ! లో ల్లిగా భయం భక్తిలేకుండా పోయాయిగా! అందుకే పిల్లల్ని అతిగారాబం పెయ్యడన్నాడు పెద్దలు.

[లోనుండి ఉపప్రవేశం. సుందరి ముఖం.

చురుకుగానూ చురుకుగానూ కనిపిస్తుంది. వయస్సు 16 సం॥ లైనా 18 సం॥ రాలు గలదిగా కనిపిస్తుంది. అందమైన విగ్రహం]

ఉప: ఏం నాన్నా పిచ్చిగుల?

కాంత: ఆ! చూడవూ! నవ్వు బట్టలూ అని త్వరగా మాగ్నకుని సిద్ధంగా వుండాలి.

ఉప: లేపటి సంగతి:దా నాన్నా!

కాంత: అన్నా! లేపటి సంగతిలేనేం? వాళ్ళివారే రావోచ్చు.

ఉప: ఎందుక?

కాంత: పెళ్ళికొడుకు, అరని పేహితుకు, వాళ్ళి వాన్ని గారు. అయినా నేను చిన్నప్పకు ఒకేమాట్లా చదువుకున్నారే! కట్టగాదు నాముగ్గుకు, ఆభరణముభానాలున్నవాడు, [ఈ సంభాషణ అవుతూవుండగా కృష్ణారావు విధిలోకి వెళ్తావుంటాడు.]

కాంత: (అగ్ని) విధిలోకానామర్చి?

కృష్ణ: ఇంటిదగ్గరుండి ఏం చెబుతున్నాడు?

ఉప: అవున్నాన్నా! అలావెళ్ళి వస్తాడు!

కాంత: సరే! నవ్వువోడయ్యారా!...ఒరే! వాళ్ళి? ఎదురు వెళ్ళిగాదురా?

కృష్ణ: అలాగేనండి! (వస్తాడు).

కాంత: ఛ ఛ! మరి పొగలుబోతుగా తయారా కున్నాడు!

ఉప: ఎవని నాన్నా?

కాంత: ఇంకేవక? నాడే! పొద్దున్న లేచిన దగ్గర్నుంచీ రోజులా అ క్లబ్బులో పేకాడపడు పని!

ఉప: మరి ఇంటిదగ్గర పోకుపోవద్దు నాన్నా!

కాంత: ఇంట్లో పోకుపోకపోతే పేకాట అడమని వుందా యేమి?...సరే! నవ్వువోడవూ! వల్ల!

ఉప: అలాగేనండి (వెళ్తుంది.)

వనతిగృహం

కాంతా: రామా! ఒక రామా! (రామ తొందరగా వస్తాడు.) ఒక చూడు! ఎవరైనా వస్తే నేనా మండువాడిలా వుంటాను చెప్తూ. తెలిసిందా? రాము: తెలిసింది!

కాంతా: మర్రిక్కడ వుండు! (చెబుతుంది.)
[కొద్దికాలం నిశ్చలం. విధిలోంచి కృష్ణా రావు, భాస్కర్, ప్రభాకర్ వస్తారు. వాళ్ళ చేతుల్లో రెడర్ టేగ్స్ వుంటాయి. ఇద్దరూ ఒకే యాకువాట్లు.]

ప్రభా: (మట్టా కలహంలా) ఇదేనా? కృష్ణా: అఁ! యిదే!...ఒక రామా! ఆ దిక్కిలపు చేతులది కుంభించేసి వీ రిద్దరికీ మంచాలూ అవీ వేసి సిద్ధం చెయ్యి! వీళ్ళిద్దరూ ఇవాలే యిక్కడే భోజనమని లోపల చెప్పా.

రాము: అలా గేసింది(ఎదురుగావున్న ద్వారంబోసుంచి వెళ్ళాడు.)

భాస్క: ఏ నుండీ! ఒక చిన్నపండవం!

కృష్ణా: ఏమిటండీ?

భాస్క: ఇది హోటల్ లా లేదే!

కృష్ణా: అదే నండీ యీ వనతిగృహం యొక్క ప్రత్యేకత! చాలా హోమ్స్ గా వుంటుంది.

ప్రభా: ఇంతకంటే మంచిదేనా అండీ యీ వూళ్ళో?

కృష్ణా: అత్తే! ఎలా వుంటాయండీ? ఇది పల్లె పట్నం కాదు! ఉన్నవాటిలో యిది మంచిది!

భాస్క: వెయిటర్స్ ఎవరూ కనపడరేం?

కృష్ణా: ప్రత్యేకంగా లేరుగాని, ఇండాక వెళ్లేతే వాడే అన్నీను.

ప్రభా: పోనీ యాజమాని అంటూ వోకడున్నాడా అదీ లేదా?

కృష్ణా: ఉన్నాడు రెండి ఒకపక్షి!

ప్రభా: అయితే ఫరవాలేదు రెండి!

భాస్క: ఇవాలే ఇక్కడ ఉంటుంటుంది మే మేలా వుంది...హోమ్స్ లా కేవలం.

కృష్ణా: ఈ వూళ్ళో కాస్త పెద్దమనుషులన్న వాళ్ళంతా యిక్కడికి వస్తారుతేండి.

భాస్క: అలాగా!

కృష్ణా: మీ...వీరూ పెద్దమాత్రుల! వచ్చేమన్నాడు కదూ!

భాస్క: ఓహో.

కృష్ణా: ఎవరి పిల్లని?

ప్రభా: ఈ వూళ్ళో కాంతారావుగారి వున్నారట! వారమ్మాయిని. వీడేరెంకె, వరుడు.

కృష్ణా: మరి మీవెంట పెద్ద వాళ్ళెవరూ రాలేదేం?

ప్రభా: వాళ్ళ వాన్నగారు పట్నంనుంచి మమ్మల్ని కక్కడికి రమ్మని వ్రాసేరు. ఆయనకూడా వస్తాడు. మేం నేరుగా పట్నంనుంచి వచ్చే మిక్కడికి.

కృష్ణా: మరి మీకు తెలుసా ఆ కాంతారావుగారు?

భాస్క: తెలిసే. కానివారికి మాత్రం మమ్మల్ని తెలిసేవుంటుంది.

కృష్ణా: ఎలా?

భాస్క: వారూ, మా వాన్నగారూ చిన్నప్పుడు ఒకేమక్కల్లో చదువుకున్నాడు. బాల్యస్నేహితులు. ఎప్పుడో విడల్దొరిందట ఆయన మా యింటి కొచ్చివచ్చాడు చూసేను. ఆయన వన్నె దుగుదురనకుంటాను.

కృష్ణా: మీరానున్నా గుర్తుపట్టాలరా?

భాస్క: చాలా క్షమం! నేను బోల్చలేనిది.

ప్రభా: అది సరేగాని, ఏమండీ! నాకు తెలిక ఆకుకు తాను, ఈ కాంతారావుగారి పిలి యెలాటి దండీ?

కృష్ణా: అంటే?

ప్రభా: మనిషి మంచివాడేనా అని?

కృష్ణా: మంచివాడే.

భాస్క: ఆయనెప్పుడైనా యిక్కడకు వస్తారండీ?

కృష్ణా: అఁ! అప్పుడప్పుడు...నా రమ్మాయి మాత్రం రోజూ వస్తుందిక్కడికి.

భాస్క: ఎందుకు?

కృష్ణా: ఈ హోటల్ యాజమాని కూతురూ ఆమె స్నేహితులు. క్లాస్ మెట్స్. అంతే రోజూ వస్తుంది. ఇవాళకూడా వచ్చేవుంటుంది.

ప్రభా: ఇవన్నీ మీకెలా తెలుసండీ?

కృష్ణా: సరే! నాకు గాకపోతే మీకు తెలుస్తాయా? నాకే హోటల్లో భాగంవుందికూడా తెలుసా?

భాస్క: అలాగా! మరి చెప్పారుకారేం?

కృష్ణా: మీరు మాదాలనకుంటే ఆ అమ్మాయిని పిలి పిస్తాను. ఇక్కడే చూడొచ్చు.

ప్రభా : ఈ హోటల్ లో అలాంటి సమావేశాలు
కుదా అవుతాయేమిటండి ?

కృష్ణ : అత్యే ! ఆ అన్యాయ ఒక వరసని నాకు చెల్లె
లవుతుందిరండి !

ప్రభా : ఓహో ! అలాగా !

భాస్క : ఎవరండి ఆ వొడ్డున్నాయన ?

కృష్ణ : (చూసి) ఆయన... ఆయనే ఈ హోటల్
యజమాని, చాలా మంచివాడు ! (కాంతారా
వులు నుండి వస్తాడు. అంతా లేచి నమస్కారం
టాగు.)

భాస్క, ప్రభా : సమస్కారమండి !

కాంతా : నమస్తే !

భాస్క : మేం ఈ రాత్రికి యిక్కడే వుంటామండి !
(పొద్దున్నే...)

కాంతా : కృష్ణ ! ఏరవకు ?

ప్రభా : మేమూ.....

కృష్ణ : (య్యోగో ఆపి) అదంతా నే చెప్పానండి !
మీ కంసుకా శ్రమ ! వీరిద్దరూ ఈ రాత్రికి
యిక్కడే వుంటారు.

కాంతా : అసలు ఏరవకో ?

ప్రభా : మేమూ.....

[గాము వస్తాడు]

కృష్ణ : సరే మీ రెవరో నేను చెప్తానురండి !...
ఏరా ! గది సిద్ధమేనా ?

రాము : అయిందిండి.

కృష్ణ : రండి. ముందు మీకు గది చూపిస్తాను. నే
నాయనో అన్నీ చెప్తారండి.

[ముగ్గురూ కలిసి ఎదుగుగా వున్న ద్వారంనుండా
వెళ్తురు.]

కాంతా : ఒక రామూ ! ఏళ్ళెక్రారా ?

రాము : ఏమోనండి ! చిన్నయ్యగారే తీసుకొచ్చాను.
దిక్షిణపువేపు గది సిద్ధం చెయ్యమన్నాడు అరిద్ద
రికి. ఇయ్యో అరిద్దరూ భోజనం అన్నీ
యిక్కడే !

కాంతా : ఎవరు చెప్పా ! ఎక్కడో చూసేవట్టు
జ్ఞాపకం ! ఎక్కడ చూసేనో !

రాము : అయ్యో ! కొంపదీసి మనం అనుకుంటున్న
వారే నేమో యీరు.

కాంతా : ఎవరు ?... పెల్లివారా ?... ఛఛ ! వాళ్లు
కాదు.

రాము : లేకపోలే చిన్నయ్యగారి స్నేయితులేమో ?

కాంతా : ఏమో ? కాకమ్మ.

రాము : పోయి అడిగేదాండి ?

కాంతా : వొడ్డు వొడ్డు ! నవ్వేం అవ్వొద్దు ! అబ్బా
యిస్తాడు, వాణ్ణే అడగొమ్మ !

రాము : అది సరేగాని కాబూ ! ఆ పెల్లికొడుకుగారు
ఆ దొరబాబు నానుంకారండి ?

కాంతా : ఏ దొరబాబురా ?

రాము : అరే నేనండి ? ఆ టోపీ యేసుకున్నాయన !

కాంతా : ఓహో ! అరేనా !...అవునా ! ఇంను
మింను అలాగే వుంటాను. ఏమో సరిగా
జ్ఞాపకం లేదు. ఆ అబ్బాయిని ఎక్కడో చూసి
నట్టుంది.

[కృష్ణారావు ప్రవేశం]

కృష్ణ : ఒక ! రామూ ! వాళ్ళకేదైనా అవసరం
వుంటుండేమో ! నవ్వెళ్ళి అక్కడే వుండి ఏది
కావలసిన అది యివ్వు ! పో !

[రాము వెళ్తున్నాడు.]

కాంతా : కృష్ణ ? వాళ్ళెవరు ?

కృష్ణ : ఏమో నాకు తెలీను. కొత్తగా వచ్చేం,
ఇక్కడేదైనా వసతి సదుపాయం దొగుకు
తుందా అని అడిగేను. పోవీలే అని తీసు
కొచ్చేను. ఈ రాత్రి వుంటాను, పొద్దున్నే
పోతాను.

కాంతా : వాళ్ళిదేవులో, ఏం పనిమీద వచ్చేలో
తెలుసుకున్నానా ?

కృష్ణ : పోనిద్దరూ, అవన్నీ మనకు ఎందుకు ?
అయినా మనకని అవసరమేమో !

కాంతా : అంతేలే అంతే ! కాని తెలుసుకుంటే
మంచికదా అని అన్నాను...అఁ ! నేనలా
బనస్తేందుకే వెళ్తున్నా.

కృష్ణ : ఎందుకు ?

కాంతా : ఆ వాళ్ళేవాళ్ళకు మన యిద్దరేం తెలుస్తోంది
చెప్ప ? వాళ్ళకి ఎదుగు వెళ్ళినట్టూ వుంటుంది,
దీకారూ అవుతుంది. వెళ్తున్నా.

కృష్ణ : సరే ! మీయిద్దం !

వసతిగృహం

కాంత: ఆ! ఇంటివిగ్గర బాగైతే. వస్తాను.

[కాంతరావు దిగిపోవడాడు. కృష్ణారావు తనలోనవుకుంటాడు. లోనుండి ఉచితస్తుంది].

ఉచ: ఎవరన్నయ్యా ఆ చచ్చింది?

కృష్ణ: ఎవరో మనకెందుకు?

ఉచ: ఎందుకొచ్చేరు?

కృష్ణ: ఏమో! ఈరాత్రివుంటారు, చూద్దున్నే పోతారు.

ఉచ: బాగుంది. ఈరూ చేరూ తెలుసుకోకుండా యింట్లో ప్రవేశపెడతావా?

కృష్ణ: వాళ్ళేం దొంగలనుకున్నావా దోచుకోదానికి?

ఉచ: ఏమో, ఎందుకు కాకుండా?

కృష్ణ: బాగుంది. అలాగని ఇంకెక్కడా అనకు. వాన్న గారికి కోపంరాగలదు.

ఉచ: వాన్న గారికి తెలుసా?

కృష్ణ: తెలుసు...అయినే అన్ని సదుపాయాలూ చెయ్యమన్నారు.

ఉచ: అలాగా!

కృష్ణ: ఆ! చూడుచేతి! వాళ్ళతో కాస్త మర్యాదగా మాట్లాడు!

ఉచ: అలాగేలే!

కృష్ణ: (ఒక్కక్షణం వూరుకోని) నేనలానెళ్ళియిప్పుడే వస్తాను...వాళ్ళకేమివా కావలిస్తే చూడు!

ఉచ: సరే! నువ్వుమళ్ళీ వేగంరావాలి సుమా!

కృష్ణ: ఇక్కడున్నట్టురాను!

[దిగిపోక వెళ్ళాడు. కొద్దిక్షణాలు నిశ్చలం.

ఎదురుగావున్న ద్వారంలోనుంచి ప్రభాకర్

ప్రవేశించి. అతన్ని చూసి ఉచ లేచి నిలబడు

తుంది. ప్రభాకర్ కొద్దిగా తటపటాయించి

ఏదో పూహిస్తాడు].

ప్రభా: నమస్తే!

ఉచ: నమస్తే!...కూర్చోండి. [ఇద్దరూ కూచుంటారు]

ప్రభా: మీరూ...

ఉచ: నేనీగృహముజమని కుమార్తెను.

ప్రభా: ఓ! అలాగా!

ఉచ: మీకిక్కడ అన్ని సదుపాయాలూ సరిగా అమరాయా?

ప్రభా: ఓ! అద్భుతంగా వుండండి. ఇక్కడివసతి, మాకంతో హాయిగావుంది.

ఉచ: ఆ! ఏదోలేండి. మావూరు పూర్తిగా పట్నం కాదు, పూర్తిగా పల్లెగాదు; రెంటికీచెడతది!

ప్రభా: ఐతే నేనుండి. ఇటువంటి వసతి సదుపాయాలు ఏపట్నంలోనూ వుండవు. పైగా బోలెడుజబ్బు తీసుకుంటారు. ఒకటి సరిగ్గావుండదు...అది సరే గాని మీరేమీ అనుకోకపోతే ఒక చిన్న విషయం అకుటతాను.

ఉచ: అడగండి.

ప్రభా: మీరీ పూర్తిగా కాంతారావుగారని.....

ఉచ: ఆవును. ఆయన మా వాన్న గారే!

ప్రభా: ఏమిటి! అంటే మీరూ!...మీ పేరు?

ఉచ: నాపేరు ఉచ. ఇంకీ మీ రెవరు?

ప్రభా: నాపేరు ప్రభాకర్. ఆ రెండో ఆయనపేరు భాస్కర్. నా స్నేహితుడు. మేమిద్దరం పట్నంలో బి. ఏ. ప్రైవేట్ యియర్ చదువుతున్నాం.

ఉచ: మరి ఈ వూరెందుకొచ్చారు?

ప్రభా: పెళ్ళి చూపుటకే.

ఉచ: ఎవరికి?

ప్రభా: మావాడున్నాడే...మా భాస్కర్ కి. వాళ్ళ వాన్న గారు ఇక్కడొక సంబంధం వుందని, చూడమని వ్రాసేరు. వాడికి రెగని ఓడియం! అందుకని నేను వెంటవచ్చాను.

ఉచ: ఇంకీ మీ రెవరి పిల్లని చూడాలి?

ప్రభా: (తాపీగా) విమృశ్యే!

ఉచ: (ఆశ్చర్యంగా) ఏమిటి!

ప్రభా: ఈ పూర్తిగా కాంతారావుగారి అమ్మాయిని మేం చూడాలి. మీరే అమ్మగనగా వారు మీ వాన్న గారేనని. అంచేత మీరే వన్నమాట మేం చూడాల్సిన వగవు.

ఉచ: మరి మా వాన్న గారు మీకోసం వెళ్ళారే! మీకు తెలిదా అయింది?

ప్రభా: తెలిదు. ఈ హోటల్ కి మీరొస్తారని ఆ పెద్ద మనిషి చెప్పాడు.

ఉచ: ఇది హోటలుని ఎవరు చెప్పేరు?

ప్రభా: కాదా?

ఉచ: కాదు.

ప్రభా : మరి? ఆ పెద్దమనిషి యిది హోటలు చెప్పే!

ఉచ : మీరు పొరబడి వుంటారు. మీరనుకుంటున్న కంఠారావుగారి యిల్లు ఇదే.

ప్రభా : (అక్కర్లంగా) అలా ఇది కంఠారావుగారి ఇల్లు!

ఉచ : ఔను. ఆ ముసలాయన కంఠారావు గారంటే!

ప్రభా : ఇంకా నయం! ఆయన దగ్గర ఈ మాట అన్నాం కాదు. వీళ్ళ రాండోలు వాయియను.

ఉచ : ఇంకో ఇది హోటలు చెప్పిన ఆ పెద్దమనిషి యెవరు?

ప్రభా : మమ్మల్నిక్కడికి తీసుకొచ్చాడే, ఆ యెర్ర బువ్వులు వేసుకున్నాయనీ!

ఉచ : (లేర్నగా) ఓ! అరేనా! అరేనా మా అన్నయ్య రెండి!

ప్రభా : ఏమిటి! ఆ మహాభావుడు మీ సహోదరుడా గొప్ప కలాడీ లాగున్నాడే!

ఉచ : వాడికి కొత్తివాణి ఏర్పించడమంటే కొంచెం సరదారెండి!

ప్రభా : ఏం సరదానో బాబూ!...దయచేసి మీ నాఖర్ని పంపుతారా నోమాట!

ఉచ : ఎందుకు!

ప్రభా : ఏదైనా హోటల్ చూపిస్తే అక్కడికి పోతాం!

ఉచ : మరేం ఫర్వాలేదు. ఇక్కడే వుండండి. ఆసలు మీకోసమే ఎగురుచూస్తున్నాం మేమంతాను.

ప్రభా : అలాగా! థేంక్స్!

ఉచ : ఆసలు మీరెలా కనిపించారు మా అన్నయ్యకి?

ప్రభా : బహు దిగగానే ఆ మహాభావుడే ఎగురు పడ్డాడు. కాస్తదాబుసరిగా వున్నాడుకదా అని 'ఏదైనా వసతిగృహంవుందా యీవూళ్ళో?', అని అడిగాం "ఏవూరు? ఏంపని మీదికచ్చెరు?", అని అడిగేడు. ఇలా పెళ్ళి మాపులకి ఒచ్చేమని చెప్పాం. మేము చెప్పినవన్నీ విని అదోలా మొహం పెట్టి నాతోరండని చెప్పి యిక్కడికి తీసుకొచ్చాడు.

ఉచ : అలాగా!

ప్రభా : ఆసలు ఈ యింటిని చూడగానే యిది హోటల్ కాదనిపించింది మాకు. కాని ఆయన మిమ్మల్ని దమాంబేడు. మరింకేం చెప్తాం? అసలే కొత్తివాడు. అంచేత ఆయన చెప్పిన మాటలు నమ్మకలసి వచ్చింది!

ఉచ : పాపం!

ప్రభా : చూడండి!...మీతో ఇంక యిదిగా మాట్లాడుకున్నందుకు.

ఉచ : మరేం ఫర్వాలేదు. చెప్పండి! ఆసలు నాకు కలుపుకొనురిసంగా వుండేవాళ్ళంటే సరదా!

ప్రభా : అలాగా! అయితే ఫర్వాలేదు. కాని మా వాడున్నాడు చూసేయూ!

ఉచ : ఎవరూ?

ప్రభా : అదీ మా భాస్కర్. అంటే పెళ్ళికొడుకు... వాడు చాలా ముఖంగా వుంటాడండి. ఆసలు వాడి ప్రకృతే వేరండి!

ఉచ : ఉహూ! (వైమాటలుఅవుతూ) మా భాస్కర్ వస్తాడు.)

భాస్క : ఒకే బ్రదర్! (అని ఉచనిచూసి మధ్యలో అగిపోతాడు.)

ప్రభా : ఫర్వాలేదు చెప్ప!

భాస్క : అదే ఏం లేదు.

ప్రభా : చూడండి, ఇరవ నా స్నేహితుడు భాస్కర్.

IV. ఓ. ఏ. — వీరు కుమారి ఉచాదేవి. [భాస్కర్, ఉచ నమస్తేఅంటే నమస్తే అనుకుంటారు.]

ఉచ : (భాస్కర్ని ఉద్దేశించి) ఇంకా నిలబడే వున్నారు. కూచోండి!

భాస్క : ఫర్వాలేదురెండి. (కూర్చుంటాడు)

ప్రభా : ఈమె యీ గృహ యజమానిగారి కుమార్తె!

భాస్క : అలాగా!

ప్రభా : మా వాడు కళ్ళటా గేయాటా వ్రాస్తూంటాడు రెండి. పత్రికల్లో మాత్రంపడవు.

ఉచ : నుంచిదీ!

ప్రభా : మా భాస్కర్ బుర్రమంచి పడులైంది రెండి! క్లాసులో ఫస్టుమార్కులన్నీ వాడినే! ప్రత్యేకం రెలకులో.

భాస్క : వాడి మాటలకేం రెండి.

వసతిగృహం

[ప్రభా : (జేబులు తడుముకుంటూ) అరె సిగరెల్లు మర్చిపోయా రూమ్లో. ఇప్పుడే వస్తా!

[ప్రభాకర్ వెళ్తుడు. కొద్ది క్షణాలు నిశ్శబ్దం ఇద్దరూ ఎత్తరిలోకంలో వాళ్లుంటారు. భాస్కర్ తలవంచుకుని వుంటాడు. నూటిగా ఆమెదైపన్నా చూడకు. ఏదో తెరుగ్గావుంటాడు. ముందుగాఉడు మొదలు చెకుతుంది,]

ఉడు : మీకిక్కడ అన్ని సరుపాయాలూ సరిగా వున్నాయా?

భాస్క : ఓం!

ఉడు : మీరు బి. ఎ. ఫైనల్ ఇయరా?

భాస్క : ఆవును...మీరనున్నా చదువుతున్నారా?

ఉడు : ఫిల్మేఫారం పాడయేను.

భాస్క : ఆలాగా! (రేడియో మాసి) మీకు సంగీతం వచ్చా?

ఉడు : కొద్దిగావచ్చు!...ఫీజేలు వాయిస్తాను.

భాస్క : ఆలాగా!...మీరు తరుచు సినిమాలు చూడ రనుకుంటాను.

ఉడు : లేదండీ. మా వూగు మంచి సినిమాలు రా నే రావు...మీరూ...పాడగలరా!

భాస్క : పాలు!...అత్తే! నాకు రాదండీ!

ఉడు : తెలుగు సినిమానల్లా మీ ఆభిమాన నటివల్లు తెలతో తెలుసుకోవచ్చా?

భాస్క : దానికే! స్త్రీలలో భానుమతి, పురుషులలో నాగేశ్వరరావు.

[కొద్ది క్షణాలు నిశ్శబ్దం. భాస్కర్కు గండర గోళంగా వుంటుంది. ఆవిడముఖం చూడకుండా తప్పుకోవడానికి ప్రకృతి దృక్పాలు మాస్తూ వుంటాడు.]

ఉడు : ఆ దృశ్యం మాసేరా! (ఒక దృశ్యం చూపు తుంది.)

భాస్క : (మాసి) చాలాబాగుంది! పల్లెసీమర్ని, వారి ఆచారాలనూ, పల్లెవాతావరణం చూపే దృక్పాలు లంటే నాకంతో యిష్టం!

ఉడు : అది నేను వేసిందే!

భాస్క : అహ! ఆలాగా! అంటే మీకు చిత్రకళలో కూడా ప్రవేశముందన్నమాట!

ఉడు : ఏదో కొద్దిగా!

[సుల్ప నిశ్శబ్దం! భాస్కర్కి మరింత గండర గోళంగా వుంటుంది. ఆమెతెలాగైనా వోది రించుకోవాలని అనుకుంటాడు.]

భాస్క : ఆం! కొంచెం మంచినీళ్లు తెప్పిస్తారా! శ్రమ అనుకోకపోతే.

ఉడు : దానికేం! నేనే తెస్తానండీ! [ఉడు వెళ్తుంది.]

[భాస్కర్కి కొండంతబరువు దింపినట్లువుతుంది.

[ప్రభాకర్ వస్తాడు.]

భాస్క : ఒచ్చేవా! రక్షించేవ!

ప్రభా : ఏం ఇప్పుడేమైంది నీకు?

భాస్క : ఏమైందా? ఆ అమ్మాయిదగ్గర నన్నొక్కణ్ణి వదిలి నువ్వు పోయావుగానా! అదేంబాగుందిరా నీకు?

ప్రభా : ఏమిటంటుంది. ఆ అమ్మాయి అంత 'ఫీ' గా వుంటే నువ్వలా సంగిగా నీరు కారిపోతావేం! నీ సంగిరి మాసి ఆమె యేమనుకుంటుందో ఆలోచించావా?

భాస్క : ఏమనుకుంటే నాకేం! నేనుమాత్రం ఆమె ముఖంన్నా తిన్నగా చూడలేదు.

ప్రభా : ఉద్దరించేవ! చూస్తేయేం?...ఇంత పిరికివాడి వేంరా నువ్వు? రేపు పెళ్లయిన తరవాతికూడా యిలాగే సిగ్గుపడతావేమిటి?

భాస్క : ఒక ఎప్పుడైనా నీకే అలాంటి పరిస్థితి తలప పడితే తెలుసుందిరా! ఆడవాళ్ళతో మాట్లాడా లంటే ఎంత చికాగ్గా వుంటుందో తెలుసా? అందులోనూ ఒంటరిగా చదువు కున్న స్త్రీతో...

ప్రభా : ఆం! ఆం! బాగుంది! రేపు ఆ అమ్మాయే నువ్వు చూడతలపిన పిల్ల అనుకో. అప్పుడూ యిలాగే సిగ్గుపడి చూడడం మానేస్తావా?

భాస్క : అది రేపటి విషయంకదా! ఆ తరవాత ఆలోచించవచ్చులే!

ప్రభా : ఒరే! నామాట విని తూపారైనా ఆ అమ్మాయితో సరిగా మాట్లాడరా బాబూ!

భాస్క : అదిమాత్రం నాకు చేతిగాను సుమీ!

ప్రభా : నీకు కాబోయేభార్య ఎలాంటిదో తెలుసు కోవాలని లేదా నీకు?

భాస్క : అబ్బబ్బ! అతన్నీ నువ్వే తెల్సుకుందూ ఆ తర్వాతి నన్ను చంపకు!

ప్రభా : ఇది మరిచానుంది.....(చూసి) ఒరే! ఆ అమ్మాయి మళ్ళీవస్తోంది. ఈ సారైవా సరిగా మాట్లాడిరా!

భాస్క : (గాభిరాగా) ఒస్తోంది! ... చచ్చావా బాబూ!...ఒరే నీకు పుణ్యమంటుంది! ఎన్ను పోనీరా! [ఎదురుగా వున్న ద్వారం వేపు పోతువుంటాడు].

ప్రభా : ఒరే! ఆగరా! ఆరు!

భాస్క : నువ్వు వెయ్యిచెప్ప లక్ష చెప్ప! నేనెవన్నీ అడగలేను. నువ్వే అడుగు! [భాస్కర్ వెళ్తాడు]

ప్రభా : చూ! నీనీళ్లు బంగారం గానూ! [మంచినీళ్ళు గ్లాసుతో ఉప వస్తుంది].

ఉప : (చూసి) ఏరీ ఈయన?

ప్రభా : ఎవరూ!...భాస్కరా?

ఉప : ఔను.

ప్రభా : ఒంట్లో ఏదో యిదిగా వుందని వెళ్ళిపోయాడు

ఉప : ఆరే! మంచినీళ్ళు కావాలన్నారే!

ప్రభా : మరేం బాధలేదులేండి. మాగిలో వున్నాయి. అవసరమైతే తాగుతాడు.

ఉప : ఒంట్లో బాగాలేదా? (ప్రయత్నపు బడలిక కాబోలు!)

ప్రభా : ఆరే! అంటుంటిదీ ఏదో అయివుంటుంది లేండి...(తాకిగా) ఆరే! చూడండి! మీ యిద్దరి సమావేశం విజయవంతంగా ముగిసిందని అనుకోవచ్చా?

ఉప : అంటే?

ప్రభా : మీరిద్దరూ ఆ సమావేశంలో ఒకరి హృదయా లాకరికి విశదపర్చుకున్నారా?

ఉప : ఆరే! నాకంటే వారు తెలుసుగాని, వారికి నేనెవరో తెలీదుగా!

ప్రభా : అయితే నేం? మనిషి తత్వం కనిపెట్ట వచ్చుగా!

ఉప : అరే! ఇంకా మేమిద్దరం....

ప్రభా : నేనంతా వింటూనే వున్నానైండి! చూడండి! అమాట్లాడిన కాస్సేపట్లనూ మీరు వాడి స్వభావం ఎలాంటిదో కనిపెట్ట గలిగారా?

ఉప : లేదు. అసలు నాకా వుద్దేశమే లేదు.

ప్రభా : చూడండి! నేను మీకోసంగిరి చెబుతాను. ఏం అనుకోరుగదా!

ఉప : చెప్పండి.

ప్రభా : మా వాడిది అదోరకమైన ప్రకృతి. అడ నాళ్ళతో మాట్లాడే మంటేనే చాలానీళ్లు! అందులోనూ యిక్కడ మరీను. వాడు మీముఖ మైనా సరిగా చూడలేదుకదూ?

ఉప : ఔను. చూచినట్టు లేదు.

ప్రభా : మరి...మీకు వాడి భావాలూ అదిర్బాలూ తెలుసుకోవాలని ఉందా?

ఉప : ఉంది. కాని వాటికేం తొందరి?

ప్రభా : అదికాదు. మీ రిద్దరూ విధూవరులు. మీ భావి జీవితం సౌఖ్యదాయకంగా వుండాలంటే యిద్దరి భావాలూ ఏకీభవించాలి. విరుద్ధ భావాలు గల భార్య భర్తల సాంసారిక జీవితం ఎలా వుంటుందో మీకు చెప్పనక్కర్లేదు. ఏమంటారు?

ఉప : ఆవును.

ప్రభా : అదిగాక యిది జీవితాంతం వుండవలసిన అను బంధంగాని, ఒక రోజుతో తెగిపోవలసిన సం బంధంకాదు.

ఉప : నిజమే!

ప్రభా : అలాంటప్పుడు మీరు చేపట్టకోయేవ్యక్తి యొక్క భావాలూ, అదిర్బాలూ, మన ప్రత్యం తెలుసుకోవాలనుకోడం ధర్మం వ్యాయం కూడాను. ఏమంటారు.

ఉప : నిజమే! మీరన్నట్టు యిది జీవితాంతం వుండాలివ అనుబంధం!

ప్రభా : అంచేత మీరు వాడి స్వయాప స్వభావాల తెలుసుకోవానుకోడం లేదూ?

ఉప : ఉంది. కాని ఎలా?

ప్రభా : కేనాక ఉపాయం చెప్తాను. అలా చేస్తారా?

ఉప : ఓరే! అలాగే చేస్తాను. చెప్పండి!

ప్రభా : మీరు వాడి మన ప్రత్యం తెలుసుకోవాలను కున్నా వాడితో 'ప్రే'గా మాట్లాడాలనుకున్నా ఇలా సరే లాభంలేదు. మీరు చేపం కాస్త మార్చాలి.

ఉప : అంటే?

ప్రభా : అంటే మీరు కాసేపు కాంతారావుగారి కూతురి నన్నుకూల మర్చిపోవాలి.

ఉప : మీరు చెబుతున్నది నాకేం అర్థం కావడంలేదు.

వనతిగృహం

ప్రభా: మరేం లేదు. మీరు కొంచెం సేపు ఉడుకేసి కాక ఉడుకేసి పనిమనిషిగా మారిపోవాలి. అలా మరీ ఏదో మిషన్ మీద చూ వాడి దగ్గరికి రండి అప్పుడు మీరు భీగా మాట్లాడొచ్చు. నేను చెప్పింది అర్థమైందను కంటాను.

ఉమ: అయింది. అంటే నేనిప్పుడొక పని మనిషిగా మారాలన్నమాట!

ప్రభా: ఆ కొద్దిసేవే! “జన్ ఫర్ ప్రైవ్ మినిస్ట్రీ” — అవయినా కేవలం అభియంతు —

ఉమ: దానికేం లేండి. అలాగే చేస్తాను.

ప్రభా: అయితే మరి మీరు త్వరగా మీ చేపం మార్చుకురావాలి...! మీ నాగరు పేరేమిటి?

ఉమ: రాము. ఏం?

ప్రభా: ఆ! ఏంలేదు. మీరు చెప్పండి.

[ఉమ లోపలికి వెళ్ళింది. ప్రభాకర్ పచ్చాడ చేస్తూ రాముని పిలుస్తాడు రాము వస్తాడు.]

రాము: పిల్చెరా బాబూ!

ప్రభా: ఆ!...ఏం చెప్పావు రాము?

రాము: ఎవరూ? ... ఇంకాక మీ కూడా వచ్చి నాయనా?

ప్రభా: అవును.

రాము: ఏవో దురువుకుంటున్నారండి.

ప్రభా: ఓ పారి నేనిలా రమ్మన్నావని చెప్ప!

రాము: అలాగేనండి. [రాము లోనికి వెళ్ళాడు. పిడి లోనుంచి కృష్ణారావు వస్తాడు.]

కృష్ణ: హలో! ఏమిటిలా వంటరిగా కూర్చున్నాడు?

ప్రభా: ఏమింది? ఏంలేదు.

కృష్ణ: ఏవో దిద్దోచనలో వున్నట్లున్నాడు?

ప్రభా: ఎవరూ? నేనా? లేదే!

కృష్ణ: మీరు చాలా నేర్చి అబద్ధాలాడతారే!

ప్రభా: అదిమీకు బాగా అలవాటు కాబోలు!

కృష్ణ: అదిసరే! మీ కిక్కడ అన్నీ సరిగా వున్నాయా? ఏమైనా లోటుపాట్లున్నాయా?

ప్రభా: లేదండీ! భేషగావుందిక్కడి వసతి!

కృష్ణ: ఏవో చేతివైంటివరకూ సనుపాయాలచేస్తాం! ఆపైన లోటుపాట్లుంటే కాస్త సర్దుకుపోవాలి!

ప్రభా: అమ్మమ్మ! ఎంతమాట! ఈమాత్రం వసతివా దొరికింది మీగర్హాస!

కృష్ణ: నాదేముంది?...వస్తాను (లేస్తాడు.)

ప్రభా: మళ్ళా యెక్కడికి?

కృష్ణ: అలావెళ్ళి పిగరెట్లు తెచ్చుకుందామని.

ప్రభా: నాకర్ని పంపనూడదా?

కృష్ణ: ఎండుకుండి యీమాత్రం దాని? “షిగ్నీటీ ఆఫ్ రిటేన్!” డిక్టో రిచ్చేవుంది?

ప్రభా: బాగాచెప్పారు. ఆచేల్లోనే మాకూ ఒక షేక్స్ పేర్ కిరీ తెచ్చిపెడతారా?

కృష్ణ: అలాగే! ఆసలు మీకిక్కడ అన్నీసరిగా వున్నాయో లేనో చూసిపోదామనే వచ్చేను. మరొస్తాను!

ప్రభా: మళ్ళా పునర్గమనం?

కృష్ణ: మరొక అరగం! గంటలోనో వస్తాను. [పిడిలోకి వెళ్ళాడు.]

ప్రభా: “పూర్ ఫెలో!” ఇంకా మనసంగతి తెలిస పాపం! హు! [ఎదురుగా వున్న ద్వారం లోనుంచి మెల్లగా భాస్కర్ వస్తాడు.]

భాస్క: (ఉమ వుండేమిదని చుట్టూచూసి) ఏరా బ్రదర్? పిల్చెరు?

ప్రభా: అవును.

భాస్క: ఏమిలుతి కొంపమరిగి పోయినంతదని?

ప్రభా: కొంప మురిగిపోయినంత పని అని మెల్లగా అంటావేమిటిరా! నీనుండి వ్యవహారముంతా చెడిపోయింది!

భాస్క: ఏమిటాఅది? వాకేం అర్థకాం వసం లేదు.

ప్రభా: ఓహో. నీకలా అనిమాకుండి? ఆ అమ్మాయి ముందు అలా మమ్మలెన్న పాసులా వుండక పోలే కాస్త దాబుగా వుండరాదా?

భాస్క: ఏం? అయితే యిప్పుడేమింది?

ప్రభా: ఏం కావాలింకా! ఆమె నిన్నొక చవటంబ కట్టి పారేసింది.

భాస్క: ఆ!

ప్రభా: మమ్మి యిరవయ్యో కతాబంతలో వుండవలసిన వాడిని కావట!

భాస్క: ఆ! మరి?

ప్రభా: నిన్ను చూస్తే రాతి యుగపు మనుషులు జ్ఞాపకం వస్తాగల?

భాస్క: ఆ! అంతమాట అన్నదిరా?

ప్రభా: వెగా ప్రీతిలను గురించి ఆయనకు సవ్యావా లున్నట్లులేదు అంది.

భాస్క: ఉహూ! ఇంకా?

ప్రభా: ఇంకేం వుంది? ఇంకా చాలా చాలా అందిలే!

భాస్క: అతన్నీ వింటూ నోయ్యకుకొని ఉడుకున్నానే నువ్వు?

ప్రభా: మరేం చెయ్యడం? వాడించి నా లాభం లేక పోయింది.

భాస్క: అరెరే!

(ప్రభా: ఒరే బదర్! నా మాటనివి ఇకముందెనా అడ
నాల్గంటే సిగ్గుపడకురా!
భాస్క: అలాగేలే!
(ప్రభా: అసలు వాల్లని చూస్తే నీ కందుకురా ఆ
భయం?
భాస్క: ఎందుకో నువ్వే ఆ పరిస్థితుల్లో వుంటే నీకే
తెలిసేది.
(ప్రభా: బాగుంది!
భాస్క: అది సరేగాని...ఒరే (ప్రభాకర్!...అంత
మాట అన్నదిరా ఆ అమ్మాయి?
(ప్రభా: అహా! లేదు. నేనే కల్పించాను.
భాస్క: అట్టే నేనలా అన్నానుటా!...ఆమె కంటి
ధ్వజం ఎలా వచ్చిందా అని?
(ప్రభా: లేకపోలే అంతా నీలాగే వంగిరిగా నీరుకారి
పోతారనుకున్నావా?
భాస్క: (ఆలోచిస్తూ) ఒరే బదర్!
(ప్రభా: ఏం?
భాస్క: ఆ అమ్మాయి! మన రదాఖా చూపించాలిరా!
(ప్రభా: రదాఖా చూపించాలి?
భాస్క: అహా! తిప్పకుండా.
(ప్రభా: ఎలాంటావ్?
భాస్క: అక్కే మరీ నువ్వూగోచించాలి.
(ప్రభా: (ఆలోచిస్తూ) నే నోటికి చెప్తాను. అలా
చెయ్యి!
భాస్క: (ఆశ్రితం) ఏమిటి?
(ప్రభా: ఆ అమ్మాయి స్వభావం ఎలాంటిదో కవిచ్చేయ
ముండు. ఆ తర్వాత చెప్తాను.
భాస్క: ఎలా?
(ప్రభా: ఏమింది? ఏ నోళ్ళనో, దాపీపిల్లనో అడిగితే
తెలిసిపోతుంది.
భాస్క: అయితే వాణ్ణి పిల్చి కనుక్కుందామా?
(పిలవబోతాడు).
(ప్రభా: (ఆపి) ఆగాను! ఇలాంటిది దాపీపిల్లని, అది
వాళ్ళకి తెలుస్తాయి బాగా! ఏమంటావ్?
భాస్క: అవును. నిజమే! అతలాకుదురుతుంది మరి?
(ప్రభా: ఎలా గేబుటోయ్! మనం తిప్పుకుంటే అన్నీ
పాటంటి అనే అయిపోతాయి...కాని నువ్వు
మాత్రం కాస్త బాగ్రితగా వ్యవహరించాలి.
భాస్క: చూస్తావుగా! ఇందాకంటే ఎవో అయి
పోయిందిగాని ఇవా చూసుకోవోయ్ మన
ప్రతాపం!
(ప్రభా: నాకు నమ్మకంలేదు సుమా!

భాస్క: ఒరే బదర్! అన్నీ పాటాల్లోనే వుంటే నీను
గదా! ఈ మాత్రం నలన చెయ్యలేనురా!
నువ్వూ చూసావుండు ఎలా 'టేకిల్'
(Ickle) చేస్తావో? పోనీ రిహార్సల్ చూపించ
మంటావా?
(ప్రభా: ఒప్పులే వొడ్డు!
భాస్క: ఇవా చూడవోయ్ మన రదాఖా! ఏమను
కుండా ఆ అమ్మాయి మనమంటే! హా!
(ప్రభా: టే! వివయూ గుడ్ లక్!
భాస్క: శేంకాయా!
[పని ముగిసి కేవలం మంచినీళ్ళ గ్లాసుతో
ఉచితమంది.]
ఉచ: మంచినీళ్ళు కొవలన్నారట బాబూ!
భాస్క: ఆ...
(ప్రభా: ఇలాగే! (తాగి) ఒరే! బదర్! అలా వెలి
శ్వరికాస్తాయి తెచ్చుకుంటాను. నువ్విక్కడ
వుండు [అవి భాస్కర్ భుజం తిడతాడు].
భాస్క: అలాగేలే వెలిరా!
[ప్రభాకర్ విధిలో వెళ్తాడు.]
ఉచ: [భారీగాను తీసుకొని వెళ్ళిపోతోంది.]
భాస్క: ఆ! అమ్మాయి!
ఉచ: (ఆగి) ఏంటాబూ!
భాస్క: నీ చేతిమీటన్నావ్?
ఉచ: నా చేరాంటి...రాగ!
భాస్క: రాగ! చాలా మంచిదే!...నువ్విక్కడ
పనిమిగిసివా?
ఉచ: టౌంటి!
భాస్క: జీతం ఎంతైనాగ నీకు?
ఉచ: జీతం యిన్వయ కాని...
భాస్క: కా?!
ఉచ: కడుపునిండా తిండిపెట్టి, బట్టలు అవీ నాకు
కొనసేవనన్నీ యిస్తారండి.
భాస్క: అహా! నీకు తిల్లి తండ్రి వున్నారా?
ఉచ: తిల్లి లేదండి. తండ్రిమాత్రం వున్నాడు.
భాస్క: అరి నేం చేసా వుంటాడు?
ఉచ: ఏంలేదండి!...ఇక్కడే వుంటాడు.
భాస్క: అంటే ఆతను మాదా యిక్కడే వున్నాడో
చెప్తాను డివ్వకుటా!
ఉచ: ఉన్నాడో కాదుగాని...అలాంటిదేవండి!
భాస్క: నీ మాటలంతగా చూస్తే నువ్వు దాపీపిల్లలా
కనిపించే! నువ్వేమైనా...
ఉచ: నాకు కొంచెం దిగువోచ్చింది.
భాస్క: అహా! నీకు చదువోచ్చు పన్నుటా! ఏం
చదివేవ్?

వనతిగృహం

ఉచ : పోర్తపోరం పాసయేనంది!

భాస్క : అబ్బా! అంతమాత్రా చదివేవా! మరి యీ దానీ పనిచేస్తున్నావేం కర్మ?

ఉచ : మరేం చెయ్యడం?

భాస్క : ఏదైనా పుస్తకం చెయ్యాలింది.

ఉచ : నీ నిప్పుడు చేస్తున్నది పుస్తకం మేగా!

భాస్క : బాగుంది! ఈ దానీ పని ఉద్యోగమా?

ఉచ : కాదా! ఉద్యోగమన్నా ఒకరు చెప్పినట్లు చెయ్యాలిందిగా! అయినా నీ నిప్పుడు దానీనిగానీ!

భాస్క : మరి మనిషిప్పుడు చేస్తాన్న పనేమిటి?

ఉచ : మంచినీళ్ళు యిప్పున్నాగు ఇచ్చాను. అంతే!

భాస్క : అది దానీ పనికాదా?

ఉచ : కాదండి! అలాంటే మా అమ్మాయిగా రగ్గయి పోతారండి.

భాస్క : అలాగా!

ఉచ : ఔనంది! అసలా మాటకొస్తే అమ్మాయిగారికి నేనంటే ప్రాణమేనంది!

భాస్క : అల్లాగా!

ఉచ : ఔనంది!

[అనుకోకుండా ఒకరి కళ్ళలోకి ఒకరు చూసుకుంటారు. ఇద్దరూ తివ్రపతాకు, ఆ తీవ్ర పాటుతో ఉచ చేతిలోని గ్లాసు క్రిందపడుతుంది.]

భాస్క : ఆరే! క్రిందపడింది!

ఉచ : ఫరవాలేదు రెండి!

[గ్లాసు తివ్రమైన ఇద్దరూ ఒకే పారి వంతు తారు. మళ్ళీ అనుకోకుండా ఒకరి కళ్ళలోకి ఒకరు చూసుకుంటారు. భాస్కర్ గ్లాసు తీసి ఉచకి సాడు. ఒక్క క్షణం నిశ్శబ్దం]

భాస్క : (తేరుకుని మెల్లగా) నువ్వు నీనీమలు చూస్తావా?

ఉచ : మా అమ్మాయిగానూ నేనూ వెళ్ళానుండి!

భాస్క : నువ్వెప్పుడైనా మృతవానా చూసేవా?

ఉచ : చూసాన్నగారిలో నెళ్లేను.

భాస్క : ఎవరు?

ఉచ : (స్వగళిని) అదేనండి! మా అమ్మగారితోనండి

భాస్క : అలాగా! పువ్వులంటే నీకు...

ఉచ : చాలా యిద్దం!

భాస్క : (రాధాకృష్ణుల చిత్రంచూసి) ఆచిత్రం చూసేవా?

ఉచ : రాధాకృష్ణులు! అదంటే నాకంతో యిద్దం!

భాస్క : అల్లాగా! కలకాలం ఆరాధలా కాలంగడ పాలని కొరికగావుందా?

ఉచ : అంటే?

భాస్క : (ఏదో ఆవేశం వచ్చి మాట్లాడలేకపోతాడు) ...రాధా!...

ఉచ : (చూసి) ఆరే! ఏమిటి?...ఎందుకలా చూస్తారు

భాస్క : (తేరుకొని) ఏం లేదు...నువ్వువచ్చి నీ కలకాలం ఆచిత్రంలోని దివ్య మూర్తులకలె ధన్య జీవుల మాదామని వుంది.

ఉచ : అంటే మీరూ.....

భాస్క : నిన్ను (ప్రేమిస్తున్నాను రాధా!

ఉచ : (ప్రేమించడమే!

భాస్క : ఆవును రాధా! నిన్ను నేను (ప్రేమిస్తున్నాను

ఉచ : ఆరే!...ఇంకేమన్నా వుందా!

భాస్క : ఏం? (ప్రేమించకూడదా? (ప్రేమకి అంతరాలు అడ్డురావు రాధా! నేను మొట్టమొదటసారిగా నిన్ను చూసేను. (ప్రేమించాను. అంతే! పెళ్లి చేసుకుంటాను!

ఉచ : పెళ్లిచేసుకోవడమే!

భాస్క : ఔను రాధా! పెళ్లిచేసుకుంటాను. నీకే మేనా ఆటంకం వుందా?

ఉచ : కాని మానాన్న యివపడొద్దా? పెద్దల యిష్టా యిష్టా లెలావుంటాయో? వాళ్ళ అంగీకారం లేకుండా మనం పెళ్లిపెం బాగుంటుందా? వాళ్ళేమంటారో?

భాస్క : ఏమంటారు? అయినా యిది మనిషికి సంబంధించినది. ఇందులో వాళ్ళ యిష్టా యిష్టాలకు తాదేదీ? మనసులు కలిసిన తరువాత ఎన్ని అటంకాలాచ్చినా ఆభీష్టాన్ని తెరవేస్తానో కలసింది!

ఉచ : మరి...మీ నాన్నగారు ఇవ్వపతారా?

భాస్క : తప్పకుండా ఒప్పుకుంటారు. మనసులేవి మనువు చేసుకుని జీవితం నరకంగా చేసుకోమని ఆయన చెప్పారు. నా యిష్టమే ఆయనయిద్దం!

ఉచ : మరి.....

భాస్క : నువ్వేమీ అనుమానించవద్దు! ఇవన్నీ హృదయభూరికంగా చేబుకున్న మాటలుగాని బూటకాలు కావు! నన్ను నమ్ము. ఏమంటావ రాధా! ...నీ కిష్టమేనా?

ఉచ : [కానీవు అరిచి ముఖంలోకి చూసి చరచర లోనికి వెళ్తుంది].

భాస్క: రాధా! రాధా! [అమృతము నానామృతములు
ఇంతలో బయటినుండి వచ్చుచున్నాడు ప్రభా
కర్ వనాడు].

[ప్రభా: ఎక్కడెక్కడ! అన్నంత! ఏమి నటనరా!

భాస్క: నటన! నటనెవరిది?

[ప్రభా: మరిప్పుడు చేసిందంతా యేమిట! అన్న
తెంగా మన నేమిటగా వుందిరా నీవన!

భాస్క: అది నటనకాదురా!

[ప్రభా: మరి?

భాస్క: అదంతా నిజమే! నేనా అమ్మయిన
[చేయించాను.

[ప్రభా: [చేయి! అలా! ఏమీ తెలియనట్లు మేము
చేసాడు.]

భాస్క: బావా. ఆ అమ్మయిన పెళ్ళిచేసు కంటాను.

[ప్రభా: బాగుందిరా అబ్బీ! బాగుంది! ప్రభువు మీ
గంటా నే చేయించుకొని మేలించి మీ చేయ
కలకాలం వల్లగాక!... కాని ఈ సంగతి మీ
వాస్తవికత తెలిస్తే యేమాటయిందో తెలుసా?

భాస్క: తెలిస్తే మేం?

[ప్రభా: ఏంలేదు. తాళాటాళాలు! చిప్త విమానం
మోత! నీక్కాదు. ముందు నాకు!

భాస్క: నీ కంఠమిప్పుడే?

[ప్రభా: ఎందుకా! నవ్వు పిల్లని చేయించుంటే
మానూ పూగుకున్నందుకు.

భాస్క: పోగొట్టా?

[ప్రభా: అదికాదురా! మనం యీవూ రెండు
కొచ్చాం?

భాస్క: పెళ్ళి మాపులకి. అయితే?

[ప్రభా: బావా! మరి మనం మాడవలసిన పిల్లని మాడ
కుండా మనో దానీపిల్లని...

భాస్క: ఇదిగో! ఆ అమ్మయి దానీపిల్ల కాదు.

[ప్రభా: దానీ దానీ కాదునా! ఆ వేషంలోవున్న
అమ్మయిన పెళ్ళాం ఏం బావుంది? మీ
నాన్న ఒప్పుకుంటాడా?

భాస్క: మా నాన్న ఒప్పుకోకపోయినా వరే! నేనా
అమ్మయిన పెళ్ళిచేసుకుంటాను.

[ప్రభా: అయితే ఎన్ని ఆటంకాలొచ్చినా సిగ్గుగా
హీనంగా నవ్వు అమ్మయిన పెళ్ళి చేసు
కుంటా నంటా?

భాస్క: ఒక ప్రభాకర్!

[ప్రభా: ఏం?

భాస్క: నిజంగా నీకు నామీద మీమాత్సర్య
ముందా?

[ప్రభా: ఇప్పుడా అనుమానం ఎందుకొచ్చింది?

భాస్క: ఉంటే ఈ ఆటంకాలేవి చెప్పకుండా
నాకు ఆ అమ్మయిన!.....

[ప్రభా: పెళ్ళియే యేర్పాటు చెయ్యకుంటా!
అంతేనా?

భాస్క: అంతే!

[ప్రభా: మరి మీ నాన్న?

భాస్క: అదంతా ఆతర్వాత మాట్లాడం! ఆయన్ను
ఒప్పించేలాచేసి వాడి!

[ప్రభా: ఆర్ గ్రేట్! అలాగే చేసానే!

భాస్క: నీమేలు ఈజన్యంగా మరిచిపోలేనురా!

[ప్రభా: (వారిస్తూ) అలా! అతన్నీ ఇప్పుడెందుకు
గాని, ముందు నువ్వుపోయి కాస్త విశ్రాంతి
తీసుకో! ఇప్పటికీ చాలా అలసిపోయావ్!

భాస్క: మరిచిపోవునుమా!

[ప్రభా: ముందు నువ్వేళ్ళోవోయ్!

[భాస్కర్ గదిలోకి వెళ్ళాడు. అంతవరకు
పొంచివున్న ఉప వస్తుంది]

[ప్రభా: ఓ! రండి రండి. మీకోసమే మాట్లాడును.

ఉప: ఏమంటాను మీ మిత్రులకు?

[ప్రభా: ఏమంటాడో మీకు తెలిదా?

ఉప: నాకేం తెలుస్తుంది? ఆప్రమితులు మీకు
తెలిగాలిగాని!

[ప్రభా: ఢేవ! పరిపాగా రిపోర్టుచేయండి!... చాలా
సహజంగా జరిగింది సన్ని వేగంతో!...
ఏమంటాను?

ఉప: (నిశ్చయ) ఏమనమంటాను?

[ప్రభా: అదీ నేనే చెప్పాను! బాగుంది!

ఉప: (మెల్లగా) ఇన్ని మాటలు చెప్పాను. అదీ మీరే
చెప్పండి. ఆక్కడికి పూర్తవుతుంది కదా!

[ప్రభా: (నిదానంగా) ఏదీ మీ వుద్దేశం నా వుద్దేశం
ఒకటే అన్నమాట! అంగీకారమేనా?

ఉప: (నిశ్చయ) తల వాలుకుంది)

[ప్రభా! చాలా సంతోషమమ్మా! ఇవారే నా సొంత
వెళ్ళి! సంబంధం నిశ్చయమైనంత వాయిదావుంది
నాకు.

ఉప: అలాగా! మా సొంత అన్నయ్యకంటే మీరే
వయోమేనా!

[ప్రభా: అలా అనొద్దు! అతను నిజంగా మహాను
భావుడు! అతనినెళ్ళే మనంకే సన్నిహిత
సంబంధం కుదిరింది!... అలా! మరి నే నీసభవార్త
వాడి కదిచేసి వస్తాను.

ఉప: అలాగే!

వసతిగృహం

ప్రభా : ఇప్పుడే వస్తాను. [ప్రభాకర్ లోనికి వెళ్ళాడు. ఉచ అక్కడున్న పేపర్లూ అవి పరుకూ వుంటుంది. విధిగానూంచి సీతారామయ్య, కాంతారావు ప్రవేశం]

కాంతా : రావోయ్! రా!... అమ్మాయ్! నీ కావోయ్ మామగారు! నమస్కారం చెయ్యిమ్మా! (ఉచ నమస్కారం పెనుకుంది)

సీతా : శిశుమేవ కళ్యాణప్రాప్తిరస్తు!

కాంతా : అయితే వాళ్ళని నేరుగా ఇక్కడికి రమ్మని వాళానన్నమాట!

సీతా : అవునోయ్! మళ్ళీ అక్కణ్ణుంచి ఇంటికి, ఇంటి నుండి యిక్కడికి తిరగడం యెందుకని నేరుగా యిక్కడికి రమ్మని వ్రాసేను.

కాంతా : ఏరీమరీ! ఒచ్చిపట్టలేదీ! అమ్మాయ్! వచ్చి నీళ్ళు పట్టాలి తనీ!

[ఉచ లోనికి వెళ్ళింది.]

సీతా : వస్తాడులే!... ఏమో యీ పాటికే వచ్చి ఏదో హాట్లలో దిగేడేమో.

కాంతా : అబ్బే! ఈ ప్రాణ్ణో అంతిపాటి హాట్లలో క్లీక్కుడీ?

సీతా : ఐతే సాయంత్రం బస్సులో వస్తాడులే! సైన్లో ఇరురామరీ! టైమ్ వేపుచేస్తే యీ చెప్ప!

కాంతా : అవును నిజమేమరీ... ఆ! ఒక్కడే వస్తాడా?

సీతా : అనా! వాళ్ళ రూమ్ మేటు ప్రభాకర్ అని ఒక కుర్రాడున్నాడు వాళ్ళిద్దరూ కలిసివస్తారు. నీకు వ్రాసే చే!

కాంతా : దీనికి సెలక్షన్ కమిటీ కూడానా!

సీతా : నవయువకులు కడలోయ్!

కాంతా : బాగా చెప్పావ్!

[ప్రభాకర్ ప్రవేశం]

సీతా : (మాసి) ఏమాయ్ ప్రభాకర్! ఎప్పుడొచ్చాను మావాడేదీ?

కాంతా : (ఆశ్చర్యంగా) ఏమిటి! ఈయనే నేమిటి...

సీతా : మావాడి రూమ్ మేటులే!

కాంతా : ఐతే ఆరెండోవాడు మీ అబ్బాయిన్న మాట!

ప్రభా : అవునండి.

కాంతా : బాగుంది. మరి చెప్పావు కావేమయ్యా!

ప్రభా : అతణ్ణం చిక్కని నీసా?

సీతా : ఎంతసేపైంది మీరొచ్చి?

ప్రభా : మధ్యాహ్నం మే వచ్చానుండి.

[ఉచ మంచినీళ్ళు తెసుంది.]

ఉచ : ఇదిగో నాన్నా మంచినీళ్ళ!

[ఇస్తుంది. కాంతారావు తాగుతాడు.]

సీతా : మా భాస్కరదీ?

ప్రభా : తీసుకొస్తానుండి! (లోనికి వెళ్ళాడు.)

కాంతా : (గ్లాసు ఉచకిచ్చి) వీళ్ళిద్దరే అన్నమాట! కొత్తగా వచ్చేమని, హాట్లలో పం పెనుకుతూ వుంటే మా అబ్బాయి తీసుకొచ్చాడు.

సీతా : అలాగా!

కాంతా : పేర్లయినా తెలుసుకున్నాడుకాదు. వాడో దడమల్!

సీతా : పోనీ యిప్పుడేం మునిగింది?

కాంతా : అనా! అదికాదు... (ఉచని చూచి) యే మమ్మా! ఆయిద్దరబ్బాయిల్ని చూసేవా.

ఉచ : ఆ!.

కాంతా : ఇప్పుడు వచ్చి నానునకాక ఆరెండో అతినే వీరి అబ్బాయి. చూసేవా?

ఉచ : (మెల్లగా) ఆ! ఇప్పుడే మాట్లాడేనమాదా!

కాంతా : మరేమంటావ్?

ఉచ : (స్వీగతో) ఏముందీ... (అల్లోక్సిలోనే ఆగి వాతుంది.)

సీతా : చూసేవా! అప్పుడే మాడం, మాట్లాడం కూడా అయిపోయింది!

కాంతా : ఆ! ఇంక మీవాడు "హే" అనడమే తరవాయి.

[గ్లాసు తీసుకొని ఉచ వెళ్ళిపోతుంది.]

సీతా : ఆ! నచ్చకంటేస్తుంది? ఇంతకంటే రంభ దొరుకుతుండేమిటి వాడికి!

కాంతా : ఏవో ఆ మాయమనూ పడితే సిగర్యాన్న!

సీతా : చూడు కాంతం! అలాంటి మాటలంటే నేనాకు చిరాకు!

[భాస్కర్, ప్రభాకర్ వస్తారు]

సీతా : రా! రా! అబ్బాయ్! రా!

భాస్క : ఎంతసేపైంది మీరొచ్చి?

సీతా : ఇప్పుడే. (కాంతారావుని చూచి) వీరే నీ కావోయ్ మామగారు.

భాస్క : (ఆశ్చర్యంగా) ఎవరు? ఈయనా?

సీతా : అవును. ఈయనే కాంతారావుగారంటే!

కాంతా : (భాస్కర్తో) ఏం బాబూ అలా చూస్తావ్! మొదటే ఫలానా అని చెబితే!

ప్రభా : చెయివామనుకుంటూ వుండగానే మరి...

భాస్క : అయినా నెవరో నేనెవరెండి అన్నాడు. అంతే వూరుకున్నాం.

కాంతా : ఎవరు ?

ప్రభా : ముమ్మిక్కిల్లాడి! తీసుకొచ్చినాడను.

కాంతా : నాదా! మా అబ్బాయి! నాదో మరి భర్త
రామన్న! వాడిసంగతి నీకు తెలియరాదు!

నీతా : తెలియకం? ... అఁ! ఏరా అబ్బాయ్! నీరి
అమ్మయిని చూసేవుట!

భాస్క : ఎవరమ్మయిని ?

నీతా : వీరి అమ్మయి ఉదని రా. ఆ పిల్ల "డో" అంది. ఇహమేవే!

భాస్క : నేనా అమ్మయిని చూడండ!

నీతా } : చూసేవుట!

కాంతా } : చూసేవుట!

భాస్క : లేదే!
నీతా : అదేమిటా అలా గంటా వో? నువ్వు
ఆ అమ్మయి మాట్లాడుకున్నాడుట గూడాను.

భాస్క : (అశ్చిర్యంతో) ఎవరన్నాడు?

నీతా : ఆ అమ్మయే చెప్పింది.

భాస్క : కుద్ర అబద్ధం! అసలు నేనా అమ్మయిని
చూడనేలేదు! ఇంకెక్కడి మాట్లాడడం?

కాంతా : (అశ్చిర్యంగా) అఁ! చూడనేలేదు?

భాస్క : లేదు.

కాంతా : మరి అమ్మయి అలా చెప్పిందేమిటి? నీతో
మాట్లాడానంది కూడా!

భాస్క : ఐహూ అమె కలగనివుండొచ్చు!

నీతా : ఓయ్ కాంతి! నువ్వెళ్ళి అసలు సంగతిమీటా
అమ్మయిని అడిగిరా.

కాంతా : అలాగే వెళ్ళి అడిగివస్తానుడు. (కాంతా
రావు లోనికివెళ్ళాడు)

నీతా : ఏమాయ్ ప్రభాకర్! ఏంజరిగిందసలు!

ప్రభా : ఏమోనండి.....ఆ అమ్మయి ఇంకేం
చెప్పిందండి?

నీతా : నచ్చేదా అంటే...తల వ్రాసింది.

ప్రభా : అయితే మరి! మహారాష్ట్రం చెట్టిందండి!
భాస్క : ఒక! నీకేం మరిబోతున్నాదా? నేనా అమ్మ
యిని వెళ్ళాడను.

నీతా : ఏం? ఎందుకు?

భాస్క : మనసులేని పెళ్ళిచేసుకొని జీవితం వరకంగా
చేసుకోలేను.

నీతా : బోనీ ఆ అమ్మయిని చూడు. వచ్చకపోతే
మానయ్!

భాస్క : ఎలాగో వచ్చును. అమాత్రం దాని! చూడ
మొందుకు?

నీతా : (విసుగ్గా) ఎందుకు వచ్చడోయ్?

భాస్క : ఇంతకుముందు నేనో అమ్మయిని ప్రేమించే
ను.

నీతా : అమాట ముందే చెప్పకపోయానా! మరి నీళ్ళి
మాటయిచ్చానే?

భాస్క : అదికూడా యిక్కడే జరిగింది!

నీతా : ఏమిటోయ్ ప్రభాకర్! నీకేమైనా తెలుసా?
(ప్రభా : (తలవంచుతూ) నాకేలా తెలుసుందండి!

భాస్క : వాడికంతా తెలుసు! చెప్పరా.

(ప్రభా : ఎమిటి చెప్పడం, ఎలా చెప్పడం?

భాస్క : అదే. నే నెవర్ని యేనిగంగా ప్రేమించేనో
చెప్పరా!

(ప్రభా : ఓఁ! అదా! చెప్పాను.

[లోనుండి కాంతారావు ప్రవేశం]

కాంతా : (వేగంగా) అమ్మయి ఖచ్చితంగా చెబు
తోంది భాస్కర్ తో మాట్లాడవట్టు.

భాస్క : (అశ్చిర్యంతో) మీ అమ్మయే చెప్పిందా?
కాంతా : అవును.

భాస్క : తమాషాగావుండే! ఏమని చెప్పింది?

కాంతా : ఏమిటేమిటి? నువ్వామెని ప్రేమించానని
చెప్పావుట! నేనిద్దపడితే పెళ్ళావతానన్నా
వట కూడాను!

నీతా : ఏరా! నిజమేనా!

భాస్క : నేను ప్రేమించానన్నదీ వీరి అమ్మయిని
మాత్రంకాదు. మరొక స్త్రీ.

నీతా : (విసుగ్గా) అదే ఎవరోయ్?

కాంతా : బాబూ! ఈ ముసుగులా నువ్వలాట ఎందుకు?
ఏంజరిగిందో వివరంగా చెప్పెయ్!

భాస్క : నేను ప్రేమించానన్నదీ పెళ్ళిచేసుకుంటూ
నన్నదీ వీరి అమ్మయినికాదు. ఆమె ఒకదానీ
పిల్ల. ఈయింట్లోనే పనిచేస్తోంది!

కాంతా : (అశ్చిర్యంగా) ఏమిటి! మాయంట్లో...
దానీ!...

భాస్క : అవును. కానాలంటే ప్రభాకర్ ని అడగండి.
కాంతా : మాయంట్లో అడగాల్లేకూ పనిమనుషులుగా
లేరే! ఇదెలా...

(ప్రభా : మిగులందడి. ఒక బ్రనర్! నామాటనివి
నువ్వు ప్రేమించి పెళ్ళిచేసుకుంటానన్న పిల్లని
లోపలికికెళ్ళి తీసుకురా!

నీతా : అవును. అదిబాగుంది. వెళ్ళరా! వెళ్ళు.

[భాస్కర్ వెళ్ళాడు].

కాంతా : ఏమిటి యిదికలా! యథార్థమా?

నీతా : నీకు తెలుసంటా నేమిటోయ్!

వసతిగృహం

ప్రభా : అవును. నాకు తెలుసు.

సీత : ఐతే నాకు ప్రేమించింది దానీవీలేనా?

ప్రభా : అహ! అలాంటిదే.

కాంత : అరే! మాయింట్లో ఆడవాళ్లు పనిమనుషులుగా తేరయ్యి అంటావుంటే. ఉన్నది

వాడొక్కడే ఆ రాయుగాను!

ప్రభా : ఏం? ఇవాళ కొత్తగా చేరకూడదా?

కాంత : నాకు తెలియకుండానా!

ప్రభా : అవును.

కాంత : అదే సందర్భం! నాకు తెలియకుండా

అటువంటి చేమా జరగనీయింట్లో.

సీత : మరి మీ అమ్మాయి అలా చెబుకుంటే?

కాంత : అనే ఆశ్చర్యం!

సీత : ఏమాయ్! నీకు తెలిస్తే చెప్పరాదూ!

ప్రభా : చెబుతానుండండి! అదొక పెద్దగాథ!

సీత : (హావీమాసి) అనుగో మావాడూ, మీ అమ్మాయి వస్తున్నాను!

ప్రభా : రైట్! పదండి మనం అలా ఆ వరండాలోకి పోయి మాట్లాడుకుందాము.

కాంత : ఎందుకు?

ప్రభా : ఎందుకో మీకే తెలుస్తుంది. పదండి ముందు!

అక్కడ నేనంతా చెప్పాను! [కాంతారావు,

సీతారామయ్య, ప్రభాకర్ వీధిలోకి వెళ్తున్నారని]

అలాంటి భాస్కర్, ఉడు ప్రవేశం]

భాస్క : (మాసి) అరే! ఏదీ ఏదీ?

ఉడు : అసలు నన్నెందుకు తీసుకోవాల్సింది?

భాస్క : ఏమంది? అది చెప్పడానికి!

ఉడు : ఏదీ?

భాస్క : అదే. నేను నిన్ను పెళ్ళి చేసుకుంటాననీ,

నేను చూసింది నిన్నుగాని ఆ కాంతారావుగారి

అమ్మాయిని కాదని చెప్పడానికి!

ఉడు : ఈ మాట ముందే వారికి చెప్పలేదా?

భాస్క : చెప్పేను. కానీ వింటేనా?

ఉడు : వాళ్ళేంటింటి రింకి?

భాస్క : ఏమంటారు? నువ్వు చూసింది మా

అమ్మాయే! అసలు మాయింట్లో దానీవీలేలే

లేనప్పుడు నువ్వు మాడెం ఎలా సందర్భం?

అంచానీ మా అమ్మాయి నే చూపిస్తుంటావ్

అంటారు!

ఉడు : అయితే ఇప్పుడు మీరేమంటారు?

భాస్క : నిన్ను వాళ్ళిమాపించి, పెళ్ళిచేసుకుంటా

నని చెప్తాను. ముందే చెప్పానుగా నిన్ను నేను

ప్రేమించాననీ, నిన్నురిప్ప మ రె వ్వ రి నీ

పెళ్ళాడననీ!

ఉడు : అసలు మీరిక్కడకు వచ్చింది కాంతారావు గారమ్మాయిని చూడాలనికదా?

భాస్క : ఖాను. వారమ్మాయిని చూడాలనీ, వచ్చితే పెళ్ళిచేసుకోవాలనీ వచ్చేం. కానీ నేనామెను చూడలేనా చూడలేనుగా!

ఉడు : ఒక వేళ నేనే వారమ్మాయినిలే?

భాస్క : అదేమిటి? అదేలాగ అవుతుంది? నువ్వు

రానివి. అరిని మాకును కాదే!.....రాదా!

ఇలా మాటల్లో కాలం వ్యర్థం చేయడం

వాళ్ళందరేను. మనం పెళ్ళిచేసుకోవాలి.

ఉడు : ఎలా?..... మీ నాన్నగారు ఇష్టపడతారో

లేదో?

భాస్క : ఆమె నాయిప్రకారం చేస్తారు. ఆమె

ఒప్పుకోబోయినా యీ పెళ్ళి జరిగితీర

లనంటే! అంతేగాని ప్రేమలేని పెళ్ళి

చేసుకోను!

ఉడు : ఐతే మంచిప్పుడేం చెయ్యాలి?

భాస్క : వెంటనే మా నాన్నగారికి చెప్పి, పట్నం

పోయి "రిజిస్టర్డ్ మారేజ్" చేసుకుందాం!

ఉడు : వాళ్ళి తెలియకుండానా?

భాస్క : వాళ్ళికి చెప్పే వెళ్ళామన్నానా? ఇందులో

దొంగతనమేముంది?

ఉడు : ఐతే మీరూ నేనూ.....

భాస్క : (నిశ్చయంగా) అబ్బ! అవన్నీ యెందుకురాదా!

ఒక్కమాట అనుకుంటాను చెప్ప. నువ్వు నిన్ను

ప్రేమిస్తున్నావేదా?

ఉడు : ప్రేమిస్తున్నానే అనుకోండి.

భాస్క : ఇంకా అనుకోడమేమిటి?

ఉడు : ప్రేమిస్తే?

భాస్క : ముందు నామాటనివి పద! నను!

ఉడు : ఎక్కడికి?

భాస్క : చెప్తానుగా! నను!

[ఉడు ఒక్కక్షణం అరిని ముఖంలోకి

చూస్తుంది. అరిను "హా!" అంటాడు. ఇద్దరూ

రెండడుగులు ముందుకు వేస్తారు. బయటినుండి

కాంతారావు, సీతారామయ్య, ప్రభాకర్

వస్తారు. వాళ్ళిమాసి ఇద్దరూ ఆసతాను.]

కాంత : (భాస్కర్ తో) థ రే నా డి నే నేయ్!

ఈ అమ్మాయి నేనా నువ్వు ప్రేమించావ్!

భాస్క : అవును.

కాంత : మరి మా అమ్మాయిని కాదని దమా

యించావేం?

భాస్క : ఈమే మీ అమ్మాయా?

కాంత : కాదా?

భాస్క : కాదు.

[ఉచ, ప్రభాకర్ వాళ్లలో వాళ్లు నవ్వుకుంటూ
వుంటారు.]

కాంతా: (వేళాకోళంగా) మా అమ్మాయినిగురించి
నాకంటే ఎక్కువ తెలిసినట్లు మాట్లాడు
కున్నావే! కని, పెంచిన తిండిని! నా
కుటుంబ నాకే తెలియాలి....పదమూ ఉచ!
లోపలికి పడు!

భాస్క: ఉచ? ఆమె ఎవరు?

సీతా: వాడి కుటుంబం!

భాస్క: ఆమె ఉచకాదు. రాధ!

సీతా: ఓహో అలాగేకానీ! కాంతం! వాడికి ఆమె
రాధ! తెలిసిందా!

కాంతా: అలాగేలే! పదమూ!

భాస్క: ఏమండోయ్!.....

సీతా: ఒక బాబూ! నీకే తెలియవట్లు పటిస్తావేరా?

భాస్క: మీ మాటలు నాకేం అర్థంకావడం లేదు.

సీతా: సరే. ప్రభాకర్! వాడికి అంతా చెప్పడోయ్!
[విధిలో నుండి కృష్ణారావు ప్రవేశం]

కృష్ణ: (అందరినీ చూసి) ఏమిటి అసాధారణమావేశం?
ప్రభా: రండి స్వామీ! మీకోసమే మానున్నాం!
మీతో రావలసిన వారంతా వచ్చినట్లే!

భాస్క: ఏమిటిదంతా?

ప్రభా: ఒక బ్రదర్! కొంచెం ఓపికపట్టు! రాధకి,
ఉచకి అట్లే లేదా లేదు. ఆమె యీమే ఒకటే!

భాస్క: ఏమిటి నవ్వునేడి?

ప్రభా: అదంతే!

కృష్ణ: ఏమిటండీ మీరు తెచ్చేది?

కాంతా: నువ్వొకరొ ఒక్కయ్యెం! కానీనోయ్!

ప్రభా: సీతారామయ్యగారు వ్రాసిన ప్రకారం
మేమిద్దరం బయలుదేరి ఈ ప్రాంతాల్లో. కాస్త
ముందుగా రావడంవల్ల ఏదైనా హోటల్లో దిగు
దామనుకుంటూ వుండగా ఈయన కనిపించారు
కృష్ణారావుగారు.

కృష్ణ: ఔను. ఈ ప్రాంతాల్లో ఏదైనా వసతిగృహం
దొరుకుతుందా అని మీరు నన్నడిగారు. నే
నిక్కడకి తీసుకొచ్చాను.

ప్రభా: ఇంకే తీసుకొచ్చారా! ఇది వసతి గృహం
అని చెప్పేను. అసలు దీన్ని చూడగానే
హోటల్ కాదనిపించింది మాకు! కాని
ఈయన మమ్మల్ని దయించాడు! మరేం
చేస్తాం! అసలే కొత్తిపూరు! అంచేత ఆయన
మాల్ని నమ్మకలసి వచ్చింది!...ఆ తరువాత
ఉచని కలుసుకున్నాను.

ఉచ: ఔను. నా దగ్గర మీరు ఇది హోటల్ అన్న
భావంతో మాట్లాడితే ఇది హోటల్ కాదనీ,

కాంతారావుగారియిల్లనీ అంతా చెప్పాను. మీరు
నెళ్ళిపోతామంటే వుండమనికూడా చెప్పాను.

ప్రభా: అప్పటికి నాకు విషయమంతా బోధపడింది!
ఈలోగా భాస్కర్ వచ్చాడు. ఉచని,
భాస్కర్నీ విడిచి ఏదో విషయమిద లోపలికి
వెళ్ళామని నేను. ఏరా బ్రదర్!

భాస్క: అవును నవ్వు వెళ్ళాక నేను యమభాగ
పడ్డాను. ఆమె ముఖమన్నా నూటిగా చూడ
లేదు నేను. చివరికి ఆమెను వదిలించుకోవాలని
మంచినీళ్లు త్రొక్కించమని నేను బయటపడ్డాను.

ప్రభా: అదీ! ఆడవాళ్ళంటే నీకుండే అస్తిగూ,
భయమూ పొగొట్టాలనే ఉచ నేనూ కోరిన
ఈపగకం వేసేం. దాని ప్రకారం ఉచ రాధ
అయింది. మిగిలినంతా మీకు తెలిసింది!

కృష్ణ: బాగుండినది వాటకం!

భాస్క: మీ వాటకం కంటేనా?

కాంతా: అసలు నువ్వెందుకు అబద్ధం చెప్పావురా ఇది
వసతి గృహమని?

కృష్ణ: (లేర్లగా) ఏమింది? కాస్త నివోదం కోసం,
విళ్ళించి పీడించాలనీను!

భాస్క: ఐతే యిప్పుడే వచ్చిన వాళ్ళెవరో?

కాంతా: ఎవరో యేమిటికి అంతా యేదాం!

ప్రభా: అలాగనవండి! కొందరు మాత్రమే యేదాం!

సీతా: కాంతం! మొత్తంమీద మన ప్రమేయం
లేకుండానే పెళ్ళి ఏర్పాటులు పోయిందోయ్!

కాంతా: ఆ! ఆ! అంనులోనూ మీ అబ్బాయి
అమోఘమైన నిలన!

సీతా: మీ అమ్మాయి కంటేనా!

ఉచ: నూత్రినాగు లంటూకండగా మమ్మల్నెందు
కనవేం? ఈ కెడిటంతా ప్రభాకర్ ది!

ప్రభా: కెడిట్ మాటకేం! బూర ముక్కలకు ఎలాగో
అలస్యం వుంది; ముంగు కాస్తకాఫీ ఆన్నా
పోయిందండీ, అలసిపోయి ఆత్మారాముడు
గోలచేసున్నాడు? (అంతా నవ్వుతారు.)

కాంతా: పదండోయ్! లోపలికి రండి!

[ముందు కాంతారావు, చివరి సీతారామయ్య,
భాస్కర్, ఉచ, కృష్ణారావు, ప్రభాకర్
వెళ్ళి వుంటారు]

కృష్ణ: (అగి) నానీ! ఇనుగో మీ విగరట్ పెట్టె!

ప్రభా: (తీసుకుని) థాంక్ యూ వెల్లెమ్!

కృష్ణ: నో మెన్షన్స్ టీ!

[ఇద్దరూ నవ్వుకుంటూ విద్యుద్విమూలం
తెరిచారు.

* గోల్డ్ స్మిత్ వ్రాసిన "ది మిస్టిక్ ఆఫ్ ది
నైట్" ఆధారంగా.

కలగూరగంప

బుద్ధుని జననము

శ్రీ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

గౌరిమబ్బుడు మహాపరినిర్వాణమునకు చెందిన 2500 వార్షికాత్మవాన్ని భారతదేశం జరుపుదంగా చేసింది. కాని బుద్ధుడు గతించి 2500 సంవత్సరాలేవా అనే సంశయం కలగటానికి చాలా ఆధారాలున్నవి. 1552 సంవత్సరాల క్రిందట మన దేశానికి వచ్చిన ఫాహియాన్ యాత్రికుడు బుద్ధుని నిర్వాణమంతకుముందు 1497 ఏండ్లవాడు జరిగిందనే వదంతిని పేర్కొన్నాడు దీనిని బట్టి బుద్ధనిర్వాణము క్రీ. పూ 1086 నే కావాలి. బుద్ధ నిర్వాణమై ఎన్ని ఏండ్లు గడచినవో విషయంలో అభిప్రాయభేదాలున్నవని, ఈ మధ్యకాలం 900 నుంచి 1200 దాకా గలదని చెప్పే వాదాలున్నవని యుగానన్ ద్ర్యంగ్ చెప్పినాడు (వాలర్స్ 2.28), టి బెట్ డిశిపు సంప్రదాయంలో బుద్ధనిర్వాణాన్ని గురించి పగునాలుగు తేదీలు చెప్పబడ్డవని మార్క్స్ ముల్లర్ పేర్కొన్నాడు. ఇవి క్రీ. పూ. 546, 576, 653, 752, 837, 880, 882, 884, 1060, 1210, 2185, 2189, 2148, 2422 సంవత్సరాలు. కాంటన్ లాని సంప్రదాయం ప్రకారం క్రీ. పూ. 487, చీనా సంప్రదాయంలో క్రీ. పూ. 639, ఇతిగులు క్రీ. పూ. 444 అన్నారు. ఇన్ని తేదీలు కనిపిస్తూంటే ఏది సరియోనదిని నమ్మగలము?

మార్క్స్ ముల్లర్ తన సంస్కృత సాహిత్యచరిత్రలో (పుట 189) టి బెట్ వారిచ్చిన తేదీలనిస్తూ, చీనా వాతంత్ర ప్రకారం ఆశోకుడు క్రీ. పూ. 860 లోనో, 750 లోనో రాజ్యానికి వచ్చినట్లున్నదని (పుట 184-5) పేర్కొన్నాడు. ఇలాంటి చిక్కులలో బుద్ధనిర్వాణము ఎప్పుడు జరిగిందో నిర్ణయించటం చరిత్రకౌతుకులకు మాత్రమే మెలపాధ్యమాయకుండా? అందులో ఆలెగ్జాండరుని కాలానికి చంద్రగుప్తమౌర్యుడున్నాడని చెప్పే పాశ్చాత్య సిద్ధాంతాలను నమ్మే ధర్మికారులీ తేదీలనిన్నీ టి బెట్ గ్రోస్ వేయటం సహజమే. మునీగారి విగ్రహ భవనం తిరిపున భారతదేశచరిత్ర సంపుటలో వెలువడు తున్నది. గెండుక సంపుటంలో విచిత్ర విషయాలున్నవి. బుద్ధనిర్వాణమైన 218 ఏళ్ళకు ఆశోకుడు

రాజ్యానికి వచ్చినాడు గనుక నిర్వాణము క్రీ. పూ. 487 లో నన్నారు. మహావీర నిర్వాణము క్రీ. పూ. 528 అని జైన సంప్రదాయముంటున్నా ఈ తేదీ క్రీ. పూ. 487 కు సరిపోదు గనుక గ్రోస్ వేయాలన్నాడు. (పుటలు 36, 37) బుద్ధనిర్వాణమైన పదిహేనేండ్లకు మహావీరుడు గతించెను వాక్యాన్ని అందుగూ అంగీకరిస్తాను. కాని మహావీరుని కాలాన్ని నిర్ణయించుట అభిప్రాయమేమి? జైన సంప్రదాయాన్ని బట్టి బుద్ధనిర్వాణము క్రీ. పూ. 548 లో జరిగి వుండాలి. బుద్ధుడు ఎనబైఏండ్లు జీవించి ఉన్నాడని అందుకు అంగీకరించిన విషయమే. ఈ తేదీనిబట్టి బుద్ధుని జననము క్రీ. పూ. 628 లో అయి ఉండాలి.

వేటూరి—

సుందరశాస్త్రిగారి

సృష్ట
సుందర రసము

సర్వమేహములకు సంజీవి.

గుణము ప్రత్యేకము

అనుభవసిద్ధము. ఇంకెన్నె, అవసరం

లేదు. ఎటువంటి నవామేహాలైనా

కుదుర్చును.

50 మాత్రలు రు. 5.

అర్ధరసాయనశాల, ముక్త్యాల.

కాని జాబ్ జైవ సంప్రదాయాలే కాకుండా వైదిక సంప్రదాయంలో కూడా బుద్ధుని ప్రసక్తి ఉన్నది. ఈ సంప్రదాయంలో కన్పించే విషయాలనుబట్టి బుద్ధుని కాలరీత్యం చేయవచ్చును. మనకు తెలుసు కన్పించే క్రిక్తి సంగమతంత్రంలో ఛిన్నమస్తాఖంఢము ఉన్నది. దీని ఆరవపక్షంలో వివిధ ఆవతారాలు ఏ సంవత్సరంలో వచ్చినానో చెప్పబడినవి. ఇవట:

“కతావత్సరే శైవ ఖరే చాహధ్యకేతా
శుద్ధావ దశమీ దేవి రవి వారణ సంయుతా
శుక్ల యోగే విశాఖాయాం దివా నాడీవపట్టణా
శావ్దోఽవతీర్థో దేవే శిరితిః కలియుగేశ్వరః.”

అని ఉన్నది. కలియుగంలోనిది బుద్ధావతారము. ఖర నామ సంవత్సర ఆహధ్య శుద్ధ దశమీ ఆదివారంనాడు, శుక్ల నక్షత్రము, విశాఖ నక్షత్రము ఉండగా మూర్త్యా వ్రతానంతరము ఆరుఘడియలకు బుద్ధుడు జన్మించి

నాడన్ననూట. (క్రి. పూ. 869, 829, 689, 749, 809, 869, 929 మొదలైనవిన్న ఖరనామ సంవత్సరాలు. వీటిలో ఏ సంవత్సరానికి ఆహధ్య శుద్ధ దశమీ ఆది వారం విశాఖ నక్షత్రం వస్తందో తెలుసుకోవాలి. బుద్ధ నిర్వాణానికి (క్రి.పూ. 489, 449, 609, 669 మొదలైన సంవత్సరాలు రాగలవు. క్రి. మలు చెప్పే మహావీర నిర్వాణానికి సమీపంలో ఉన్న సంవత్సరము (క్రి. పూ. 449. ఇది బుద్ధ నిర్వాణమని అంగీకరించితే, బుద్ధుని 2500 వ పరీనిర్వాణ వార్షికు (క్రి. వ. 1951 లో) విరేణుతుంది.

ఫాహీన్ చెప్పిన (క్రి. పూ. 1086 ను అంగీకరిస్తే బుద్ధుని జననం 1186 లో జేతుంది. దీనికి దగ్గరగా ఉన్న (క్రి. పూ. 1169 ఖరనామ సంవత్సర మౌతుంది. కౌటన్ సంప్రదాయం ప్రకారము (క్రి. పూ. 869, చీనా వారి లెక్క ప్రకారము (క్రి. పూ. 629 బుద్ధుని జన్మ సంవత్సరం కాగలదు. జ్యోతి సిన్హాంతం ప్రకారం లెక్క చేసి విజ్ఞానీ విషయాన్ని నిర్ధారించాలి.

జైనుల లెక్కను, వైదిక సంప్రదాయాన్ని కూడా త్రోసివేసి మన ఇద్దం వచ్చిన లేదని అంగీకరించడం కాస్త్రీయును కాను. క్రిక్తి సంగమ తంత్రంలో చెప్పినది మాత్రము ప్రామాణికమా? అని కొందరు ప్రశ్నించవచ్చును. జాబ్బ తంత్రాలు చాల వరకు కాక్తి, కైతంత్రాలుగా తిర్వాతి కాలంలో మారినవి. దీనివల్లబాటు కొన్ని జాబ్బాచాగాలు అద్వైతిపరంపరలోకి వచ్చినవి. ఇలా వచ్చిన వాటిలో చాతుర్వ్యస్య దీక్ష ఒకటి ఉన్నది. ఈ దీక్ష యగులకు విధింపబడింది. ఆహధ్య శుద్ధ ఏకాదశి నాడీ దీక్ష ప్రారంభము. కేవలము వర్షాకాలంలోనే నిమిత్తి ముంటే ఈ దీక్షను పూర్తి మునుంచిగాని, పాడ్యమి నుంచిగాని ఎందుకు ప్రారంభించ కూడదు? దాదాపు బుద్ధుని జన్మదినముతో ప్రారంభముయే ఈ దీక్షలో జాబ్బవాసన కన్పించకపోదు. ఇదే సమయానికి జగన్నాథుని రథయాత్ర కూడా కన్పిస్తుంది. జగన్నాథాలయమునకు పూర్వ కాలంలో జాబ్బుల సంబంధము లేదని ఎవరునూ చెప్పలేదు గదా! ఈ ఆధారాలనే క్రిక్తి సంగమతంత్రంలోని శ్లోకము పరమ ప్రామాణికమని ఒప్పుకొనవలెను. అప్పుడు బుద్ధుని నిర్వాణ సంవత్సరము (క్రి. పూ. 549 లోనో అంతకుండు చాల ముందు వి ఉండాలి.

జీవాత్మదేమిటామాట!

సంతానం కుట్టి కృషిస్తు ఉంటే

రక్షికి క్షోభకాదు?

**భార్య. భారతాంబ బొల్లి,
సమస్త చర్మవ్యాధులచేపిడియ
బడుచున్న తన సంతానం!
కోసం ఎంత విచారిస్తూఉందో?**

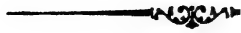
(స్థాపితము 1920 సం॥ం)
**ఇదుగో మా చిరకాల అనుభవంతో
ఇమా ఉన్న ఆరియం.**

మాకు నడ వ్రాయండి

రెడ్డి ఆండ్ కో.,

గో మొలపురం. (మ గ జ)

గ్రంథవిమర్శనము

పాలవెల్లి

సాహిత్య వ్యాససంపుటి; రచన: శ్రీ తిమ్మా
వజ్రుల కోదండరామయ్య; సారస్వత కుటీరము:
మద్రాసు-21. వెల: రూ. 1/-

ఇది పూర్వకృతులలోని కొన్ని పాత్రములను, సన్నివేశములను విరుద్ధముగా వివరించుటకు చేసిన ప్రయత్నము. 'మరువూచాల' 'దమయంతి పెండ్లి' 'మాలదాసరి' 'శాలీమడు' 'కాటమరాజు' 'చిత్రాంగి' అను కీర్తనలతో ఆట వ్యాసముల సంపుటిలోగలవు. పూర్వసాహిత్యముపై విద్యాభుల కాభివృద్ధియును గల్పించుటయే యీ రచనోద్దేశ్యమని గ్రంథకర్త 'మంచి' లో తెలిపెను. ఈ యూహ మేలు. ప్రాథమకులకై - అభిరుచి నిర్మిత్తకై - యుద్ధిష్ఠ మైన రచన విస్తృతమైన ఆలోచనతో, పునరుక్తిలేని వివరణతో, ప్రామాణికములైన సిద్ధాంతములతో, నుండుట మంచిది. ఎంత ప్రాథమకులకు అంత పరిణతుల మార్గదర్శిత్వము, ప్రయోజనకరము. తెలుగువాటికి పలవాటి వీరచరిత్రము రెండు భారతము. 'మరువూచాల'గా గ్రంథకర్తయొక్క వివరణా శ్రేష్టమునకు దొంతక మిటుమిట్లు గొలుపుచున్న భావమును, పరిచయ కర్త రెండు మాటలతో ఎత్తి చూపిరి. 'మూచాల మనోరత్ని'మని! పలవాటి వీరచరిత్రమునందలి ఏ పాత్ర మగుచున్నాడు? ఒక్కొక్క పాత్రమునందలి మాధుర్యము అనభివృద్ధియును ముఖ్యము యభిరుచి విలువ పెంపొందుటకు గురు. వీర చరిత్రమునందలి పాత్రముల మానసిక పరిణతియే, వెలుగు. వారిందెల్ల పండిత తత్త్వవేరిలు. అందు మనస్సింద్రుల మాంచాల మనోరత్నియు. తెలుగు సారస్వతమునకు త్రికాలములకు వెలుగు!

'దమయంతి పెండ్లి'లో గ్రంథకర్త స్థాపించిన దలచినది శ్రీవాంశుడా పెండ్లి సంబంధమున ఆంగ్లత్వముద్రవైచెనని. మంచిది. ఈ పాత్రమునకు భారత నలకథలేని కావ్యత్వమును దీని నలకథకు శ్రీవాంశుడు సంపాదించెనని నక్కటలేదు. బహుభాషల యందు బహుజనులు స్వస్థానవేదభాషామయములు గనె యితహాస కథలను జ్ఞాతించి కొని యానందింతురు.

ఆంగ్లత్వముద్ర ఆంగ్లహృదయమునకు మాత్రమే యుటిరి రసస్ఫురణకు హేతువు. ఇతిహాస కథలు సర్వ మానవ హృదయ స్పందకమున నుదాత్తికలవి. ఆ యుదాత్తికు భంజకమున నేని అట్టి ఆంగ్లత్వముద్ర అభిలషణీయునకాదు. భారతనలకథ యందలి యుదాత్తిక సంస్కృతాంగై నైవగములు వరసి అంది కొనరానిది.

'మాలదాసరి' సృష్టిగొప్పదే. కాని విమర్శిత గోదాపాత్రములు ప్రబంధ లక్షణములకు గోనైన పాపమున గృహితుము లయ్యెనుట అవిచారితము. రాజుల సాత్వినిర్మాణకి 'మాలదాసరి' సృష్టియందే ఉట్టి గట్ట గొనలేదు. అది విమర్శితుడు, పాండుడు, అతిని పట్టుకొని, యామువాచాగ్నిడు, కేశన్విజ భాంధికుల్లు—అతిని సర్వపాత్రములకుండు గలను. 'వెంటి చారిజనాభిమానులను 'దాసరి' మనకు సన్ని హేతుడనిపించు నేమో! మాలదాసరి కథగా స్వభావోక్తి ప్రియుడైన రాయలవర్తనాప్రతిభయు నాద ప్రాధీయంగలని దాని కా ప్రశస్తిని దెచ్చినది. దాసరి మిక్కిలి గడువరి. వానిలోను తెలిసికొనుట కింకను దిగి వెతుకవలయును. ఆరెడు బ్రహ్మరాక్షసులకు జరమ గీత ఫలమాయ లేదు. 'ఇచ్చివాడెని మనము గ్రహింప వలె'నని గ్రంథకర్తయనుట సరికాదు. దాసరిదృష్టిలో గీతిఫలమునకు ఇతాతాకల్పన దోషము. గీతిఫలమువలన ఏ రాక్షసత్వము పొవుచున్నచో ఇయ్యతి చెసినట్లే. ఇంతకు వాని రాక్షసత్వముపొవుటకు గీతిఫలము వల కేల? తన సంకల్పమాత్రము చాలకా! దాసరికింత ఆత్మ ప్రత్యక్షము. 'అట్లేయెనుట' కర్తమిది. దీనిని తెలిసికొని వివరింపవలెను.

శాలీమడు... పెద్ద ప్రవచకుడు లై చేయగా మూరచేసిన సృష్టియని కొందెలు వాదించును. వీరి యూహాతత్పర్య మిదియే యుండును. ప్రవచకుడు వరుధినిని నిరాకరించెను. శాలీమడును సుగ్రాతి నొల్లలేదు' కదా! అని, మొదటియంతిడు ధర్మార్థుని చేతుచేత — రెండవ యాతడు నిరభరణ సాందర్యాభిమానముచేత—ధర్మార్థి మానము కన్న సాందర్యాభిమానము గొప్పయనదృష్టి కంటే. కాని

అన్నేండుగా సుగాలి నొలకుండుటకు నిరాధరగా సాంద్ర్యాభిమాన మనుటకంటె—ఉన్నాగక సామగ్రికొఱచినది కాలినుని సహజ కాలివరియే హేతువనుకొనుటయే క్రితము. పుగడ ప్రశ్నములలో నదియొకటి. దానిని పరిశీలించి మారన వాస్తవిక దృష్టితోఁ గావ్యమున నిశ్చయించుటయే నేటి భావుకుల విధి. కవిని ముందుగాని రచనాస్థిమయమును. ఈ కాలినుని కథలోని విషయము పూర్వ విమర్శకులు వివరించిరి.

కాటమరాజు కథ— ఇది తిరతిరములుగఁ దెలుగువాఁడు బహుళ జవానరాగ పాత్రము. అట్లుటకు నింపిరి పాత్రీకరణ ప్రజ్ఞయే హేతువని గ్రంథకర్త యుపపాదన. ఆ పాత్రీకరణ మెటు నిర్వహింపఁబడెనో నిగూహింపలేదు. కాటమరాజు జయదామరణముగ 'కొమారబంగారము' భిక్షుపరికిన పలుకు లివి యని గ్రంథకర్త యుద్దాహరించిన ద్విపదలలో నతిశయ పలుకఁజేసికొనుచు తిరిగిన దేశముల పట్టి యున్నది కాని అతిని వ్యక్తి లక్షణములను పట్టియిచ్చు నాధానియులేదే.

ఇంకను పాత్రీకరణము గొప్పగా నున్నదిని చెప్పటతోఁబాటు 'వైదవఁడ బూర్వమున్న కవులగా నొక్కరి క్కన్నలోఁదెప్పిన పాత్రీచిత్రిణము కావరాను' అని యొక అవిచారిని నిర్దుశము! కాటమరాజు కథలోనున్న పాత్రీ పాత్రీచిత్రిణము వైదవఁడు దిక్కునకు ముగ్ధుని కవులలో నెవరిలోను లేకవావును గాక! ఇంతకు పూర్వము మన ప్రశంస లండొకన్న పలనాటి వీరచిత్రిణము గలి యేమి కావలెను?

'నాటకీయముగఁ బాత్రీ నిర్మాణము నేను లేను. రచన నాటకీయముగ నున్నప్పుడుకాని పాత్రీ నిర్మాణముండును. రచనాస్థిమితిఁ బాత్రీ నిర్మాణమునందు నప్పడు కాటమరాజు కథ మొదలయిన గేయప్రబంధములలోఁ బాత్రీ నిర్మాణముయొక్క యావశ్యకత ఇట్టిది నేఱుగఁ జెప్పవచ్చుటలేదు.'

ఇన్ని సార్లు పాత్రీ నిర్మాణమును వాడుటన్న అది కాటమరాజు కథలో ఎట్లు చేయఁబడినదో నిగూహింపింయ్యండి బాగు. ఈ వ్యాసముగా మొకంజీలోకలు రికార్డులనుండి 'కాటమరాజు కథా వృతాంత మని' యుద్దాహరింపఁబడిన వ్యాసవారికపు తెనుఁగు రచన కాటమరాజు కీలకముల పాఠి పేటలలోనికి మనలను దీసికొనిపోవునంతి రమ్యముగ నున్నది.

'చిత్రాంగి'—ధర్మవరమువారి వివాదపారంగధర నాటకములోని ప్రధాన పాత్రమును దృష్టితో అనుశీలము నవచిది. పరిగ నిట్లే వివాద సారంగధరలోఁ బిత్రాంగి చిత్రణమున్నచో నది చేమకూర సారంగధర చరిత్రకు అక్షరశబ్దము! ఈ సృష్టితలని కీర్త్యపకీర్తులు 'చేమకూర' చెందితలెను. ధర్మవరమునాథు

చేసిన మాడ్చులు ఒకటి గెంతున్నచో నది చిత్రాంగిపై సామాజికులకు సానుభూతి కలిగించుటకు చేసినది. ఇట్టి పాత్రములమీఁద సానుభూతి, శత్రువు యంతరికాల వృద్ధయొఁడు పూని నిర్వహింపఁగలఁడు కాని, సామాన్య మానవుల నిది యపహర్షముల కిచ్చి తీయును. కానఁగని, విమర్శకులు దానినిఁ గల్పించుటకై ప్రయత్నింపరాదేమో! మొత్తముమీఁద యీ వ్యాసములను గూర్చిన గ్రంథకర్త యాశీయును మేలేకాని ఇందలి పెక్కు విషయములు నెమకటి తరము విమర్శకులు తిలచినవే. విమర్శగోస్తూత సుపజలయమున గదా! ఈ రచయిత తిరిగింత పరిగిలోఁ గ్రొత్త ఘట్టములను మనకు వివరింపఁగలరని ఆశింపవచ్చును.

ఉషాసుందరి

నాటకము; రచన: శ్రీ పిడిపాటి సుబ్బారామ శాస్త్రి, మాధురీవర్, విజయవాడ; పలకు 1-10.

ఈ విషయముల నాటకమునకు ఉషాసుందరి కథ వచ్చును. బాణాసురుని రక్షణ శిక్షణములకై పోయిన శివకేశవుల తిగాదాకు బ్రహ్మను దిద్దిరివేయటయీ రచయిత యుపజ్ఞ. దీనిని గమనింపవలసినవని క్రితకథలో ప్రశ్నేయముగ మోచ్చరిక కలను. ఈ సన్నివేశముగఁ ద్రిమాదులు దేవతాత్రిపును జాటిపాటు కేవలము 'వ్యవహారపథులు'గా గోచరింతురు. సాంఘికమైన వస్తువును దీసికొని యెట్లు నిర్వహించినను అంత ప్రమాదములేదు. చిత్త్యలను పాత్రములుగాఁజేసి నిర్వహించుటకు గొప్ప సంస్కారమును భావనా క్రియఁగావలయును. పారాణిక వస్తువును దీసికొని ఆనాచిత్త్యము రాకుండ నిర్వహించుట విక్రీల కష్టము. ప్రణామ కథకు ఉషాసుందరిలే అక్కఱలేదు. ఎవరైన పనికివచ్చును.

ఈ వాక్యములు పరిశీలించునది.

ఉషా! మన ప్రత్యక్షముగా మాడ్చుటకు యుద్ధము సాధనమా? ఉషాసుందరి కారణముగా ఇరు పక్షములను రక్ష ప్రసంతులు పొంగి పొరిలలనిపినదేనా? అనాయక శ్రీమంతుల భృతికారణముగ పరిశుభాదులమకై బలి పెట్టవలసిందేనా? హింసా స్వరూపిణి యుద్ధవారి వేయినాల్గులు చాచి వికృతాట్టహాసమునుచేయుచున్నదే?

ఇంతటి అభ్యుదయ భావధరమును ఉషా మోయఁగలదా? ఇంకొకచోట:

బాణా! నాజాతి గౌరవము పుత్రికా వాత్సల్యముకన్న విన్న. [ఈ బాణాసురుఁడు నాటియ నాయకునివలె నున్నాఁడు.]

గ్రంథ విమర్శనము

వాందీ పద్యము—

క్రియమూర్తారదా రాగసిం చితములు
హరిహరహరగర్భసృష్టరక్షణములు
మధుర మధురంపుతాది సంపదల పొదిలి
విశ్వకల్యాణగోచి ప్రహ్లాదభవించు!

‘క్రియమూ’ సహస మేని విసంధి చేయరాదు.

కాదీని అర్థము కుదురదు. ఉమకు పర్యాయ పదము వెతుకవలెను.

రాగసిం చితములు—రాగముతో రంజనము కుదురును గాని సేవనము కుదురదు.

విశ్వకల్యాణగోచి ప్రహ్లాదభవించు—ప్రహ్లాద భవించుటకు వక్రమునుట - ముకురించుకొనుట అర్థము. కవి యాద్యైకమునకు విరుద్ధార్థము వచ్చుచున్నది.

ఇక పీఠికలో—“కాలిదాసుని యభిజ్ఞాన కాళం రెలము చదివిన పిమ్మట చక్కని నాటకము రచింపవలె నను అభిలాషయే “ఉమకుందిరిగ రూపొందినది.” ఈ సృష్టికి అది యాద్యైకముని పేర్కొనుటకైన కొంచెము సంకోచ ముండవలయును. ఈ రచయిత యిట్టి రచనల కుపక్రమించుటకు ముందు కొంత ఆత్మ విచారమును చేసికొనవలయును.

జాతీయ భారతి

గేయసంపుటి : రచన : శ్రీ వైడిపాటి సుబ్బ రామకృష్ణ; చూడుతీసగర్, విజయవాడ. వెల రు. 2-50.

ఇది జాతీయతా ధర్మప్రబోధము. కొందఱు దేశవాతీయులు, పంచకల వివి ప్రచారమును దృష్టియందుంచికొని వ్రాసిన గేయముల సంపుటి. ఈ రచనలకు వలసిన యర్హత యీ రచయితకు గలదు. ఈ గేయము లకు నిఠికు పూర్వమే దేశములో ప్రచారముగలదు. ప్రతి గేయముక్రిందను ఒక్కొక్క సంగీతవాద్య చిత్రమున్నది. ఆ గేయమును ఆ వాద్యముపైఁ బలికింపవలయునని రచయిత నూచనయ్యాయాడును. ప్రచార సులభమైన శైలిలోనుండుట యీ గేయములలోని విశేషము. తండ్రిచాళువైన జాతికి నిత్యప్రబోధము అవసరమే కావచ్చునుగాని ఒక్కొక్కసారి—

“తెలుంగుదేశం మనదేశోయ్
తెలుంగులం పే మనమేనోయ్.
రాయలు మనవాడోయ్—పండిత
రాయలు మనవాడోయ్
కలంతిక్కా ఖడ్గతిక్కా
గణపతిదేవులు మనవాడోయ్”.

ఇత్యాదులు చూచినప్పుడు ‘తెలిసిన సాదతో తెలుగుంపుటయే కలిగిన ఫలమా? కలితలకున్’ అని యని వింపక మానదు. ఈ పురస్కరణలన ఫలమేమి?

ఇందలి ‘గోమాత’ ‘విలువాక’ అను గేయము లలోఁ గొంత కావ్యగుణమున్నది.

శివశర్మ

శృంగార తిలకము

మహాకవి కాలిదాసు రచనగా చెలామణి అవు కున్న చిన్ని కృతి! అనువాదం : అనువాదకులు : శ్రీ ఉపాధ్యక్ష రాజారావు; ప్రకాశకులు : శ్రీ మాను మంతుమహానరావు, తలగాము, (తయూ) చాపడా, శ్రీకాకుళము జిల్లా, వెల : రు. 0-50.

వాగ్దాసులు, కంకరులు, కాలిదాసులూ, మనకు అనంత సంఖ్యలో నున్నారే. ఈ ‘శృంగార తిలక’ మార్కు ఏ కాలిదాసు రచనో మనకు తెలియదు. ఇది శ్రీ సాందర్యభర్తన పరమాకీయంగాగల కావ్యం. భావనలో వైచిత్రీ వున్న కారణంగా కావ్యగార వాన్ని సంతరించుకున్నది.

అనువాదం సరసంగా వుంది.

“కుసుమే కుసుమార్పతి

క్రూరయతే కవద్యకృతే

కారే! తవ ముఖం భోజే

కథ మిందీవర ద్వయం॥”

అన్న పోకాన్ని ఇలా అనువదించారు :

“కుసుమమున కుసుమార్పతి యొసగుటెందు

పృథివితలమందు గనలేదు; వివగలేదు

బాల! భవదీయ లలితాస్య పంకజమున

గాననయ్యె జగానల్లకల్పవోయి.”

చైరగని అక్షరాలు

కథల సంపుటి : రచన : శ్రీ ఇసుకపల్లి దక్షిణా మూర్తి; ప్రచురణ : నవ్యభారతి, 760 హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాదు. వెల : రు. 1-00.

ఈ సంపుటిలో, టిపాకాయలు, పూవులూ కాయలు, కాలిన చేతులు, ధర్మపత్ని, చెరగని అక్ష

ఉపయుక్తమైన సరికొత్త పుస్తకములు
కవితాసాయము, ఇంజనీరింగు, వైద్యము,
యింకా అనేక కౌశల్యములపై సమగ్రగ్రంథములు
పట్టి ఉచితము. ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి.
N.K.Paul & Sons, Post 12202, Calcutta-5.

తాలు, కథలో కథానిక, వికాలవృద్ధయం, జన్మ వాక్కు—అనే వివిధికథలున్నాయి. ఓటిలో పెరగని అక్షరాలు అనే కథ లోగడ 'భారతి' వ్యాసా పాత కులకు పరిచయమైనది. మిగతా కథలుకూడా, ఆ యాపతికలలో లోగడ ప్రచురింపబడినవి. శ్రీ దక్షిణామూర్తిగారి రచనలో, భావతీత్రత వుంటుంది. దానికి తగిన నిరాడంబరమైన భావనుకూడా సమకూర్చుకోగలరు.

వాస్తు పద్మాకరమ్

[ప్రథమ ఖండము]

రచన శ్రీ కె. యస్. శర్మ; ప్రాప్తిస్థానం: రచయిత, మెయిన్ రోడ్, కాకినాడ; వెల రు 8/-

మనకు ప్రాచీన వాస్తుశాస్త్రం అనంతంగా వున్నదని చెబుతారు. కాని అదంతా సంస్కృతంలో వున్నది, ఎక్కడెక్కడో ఆలంకరించిన మూలనకున్న అయిదిమియైన తాటకు గ్రంథాలలో వున్నది. అందుచాలా గ్రంథాలు, సాంకేతిక విజ్ఞాన శాఖకు చెందివున్న కారణంచేత వాటిలో వాడబడిన పారి భాషిక పదజాలం మామూలు సంస్కృత భాష వదువు కున్న మూత్రం చేత అర్థంకావు, ఆశాస్త్ర విషయంలో పరిపూర్ణ పాండిత్యంగల గురువులు లభించితేనే తప్ప ఈ కవితకట్టలు విగ్న నెవ్వరికీ సాగ్యం కాదు. అట్టి గురువులు ఇప్పుడు ఈ దేశంలో ఎంతమంది వున్నారో, అంతేగాదు ఈశాస్త్ర విజ్ఞాన గ్రంథాలతో ఒక చిక్కు గూడా వుంది. ఓటిలో ప్రక్షిప్తాలు అనంతం. మన ప్రాచీన రేఖకులలో కొంతమంది చాలా ఆనాలోచి తంగా భవనవారించారు. పరిమిత పరిజ్ఞానమూ అంధ విశ్వాసములు గల ఈ రేఖకులు మూలగ్రంథాలను మూల గ్రంథాలుగా వుంచారు గాదు. కాస్త రెండుతోకాలు వ్రాయటంచేతైన ప్రతి ఒక్కడూ ఎవో చేత్రవాసి మూల గ్రంథాలలోకి దూర్చారు. భారతం వంటి విరిహాసిక గ్రంథంలోనే ఇలాంటి దౌర్భాగ్యం అనంతంగా కనపించుతోంది. ఈ దుష్పర్యతో దానికిగల విరిహాసిక ప్రామాణ్యన్ని దగ్గం చేశారు. అలాగే శాస్త్రవిజ్ఞాన గ్రంథాలలోకూడా చేసి వాటికిగల శాస్త్రీయ ప్రామాణ్యన్ని నాశనం చేశారు. ఏశాస్త్ర విజ్ఞాన గ్రంథాన్ని చూచినా శాస్త్రీయ విషయంతో పాటుఆశాస్త్రీయమైన, అవివేకమైన, మూలచేదినకమైన చెత్త ఎంతో కనపించుతుంది. దాంతో బుద్ధివంతుడైన

పాఠకునిలో ఆ గ్రంథంయొక్క ప్రామాణ్యవిషయ ములోనే ఆశంక కలిగి, అవిశ్వాసం వుండుతుంది. మన విజ్ఞానశాస్త్రాలమీద దేశంలో నేడు ప్రబలియున్న అవిశ్వాసాని కంటకా ఇదే కారణం. ఈస్థితికి, మరొక కారణం కారణమనీ, దేశంలో అంగభాషవ్యాప్తిచేత అలాటిది కలిగిందనీ వాదించటం, అత్యంతచన చేసుకుని మన బాధ్యతలనుంచి మనం తప్పుకోవటానికి ప్రయత్నించటమే. అయితే ఇప్పుడు మనం నిర్వహించగల బాధ్యతలేవీ? ఆయా విజ్ఞాన శాస్త్రాలలో తగిన వ్యుత్పత్తిని సంపాదించుకోవాలి. ఆ క్లిష్టతో ఈ గ్రంథ బాహుళ్యంలో వున్న విషయ సందయంలో శాస్త్రీయ విషయాలనే ఆశాస్త్రీయ విషయాలనే నిర్ణయించి శాస్త్రీయ విజ్ఞాన గ్రంథాలను వున్నవి ర్యాగం చేసి, వున్నవిద్దించాలి. ఇది కబుర్లతో జుగేసని గాదు, విశేషమైన కృషి అవసరం. పాత తాటకులమీద ప్రాప్తివున్నదంతా పరమ ప్రమాణమనే అంధవిశ్వాసం గల వ్యక్తులు ఈ రంగంలో పనిచేయుటానికే అవర్లు. శాస్త్రీయ విజ్ఞానానికి ప్రభా ప్రయోజనం పరమలక్ష్య ముగా ఉండాలి. ప్రయోజరహితమైన శాస్త్రం అంతి రించి పోతుంది. శ్రీ శర్మగారు ఈ రచనలో ఈ విషయాన్ని అంతగా గమనించినట్లు కనుపించదు. ఏవో క్లోకాలు ఉంటుంటినివంటి మాత్రం చేత ఆ గ్రంథానికి ప్రామాణ్యత సిద్ధించదు — ప్రయోజనమూ ఉండదు.

ప్రాచీన వాస్తుశాస్త్రం ఈ దేశంలో పూర్తిగా నశించిపోయింది — దానికి కారకులెవరైనా కానీ యిండ్లి. దీనివల్ల ఈ దేశానికి ఎలాంటి దౌర్భాగ్య స్థితి పట్టిందో ఉహించ కళింగం గాదు. చిన్న కుటిరం నిర్మించుకుందామనుకున్న సామాన్యగృహాన్ని దగ్గర నుంచీ, పెద్ద పెద్ద ప్రాజెక్టులు నిర్మించుకున్న వారి దాకా, ప్రజాకొరవన సంఘదాకా వారి తేలియక అంధకారంలో తిన్నుంటున్నారే. విదేశాలలో నిర్మాణ కార్యక్రమాలు ఎలా సాగుతున్నాయో దృష్టి తప్ప దేశీయ పరిస్థితులదృష్టి లేదు. విజాతీయ శాస్త్ర విజ్ఞానంయొక్క అంధానుకరణ ఇందుకు కారణం. 'హృదయ' చిన్నగృహం నిర్మించుకోవాలని వుంది అని అడిగితే 'సి మెంటుకూ, ఇనుముకూ పర్యట్లు సంపాదించావా' అనే ప్రశ్న వస్తోంది. యావద్భారత ప్రజానీకానికి గృహనిర్మాణం జరగాలంటే సి మెంటూ, ఇనుము, ఇంజనూ ఎక్కడనుంచి వస్తాయి, ఎక్కడ నుంచి ఇన్ని యుగాలనుంచీ ఈ దేశంలో జరిగిన నిర్మాణాలన్నీ, సి మెంటూ, ఇనుముతోనే నిర్మించారా, ఇంజనూ సహాయంతోనే కట్టారా? ఇక్కడ

గ్రంథ విమర్శనము

లభించే పాదపసంపత్తి తేటబోలో చూడుకోవాలి, ఇక్కడ మానవశక్తి ఎంత తుక్కులగా లభించు తుండ్ల కలుగెడిది చూచుకోవాలి. లేకపోతే మనకు మోక్షంలేదు అంధానీకరణతల, దీక్షయిత్రుకోగమనం దొంకదోమనబట్టి, చాలర్ విటలకొంకు నిరీక్షిస్తూ చేతగానివాడై మార్పునే దౌర్భాగ్యం పట్టింది. ఈ వక్రమార్గాన్నుంచి మరలించటానికి, జాతీయ కాస్త్ర విజ్ఞానవేత్తలు ప్రయత్నించాలి. ఈ రంగంలోవారు జాతికి చేయదగిన పేర చాలావుంది. జాతీయ వాస్తుకాస్త్రజ్ఞులు ఈ రంగంలో తమకుగల శక్తి పామర్యాలేమో విప్పడం చేయాలి. శ్రీ శర్మగాదు ఎలాగో మూడు ఖండాలుగా ఈ వాస్తు కాస్త్రాన్ని ప్రకటించ వోతున్నారు గనుక ఈ విషయాలను దృష్టిలో వుంచుకొని మిగతా రెండు ఖండాలును, ఇప్పటికే రచించ బడివుంటే, తగిన విధంగా సంస్కరించి, ప్రయోజనకరమైన విషయాన్ని అందజేయగలరనీ, జాతికి కొంత సేవజేయగలరనీ ఆశించు తున్నాము.

ఈ ప్రథమ ఖండాన్ని శ్రీ శర్మగాదు నాలుగు సుచ్చాలు (భాగాలు)గా విధించాడు. మొదటిభాగం ఇంచుమించు దేశతలకు సంబంధించింది. రెండవ సుచ్చంలో 'క్షేత్రీకృతపదమ' అంటే తేటబోలో చర్చించాడు. ఆ సేకరణల కొలతలు వ్యవహారంలోకి వచ్చిన కానాడు ఈ 'క్షేత్రీకృతపద' చర్చ శేఖరం నిర్మయోజనకరం.

తృతీయ సుచ్చంలో ఆయా రకాల గృహాలకు పారభాషికంగా వుండే పేర్లను వాటి వివరాలనూ చర్చించాడు. చతుర్థ సుచ్చంలో వారకూలలు వర్గీకరించాడు.

ఈ రచన యావత్ ప్రజ్ఞులు జవాబుల రూపంలో జరిగింది. శ్రీ శర్మగాదు మిగతా రెండు ఖండాలనూ ఇంతకంటే వాస్తవిక దృక్పథంతోనూ, ప్రయోజనకరంగానూ రచించి అందిజేయ గలరని ఆశించుతున్నాము.

వైతన్య స్రవంతి

రచన: శ్రీ బుచ్చిరాయ; ప్రచురణ : ఆదర్శ పాహిత్యమాల, (17-5-850 out-side Dabipura) హైదరాబాదు-2; వెల రూ 1/.

ఈ సంపుటిలో చెతస్యస్థంతరి అనే అధివాస్తవిక రచన ఒకటి, 'ఇంటాయన X విను' వూడించక్రం 'వాడనివున్నం' 'వాగినిమూతలు', 'పళ్ళాత్రాపం' అనే నాలుగుకథలూ వున్నాయి. కథారచన విషయంలో శ్రీ బుచ్చిరాయను క్రొత్తగా పాఠశాలకు పరిచయం చేయవలసిందేమీలేదు. అభివృద్ధి కథారచయిత

లలో శ్రీ బుచ్చిరాయ పేరెన్నికగన్నవాడు. ఇక మిగిలిన 'చైతస్యస్థంతరి' అనే రచనను గురించే ఒకటి రెండు మాటలు చెప్పవలసివుంది.

ఆంగ్ల భాషతో ఎక్కువ పరిచయంవున్నవాడూ లేనివాడూకూడా, ఎంతచదువుకున్న పెద్దమనిషినినా సరే "మీరు 'జేమ్స్ బాయిస్' చదివారా?" అని దబాయించటం పరిపాటిఅయింది. అది తలకాయితే పట్టివా పట్టకపోయినా దొంట్లో పెట్టుకోవటం ఆమె ధావనగా ఎలా చెలామణిఅయిందో, తలకు పట్టివా పట్టకపోయినా 'జేమ్స్ బాయిస్' చదివానటం బాయిస్ 'యూలిసిస్' ప్రతిని ఒకదాన్ని చంకలో పెట్టుకు తిరగటం సాహిత్యికార్థం మనిషించుకో జాస్తూన్న కారులో ఒక ధావించుచోయింది. ఈవాతావరణంలో బుచ్చిరాయ, 'బాయిస్'ను అనుకరించుతూ ఒక రచన చేయటానికి ప్రయత్నించారంటే అందులో ఆశ్చర్యపడవలసిందేమీలేదు. అక్కడ పశ్చిమదేశాల్లో ఏదెంతక బయలుదేరినా దాని ప్రతిస్పంద ఇక్కడ వినిపించటంతప్ప దీనివల్ల కలిగే విశిష్ట ప్రయోజనమేమీలేదు. ఈరకం అంధానీకరణవల్ల ఇప్పటికే మనం చాలా చెడ్డాం. స్వతంత్రమైన భావుకతను పుణజిగోక్షి మనం పెంపొందించు కొనకపోతే మనకు ఎప్పటికీ మార్గం దొరకదు. పాఠకుల పరీక్ష వార్తం శ్రీ బుచ్చిరాయ రచననుంచి, కొలదిభాగాన్ని క్రింద ఉటంకించు తున్నాం.

'ఇప్పుడు తెలిసిందా? నేనెందుకు చేంతానో ఈ చేరలో? పావలాన్ మక్కలాగా పొట్టకుటికి గుండ్రని ఎముకని చూపిస్తే వాడి చెయ్యి వాకుతా, వాడి పెళ్ళాం కాళ్లు పడతా ఛీ ఛీ. (ప్రాయోజిత తియ్యగ నూరిపోతాడు). వాడి పెళ్ళాం గొడవ నా కెందుకు? వాడి కాళ్ళ పడతా (ఫ్రేజర్ (Fraser). 'బంగాలు బొమ్మ'లో వెనక ఈజిప్టురాణి వెన్ను వాకేటందుకు ఇదియ జీతగాళ్ళుండేవారని వ్రాశాడు. ఇది చదివి నాలో కొరుకున్నాను. అయిదువేల కాపీలు అమ్ముడయ్యాయి, ఈ దేశంలో నీనవారం ప్రతీక లేకపోలేను—దీని, వారం మాసికం సంవత్సరీకం ప్రతీక ఒక్క కాగితాన్ని విడువేలమంది ముక్కలక్రింద కొరుక్కులింటారు. పదివేలమంది పెళ్ళాలు—అంటే జూన్ (June) గాడు చెప్పినట్లు ప్రతిమగాడికి ఒక పెళ్ళాం ఒక ప్రియురాలు—మొత్తం ఎంతమంది? పదివేల మంది. దానితో పోయ్యి రాజేస్తారు.'

ఈ రచనయొక్క ప్రయోజనాన్ని గురించి పేజీల తరబడి చర్చ అనవసరం. పాఠకులు వైత ఉటంకించిన భాగాన్ని పరిశీలించితే సర్వం అర్థమౌతుంది.

తె. సూ.

స్వీకారము

గారి, గ్రహాలు: పద్మావతి యెప్పటినుండి భుగోళ
కాస్త్రం. రచన: శ్రీ కనకరావు వేంకటరావు;
ప్రాప్తిస్థానం: రచయిత, విజయనగరం; వెల రు 1-00

మాధురీయహిమ: వ్యాససంపుటి; రచన: శ్రీ పిల్లల
మర్రి వేంకటహనుమంతరావు; ప్రచురణ: కారదా
శీతము, గుంటూరు. వెల: రు 2-00.

గుభాక్షిత్రీతిథి: శ్రీ నీలకంఠ దీక్షితులవారి
“సభారంజన” “కలిదండ్రులు” “వైరాగ్యశతకము” అనే
రచనలకు అనువాదం. అనువాదకులు: శ్రీ రూపావ
తారం. వారాయణశర్మ; ప్రాప్తిస్థానం: భారత ఖటి
రమ, హిందూపూరు, ఆనంతపురంజిల్లా; వెల రు 0-75.

మానవబోధామృతము: పద్మరచన: శ్రీ ఆకుండ్రి
వేంకటకాస్త్రీగారు, విజయనగరము; అమూల్యం.

రసవాహిని: ఖండకావ్యసంపుటి; రచన: శ్రీ పి;
వి. యల్. వి. ప్రసాదరావు; హిందూకాలేజి,
గుంటూరు; వెల రు 1-50.

మహాభారత విమర్శనము: రచన: శ్రీ కొదారి
లక్ష్మీకారాయణ, ప్రాప్తిస్థానము: సాహితీశోధనము
తెనాలి; వెల రు 8.00.

సుందరభారతయాత్ర

కావ్యభూమి మొదలు కాశ్యపు వరకు గల
హిందూ, జైన, బౌద్ధ శైలిత్రముల వివరములు, చారి
త్రిక విశేషములు, చైత్రసమాచారము, దేశపట
ముతో, 280 చిత్రపటములతో, 770 పైగా పేజీ
లతో, దేశాటన, తీర్థయాత్రలు చేయువారికి సర్వ
సమాచారము తెలుపు చక్కని మార్గదర్శి.

వెల: రెండు రు 5/-; సాదా రు. 4/-లు పోస్టేజీ 1-8-0.

సాధన గ్రంథ మండలి, తెనాలి.

ఆంధ్ర కులనీరామాలు: (ఉత్తరకాండము)
అనువాదకులు: శ్రీ మైలవరపు సూర్యకారాయణ
మూర్తి; కృష్ణపాలెం (పోస్టు), వరూ కోపూరు.
వెల. రు 1-50.

మనిగోరింట: కథల సంపుటి; రచన: శ్రీ
మల్లాది రామకృష్ణకాస్త్రీ; వికాలాంధ్ర ప్రచురణా
లయం; విజయవాడ 2; వెల రు 1-25.

రంగవల్లి: కథల సంపుటి; రచన: శ్రీ మల్లాది
రామకృష్ణకాస్త్రీ; వికాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం—
విజయవాడ 2-వెల 1-25.

1857 పూర్వరంగములు: (ప్రథమ భారతీయ
స్వాతంత్ర్య సమర పూర్వరంగములు); రచన: శ్రీ దిగ
వల్లి వేంకట శివరావు; వికాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం;
వెల 2-75.

అగ్లోనేరేడు: కథల సంపుటి; రచన: శ్రీ మల్లాది
రామకృష్ణకాస్త్రీ. వికాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం;
విజయవాడ—2.

రసమంజరి: కథల సంపుటి; రచన: శ్రీ మల్లాది
రామకృష్ణకాస్త్రీ. వికాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం;
విజయవాడ. 2-వెల రు 1-25.

వర్తనాట: బాలబాలికల కొరకు ఉద్దేశించబడిన
నాట్యకాస్త్ర ప్రబోధగ్రంథం; రచన: శ్రీ నట
రాజ రామకృష్ణ; వికాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం;
విజయవాడ—2; వెల రు 5-0 0

ప్రాచీన కావ్యమంజరి: సంకలనం; శ్రీ శ్రీగంటి
జోగి సోమయాజులు; వికాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం;
విజయవాడ—2; వెల రు. 1-50.

చనువిచ్చిన మూలమూర్తు: ఎంకాంకిక;
రచన: శ్రీ కె. సుధాకరమూర్తి; ప్రాప్తిస్థానం:
కె. సుధాకరమూర్తి (alias) కె. కృష్ణమూర్తి, కుప్పం,
చిత్తూరుజిల్లా వెల: రు. 0-87.

శ్రీ కవ్యకావర మేళవరి దండకము: రచన: కొల
సోదరకవులు; ప్రాప్తిస్థానము: కవిచంద్ర గ్రంథ
మాల; 147 మింటుస్ట్రీటు, మద్రాసు-1. వెల: రు. 0-25.

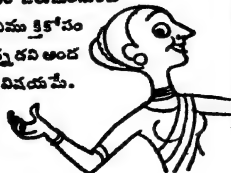
మేఘసందేశము: కాలిదాస కృతికి అనువాదం;
అనువాదకులు: శ్రీ యం. వి. ఆర్. కృష్ణశర్మ; ప్రాప్తి
స్థానం: ఆదిత్యప్రచురణలు అరంజిల్ పేట గుంటూరు.

Printed & Published For Nageswara Rao Estates (Private) Ltd., by
S. Radhakrishna, at The Andhra Patrika Press, 6 & 7, Thambu Chetty
Street, Madras-1. Editor: S. Sambhu Prasad.

1893 నుంచి జలుబులకు అమృతాంజనము

జన్మదశి మూడు శరాసందు
అమృతాంజనం జలుబులనుండి
శీత్రమైన విను క్రికోచం
వారవిరుగున్నదని అంద
రికి తెలిసిన విషయమే.

అమృతాంజనం లి., కుర్రాప 1. మరియు కొంకణి 1. కంకణి 1.

ప్రతి అదివారం రాత్రి 6.30 గంటలకు 41 నాటర్ల మీద రేడియో సిలోన్ లో దక్షిణ భారత భాష
లన్నింటిలో నిలువలే కొత్తానీ కళాకారుల ప్రోగ్రామ్, అమృతాంజనం విశదీ.

